
This Free Swedenborg eBook...

**NEBO
sa svojim divotama
I PAKAO
prema onome
što sam video i čuo**

... is for use by anyone, anywhere, at no cost, and with no restrictions.
You may copy it, give it away or re-use it through the courtesy of
The Lord's New Church Which Is Nova Hierosolyma.

Other Free Swedenborg eBooks

Available at

www.TheLordsNewChurch.com

Please pass this eBook along to someone else.

NEBO
sa svojim divotama
I PAKAO
prema onome
što sam video i čuo

Prevod s latinskog i napomene
(uz delimično oslanjanje na neobjavljeni prevod
Stijepa Ferija)
Risto Rundo

Pvro izdanje latinskog izvornika:
London, 1758.g.

HORHE LUIS BORHES
“EMANUEL SVEDENBORG”

(Uzeto iz knjige: Horhe Luis Borhes, “Borhes usmeno”
Burgera, Barselona, 1980.)
Jorge Luis Borges
“Borges oral”
Burguera, Barcelona, 1980.

Horhe Luis Borhes: EMANUEL SVEDENBORG¹

Volter je rekao da je najizuzetniji čovek čije ime beleži istorija Karl XII. Ja bih rekao: možda je taj najizuzetniji čovek - ako dopustimo ove superlative - najtajanstveniji među podanicima Karla XII, Emanuel Svedenborg. Želim da kažem nekoliko reči o njemu, a potom ću govoriti o njegovoj doktrini koja je za nas važnija. Emanuel Svedenborg se rodio u Štokholmu 1688. godine, a umro u Londonu 1772. Dug život, utoliko duži kad pomislimo na ondašnju kratkovečnost. Gotovo da je mogao napuniti sto godina. Njegov život se deli na tri razdoblja. Ta razdoblja su nabijena radinošću. Svako od njih traje izračunato je dvadeset osam godina. U početku imamo čoveka posvećenog studijama. Otac ovog Svedenborga bio je luteranski biskup i Svedenborg je odgajen u duhu luteranizma čiji je temelj, kako je poznato, spasenje kroz milosrđe, u šta Svedenborg ne veruje. U njegovom sistemu, u novoj religiji koju je propovedao, govori se o spasenju kroz dela, iako ta dela naravno nisu ni mise, ni obredi: to su prava dela, dela koja sadrže čitavog čoveka, to jest njegov duh, a što je još zanimljivije, i njegov um. E pa lepo, taj Svedenborg počinje kao sveštenik, a onda se zainteresuje za nauku. Ona ga pre svega zanima sa praktične strane. Kasnije je otkriveno da se približio mnogim potonjim pronalascima. Na primer, zamršenoj Kant-Laplasovoj hipotezi. Zatim je Svedenborg, kao Leonardo da Vinči, skicirao vozilo za kretanje kroz vazduh. On je znao da je to uzalud, ali je video moguću polaznu tačku za ono što mi danas zovemo avionima. Nacrtao je i vozilo za kretanje pod vodom koje je predvideo Frensis Bekon. Zatim ga je zanimala što je takođe izuzetna činjenica - mineralogija. Bio je savetnik za rudarsku trgovinu u Štokholmu, zanimalo se i za anatomiju. I, kao Dekarta, zanimalo ga je gde se tačno duh sjedinjuje s telom. Emerson veli: “Žalim što moram da kažem da nam je ostavio pedeset tomova”. Pedeset tomova od kojih je najmanje

¹ Pod ovim naslovom Borhes je na poziv Univerziteta u Belgranu, Argentina, održao jedno u ciklusu od pet predavanja maja-juna 1978. Naslovi ostalih predavanja su “Knjiga”, “Besmrtnost”, “Kriminalistička priča” i “Vreme”. Na pitanje zašto je odabrao teme koje nisu u međusobnoj vezi odgovorio je: “To su teme tesno povezane, teme koje zaokupljaju moju misao”. U takvom svetlu i njegov ogled o Svedenborgu dobija nove konotacije. (Prim. prev.)

dvadeset pet posvećeno nauci, matematici, astronomiji. Odbio je da zauzme mesto na Katedri za astronomiju Univerziteta u Upsali jer se klonio svega teorijskog. Bio je praktičar. Bio je vojni inženjer Karla XII koji ga je i odlikovao. Njih dvojica su bili veoma bliski: heroj i budući vizionar. Svedenborg je izmislio spravu za prevoženje brodova po suvom, u jednom od onih gotovo mitskih ratova Karla XII o kojima je tako lepo pisao Volter. Bojni brodovi su transportovani na daljinu od dvadeset milja.

Kasnije je prešao u London gde je izučavao tesarški, stolarski, slovoslagački i zanat graditelja instrumenata. Crtao je i mape za globuse, što sve govori da je bio prevashodno praktičar. A prisećam se jedne Emersonove rečenice; kaže da "niko nije vodio stvarni život od Svedenborga". Neophodno je to da znamo, da objedinimo celokupno njegovo naučno i praktično delo. Bio je još i političar; bio je kraljevski senator. Sa pedeset pet godina već je objavio oko dvadeset pet knjiga o mineralogiji, anatomiji i geometriji.

Onda se zbio najvažniji događaj u njegovom životu. Najvažniji događaj njegovog života bilo je jedno otkrovenje.

Doživeo je to otkrovenje u Londonu, pošto su mu prethodili snovi zabeleženi u njegovom dnevniku.

Nisu objavljeni, ali znamo da su snovi bili erotski. A posle je došla poseta koju su neki smatrali napadom ludila. No, lucidnost njegovog dela to osporava, činjenica da ni jednog trenutka ne osećamo da smo pred ludakom.

Kad izlaže svoje učenje, piše uvek veoma jasno. U Londonu mu je neki neznanac, koji ga je pratio ulicom, ušao u kuću i rekao za sebe da je Isus, da je Crkva u raspadu - kao jevrejska crkva kada se pojavio Isus Hristos - i da je njegova dužnost da obnovi Crkvu stvarajući treću crkvu, jerusalimsku.

Sve ovo izgleda besmisleno, neverovatno, ali mi imamo Svedenborgovo delo. A to delo je veoma opširno, pisano veoma smirenim stilom. On ni jednog trenutka ne umuje. Možemo se setiti one Emersonove rečenice koja kaže: "Argumenti nikoga ne uveravaju". Svedenborg sve izlaže autoritativno, smirenom autoritativnošću.

Elem, Isus mu reče da mu poverava misiju obnove Crkve i da će mu biti dopušteno da poseti drugi svet, svet duhova sa njegovim nebrojenim nebesima i paklovima. Da mu je dužnost da izuči Sveto pismo. Pre nego što je išta napisao, posvetio je dve godine učenju hebrejskog jezika jer je htio da čita izvorne tekstove. Ponovo je proučavao tekstove i poverovao da je u njima našao osnov za svoje učenje, donekle slično kabalističkom, koje dokazuje za ono što traži pronalazi u Svetom pismu.

Pogledajmo pre svega njegovo viđenje drugog sveta, njegovo viđenje lične besmrtnosti u koju je verovao, i videćemo da se sve zasniva na slobodnoj volji. U Danteovoj "Božanstvenoj komediji" - tako lepom delu u književnom smislu - sloboda volje prestaje u času smrti. Sud je osudio mrtve i oni zaslužuju nebo ili pakao. S druge strane, u Svedenborgovom delu se ne dešava ništa slično. On nam kaže da čovek u trenutku smrti ne shvata da je umro, budući da je sve što ga okružuje isto. Nalazi se u svojoj kući, posećuju ga prijatelji, hoda ulicama svoga grada, ne misli da je umro; ali onda počinje nešto da primećuje. Počinje da primećuje nešto što ga u početku raduje, a zatim uznemirava: sve je na tom drugom svetu izoštrenije nego na ovom.

Mi uvek mislimo na drugi svet nekako maglovito, no Svedenborg nam kaže da je upravo obrnuto, da su primljeni utisci mnogo oštrij na drugom svetu. Na primer, ima više boja. A ako se setimo da su na Svedenborgovom nebu anđeli, ma gde da su, licem uvek okrenuti Gospodu, možemo pomišljati i na neku vrstu četvrte dimenzije. U svakom slučaju, Svedenborg nam ponavlja da je drugi svet mnogo izoštreniji od ovoga. Ima više boja, ima više oblika. Sve je stvarnije, sve opipljivije nego na ovom svetu. Čak toliko - kaže on - da je ovaj svet, u poređenju sa svetom koji sam video na mojim nebrojenim lutanjima po nebesima i paklovima, poput kakve senke. Kao kad bismo mi živeli u senci.

Ovde se prisećam jedne misli Svetog Avgustina. U "Civitas Dei" Sveti Avgustin kaže da je čulno uživanje nesumnjivo jače u Raju nego ovde jer se ne može pretpostaviti da je pad i malo ublažen. Isto kaže i Svedenborg. On govori o telesnim uživanjima na nebesima i u paklu drugog sveta i kaže da su daleko življa nego ovdašnja.

Šta biva kad čovek umre? U početku ne primećuje da je umro. Nastavlja sa svojim uobičajenim poslovima, posećuju ga prijatelji, razgovara sa njima. A zatim, malo po malo, ljudi uznemireno vide da je sve izoštrenije, da ima više boja. Čovek misli: "Celo vreme sam živio u senci, a sad živim na svetlosti". I to ga na trenutak može obradovati. A onda mu prilaze nepoznati i razgovaraju s njim. I ti nepoznati su anđeli ili demoni. Svedenborg kaže da anđele nije stvorio Bog, da demone nije stvorio Bog. Anđeli su ljudi koji su se uzdigli do anđeoskog bića, demoni su ljudi koji su se spustili do demonskog bića. Tako je čitavo stanovništvo nebesa i pakla sačinjeno od ljudi, a ti ljudi su čas anđeli, čas demoni.

Elem, umrlom pridju anđeli. Bog nikada ne osuđuje na pakao. Bog želi spasenje svih ljudi.

No, u isto vreme, Bog je čoveku dodelio slobodnu volju, strašno pravo da sebe osudi na pakao, ili da zasluži nebo. Što će reći da učenje o slobodnoj volji - koju ortodokсно učenje ukida posle smrti - Svedenborg zadržava za posle smrti. Zatim, postoji jedna međuoblast, oblast duhova. U toj oblasti su ljudi, duše umrlih, i one razgovaraju sa anđelima i demonima.

Tada dolazi onaj čas koji može trajati nedelju, može trajati mesec dana, može trajati mnoge godine; ne znamo koliko može potrajati. U tom času čovek odlučuje da bude demon - ili da postane demon, ili anđeo. U jednom od tih slučajeva zaslužuje pakao To je oblast dolina, pa potom raspuklina. Pukotine mogu biti niže, pa se spajaju sa paklom, ili više, pa se spajaju sa nebesima. A čovek traži, razgovara i provodi u društvu onih koji mu se sviđaju. Ako je demonske čudi, više voli društvo demona. Ako je anđeoske čudi, društvo anđela. Želite li tumačenje svega toga, svakako mnogo rečitije od moga, naći ćete ga u trećem činu "Man and Superman" Bernarda Šoa.

Zanimljivo je da Šo nigde ne spominje Svedenborga. Verujem da je svoje delo stvorio zahvaljujući sopstvenom učenju. Jer, Svedenborgovo učenje se pominje u sistemu Džona Tanera, ali nije imenovano. Pretpostavljam da nije u pitanju Šoovo nepoštenje, nego iskrena vera. Pretpostavljam da je Šo do istih zaključaka došao preko Vilijama

Blejka koji poučava nauk o spasenju kakav propoveda Svedenborg.

E pa dobro. Čovek porazgovara sa anđelima, čovek porazgovara sa demonima i privuku ga više jedni od drugih, u zavisnosti od njegove naravi. Oni koji sebe osude na pakao - pošto Bog nikoga ne osuđuje - osećaju da ih privlače demoni. Da vidimo sada šta je to pakao. Pakao prema Svedenborgu ima različite izgleda. Izgled koji bi imao za nas ili za anđele. To su močvarne oblasti, oblasti sa gradovima koji kao da su uništeni u požarima; no, tamo se prokletnici osećaju srećnima. Osećaju se srećnima na svoj način, to jest puni su mržnje i to je carstvo bez vladara; neprekidno su u zaveri jedni protiv drugih. To je svet podle politike, zavereništva. To je pakao.

Zatim imamo nebo koje predstavlja suprotnost, ono što simetrično odgovara paklu. Prema Svedenborgu - i to je najteži deo njegovog učenja - postoji neka ravnoteža između snaga paklenih i snaga anđeoskih, neophodna da bi svet opstao. U toj ravnoteži uvek je bog onaj koji zapoveda. Bog dopušta da paklenski duhovi borave u paklu jer su samo u paklu srećni.

I Svedenborg nam priča o slučaju jednog demonskog duha koji se popne u nebo, udahne nebeski miomiris, čuje nebeske razgovore i sve mu izgleda grozno. Miomiris mu liči na smrad, svetlost mu se čini crnom. Onda se vrati u pakao jer je samo u paklu srećan. Nebo je svet anđela. Svedenborg dodaje da celi pakao ima oblik demona, a nebo uobičajeni oblik anđela. Nebo čine društva anđela i tamo je Bog. A Bog je predstavljen suncem.

Tako je sunce saobrazno Bogu, a najgori pakao je na zapadu i na severu. Nasuprot njemu, na istoku i jugu, pakao je pitomiji. Niko nije na njega osuđen. Svako traži društvo koje hoće, traži drugove koje hoće i traži ih prema prohtevima koji su ovladali njegovim životom.

Oni koji dolaze u nebo gaje pogrešne predstave. Misle da će se u nebu samo moliti; i puste ih da se mole, ali se kroz nekoliko dana ili nedelja umore: uvide da to nije nebo. Tada laskaju Bogu; slave ga. Bog ne voli da mu se laska. Pa se ti ljudi Umore od laskanja Bogu. Zatim misle da ih može usrećiti razgovor sa svojim voljenima i posle nekog vremena shvate da voljena bića i dični junaci mogu biti isto toliko dosadni u drugom životu kao i u ovom. To ih zamori i onda pristupe pravom nebeskom poslu. Ovde se prisećam jednog Tenisonovog stiha; kaže, duša ne žudi za zlatnim prestoljem, naprosto žudi za darom da prati i da nikad ne prestane.

Što će reći da je Svedenborgovo nebo nebo ljubavi i iznad svega nebo rada, altruističko nebo. Svaki anđeo radi za druge; svi rade za ostale. To nije pasivno nebo. Niti je kakva nagrada. Ako je neko anđeoske naravi, ima takvo nebo, i udobno mu je na njemu. No, postoji druga razlika koja je veoma važna u Svedenborgovom nebu: njegovo je nebo prevashodno intelektualno.

Svedenborg priča povest, patetičnu, o čoveku koji je sebi za života naložio da zasluži nebo; tad se odrekao svih čulnih uživanja. Povukao se u samoću. Lišio se svega. Molio se, molio za nebo. To jest, polako je sebe osiromašivao. A kad umre, šta se desi? Kad umre, dođe u nebo i u nebu ne znaju šta će s njim. Nastoji da prati anđeoske razgovore, ali ih ne razume. Pokušava da se nauči umetnostima. Pokušava sve da čuje. Pokušava da nauči, a ne može jer je sebe osiromašio. To je naprosto čovek pravedan i duhovno siromašan. A onda mu kao poklon daju moć da stvori jednu sliku: pustinju. U pustinji se molio kao što se molio na zemlji, ali ne odvajajući se od neba, jer on zna da se svojim pokajništvom učinio nedostojnim neba, jer je on osiromašio svoj život, jer se on odrekao životnih zadovoljstava i uživanja, što je takođe loše.

Ovo je Svedenborgova novina. Zato što se uvek smatralo da je spasenje etičke prirode. Podrazumeva se da je čovek spasen ako je pravedan. "Nebesko je carstvo duhom siromašnih", itd. To govori Isus. Ali Svedenborg ide dalje. On kaže da to nije dovoljno, da čovek mora i duhovno da se spase. On zamišlja nebo pre svega kao niz teoloških razgovora među anđelima. Pa ako čovek ne može da prati te razgovore, nije dostojan neba. Tako mora da živi sam. A posle će doći Vilijem Blejk koji dodaje treće spasenje. On kaže da možemo - da moramo - da se spasemo i putem umetnosti. Blejk objašnjava da je i Hristos bio umetnik jer nije propovedao rečima već parabolama. A parabole su bez daljeg estetički izrazi. Što će reći, spasenje bi došlo kroz duh, kroz moral i kroz upražnjavanje umetnosti.

I ovde se prisećamo nekoliko rečenica kojima je Blejk na neki način sažeo duge Svedenborgove misli; kad na primer kaže: "Budala neće kročiti na nebo ma kakav svetac bila". Ili: "Treba odbaciti svetost; treba se snabdeti pameću". Dakle imamo ta tri sveta. Imamo svet duha, a zatim, posle izvesnog vremena, neko je zaslužio nebo, neko je zaslužio pakao. Paklom u stvari upravlja bog kome je ta ravnoteža potrebna. Satana je prosto ime jedne oblasti. Demon je prosto prevrtljiva ličnost, budući da je čitav svet pakla svet zavera, osoba koje se mrze, koje se združuju da bi napale nekog drugog.

Zatim Svedenborg razgovara sa raznim ljudima u raj, sa raznim ljudima u paklu. Sve mu je to dozvoljeno da bi osnovao novu crkvu. A šta radi Svedenborg? Ne propoveda; objavljuje knjige, anonimno, pisane jednim suzdržanim i suvoparnim latinskim. I deli te knjige. Tako prolazi poslednjih trideset godina Svedenborgovog života. Živi u Londonu. Vodi veoma jednostavan život. Hrani se mlekom, hlebom, povrćem. Ponekad mu dođe neki prijatelj iz Švedske i tada pusti sebi na volju nekoliko dana.

Kada je otišao u Englesku, želeo je da upozna Njutna jer ga je veoma zanimala nova astronomija, zakon gravitacije. Ali, nikada ga nije upoznao. Veoma ga je zainteresovala engleska poezija. U svojim spisima pominje Šekspira, Miliona i druge. Hvali njihov duh; što će reći, ovaj je čovek imao smisla za lepo. Znamo da je prilikom svojih putovanja - a putovao je po Švedskoj, Engleskoj, Nemačkoj, Austriji, Italiji - posećivao fabrike, sirotinjske četvrti. Veoma je voleo muziku. Bio je pravi gospodin ondašnjeg doba. Postao je bogat. Posluga mu je živela u prizemlju kuće u Londonu (kuća je nedavno srušena) i videla ga kako razgovara sa anđelima ili raspravlja sa demonima.

Tokom razgovora nikad nije hteo da nametne svoje ideje. Naravno, nije dopuštao da ismevaju njegove vizije; ali nije

hteo ni da ih nametne: pre bi nastojao da skrene razgovor sa tih tema.

Postoji jedna suštinska razlika između Svedenborga i drugih mističara. U slučaju Huana de la Krusa² imamo veoma žive opise ekstaze. Ekstaza je iskazana terminima erotskog iskustva ili metaforama vina. Na primer, čovek koji se sreće sa Bogom, a Bog je jednak sebi samom. Postoji sistem metafora. S druge strane, u Svedenborgovom delu nema ničeg takvog. To je delo putnika koji je proputovao nepoznatim zemljama i koji ih opisuje smireno i iscrpno. Zato nije baš zabavno čitati ga. Zadivljujuće je i postepeno zabavno. Ja sam pročitao četiri Svedenborgove knjige koje su prevedene na engleski i koje je objavila Everyman's Library. Rekli su mi da postoji i španski prevod, jedan izbor koji je objavila Editora Nacional. Video sam i neke beleške o njemu, o celom onom sjajnom predavanju koje je održao Emerson. Emerson je održao seriju predavanja o reprezentativnim ljudima. Zapisao je: "Napoleon ili svetski čovek; Montenj ili skeptik; Šekspir ili pesnik; Gete ili humanista; Svedenborg ili mističar". To u Svedenborgovo delo koje sam pročitao. To Emersonovo predavanje, koje je čuveno, u krajnjoj liniji nije baš u saglasnosti sa Svedenborgom. Bilo je nečega što ga je odbijalo: možda zato što je Svedenborg bio tako iscrpan, tako dogmatičan. Jer, Svedenborg u više navrata insistira na činjenicama. Ponavlja istu ideju. Ne traga za analogijama. Putnik je koji je proputovao po veoma čudnoj zemlji. Koji je proputovao nebrojene paklove i nebesa i koji o njima pripoveda. Da vidimo sada drugu Svedenborgovu temu: učenje o saobraznosti. Ja lično mislim da je on izmislio te saobraznosti da bi svoje učenje pronašao u Bibliji. Ona kaže da svaka reč u Bibliji ima najmanje dva smisla. Dante je smatrao da ima četiri smisla za svaki odeljak.

Sve treba da bude pročitano i protumačeno. Na primer, ako se govori o svetlosti, svetlost je za njega metafora, očiti simbol istine. Konj označava um, jer nas konj prenosi sa jednog mesta na drugo. On ima čitav sistem saobraznosti. U tome dosta podseća na kabaliste.

Posle toga, došao je na ideju da sve na svetu počiva na saobraznostima. Stvaralaštvo je tajno pismo, kriptografija koju moramo tumačiti. Jer sve su stvari uistinu reči, osim stvari koje ne možemo razumeti i koje prihvatamo doslovce.

Sećam se one strašne misli Karlajla koji je plodonosno čitao Svedenborga i koji kaže: "Istorija sveta je pismo koje moramo da čitamo i neprekidno pišemo". I učesnici smo u njoj. I mi smo slova, i mi smo simboli: "Božanski tekst u koji nas upisuju". Imam kod kuće jedan rečnik saobraznosti. Čovek može potražiti ma koju reč iz Biblije i videti kakvo joj je duhovno značenje koje joj je dao Svedenborg.

On je nesumnjivo verovao prvenstveno u spasenje kroz dela. U spasenje ne samo kroz dela duha nego i uma. U spasenje kroz razum. Nebo je za njega pre svega nebo dugih teoloških razmatranja. Anđeli pre svega razgovaraju. Ali, nebo je i puno ljubavi. U nebu je dopušteno venčavanje. Dopušteno je sve ono što je čulno na ovom svetu. On ništa neće da ospori niti osiromaši.

Danas postoji svedenborgovska crkva. Mislim da negde u Sjedinjenim Državama postoji jedna staklena katedrala. I ima nekoliko hiljada učenika u Sjedinjenim Državama, Engleskoj (naročito u Mančesteru), u Švedskoj i u Nemačkoj. Znam da je otac Vilijema i Henrija Džejmsa bio svedenborgovac. Ja sam pronašao svedenborgovce u Sjedinjenim Državama gde postoji jedno udruženje koje još objavljuje njegove knjige i prevodi ih na engleski. Zanimljivo je da Svedenborgovo delo, iako prevedeno na mnoge jezike - čak i na hindu i japanski - nije izvršilo veći uticaj. Nije postignuta obnova kakvu je on želeo. Nameravao je da osnuje novu crkvu koja bi hrišćanstvu bila ono što je protestantska crkva bila crkvi u Rimu.

Delimično se odrekao obeju. Međutim, nije izvršio onako širok uticaj kakav je trebalo da izvrši. Ja verujem da je sve to deo skandinavske sudbine u kojoj se, izgleda, sve dogodilo kao u nekom snu i pod staklenim zvonom. Na primer, Vikinzi su otkrili Ameriku nekoliko vekova pre Kolumba, pa ništa. Umetnost romana stvorena je na Islandu sa sagom, a taj pronalazak nije rasprostranjen. Imamo figure koje bi morale biti svetske - Karl XII na primer - ali pamtimo druge osvajače koji su ostvarili možda manje važne vojne poduhvate od Karla XII. Svedenborgova misao je trebalo da obnovi crkvu u svim krajevima sveta, ali pripada toj skandinavskoj sudbini koja je poput sna.

Ja znam da se u Nacionalnoj biblioteci³ nalazi jedan primerak knjige "O nebu, o paklu i njihovim čudesima". Ali u nekim teozofskim knjižarama nema Svedenborgovih dela. On je, međutim, mističar mnogo slojevitiji od drugih; oni su nam samo saopštili da su iskusili ekstazu i nastojali da tu ekstazu prenesu na jedan istovremeno književni način. Svedenborg je prvi istraživač drugog sveta, istraživač koga moramo shvatiti ozbiljno.

U slučaju Dantea koji nam takođe nudi opis Pakla, Čistilišta i Raja, smatramo da je reč o književnoj fikciji. Ne možemo stvarno poverovati da se sve ono što on priča odnosi na lično životno iskustvo. Uostalom, tu je i stih koji ga sputava: on nije mogao iskusiti stih.

U slučaju Svedenborga imamo obimno delo. Imamo knjige kao što je "Hrišćanska religija u Božijem Providenju", a pre svega onu o nebu i paklu koju preporučujem svima vama. Ta knjiga je prevedena na latinski, engleski, nemački, francuski, a mislim i na španski. Učenje je u njoj izneto veoma lucidno. Besmisleno je i pomisliti da je napisao ludak. Ludak ne bi mogao da piše tako jasno. Osim toga, Svedenborgov život se promenio u tom smislu što je on ostavio sve svoje knjige iz nauke. Smatrao je da su naučna proučavanja bila božija priprema za suočenje sa drugim delima.

Odao se posećivanju nebesa i pakla, razgovorima sa anđelima i sa Isusom, a onda prenošenju svega toga nama u jednoj vedroj prozi, prozi pre svega jasnoj, bez metafora i preterivanja. Ima mnogo ličnih anegdota vrednih pomena, kao ona koju sam vam ispričao o čoveku koji želi da zasluži nebo, ali može da zasluži samo pustinju, jer je

² Huan de la Krus, 1542-1591, španski pesnik mističar, pripadao redu karmelićana.

³ Misli se na biblioteku u Buenos Ajresu. (Prim. prev.)

osiromašio svoj život. Svedenborg nas sve poziva na spas bogatijim životom. Da nas spase pravednošću, vrlinom, a i duhom.

I posle će doći Blejk koji dodaje da čovek mora biti i umetnik da bi se spasao. To jest, spasenje je trostruko: moramo se spasti dobrotom, pravednošću, apstraktnom inteligencijom; a zatim, bavljenjem umetnošću.

9. juni 1978.

sa šanskog prevela

Dragana Bajić

EMANUEL SVEDENBORG
NEBO I PAKAO

PREDGOVOR

1. Kada Gospod pred Učenicima govori o Svršetku Veka, a što znači potonje vreme Crkve,⁴ završavajući predskazivanja o uzastopnim stanjima te Crkve u pogledu ljubavi i vere, kaže: "I odmah će po nevolji dana tih sunce pomrčati, i mjesec svjetlost svoju izgubiti, i zvijezde s neba pasti, i sile nebeske pokrenuti se. I tada će se pokazati znak Sina Čovječijeg na nebu; i tada će proplakati sva plemena na zemlji; i ugledaće Sina Čovječijeg gdje ide na oblacima nebeskim glasom trubnijem; i sabraće izabrane Njegove od četiri vjetra od kraja do kraja nebesa." (Mateja XXIV. 29, 30, 31.). Oni koji razumeju ove reči u doslovnom smislu, moraju poverovati da će se ove stvari dogoditi, prema opisu sadržanom u tom smislu, u potonje vreme nazvano Strašni Sud. Tako ne samo da će se Sunce i Mesec pomračiti, da će Zvezde pasti s Neba, da će se znak Gospodov pojaviti na Nebu, da ćemo Njega samog videti na oblacima kao i Anđele s trubama, nego da će - prema predskazanjima na drugome mestu - ceo vidljivi svet propasti i da će zatim nastati Novo Nebo s Novom Zemljom. Većina ljudi u Crkvi danas je tog mišljenja. Ali, ti koji tako misle, ne poznaju tajne sadržane u svakom izrazu Reči; postoji, naime, u svakom pojedinom izrazu unutarnji smisao, u kome treba razumeti ne stvari prirodne i svetske kako se prikazuju u doslovnom smislu, nego stvari duhovne i nebeske, i to ne samo u skupovima reči, već i u svakoj reči posebno; jer je Reč bila napisana u čistim saobraznostima (korespondencijama) kako bi u svakom izrazu bio sadržan unutarnji smisao. Kakav je taj smisao, može se videti iz svega onoga što je o tome smislu bilo rečeno i pokazano u "Nebeskim Tajnama", a što se može videti i iz objašnjenja (datim u knjizi) "O Belom Konju" o kome se govori u "Otkrovenju". U tom smislu treba razumeti ono što je Gospod na navedenom mestu rekao o svom Dolasku;⁵ pod Suncem treba razumeti Gospoda u pogledu ljubavi, pod Mesecom Gospoda u pogledu vere; pod Zvezdama poznavanje dobrog i istinitog, ili ljubavi i vere; pod znakom Sina Čovečijeg na Nebu pojavu Božanskog istinitog; pod Plemenima zemaljskim koja će proplakati - sve što pripada istinitom i dobrom, ili veri i ljubavi; pod Dolaskom Gospodnjim na oblacima nebeskim sa snagom i slavom - Njegovo prisustvo u Reči, i Otkrovenje; pod oblacima - doslovni smisao Reči; pod slavom - unutarnji smisao Reči; pod Anđelima sa trubama i glasom velikim - Nebo odakle dolazi Božansko istinito. Po ovome se može videti da Gospodnje reči znače da će na kraju Crkve - kada, dakle, ne bude više ni ljubavi ni vere - Gospod otvoriti Reč, to jest njen unutarnji smisao, i da će otkriti tajne Neba: tajne, otkrivene onome što sledi, odnose se na Nebo i Pakao, a u isto vreme i na čovekov život posle smrti. Danas čovek jedva da išta zna o Nebu i Paklu i o Životu posle smrti, iako je sve to opisano u Reči: mnogi koji su rođeni unutar Crkve čak poriču te istine govoreći u svom srcu: "Ko je odande došao i pričao?" Da takvo poricanje, koje uglavnom vlada među onima čija mudrost dolazi od sveta, ne bi zarazilo čiste srcem i čiste verom, bilo je meni dano da budem s Anđelima⁶ i da sa njima razgovaram kao čovek s čovekom, kao i da vidim ono što je u Nebu i što je u Paklu, i to već trinaest godina; tako isto da opišem to prema onome što sam Video i Čuo, nadajući se da će tako neznanje biti raspršeno i neverovanje oterano. Da se danas takvo neposredno Otkrovenje daje, to je stoga što je pravo to što se razume pod Gospodnjim Dolaskom.

NEBO

Gospod je Bog Neba

2. Treba prvo znati ko je Bog Neba, jer od toga zavisi ostalo: na celom Nebu niko drugi se ne priznaje za Boga Neba osim Jedino Gospod; kaže - kako i On sam uči - da je On jedno s Ocem, da je Otac u Njemu i On u Ocu, da ko vidi Njega vidi Oca, i da sve Sveto iz Njega proističe (Jovan X. 30, 38. XIV. 9, 10, 11. XVI. 13, 14, 15.). Često sam razgovarao s Anđelima o tom, i uvek su mi govorili da se na Nebu ne može Božansko deliti na troje, jer se zna i vidi da je Božansko⁷ jedno u Gospodu. Tako isto, rekli su mi da oni (pripadnici Crkve) koji dolaze sa sveta a imaju ideju o tri Boga, ne mogu otići u Nebo, jer njihova misao luta od jednoga k drugome, a tamo da nije dozvoljeno misliti tri

⁴ Svedenborg kroz čitavo delo navodi mesta iz svog prethodno objavljenog dela "Nebeske Tajne" gde se govori o istim stvarima. U ovome prevodu izostavljamo sva ta obaveštenja. (Prim. prev.)

⁵ Naravno, reč je o Drugom dolasku koji u telu čekaju mnogi. (Prim. prev.)

⁶ Da se pri pomenu Anđela čitalac ne bi uplašio i prestao da čita, misleći da je knjigu pisao ili varalica ili ludak, potrebno je odmah reći da su prema Svedenborgu Anđeli u Nebu svi oni ljudi koji su prethodno živeli na zemlji životom milosrđa i vere.

⁷ Jedan od brojnih supstantiva neophodnih u ovakvom prevodu.

a reći jedan, jer u Nebu svak govori prema svojoj misli; naime, tamo se govorom misli i mišlju govori.⁸ Eto zbog čega ne mogu biti primljeni oni koji su na svetu Božansko razlikovali (distinxerunt) kao Trojstvo i o svakom imali odvojenu ideju (separatam ideam... acceperunt), ne ujedinjujući je i ne usredsređujući je u Gospodu. U Nebu se sve misli saopštavaju; ako bi, dakle, onaj koji misli tri a kaže jedan tamo došao, bio bi onog časa otkriven i odstranjen. Pa ipak, treba da se zna da svi oni koji nisu razdvajali istinito od dobrog tj. veru od ljubavi, u drugom životu primaju, čim bivaju poučeni, nebesku ideju da je Gospod Bog vasseljene; ali nije tako s onima koji su razdvajali veru od života, a to su oni koji nisu živeli prema odredbama vere.

3. Van Neba su svi oni koji su unutar Crkve poricali Gospoda i priznavali samo Oca i koji su se utvrdili u takvoj veri; i kako uticaj (influx) iz Neba, gde se jedino Gospod obožava, do njih ne dopire, to oni postupno gube moć da misle istinito o bilo kom predmetu, i na kraju postaju ili kao nemi, ili govore kao bezumnici; hodaju nasumce, dok im ruke padaju i drhte kao da nemaju snage u zglobovima. Isto tako su van Neba oni koji su, kao Socinijanci,⁹ poricali Božansko Gospodnje a priznavali samo njegovo Ljudsko; oni su nošeni napred malo udesno i bacani u dubinu, te se tako potpuno odvajaju od ostalih koji dolaze iz Hrišćanskog sveta. Što se tiče onih koji kažu da veruju u jedno nevidljivo Božansko, koje oni zovu Biće vasseljene (Ens universi), po kome je sve postalo, a odbacuju veru u Gospoda, bilo im je pokazano da oni ne veruju ni u kakvog Boga; za njih je nevidljivo Božansko ono što je u prirodi početno (quale est naturae in suis primis), a što se ne može obuhvatiti ni verom ni ljubavlju, jer nije obuhvaćeno nikakvom mišlju; ti se šalju među one koji se nazivaju Naturalisti. Nije tako s onima koji su rođeni van Crkve, a koji se zovu Neznabošci (Gentili); o njima će naknadno biti govora.

4. Sva deca, koja sačinjavaju trećinu Neba, poučavaju se da priznaju i veruju da je Gospod njihov jedini Otac, kao i to da je on Gospodar svega što postoji, Bog Neba i zemlje. Da deca rastu u Nebu i da se usavršavaju do Anđeoske umnosti i mudrosti, što će se videti u onome što sledi.

5. Da je Gospod Bog Neba, u to ne sumnjaju oni koji pripadaju Crkvi, jer je On sam tumačio, da je i Njegovo ono što je Očevo - (Mat. XI. 27, Jov. XVI. 15, XVII. 2) i da ima svu moć na Nebu i na Zemlji (Mat. XXVIII. 18.) - Kaže na Nebu i na Zemlji, jer onaj ko vlada Nebom vlada i Zemljom, jer jedno zavisi od drugoga. Da On vlada Nebom i Zemljom, to znači da se od Njega prima sve dobro koje pripada ljubavi, sva umnost i sva mudrost, te stoga sva sreća; jednom rečju, večni život. To je ono što je Gospod tumačio govoreći: "Onaj ko vjeruje u Sina, ima život vječni; a onaj ko ne vjeruje u Sina, neće vidjeti života" (Jov. III. 36.) - I još: "Ja sam vaskrsenije i život: koji vjeruje mene, ako i umre živjeće. I nijedan koji živi i vjeruje mene, neće umrijeti zavijek. (Jov. XI, 25 i 26). - I još: "Ja sam Put, Istina, i Život" (Jov. XIV. 6.).

6. Bilo je izvesnih duhova koji su za svog života na svetu verovali samo u Oca, a o Gospodu su mislili kao o svakom drugom čoveku, pa stoga nisu ni verovali da je On sam Bog Neba; zato im je bilo dozvoljeno da idu svuda i da traže gde god hoće postoji li neko drugo Nebo osim ono koje je Gospodnje; tražili su, dakle, svuda nekoliko dana, i nisu ga našli. Oni su bili od onih koji blaženstvo Neba zamišljaju kao Slavu i gospodarenje; i pošto nisu mogli da postignu ono što su želeli, saznajući da se Nebo ne sastoji od takvih zadovoljstava, ljutili su se i hteli da imaju Nebo u kome bi oni gospodarili nad drugima i blistali u slavi kakva postoji na svetu.

Božansko Gospodnje čini Nebo

7. Uzeti zajedno, Anđeli se nazivaju Nebo, zato što ga oni sačinjavaju; pa ipak, ono što čini Nebo u celini i u pojedinostima, to je Božansko koje proističe od Gospoda (Divinum procedens a Domino), utiče kod Anđela i biva primljeno od njih. Božansko koje proističe od Gospoda jeste dobro ljubavi i istinito vere; u onoj meri u kojoj Anđeli primaju istinito i dobro od Gospoda, u toj su oni meri Anđeli i u toj su meri Nebo.

8. Na Nebu svak zna i veruje, pa to i čulima oseća, da ne može hteti ni činiti sam od sebe ništa dobro i da ne može misliti ništa istinito osim po božanskom, tj. po Gospodu; međutim, dobro i istinito koje dolazi od samih Anđela nije ni dobro ni istinito, zato što u njima samima nema božanskog. Anđeli Najunutarnijeg Neba vide jasno taj uticaj (influxum), čak ga i osećaju: u meri u kojoj ga primaju, u toj meri i osećaju da su u Nebu; jer u kojoj su meri u ljubavi i veri i u svetlosti uma i mudrosti, u toj su meri i u nebeskoj radosti. Pošto sve to potiče od Gospoda i pošto baš po tome Anđeli imaju Nebo, jasno je da Božansko Gospodnje sačinjava Nebo, a ne Anđeli nečim što bi bilo njihovo. Otuda dolazi da je Nebo u Reči nazvano Dom Gospodnji i Prestolje Gospodnje, i da se za one koji su u Nebu kaže da su u Gospodu. Što se tiče načina na koji Božansko proizlazi od Gospoda i ispunjava Nebo, o tome će biti govora kasnije.

9. Anđeli u svojoj mudrosti idu dalje i kažu da od Gospoda dolazi ne samo sve dobro i sve istinito, već i sve ono što pripada životu. Oni to potvrđuju time što kažu da ništa ne može postojati samo po sebi, već samo po nečemu što mu prethodi; te da tako sve postoji po jednom Prvom, koje oni nazivaju Biće (Esse) života svih stvari, po kome sve opstaje (subsistit), jer je opstajanje neprekidno postojanje (subsistere est perpetuo existere), tako da ono što nije u stalnoj vezi preko posrednog s Prvim, pada odmah i raspada se. Osim toga, kažu da postoji jedan jedini Izvor života, a ljudski život je njegov potok koji bi se, ako ne bi stalno opstajao po svom izvoru, razlio; kažu da od toga Jedinog

⁸ Ovo je suština onoga što se o govoru u Nebu piše u br. 200212, i u br. 234245. Međutim, u paklu može da se govori i prirodan govor (kao što se opisuje u Duhovnom Dnevniku br. 5403)

⁹ Socinius Faustus, nećak Socinusa Lealiusa. Sledeći učenja svoga strica, osnovao sektu "Poljska braća", nazivanu ponekad Stari unitarianizam. Sicinijanci inače poriču Trojstvo.

Izvor života, koji je Gospod, ne proizlazi ništa sem Božansko Dobro i Božansko Istinito, a oni utiču na svakoga prema načinu na koji ih ko prima; da oni koji ih primaju verom i životom, imaju u sebi Nebo; a oni koji ih odbacuju i ugušuju, pretvaraju ih u Pakao, jer pretvaraju dobro u zlo a istinito u lažno; to znači (da pretvaraju) život u smrt. Da sve što pripada životu dolazi od Gospoda, Anđeli to potvrđuju time, što (kažu da) se sve u Vaseljenu odnosi na dobro i istinito, da se život čovekovog razuma koji je život čovekove vere, odnosi na istinito; iz toga sledi da, pošto sve dobro i istinito dolazi odozgo, sav život takođe dolazi odozgo. I pošto oni tako veruju, oni odbijaju svaku hvalu za dobro koje čine, te se i ljute i udaljuju ako im neko pripisuje dobro. Čude se da neko može verovati da je mudar sam po sebi i da čini dobro sam po sebi; a činiti dobro sebe radi, to oni ne nazivaju dobrim, jer se to čini iz sebe (ex se); nego činiti dobro radi dobra, to oni nazivaju dobrim (koje proističe) iz božanskog, i kažu da to dobro sačinjava Nebo, jer to dobro jeste Gospod.¹⁰

10. Duhovi koji su za života bili uvereni da dobro koje čine i istinito koje veruju dolazi od njih samih (a to veruju oni koji vide zaslugu u dobrim delima i po njima traže opravdanje¹¹), ti duhovi, kažem, ne primaju se u Nebo. Anđeli ih teraju, smatrajući ih za glupake i lupeže; za glupake, jer im je pogled uperen prema samima sebi a ne prema Božanskom; a za lupeže, jer oduzimaju Gospodu ono što je Njegovo. Takvi se protive veri Neba da Božansko Gospodnje kod Anđela sačinjava Nebo.

11. Oni koji su u Nebu i u Crkvi, oni su i u Gospodu, i Gospod je u njima. Ovo Gospod uči govoreći: “Ostanite u Meni, i Ja u vama. Kao što loza ne može roda donijeti sama od sebe ako ne ostane na čokotu, tako ni vi ako u Meni ne ostanete. Ja sam čokot a vi loza; onaj koji ostane u Meni i Ja u njemu, donijeće mnogi plod; jer bez Mene ne možete učiniti ništa” (Jov. XV. 4, 5).

12. Iz onoga što prethodi, može se videti da Gospod obitava u Svome kod Anđela, te da je na taj način Gospod sve u svim stvarima u Nebu;¹² i to zato što Dobro koje proizlazi od Gospoda jeste Gospod u njima; jer ono što proističe od Njega, to je On. Stoga, Nebo za Anđele, to je Gospodnje Dobro, a ne nešto njihovo lično.

Božansko Gospodnje u Nebu je Ljubav prema Njemu (Amor in Ipsum) i Milosrđe prema bližnjem (Charitas erga proximum)

13. Božansko koje proističe od Gospoda naziva se u Nebu Božansko Istinito, s razlogom o kome će biti govora u nastavku. To Božansko Istinito od Gospoda uliva se u Nebo iz Njegove Božanske Ljubavi. Božanska Ljubav i Božansko Istinito mogu se uporediti sa Sunčevim ognjem i svetlošću koja od njega dolazi; Ljubav, sa Sunčevim ognjem; istinito, sa svetlošću koja od Sunca proističe. Prema ovome poređenju, Vatra znači Ljubav a proističuća svetlost - Istinito. Po tome se može videti kakvo je Božansko Istinito koje proističe iz Gospodnje Božanske Ljubavi; može se, naime, videti da je u suštini to Božansko Dobro spojeno sa Božanskim Istinitim; i pošto je spojeno, ono oživljava sve u Nebu, kao što Sunčeva toplina, udružena sa svetlošću, u proleće i leto oplodava sve na zemlji. Nije tako kad toplina nije spojena sa svetlošću, to jest kad je svetlost hladna. Tada se sve smrzava i vene. To Božansko Dobro koje je upoređeno s toplinom jeste dobro ljubavi kod Anđela, a Božansko Istinito koje je bilo upoređeno sa svetlošću jeste istinito kroz koje i iz koga (postoji) dobro ljubavi.

14. Da u Nebu Božansko, koje sačinjava Nebo, jeste Ljubav, dolazi otuda što je Ljubav duhovno vezivanje (amor est conjunctio spiritualis). Ona vezuje Anđele za Gospoda; ona njih povezuje uzajamno; ona ih tako vezuje, da oni pred Gospodom predstavljaju jedno. Štaviše, ljubav je sâmô Biće (Esse) svakog života. Iz nje i Anđeo i čovek imaju život. Da najdublje čovekovo životno (intimum vitale hominis) dolazi od ljubavi, to može da zna svako ko o tome razmisli; jer prisustvom ljubavi čovek se zagreva, njenim odsustvom on se hladi, a nje lišen, on umire. A treba znati i to, da je život svakoga čoveka onakav kakva je njegova ljubav.¹³

15. Treba razlikovati dve ljubavi u Nebu: Ljubav prema Gospodu i Ljubav prema bližnjem (Amor in dominum et Amor erga proximum). U unutarnjem ili trećem Nebu - Ljubav prema Gospodu; u drugom ili srednjem Nebu -

¹⁰ Učenje po kome je Gospod Samo Dobro i Samo Istinito, i da je svaki čovek spasen i dolazi u Nebo ako je činio dobro radi dobra i težio istini radi istine (a to znači da je bio pobuđen dobrom i istinom, i u njima nalazio zadovoljstvo i nagradu), to je jedna od novina koje donosi Treći Zavet, koji je po tome “bez granica” u pravom smislu, jer ko tako prima Dobro i Istinito, taj prima Gospoda i spasava se.

¹¹ Izraz “opravdanje” označava proces dovođenja u Red života, kako bi se čovek spasao naslednoga greha

¹² Iz učenja i dodatnih opisa, vidi se ne samo da Bog, odnosno Gospod, “jeste Onaj koji jeste”, nego i to da sve ono što istinski jeste (a to je sve ono što postoji i opstaje po Božanskom Redu) jeste Bog odnosno Gospod, jer je to ispoljavanje Božanskog u raznim stupnjevima i vidovima. Ponekad se Svedenborgovo shvatanje odnosa Boga i sveta naziva pantateizmom, suprotstavljajući ga panteizmu, po kome je bog sadržan u svetu. Naravno, treba razlikovati ateistički i teistički panteizam. Po mome uverenju, teistički panteizam (onaj Spinozin i Geteov) pre bi se mogao nazvati pantateizmom nego panteizmom.

¹³ Ovo se učenje nadovezuje na sve ono što se u Spisima (Trećeg Zaveta) kaže o tzv. Vladajućoj Ljubavi (Amor Regnans): svaki čovek ima jednu vladajuću ljubav, znao to ili ne; u detinjstvu ta je ljubav pod uticajem Neba, s kojim su deca povezana sve dok ne steknu razum i mišljenje. Tada počinje vreme preporoda koje traje kroz ceo život, pa i posle. Vladajuća ljubav je ona skrivena i najjača ljubav u čoveku koja čoveka pokreće da oseća, želi, hoće, misli i radi sve ono što toj ljubavi prija, a izbegava sve što se njoj protivi. Ta ljubav se određuje prema četiri glavne ljubavi: dve su u Nebu (Ljubav prema Gospodu i Ljubav prema bližnjem, odnosno Ljubav prema dobru), a dve u Paklu (i ljubav prema sebi i prema svetlu, odnosno ljubav ka zlu, i ljubav ka laži i obmani).

Ljubav prema bližnjem.¹⁴ Obe proističu od Gospoda, i obe sačinjavaju Nebo. U Nebu, voleti Gospoda ne znači voleti Njega kao osobu nego voleti dobro koje proizlazi iz Njega; a voleti dobro znači hteti i činiti dobro iz ljubavi. Voleti bližnjeg ne znači voleti bližnjeg u osobi, nego voleti istinito koje proizlazi iz Reči; a voleti istinito znači hteti i činiti istinito. Ali ovo teško shvata čovek koji ne zna šta je ljubav, šta je to dobro i šta je to bližnji.

16. Više puta sam o tome razgovarao s Anđelima, i oni su mi rekli da se čude da ljudi Crkve ne znaju da voleti Gospoda znači voleti dobro i istinito, i to iz vlastite volje, a valjalo bi da znaju da se ljubav ispoljava tako što želimo i činimo ono što drugi želi, čime ljubav i povezanost postaju uzajamni, a ne tako što drugoga volimo ne čineći ono što je njemu po volji, jer to ne bi bila ljubav. Osim toga, govorili su da dobro koje proističe od Gospoda jeste slično sa Gospodom, pošto je On Sam u tome dobru; i da oni koji čine da dobro i istinito pripadnu njihovom životu kroz volju i delo, postaju slični Gospodu (*fiant similitudines Ipsius*) i tako povezani s Njim; jer hteti - to je voleti da se čini. Da je tako, Gospod to uči u Reči govoreći: "Ko ima moje zapovijesti i drži ih, taj Me voli. On je onaj što ima ljubav k meni i Ja ću imati ljubav k njemu, i nastaniću se u njemu" (Jov. XIV. 21, 23.) - i na drugome mestu: "Ako moje zapovijesti uzdižete, ostaćete u ljubavi Mojoj" (Jov. XV. 10, 12.).

17. Da Božansko koje proističe od Gospoda i uliva se u Anđele jeste ljubav, to pokazuju sva iskustva u Nebu. Naime, svi (stanovnici) tamo su oblici ljubavi i milosrđa (*sunt forma amoris et charitatis*); oni su neopisive lepote; na njihovom licu ljubav se pokazuje kao blistavilo, a tako isto i u njihovom govoru kao i u svakoj pojedinosti njihovog života. Osim toga, postoje duhovne sfere života koje se šire oko svakog Anđela i svakog duha i koje se prostiru oko njih; po njima se raspoznaje - često s velike daljine - kakva su im osećanja u pogledu ljubavi. Te sfere naime zrače iz života osećanja, iz života misli ili iz života ljubavi i života vere svakoga od njih. Sfere koje zrače iz Anđela tako su ispunjene ljubavlju, da diraju najprisnije delove života (*intima vitae*) onih osoba pored kojih se nađu. Ja sam ih opažao ponekad, i tako su na mene uticale. Da Anđeli imaju život od ljubavi, za mene je bilo očigledno, pošto se svak u drugom životu okreće prema svojoj ljubavi.¹⁵ Oni koji su u ljubavi prema Gospodu i u ljubavi prema bližnjem, okreću se stalno prema Gospodu; naprotiv, oni koji su u ljubavi prema sebi, okreću se na stranu suprotnu Gospodu. A to kao da na neki način okreću svoja tela, jer u drugom životu prostori su određeni prema unutarnjim stanjima tamošnjih stanovnika, kao i strane sveta koje nisu stalne kao na svetu, nego se određuju prema pravcu u kojem su im okrenuta lica. Uistinu, ne okreću se anđeli prema Gospodu, nego Gospod okreće prema Sebi one koji vole da čine dela koja su od Njega. U nastavku će biti dato više podrobnosti o ovome, kada se bude govorilo o Stranama sveta u drugom životu.

18. Gospodnje Božansko u Nebu jeste ljubav, zato što je ljubav prijemčiva za sve ono što je u Nebu: mir, razumevanje, mudrost i sreća. Jer ljubav prima sve što se s njom slaže; ona žudi za tim (stvarima), ona ih traži, i njima se prožima, sve kao sama od sebe, jer hoće da se bogati i usavršava pomoću njih. Ovo čovek zna dobro, jer ljubav u čoveku kao da ispituje pamćenje, izvlačeći iz njega ono što joj odgovara, prikuplja i raspoređuje u sebe i pod sebe, dajući prednost jednom pred drugim, da bi jedno potpuno njoj pripalo a drugo da bi joj služilo; ono što joj ne odgovara, to odbacuje i izgoni. Da ljubav ima tu sposobnost da prima istine koje se s njom slažu i želju da ih sebi pripoji, to sam jasno video po duhovima koji su bili podignuti u Nebo; iako su bili na svetu sasvim neuki, stakli su anđeosku mudrost i sreću, kad su se našli među Anđelima; a to stoga što su voleli dobro i istinu radi dobra i istine, i što su ih usađivali u svoj život, te po tome stekli sposobnost da prime Nebo sa svim što je u njemu neizrecivo. Naprotiv, oni koji su u ljubavi prema sebi i svetu, nemaju nikakvu sposobnost da prime dobro i istinu, oni ih naime preziru i odbacuju; pri prvom dodiru sa dobrom i istinom, oni beže i pridružuju se u Paklu onima koji su u sličnoj ljubavi kao i oni. Bilo je duhova koji su sumnjali u to da je nebeska ljubav takva, pa su hteli da se u to uvere. Stoga su bili stavljeni u stanje nebeske ljubavi, pošto je sve što se njoj protivi bilo uklonjeno, te su bili odneseni napred, na izvesno odstojanje, gde se nalazi Anđeosko Nebo; odatle razgovarajući sa mnom, rekoše da osećaju takvu unutarnju sreću, da je to nemoguće rečima iskazati, žaleći mnogo što se moraju vratiti u predašnje stanje. I drugi su bili podignuti, i što su se više podizali naviše, tj. u unutrašnjost, to su bili uzdignuti do većeg razumevanja i mudrosti, tako da su mogli osećati i razumevati stvari koje su im dotle bile neshvatljive. Prema tome, jasno je da je ljubav, koja proističe od Gospoda, prijemnik Neba i svega onoga što je u Nebu.

19. Da ljubav prema Gospodu i ljubav prema bližnjemu uključuju sve Božanske istine, može se videti iz onoga što je Gospod rekao o tim dvema ljubavima: "Ljubi gospoda svojega svojim srcem svojim i svom dušom svojom; to je prva i najveća zapovijest; druga njoj slična jeste: ljubi bližnjega svojega kao samoga sebe. O ovima dvjema zapovijestima visi sav Zakon i Proroci" (Mateja XXII 37,40). "Zakon i Proroci" su cela Reč, prema tome cela Božanska istina.

Nebo je podeljeno na dva carstva

20. Kako u Nebu postoje beskrajne raznolikosti, jer ne postoje dva Društva potpuno slična jedno drugom, ni dva Anđela potpuno slična jedno drugom, ni dva Anđela potpuno ista, to se u njemu može izvršiti trostrana podela:

¹⁴ Naziv "unutarnje" označava unutarnje u čoveku, a i unutarnje u odnosu na Gospoda. Apostol Pavle pominje to Nebo u "Poslanici II Korinćanima", XII, 2.

¹⁵ "Prema svojoj ljubavi" znači kako se vidi prema predmetu svoje ljubavi. A predmeti ljubavi su Gospod i bližnji s jedne, a sam čovek s druge strane. Od kakvoće ovih ljubavi zavisi kakvoća života, pa i sudbina čovekova.

opšta, vrsna i posebna. Po opštoj podeli postoje dva Carstva, po vrsnoj tri Neba, posebnoj bezbrojna Društva. O svakoj od ovih podela biće reči u onome što sledi. Kaže se Carstva, jer se Nebo naziva "Carstvom Božijim".

21. Neki Anđeli Gospodnje Božansko primaju prisnije (interius magis) a neki manje prisno. Oni koji primaju prisnije, nazvani su Nebeski Anđeli, dok su oni drugi koji primaju manje prisno nazvani Duhovni Anđeli (angeli caelestes et angeli spirituales). Stoga je Nebo podeljeno u dva Carstva, od kojih se jedno zove Carstvo Nebesko (Regnum Caeleste), a drugo Carstvo Duhovno (Regnum Spirituale).

22. Anđeli koji sačinjavaju Carstvo Nebesko nazivaju se unutaršnjim ili višim zato što primaju Gospodnje Božansko prisnije; stoga se ono Nebo koje oni sačinjavaju naziva unutarnje ili više Nebo. Kaže se više ili niže, jer se više stvari zovu unutaršnjim a niže - spoljašnjim.

23. Ljubav u kojoj su oni u Carstvu Nebeskom naziva se nebeska ljubav, dok se Ljubav u kojoj su oni u Carstvu Duhovnom naziva duhovna ljubav: nebeska ljubav je ljubav prema Gospodu, a duhovna ljubav prema bližnjem. A kako svako dobro pripada ljubavi jer što neko voli to je za njega dobro, to se dobro prvoga Carstva naziva nebesko dobro, a dobro drugoga Carstva duhovno dobro. Iz ovoga se jasno vidi po čemu se razlikuju ova dva Carstva, naime da se ona odnose međusobno kao što se dobro ljubavi prema Gospodu odnosi prema dobru ljubavi prema Bližnjemu. Zbog toga što je dobro ljubavi prema Gospodu unutarnje dobro, kao i zbog toga što je ta ljubav unutarnja ljubav, nebeski Anđeli se nazivaju unutaršnjim ili višim.

24. Carstvo Nebesko naziva se još i svešteno (sacerdotale) Carstvo Gospodnje, a u Reči - Njegov Dom; a Duhovno Carstvo naziva se još Njegovo Carsko Carstvo (regnum regium Ipsius), a u Reči - Njegovo Prestolje (Thronus Ipsius): zbog Božanskog nebeskog Gospod je na svetu nazvan "Isus", a zbog Božanskog duhovnog "Hristos".

25. Anđeli Nebeskoga Carstva nadilaze mnogo u mudrosti i slavi Anđele Duhovnoga Carstva zbog toga što primaju Gospodnje Božansko prisnije, kao i zbog toga što su u ljubavi prema Njemu (in amore in Ipsum),¹⁶ pa tako Njemu bliži i jače vezani za Njega. Nebeski Anđeli su takvi, zato što su primali i što primaju Božansko istinito neposredno u svoj život, a ne posredno preko pamćenja i mišljenja, kao duhovni Anđeli; na taj način oni kao da imaju (istine) upisane u srcima; oni ih opažaju i vide kao da su u njima, i nikada ne razmišljaju da li je nešto istinito ili ne. Njih Jeremija opisuje ovako: "Metnuću zavjet svoj u njih, i na srcu njihovu napisaću ga: i neće više učiti prijatelj prijatelja ni brat brata govoreći: poznajte Gospoda jer će znati svi od maloga do velikoga" (XXXI. 33, 34). A kod Isaije nazivaju se "naučeni od Gospoda" (LIV 13), a sam Gospod uči, kod Jovana (VI. 45, 46), da su naučeni od Boga oni koje Gospod uči.

26. Kaže se da oni prevazilaze ostale u mudrosti i slavi, jer su primali i primaju Božansko istinito nepoštedno u svom životu. Jer čim oni čuju Božanske istine, oni ih primaju i čine ih, a da to ne pamte, i ne razmišljaju je li to zaista istina. Oni koji su takvi, znaju istoga trenutka, zbog uticaja koji dolazi od Gospoda, da li je ono što čuju istinito, jer Gospod utiče neposredno u volju čovekovu, a posredno, preko volje, u njegovo mišljenje; ili što je isto Gospod utiče neposredno u dobro a posredno preko dobra u istinito. Dobrim je nazvano ono što pripada volji, a istinitim ono što pripada pamćenju, te stoga i mišljenju. Svako istinito pretvara se u dobro, čim uđe u volju. Ali, dok je istinito samo u pamćenju i u mišljenju, ono ne postaje dobro, ono ne živi, i nije pripojeno čoveku; jer čovek je čovek zbog volje, pa tek onda zbog razuma, a ne zbog razuma odvojenog od njegove volje.

27. Pošto je takva razlika između Anđela Nebeskog Carstva i Anđela Duhovnog Carstva, oni nisu zajedno niti se sastaju; postoji samo veza preko posredničkih Društava anđeoskih, a koja se zovu nebeskoduhovna. Preko njih nebesko Carstvo utiče na Duhovno Carstvo. Otuda Nebo, iako podeljeno na dva Carstva čini celinu. Gospod se uvek brine za takve Anđele posrednike, preko kojih se vrši veza i spajanje.

28. Pošto se u onome što sledi mnogo govori o Anđelima jednog i drugog Carstva, ovde nije bilo reči o pojedinostima koje se na njih odnose.

Postoje tri Neba

29. Postoje tri Neba međusobno vrlo različita: Unutarnje (intimum) ili Treće, Srednje ili Drugo, Spoljašnje (ultimum - krajnje, spoljašnje) ili Prvo. Ona međusobno stoje u određenom redu ili odnosu, kao na čoveku Glava koja je gornji deo, zatim Trup, njegov srednji deo, pa najzad Noge koje su njegov donji deo; ili kao visoki, srednji i niski deo jedne kuće. Takvim redom ide Božansko koje proističe od Gospoda. Prema tome, Nebo je trostruko, jer tako zahteva red.

30. Unutarnje u čoveku (interiora hominis), koje pripada njegovom umu i karakteru, izdvojeno je sličnim redom.

¹⁶ O "uticaju" (Influx) govori se kroz ceo Treći zavet (tako se često nazivaju teosofski ili bogoslovski spisi E. Svedenborga). Dok je s jedne strane veza između viših i nižih svetova izražena saobraznostima (hleb na primer označava Božansko Dobro, a vino Božansko Istinito), dotle je život i postojanje nižih svetova (tu se misli na tvarni svet kao niži) mogućan kroz "uticaj" iz viših u niže. Pri tome, uti caj je nešto bitno: cela suštinska sadržina nižeg sveta bitna je i za viši svet. Zbog toga prevodimo ne sa "utiče na", već sa "utiče u". Kako se vrši UTICAJ od Gospoda, pa preko Neba do u čoveka i takozvana mrtve stvari, objašnjava se naročito u Novom Zavetu. Pored "uticaja" postoji i "isticaj" (efflux), v. Novi Zavet, br. 5828:3.

Ono ima unutarnji, srednji i spoljašnji deo (intimum, medium ac ultimum)¹⁷; jer kad je čovek bio stvoren, u njemu su sakupljene sve stvari Božanskog reda, tako da je on oblikom postao Božanski red, a time i Nebo u malom.¹⁸ Eto zbog čega čovek saobraća s Nebom preko unutarnjeg u sebi i zbog čega dolazi među Anđele posle smrti, među Anđele Unutarnjeg, Srednjeg ili Spoljašnjeg Neba, zavisno od toga kako je za života primao Božansko dobro i Božansko istinito proisteklo od Gospoda.

31. Božansko¹⁹ koje potiče od Gospoda a koje se prima u Trećem ili Unutarnjem Nebu, naziva se Nebesko, pa se i Anđeli toga Neba nazivaju nebeskim; Božansko koje potiče od Gospoda koje se prima u Drugom ili Srednjem Nebu naziva se duhovnim, pa se stoga i Anđeli toga Neba nazivaju duhovnim; Božansko koje potiče od Gospoda a koje se prima u Spoljašnjem ili Prvom Nebu naziva se prirodnim; ipak, prirodno toga Neba nije kao prirodno na svetu: imajući u sebi i duhovnog i nebeskog, to se Nebo naziva i duhovnoprirodno i nebesko-prirodno, pa se i Anđeli, njegovi stanovnici, nazivaju duhovno-prirodni i nebesko-prirodni; duhovno-prirodni oni koji primaju uticaj Srednjeg ili Drugog Neba a to je Duhovno Nebo, a nebeskoprirodni oni koji primaju uticaj Unutarnjeg ili Trećeg Neba a to je Nebesko Nebo. Duhovno-prirodni i nebeskoprirodni Anđeli razlikuju se među sobom, ali ipak čine jedno isto Nebo, jer su na istom stupnju.²⁰

32. U svakom Nebu postoji jedno Unutarnje i jedno Spoljašnje; oni koji su u Unutarnjem, nazvani su unutarnji Anđeli a koji su u spoljašnjem, nazvani su spoljašnji Anđeli. Spoljašnje i Unutarnje u Nebu odnose se kao Voljno i Umno u čoveku; Unutarnje kao Voljno, a Spoljašnje kao Umno; svako Voljno ima svoje Umno; jedno ne postoji bez drugoga. Voljno se može uporediti s plamenom, a Umno sa svetlošću koja od plamena potiče.

33. Treba znati da Unutarnje u Anđelima određuje Nebo u kojem su; jer što je njihovo Unutarnje otvorenije prema Gospodu, to su oni više u Unutarnjem Nebu. Postoje tri stupnja Unutarnjeg, kako kod svakog Anđela i Duha, tako i kod čoveka. Oni kod kojih je treći stupanj otvoren, ti su u Unutarnjem Nebu. Oni, pak, kod kojih je otvoren samo drugi ili prvi stupanj, ti su u Srednjem ili Spoljašnjem Nebu. Unutarnje se otvara primanjem Božanskog Dobrog i Božanskog Istinitog. Oni koji osećaju božanske istine i koji ih istoga časa unose u život, to jest u volju i u delo, ti su u Unutarnjem ili Trećem Nebu, i to prema primanju dobra iz osećanja za istinito. A oni koji ne uvode Božanske istine istoga časa u volju, nego u pamćenje, a zatim u razum, i koji ih potom hoće i čine, ti su u Srednjem ili drugom Nebu. Oni pak koji žive moralno i veruju u Božansko, a koji se ne trude mnogo da budu poučeni, oni su u Spoljašnjem ili Prvom Nebu. Otuda je jasno da Nebo sačinjavaju unutarnja stanja (status interiorum), i da Nebo nije spolja nego unutra, a što Gospod uči govoreći: “Carstvo Božije neće doći da e vidi; niti će se kazati: evo ga ovde ili eno onde; jer, gle, Carstvo je Božije u vama” (Luka XVII. 20, 21).

34. Svako savršenstvo raste prema Unutarnjem a opada prema Spoljašnjem zato što je Unutarnje bliže Božanskom i u sebi čistije, dok je Spoljašnje dalje od Božanskog i u sebi grublje. Anđeoska savršenost sastoji se u Umu, Mudrosti i Ljubavi, u svakom dobrom, te stoga i u blaženstvu; ali ne u blaženstvu bez onoga prethodnoga, jer je bez toga blaženstvo spoljašnje a ne Unutarnje. Kako je Unutarnjost u Anđelâ Unutarnjeg Neba otvorena, njihova savršenost nadilazi mnogo savršenost Anđelâ Srednjeg Neba čija je unutarnjost otvorena samo u drugom stupnju. Isto tako savršenost Anđela Srednjeg Neba nadilazi mnogo savršenost Anđela Spoljašnjeg Neba.

35. Pošto među njima postoji takva razlika, to Anđeo jednog Neba ne može doći kod Anđela drugog Neba, to jest onaj iz nižeg Neba ne može se uzdići niti onaj iz višeg spustiti. Onaj što dolazi iz nižeg Neba, njega obuzme nespokojsvo koje ide do bola, pa ne može ni videti one koji su u višem Nebu, a kamoli razgovarati s njima. Onaj, pak, koji se spusti iz višega Neba, lišen je svoje mudrosti, muca i očajava. Kako još nisu bili poučeni da se Nebo sastoji od Unutarnjosti jednog Anđela, neki iz Spoljašnjeg Neba mislili su da će doživeti više nebesko blaženstvo, ako uđu u Nebo u kome su Anđeli koji uživaju takvo blaženstvo; i bilo im je dozvoljeno da uđu. No, kad su tamo ušli, nisu nikoga videli, mada su hteli, iako se tu nalazila velika množina Anđela, zbog toga što Unutarnje tih stranaca nije bilo otvoreno toliko kao Unutarnje Anđela višeg Neba, pa prema tome ni njihov vid (nije bio otvoren toliko). Malo potom, osetiše takvu tegobu u srcu da su jedva osećali da li su živi ili ne; stoga pohitaše da se vrate u Nebo iz koga behu izašli, veseleći se kad se nadoše među svojim, i obećavajući da više nikada neće tražiti nešto više od onoga što odgovara njihovom životu. Tako isto videh Anđele, koji su bili sišli iz višeg Neba, lišene mudrosti u toj meri da više nisu znali kakvo je njihovo Nebo. Drugačije je kad Gospod uzdigne Anđele iz nižega u više Nebo, da bi videli njegovu slavu, a što se dešava dosta često. U tom slučaju Anđeli su prvo pripremljeni, a zatim ih prate Anđeli - posrednici preko kojih se održava veza. Iz svega ovoga očigledno je da su Neba međusobno vrlo razdvojena.

36. U jednom istom Nebu svak može doći u dodir sa bilo kim, ali je zadovoljstvo druženja saobrazno srodnosti u dobru. No o ovome više u sledećim člancima.

37. Iako je Nebo tako razdeljeno da Anđeli jednoga Neba ne mogu doći u dodir s Anđelima drugog, ipak Gospod

¹⁷ Prirodno ili puteno telo je samo ljuštura ili odelo za ova tri unutarnja sloja duha.

¹⁸ Da je čovek mikrokosmos (svet u malom) prastaro je shvatanje koje je našlo svog odjeka i u Njegoša, u naslovu dela “Luča Mikrokozma”, tj. “Zublja čovekova”.

¹⁹ Ovde se misli na Božansko Proističuće, kao trećeg člana Trojstva, odnosno Trojice.

²⁰ Učenje o stupnjevima (gradus) je jedno od najizvornijih koje donosi T. Z. Vidi ovu knjigu br. 208,468, a osobito u delu BOŽANSKA LJUBAV I MUDROST br. 184432. Stupnjevi savršenstva su ova tri (i kod anđela i kod ljudi): nebeski (najviši), duhovni (srednji) i prirodni (poslednji). U nebeskom se dobro voli radi samog toga dobra, u duhovnom se dobro voli iz poslušnosti prema istini vere, a u prirodnom zato što je ono prirodno uzvraćeno.

sjedinjaše sva Neba neposrednim i posrednim uticajem (per influxum). Na taj način On čini da su tri Neba jedno, i da su sva u vezi od Prvog do Poslednjeg, tako da ne postoji ništa nepovezano; sve što nije vezano preko posrednog s Prvim, to se ne održava već se rasipa i postaje ništa.

38. Onaj ko nije upoznat sa Božanskim Redom u pogledu stupnjeva, ne može shvatiti ni kako su Neba razdvojena, niti šta je to Unutarnji a šta Spoljašnji čovek. Većina ljudi na svetu misli o Unutarnjem i Spoljašnjem, odnosno o višem i nižem, kao o nečemu što se nastavlja, što je jednorodno i što ide od čistijeg ka grubljem. Međutim, između Unutarnjeg i Spoljašnjeg ne postoji odnos neprekidnosti, nego odnos odvojenosti (non continue sed discrete). Postoje, naime, dve vrste Stupnjeva: postoje neprekidni, a i prekidni Stupnjevi. Neprekidni su slični slabljenju svetlosti od plamena do tame; ili smanjenju vidljivosti predmeta kad je na svetlosti i kad je u tami; ili čistoći atmosfere od najviših slojeva do najnižih, gde razdaljine označavaju stupnjeve. Naprotiv, prekidni, odnosno odvojeni stupnjevi, razlikuju se kao prethodno i potonje, kao uzrok i posledica, kao ono što proizvodi i ono što je proizvedeno. Svako ko posmatra videće da su, u svim stvarima na svetu, kako u velikim tako i u malim, takvi stupnjevi stvaranja i spajanja, to jest da od jedne stvari ishodi druga, od ove treća i tako redom. Onaj ko dobro ne uoči ove stupnjeve, taj ne može nikako uočiti razlike između Neba, ni razliku u svojstvima unutarnjeg i spoljašnjeg kod čoveka, ni razliku između duhovnog i prirodnog sveta, ni razliku između duha i prirodnog tela čovekova. Iz toga sledi da ne može shvatiti šta je priroda i izvor saobraznosti (korespondencije) i predstavljanja (reprezentacije), otkuda dolaze i kakvo je njihovo delovanje. Čulnim ljudima je nedostupno to razlikovanje, jer oni rastenje i opadanje po stupnjevima uvek shvataju kao neprekidno; stoga su nesposobni da shvate duhovno kao nešto prirodno čistije. Na taj način ostaju daleko od pravog razumevanja.

39. Najzad dozvoljeno mi je da o Anđelima otkrijem tajnu koju do sada nije pojmió um ijednoga čoveka, zato što nisu bili shvaćeni stupnjevi; naime, da svaki Anđeo, kao i svaki čovek, ima najunutarnjiji ili najviši stupanj, odnosno (da ima) izvesno Unutarnje ili Najviše, u koje Gospodnje Božansko najpre utiče, i prema kome to Unutarnje raspoređuje ostale unutarnje (stvari) koje slede prema stupnjevima reda u njima. To Najunutarnjije ili Najviše može se nazvati ulazom Gospodnjim u Anđela ili čoveka, i samo Njegovo stanište u njima. I upravo po tome Najunutarnjijem ili Najvišem čovek jeste čovek, i po tome se razlikuje od životinja koje ga nemaju. Otuda dolazi da ga Gospod može, za razliku od životinja, uzdignuti k Sebi, to jest sve njegovo Unutarnje koje pripada njegovom umu i duši, tako da (čovek) može verovati u Njega, biti dirnut ljubavlju prema Njemu, videti Ga, primiti um i mudrost, i govoriti razumno (ex ratione). Otuda dolazi i to da čovek živi večno. Pa ipak, ono što Gospod raspoređuje i što obezbeđuje u Unutarnjem, to ne može jasno opaziti nijedan Anđeo, jer je to iznad njegove misli i nadmaša njegovu mudrost.

40. Ovo su opšte istine o tri Neba, a u nastavku će biti reči o svakome posebno.

Nebo se sastoji od neizbrojnih Društava

41. Anđeli jednoga Neba nisu zajedno nego su razdeljeni u manja i veća Društva, prema razlikama u dobru ljubavi i vere u kojima su. Oni koji su u sličnom dobru, ti sačinjavaju isto Društvo u Nebu. Dobra su beskrajno raznolika; a svaki Anđeo je onakav kakvo je njegovo dobro.

42. Anđeoska Društva udaljena su jedna od drugih prema razlikama u njihovim dobrima; jer razdaljine u duhovnom svetu dolaze od razlika u unutarnjim stanjima; stoga u Nebu razdaljine zavise od stanja ljubavi. Mnogo su udaljeni oni koji se mnogo razlikuju, a malo oni koji se malo razlikuju; sličnost je uzrok da su zajedno.

43. Na isti su način uređeni i odnosi među pripadnicima istoga Društva, savršeni, a to su oni koji se odlikuju dobrom, te su stoga u ljubavi, mudrosti i umu, ti su u sredini. Oni koji se odlikuju manje, ti su okolo na rastojanju, srazmernom smanjenju savršenstva. To je kao svetlost koja slabi od središta prema kraju: u sredini su oni koji su u najvećoj svetlosti, dok su oni na kraju u sve manjoj i manjoj svetlosti.

44. Anđeli su sami od sebe nošeni prema onima kojima su slični. Sa sličnima su kao među svojim i kao kod kuće, a sa ostalima kao sa strancima i kao van kuće. Kada su kod sebi sličnih, oni su u slobodi i u svakoj prijatnosti života.

45. Otuda je jasno da dobro udružuje Anđele u Nebu, i da se Anđeli razlikuju prema vrsti dobra. Ipak, ne udružuju se oni sami, nego to čini Gospod koji je Izvor dobra. Sâm On ih vodi, sastavlja, razdvaja i drži u slobodi kao i u dobru. Svakoga, dakle, On drži u životu njegove ljubavi, vere, uma i mudrosti, te prema tome i u blaženosti.

46. Svi oni u sličnom dobru poznaju se međusobno, kao što ljudi na svetu poznaju svoje srodnike, saveznike i prijatelje. Oni se poznaju, iako se pre nikada nisu videli, zato što u drugome životu postoji samo duhovno sredstvo, privlačnost i prijateljstvo, a sve što je duhovno pripada ljubavi i veri. To mi je bilo ponekad dano da vidim, kad sam bio u duhu, a to znači odvojen od tela, u društvu Anđela. Neki su mi izgledali kao poznati od detinjstva, dok su mi drugi izgledali potpuno nepoznati. Oni koji su mi izgledali kao poznati od detinjstva, ti su se nalazili u stanju koje je bilo slično mome, a oni koji su mi izgledali nepoznati, bili su u nekom nesličnom stanju.

47. Svi oni koji sačinjavaju isto anđeosko Društvo imaju slična lica u glavnim crtama, iako ne i u pojedinostima.

Kako se opšta sličnost odnosi prema svojstvenim razlikama, to se može razumeti po sličnostima i razlikama na svetu. Poznato je da svaki narod ima nešto zajedničko u licu i očima, po čemu se poznaje i razlikuje od drugih naroda. Takav je slučaj i s porodicama. Samo, to je u Nebu mnogo savršenije, jer tamo se sva osećanja pokazuju i blistaju na licu, jer je lice spoljašnji oblik, odnosno predstava osećanja. U Nebu je nemoguće da se lice razlikuje od osećanja. Bilo mi je pokazano kako izgleda opšta sličnost i pojedinačna različitost kod članova jednog istog Društva: pokazalo mi se jedno anđeosko lice koje se menjalo prema osećanjima dobrog i istinitog koja odlikuju pripadnike jednog istog Društva. Ovo menjanje trajalo je dugo, a primetio sam da isto lice, uopšte uzev, ostaje kao osnova, a druga su njegove izvedenice i umnožavanja. Na taj način behu mi pokazana sva osećanja jednog Društva po kojima se razlikuju oni koji sačinjavaju to Društvo. Jer - kako je već rečeno - lica su oblici Unutarnjeg kod Anđela, oblici osećanja koja pripadaju ljubavi i veri.

48. Odatle se može zaključiti da Anđeo, odličit mudročću, istoga časa vidi na licu svojstva drugoga Anđela. Niko tamo ne može licem skrivati svoju unutarnjost, niti se pretvarati. Nemoguće je varati i lagati podmuklošću i licemerstvom. Ponekad se događa da se u Društvo uvuku licemeri, naviknuti da skrivaju svoju unutarnjost, tako da uzimaju izgled dobra u kome su oni koji sačinjavaju to Društvo, te tako oponašaju Anđele svetla. Ali, tu ne mogu dugo ostati, jer iznutra ih nešto počinje izgarati i mučiti, te im lica poprimaju olovnu boju i nestaje im daha. To im menja uticaj i dejstvo oprečnog života. Oni se tada žure da stignu u Pakao, gde se nalaze njima slični, i ne odvažuju se da se popnu drugi put. Takvi su slični čoveku koji za stolom među zvanicama nije bio obučen u svadbeno ruho, pa je stoga bio bačen "u tamu najkrajnju" (vidi Mateja XXII, 11 i dalje).

49. Sva Društva u Nebu opšte međusobno, ali ne otvorenom vezom; malo Anđela izlazi iz svoga Društva, jer je izići iz svoga Društva kao izaći iz sebe ili iz svoga života i preći u drugi život. No, Društva opšte preko rasprostiranja sfera koje izvire iz života svakog pojedinca. Sfera života je sfera osećanja ljubavi i vere. Ta sfera se širi u okolna Društva na sve strane i utoliko više, što su osećanja unutarnjija i savršenija. To rasprostiranje je uzrok anđeoskog uma i mudrosti. Oni u unutarnjem Nebu, a naročito oni u sredini toga Neba, imaju to rasprostiranje kroz celo Nebo. Stoga, postoji opštenje svih sa svima. No u tom širenju (extensione) govoriće se sa više pojedinosti kad se bude govorilo o nebeskom Obliku, prema kojem su raspoređena nebeska Društva, i (kada se bude govorilo) o Mudrosti i Umu Anđela, jer se svako širenje osećanja i misli vrši po tom Obliku.

50. Rečeno je da u Nebu ima većih i manjih Društva. Veća su sastavljena od mirijada Anđela, mala od po nekoliko hiljada, a najmanja od po nekoliko stotina. Ima i Anđela koji stanuju sami (solitarii habitant), kao kuća i kuća, porodica i porodica. Iako žive rastureno, i ovi Anđeli smešteni su sličnim redom koji vlada u svim Društvima, a to znači da su u sredini mudriji, a da su prostiji prema granicama. Ti su pod naročitom brigom Gospodnjom. To su najbolji Anđeli.

Svako Društvo je Nebo u manjem obliku, a svaki Anđeo Nebo u najmanjem obliku.

51. Svako Društvo je nebo u manjem, a svaki Anđeo nebo u najmanjem obliku, zato što dobro ljubavi i vere čini Nebo, i što je to dobro u svakom Društvu Neba i u svakom Anđelu nekog Društva. Nije važno što se to dobro razlikuje i što se menja, to je uvek nebesko dobro. Razlika je samo u tome što Nebo ovde ima jednu, a onde drugu kakvoću. Eto zašto se za nekoga kaže, kad je podignut u jedno nebesko Društvo, da je došao u nebo. Tako se kaže za one koji su u Nebu, da je svaki u svome. To znaju svi koji su na drugome svetu. Pa i oni koji su izvan ili ispod neba, kad izdaleka gledaju Zborove Anđela, kažu da je Nebo na ovom ili na onom mestu. To se može uporediti s namesnicima oficirima i službenicima u istoj Palati jednoga kralja ili na istom Dvoru: iako stanuju odvojeno po boravištima i sobama, jedni više, drugi niže, oni su ipak u istoj Palati na istom Dvoru, svaki vršeći svoju dužnost u službi Kraljevoj. Iz toga je jasno kako treba razumeti ove reči Gospodnje: "U kući Oca mojega mnogi su stanovi" (Jovan XIV, 2), kao i to šta znače "nebeska staništa i Nebesa nad Nebesima" kod Proroka.

52. Da je svako Društvo Nebo u manjem obliku, mogao sam videti po tome što je oblik svakog Društva sličan obliku celog Neba. U čitavim Nebesima, u sredini su oni koji mudročću nadilaze ostale, a okolo su manje savršeni, i to sve po redu (kako je objašnjeno u br. 43). A to mogah zaključiti i stoga, što Gospod upravlja svima u celom Nebu kao samo jednim jednim Anđelom, a tako isto i onima koji su u jednom Društvu. Zbog toga se ponekad jedno anđeosko Društvo pokazuje u obliku jednog jedinog Anđela, a što mi Gospod dade da vidim. Štaviše, kad se Gospod pojavljuje među Anđelima, on se ne pojavljuje okružen njima, već se sam pojavljuje u anđeoskom obliku. Eto zbog čega je Gospod u Reči nazvan Anđelom, eto zašto se i jedno anđeosko Društvo tako naziva. Mihailo, Gavriilo i Rafailo samo su anđeoska Društva, tako nazvana zbog njihove uloge.

53. Kako je celo jedno Društvo Nebo u manjem obliku, tako je i Anđeo Nebo u najmanjem; jer Nebo nije izvan Anđela već u njemu, pošto je Anđelovo Unutarnje, pripadajuće njegovom umu, podešeno u obliku Neba radi primanja svega onoga što je u Nebu, i to (primanje je) shodno svojstvu dobra koje je u Anđelu, a koje dolazi od Gospoda; eto zašto je Anđeo Nebo.

54. Nikako se ne sme reći za nekoga da je Nebo van njega, ono je Nebo unutar njega; jer svaki Anđeo prima Nebo koje je van njega prema nebu koje je unutar njega. Po tome se vidi koliko se vara onaj ko misli da je doći u Nebo samo jednostavno biti uzdignut među Anđele, bez obzira kakav je čovek u sebi, te da je nebo dano svakome po neposrednome milosrđu. A u stvari, ako nema Neba unutar čoveka, ništa se iz Neba ne uliva u njega, niti on nešto

prima. Ima mnogo Duhova koji su tog mišljenja i koji su zbog tog svog verovanja bili uzdignuti u Nebo. Ali kako je njihov unutarnji život bio oprečan životu Anđela, ovi su u pogledu uma gubili vid u tolikoj meri da su postajali slaboumni. Jednom rečju, oni koji zlo žive, kada dođu u Nebo, guše se i muče kao ribe izvan vode ili kao životinje pod staklenim zvonom iz kojeg je vazduh izvučen. Iz toga se vidi da je Nebo u čoveku, a ne van čoveka.

55. Kako svi primaju nebo koje je van njih prema tome kakvo je Nebo u njima, tako isto svi primaju Gospoda onako kako je On u njima, jer Božansko Gospodnje čini Nebo. Eto zašto se Gospod pokazuje nekom Društvu na jedan, a nekom opet na drugi način, a to znači različito u raznim Društvima. To nije zato što ta razlika postoji u Gospodu, već što je ona u onima koji Ga vide prema vrednosti svoga dobra. Štaviše, kada Ga vide njihovo osećanje u zavisnosti je od njihove ljubavi. Oni koji Ga vole na unutarnjiji način osećaju Ga dublje; a oni koji Ga vole manje duboko, osećaju Ga manje duboko; Njegovo prisustvo baca u muke one koji su izvan Neba. Kada se Gospod pojavljuje u nekom Društvu, pojavljuje se kao Anđeo, ali se razlikuje od drugih Anđela po Božanskom koje blista oko Njega.

56. Nebo je tamo gde se Gospod priznaje, gde se veruje u Njega, i gde se voli. Razlika u obožavanju, zavisno od različitosti dobra u pojedinim Društvima, nije štetna nego je naprotiv korisna; jer savršenost Neba otuda dolazi. Da savršenost dolazi otuda, to bi bilo teško razumeti, kad se ne bismo prisetili izraza korišćenih u učenome svetu, kojima se objašnjava kako savršeno jedinstvo dolazi od različitosti. Svako jedinstvo je sa stavljeno od različitih (stvari), jer jedinstvo koje se ne sastoji od različitih stvari nije ništa, nema oblika, pa prema tome ni svojstava. Ali kad je jedinstvo sastavljeno od različitih stvari i kada te različite stvari imaju savršene oblike, nadovezujući se jedna na drugu kao prijateljice i slažući se u tome nizu, onda je jedinstvo savršeno. Tako, u Nebu je jedinstvo sastavljeno od različitih stvari na najsavršeniji način; jer oblik Neba je savršeniji od svakog drugog oblika. Da svaka savršenost otuda dolazi, vidi se iz toga kako svaka lepota, svaka čar i sve što je prijatno, utiče na čula i duše: utiče tako što deluje kao saglasje i sklad više stvari koje se sjedinjavaju i slažu, bilo da deluju u isto vreme, ili idu jedna za drugom. Otuda je vidljivo kao u ogledalu da savršenost dolazi od različitosti, čak i u Nebu. Jer iz onoga što postoji u prirodnom svetu može se kao u ogledalu videti ono što postoji u duhovnom.

57. Ono što je rečeno za Nebo, to se može reći i za Crkvu, jer je Crkva Gospodnje Nebo na zemlji. Ima više Crkava, a svaka je nazvana Crkva, i jeste Crkva u onoj meri u kojoj dobro ljubavi i vere u njoj vlada. I tu Gospod od različitih (stvari) stvara jedinstvo, to jest od više Crkava jednu jedinu. To što je rečeno za Crkvu uopšte, može se reći pojedinačno za čoveka koji pripada Crkvi; to će reći da je Crkva unutar čoveka a ne van njega, i da je svaki čovek - u kome je Gospod prisutan kroz dobro ljubavi i vere - Crkva. Ono što je rečeno za Anđela u kome je Nebo može se reći i za čoveka u kome je Crkva; to će reći da je čovek Crkva u najmanjem obliku, kao što je Anđeo Nebo u najmanjem obliku; štaviše, da je čovek u kome je Crkva isto tako i Nebo, kako što je to i Anđeo; jer je čovek bio stvoren da dođe u Nebo i postane Anđeo; eto zbog čega onaj kod koga dobro dolazi od Gospoda jeste Anđeo-čovek. Ovde je mesto da se kaže šta čovek ima zajedničko s Anđelom i šta ima više nego Anđeo. Čovek ima zajedničko s Anđelom to što su njegovi unutarnji (delovi) - kao i Anđelovi - oblikovani po slici Neba, i što on postaje slika Neba ukoliko je u dobru ljubavi i vere. Čovek ima više od Anđela to, što su njegovi spoljašnji delovi oblikovani po slici sveta, i ukoliko je u dobru, svet je u njemu potčinjen Nebu, i u službi je Neba. Tada je Gospod prisutan u njemu i u Nebu i u svetu kao u Svome Nebu. Jer On je u Svom Božanskom redu u oba sveta, pošto Bog jeste Red.

58. Na kraju treba reći da onaj, koji ima Nebo u sebi, ima Nebo ne samo u onome što je u njemu najviše (maxima) ili opšte, nego i u onome što je najmanje (minima) ili pojedinačno; i da najmanje ponavlja, kao u slici, ono najviše. To dolazi otuda što svaki čovek jeste svoja vlastita ljubav, to jest on je onakav kakva je njegova vladajuća ljubav (amor regnans). Ono što vlada, to utiče u sve, raspoređuje sve, i uvodi svuda ono što mu odgovara. U Nebu vladajuća ljubav je ljubav prema Gospodu, jer tamo je Gospod voljen iznad svega; Gospod je tamo sve u svemu; On utiče (influit) u sve i u svakoga; On sve raspoređuje i obujmljuje Svojom sličnošću, te čini da je Nebo onamo gde je On Sam. Zbog toga je Anđeo nego u najmanjem obliku. Društvo je Nebo u većem obliku, a sva Društva uzeta zajedno jesu Nebo u najvećem obliku. Da Božansko Gospodnje čini Nebo, i da je On Sve u Svemu, vidi se iz izloženoga (od br. 7 do br. 12).

Nebo u celini predstavlja
jednog Čoveka

59. Da celo Nebo u svojoj složenosti predstavlja Čoveka, to je tajna još uvek nepoznata na svetu; ali u Nebu je to vrlo poznato. Um Anđela sastoji se u znanju te tajne i u upoznavanju njenih osobitosti i pojedinosti. Od toga zavise mnoge stvari koje, bez poznavanja te tajne kao opšteg načela, ne bi mogle jasno i razgovetno da uđu u ideje njihove svesti. Znajući da celo Nebo sa svim njegovim Društvima predstavlja jednoga Čoveka, oni Nebo nazivaju Najveći i Božanski Čovek (caelum vocant maximum et Divinum Hominem); Božanski stoga što Božansko Gospodnje čini Nebo (vidi br. 7 do br. 12).

60. Da je Nebesko i Duhovno raspoređeno i sastavljeno po slici i prilici čoveka, to ne mogu opaziti oni koji nemaju tačan pojam o duhovnom i nebeskom; ti misle da zemaljsko i tvarno, a koje sačinjava poslednje u čoveku, čini čoveka, i da bez toga čovek nije čovek. Ali, neka znaju da čovek nije čovek po zemaljskom i tvarnom, već po tome što je u stanju da shvati istinito i da hoće dobro. Eto u čemu se sastoji Duhovni i Nebesko koje čini čoveka. Čoveku je poznato da se ljudi razlikuju prema vrednosti razuma i volje. Osim toga, čovek može da zna da je njegovo

zemaljsko telo stvoreno za službu njegovom razumu i volji na svetu, da im koristi u poslednjoj sferi prirode. Zato telo ne radi ništa samo od sebe, nego deluje u potpunoj podložnosti razumu i volji, tako da sve što čovek misli, to jezik i usta izgovaraju, a sve što on hoće, to telom i udovima čini, tako da su razum i volja ti koji deluju, a ne telo samo od sebe. Otuda se vidi da razumno i voljno čine čoveka; i pošto ovi deluju na najsitnije delove tela, onako kako unutarnje deluje na spoljašnje, to i razum i volja moraju biti u sličnom obliku. I po njima čovek je nazvan Unutarnjim ili Duhovnim. Nebo je takav Čovek u najvećem i najsavršenijem obliku.

61. Takva je ideja Anđela o čoveku; zato Anđeli ne gledaju na to šta čovek čini telom nego na volju iz koje deluje. Oni tu volju i razum nazivaju sânim čovekom, ukoliko razum čini jedinstvo s voljom.

62. Istina, Anđeli ne vide Nebo u njegovoj punoći u takvom obliku jer čitavo nebo ne može sagledati ni jedan Anđeo. Ali, oni ponekad vide udaljena Društva, koja su inače sastavljena od mnogo hiljada Anđela, kao celine u obliku čoveka; oni iz jednog dela, a to je Društvo, zaključuju o Nebu kao celini; jer kad je reč o jako savršenom obliku, onda su slični u opštem kao i u delovima, a u delovima kao i u opštem, a jedina je razlika između dve slične stvari što je jedna veća a druga manja. Stoga oni kažu da celo Nebo mora pred Gospodom biti u takvom obliku, jer Božansko vidi sve iznutra i s visine.

63. Pošto je Nebo takvo, Gospod njime upravlja kao jednim jednim čovekom, dakle kao jednim. Poznato je da čovek - iako sastavljen od bezbroj različitih delova spojenih u celinu, a tako i njegovi delovi: udovi, organi, vlakna, žvci i krvni sudovi - ipak deluje kao jedinstvo: takvo je i Nebo pod nadzorom i pod upravom Gospodnjom.

64. Da toliko različitih stvari u čoveku čine jedinstvo, to je zato što u njemu nema ni jedne stvari koja ne bi bila usmerena zajedničkoj svrsi, i koja ne bi vršila određenu dužnost. Celina služi delovima a delovi sačinjavaju celinu. Eto zašto su oni, posmatrajući se uzajamno i noseći se uzajamno, spojeni na takav način, da se sve - kako opšte tako i pojedinačno - odnosi na zajedničku stvar i zajedničko dobro. Otuda oni čine jedinstvo. Na takav način i u Nebu postoje udruživanja, i to prema dužnostima; oni koji ne doprinose zajedničkoj svrsi, odstranjuju se iz Neba, jer su raznorodni. Doprinositi zajedničkom, to je hteti dobro drugima radi zajedničkog dobra; naprotiv, ne doprinositi zajedničkom, to je hteti dobro drugima ne radi zajedničkog dobra, nego radi sebe samoga; to su oni koji sebe vole iznad svega, dok oni prvi iznad svega vole Gospoda. Zbog toga oni u Nebu čine jedinstvo, ne po njima samima nego po Gospodu, jer ga posmatraju kao Jednog Jedinog, izvor svih stvari, a Njegovo Carstvo kao zajedničko dobro kome treba težiti. To treba razumeti pod Gospodovim rečima: "Ištite najpre Carstva Božijega i pravde Njegove i ovo će vam se sve dodati" (Mateja VI, 33). Tražiti pravdu Carstva Božijeg, to je tražiti dobro. Oni koji na svetu vole dobro otadžbine kao svoje vlastito dobro, i dobro bližnjega kao svoje vlastito, ti na drugome svetu traže i vole Carstvo Božije, jer tamo je Carstvo Božije umesto otadžbine. A koji vole da čine dobro drugima, ne radi sebe nego radi dobra samoga, oni vole bližnjega, jer u Nebu dobro je bližnji. Nebo, dakle, jesu svi oni koji su takvi u Najvećem Čoveku.

65. Pošto celo Nebo predstavlja jednog čoveka i pošto je Nebo oblik i slika BožanskoDuhovnog Čoveka, iz toga proizlazi da je Nebo, kao i čovek, izdeljeno na Udove i Delove koji nose ista imena. Anđeli znaju u kom se Delu Tela nalazi jedno Društvo a u kome drugo, i kažu da je jedno Društvo u tom Delu ili toj oblasti Glave; za drugo kažu da je u tom Delu ili oblasti Grudi; o trećem - da je u tom Delu ili oblasti Slabina, itd.) Uopšte govoreći, najviše ili treće Nebo sazdaje Glavu do vrata; srednje ili drugo Nebo sazdaje Grudi do slabina ili kolena; poslednje ili prvo Nebo sazdaje Noge do tabana, kao i Ruke do prstiju, jer ruke i šake su najniže čovekovo, iako su sa strane. Po tome se ponovo vidi zašto postoje tri Neba.

66. Duhovi koji su ispod Neba vrlo se čude kada saznaju i vide da Nebo nije samo iznad nego i ispod. Kao i ljudi na svetu, i oni veruju i misle da je Nebo samo gore; jer oni ne znaju da je položaj Neba, kao i kod čoveka, položaj njegovih organa i delova, od kojih su neki iznad a neki ispod; ili kao kod položaja delova u svakom organu, u svakom udu i u svakom tkivu, od kojih su neki unutar a neki izvan. Otuda zbrka njihovih ideja o Nebu.

67. Ove pojedinosti o Nebu kao o Najvećem Čoveku iznesene su, jer bi bez njih bilo nemoguće shvatiti ono što će u nastavku biti rečeno o Nebu, o Spajanju Gospoda s Nebom, o Spajanju Neba sa čovekom, o Uticaju (de Influxu) duhovnog sveta na prirodni, i konačno, o saobraznostima (korespondencijama); to su, međutim, predmeti koje treba razmatrati u brojevima koji slede; a da bi se to osvetlilo, potrebno je dati ovakav uvod.

Svako Društvo na Nebu predstavlja jednog čoveka

68. Ponekad mi je bilo dano da vidim da svako Društvo u Nebu predstavlja jednog čoveka i da je slično čoveku. Tako, videh jedno Društvo u koje su se bili uvukli neki duhovi, znajući da su vični da se prikazuju kao Anđeli svetlosti, naime licemeri. Dok behu odvajani od Anđela, posmatrao sam kako čitavo Društvo izgleda sasvim tamno, da bi postupno dobijalo oblik čoveka, ali još uvek beše prilično tamno, da bi na kraju potpuno dobilo jasan oblik čoveka. Oni koji behu u čoveku i koji su ga sačinjavali, ti behu u dobru tog Društva; ostali koji nisu bili u dobru tog Društva, behu odbačeni kao licemeri; oni zadržani, ovi odbačeni; tako se vrši odvajanje. Licemeri su oni koji govore dobro i koji čine dobro, da bi izgledali onakvi kakvi se na jeziku pokazuju; ali oni misle drugačije, nemaju nikakve vere i ne žele nikome dobro, osim samima sebi; to što čine dobro, to je radi njih samih; a ako to čine za druge, to je zato da bi bili primećeni, pa stoga opet radi sebe.

69. Dano mi beše da vidim i to, da se celo anđeosko Društvo u prisustvu Gospodnjem opaža u ljudskom obliku. Ono

se pokazalo visoko prema istoku kao belo-ružičasti oblak opkoljen sitnim zvezdama; taj se oblak postupno spuštao, i spuštajući se postajao sve veći, dok ga konačno ne videh u savršenom ljudskom obliku. Sitne zvezde oko oblaka behu Anđeli koji su se tako pokazivali u svetlosti potičućoj od Gospoda.

70. Treba znati i to, da ljudski oblici koji predstavljaju dva različita Društva nisu isti; oni se međusobno razlikuju kao ljudska lica od iste loze; i to s razloga sličnog onome o kome je bilo govora u br. 47, to jest, da se ona razlikuju prema menjanju dobra u kome su i kojem duguju svoj oblik. Društva koja se opažaju u najsavršenijem i najlepšem ljudskom obliku, ona su iz Unutarnjeg ili Najvišeg Neba, to jest iz središta Neba.

71. Vredno je pomenuti da je taj ljudski oblik utoliko savršeniji ukoliko je više Anđela koji sačinjavaju to Društvo; jer različitost raspoređena u nebeskom obliku čini savršenost (kako beše pokazano u br. 56). A različitost je veća tamo gde je veći broj. Svako nebesko Društvo brojno se uvećava svakog dana, te postaje savršenije, u srazmeri kojom se uvećava, pa tako ne samo da se Društvo usavršava, nego i Nebo u celini, jer Društva sačinjavaju Nebo. Pošto se Nebo usavršava množinom, vidi se koliko se varaju oni koji veruju da se Nebo upotpunjavanjem zatvara. A upravo je obrnuto: ono nije nikada zatvoreno; sve veća punina samo ga usavršava. Zbog toga Anđeli najviše žele da u svoje Društvo prime nove Anđele.

72. Da je svako Društvo po slici čoveka, pošto se svi koji ga sačinjavaju pokazuju kao jedan, to je zato što je sveukupno Nebo takvog izgleda (kao što se vidi iz onoga što je izloženo u prethodnome broju); štaviše kod najsavršenijih oblika, kao što je oblik Neba, postoji sličnost delova sa celinom, kao i onog što je manje sa onim što je veće. Ono što je manje i što su delovi, to su na Nebu Društva, koja su takođe Neba u manjem obliku (vidi o tome br. 51 do 58). Da postoji takva neprekidna sličnost, razlog je što dobra svijju zrače iz jedne jedine ljubavi, to jest jednoga su porekla; a jedina ljubav iz koje proističu sva dobra, to je ljubav prema Gospodu a koja je od Gospoda (amor in Dominum a Domino). Otuda dolazi da je Nebo u celini slično Gospodu u opštim crtama, svako Društvo u manje opštim, i svaki Anđeo u pojedinačnim (vidi o tome br. 58).

Anđeo ima savršen
ljudski oblik

73. U dva prethodna poglavlja beše pokazano da Nebo u svojoj punini predstavlja jednog jedinog čoveka, i da je tako isto sa svakim Društvom na Nebu. Iz nizanja iznetih razloga ishodi da svaki Anđeo predstavlja takođe jednog čoveka. Kako je Nebo Čovek u najvećem obliku, Društvo nebesko Čovek u manjem, tako je Anđeo Čovek u najmanjem obliku; jer u najsavršenijem obliku, kakvo je Nebo, postoji sličnost celine sa delovima, i svih delova sa celinom. To je zato što je Nebo zajednica, jer prenosi svakome sve što ima, odnosno svako prima od te zajednice sve što ona ima. Anđeo je prijemnik, te je stoga Nebo u najmanjem obliku (kao što je bilo izneseno u odnosnom broju.). Tako isto je i s čovekom: onoliko koliko prima Nebo, toliko je prijemnik, toliko je Nebo i toliko je Anđeo (vidi o tome u br. 57). To je bilo opisano u Otkrovenju Jovanovom: "I razmjeri zid svetoga Jerusalima na sto i četrdeset i četiri lakta, po mjeri čovječijoj koja je i Anđelova" (XXI. 17.). Tu je "Jerusalim" Crkva Gospodnja, a u najvišem smislu Nebo; "zid" je istina koja štiti od napada obmane i zla; broj sto četrdeset i četiri sveukupno istinito i dobro; "mera" označava kakvoću stvari; "čovek" je onaj u kome je sve istinito i sve dobro u opštem i pojedinačnom, stoga onaj u kome je Nebo. Kako je Anđeo takođe čovek po tom istinitom i dobrom, rečeno je "mjera čovjekova, koja je i Anđelova". Takav je duhovni smisao tih reči. Ko bi inače bez toga mogao shvatiti da je zid svetog Jerusalima mera čovekova koja je i Anđelova?

74. Ali, vratimo se sada na iskustvo. Da su Anđeli ljudskog oblika, videh bezbroj puta; jer razgovarah s njima kao što čovek razgovara sa čovekom, nekad s jednim a nekad s više njih u Društvu, i nisam u njima video nešto što bi ih oblikom razlikovalo od čoveka. I sam se ponekad čudih da su oni takvi. Da se ne bi reklo da je to obmana ili maštovito viđenje, beše mi dano da ih vidim potpuno budan, to jest dok bejah u svim čulima tela i u stanju jasnog opažanja. Često im govorah da su ljudi u Hrišćanskom Svetu slepe neznalice u pogledu Anđela i Duhova, da veruju da su oni duše bez oblika, i čiste misli, o čemu oni nemaju nikakve predstave, osim da je to nešto vazdušasto, što u sebi ima života. Kako im oni ne pripisuju ništa ljudsko osim misli, to veruju da oni ne vide pošto nemaju očiju, da ne čuju pošto nemaju ušiju, i da ne govore pošto nemaju usta ni jezika. Anđeli mi rekoše da znaju da tako mnogi na svetu veruju, a tako veruju naročito učeni i, što ih čudi, sveštenici. I za to mi dadoše razlog: učeni, koji u tome behu pokretači, proširili su takvu ideju o Anđelima i Duhovima, jer su mislili o tome prema čulnom izgledu čoveka; a oni koji misle prema čulnom, a ne prema unutarnjoj svetlosti i prema zajedničkoj ideji, usađenoj u svakoga čoveka, mogu samo zamišljati tako, pošto čulni izgled čoveka pripada samo onom što je u prirodi, a ne onom što je iznad, pa tako ni onom što se odnosi na duhovni svet. Površnost takve ideje o Anđelima prešla je od tih učitelja drugima koji o tome nisu razmišljali; a oni koji ne misle po svome nego po tuđem i koji tako stvaraju svoju veru, pa je kasnije samo utvrđuju, misleći na takav način, takvi se teško od toga razdvajaju. Eto zašto mnogo njih to odobrava i potvrđuje. Oni mi zatim rekoše da ljudi čisti verom i srcem ne misle tako o Anđelima, nego da o njima misle kao o ljudima Neba, i to zato što oni ništa ne shvataju bezobličnim. I zato su u Hramovima Anđeli predstavljeni kao ljudi. U pogledu onog usađenog što dolazi od Neba, oni mi rekoše da je to Božansko koje nadahnjuje one koji su u dobru vere i života.

75. Iz višegodišnjeg iskustva mogu reći i potvrditi da su Anđeli, što se tiče oblika, u potpunosti ljudi, da imaju lice, oči, uši, grudi, ruke, noge; da se vide međusobno, čuju i razgovaraju; jednom rečju, da im ne nedostaje savršeno ništa od onoga što sačinjava ljudsko telo; jedino što nisu obučeni u ovapločeno telo. Video sam ih u njihovoj

svetlosti, koja nadilazi mnogu podnevnu svetlost na svetu, i u toj svetlosti razabirah sve crte njihovog lica jasnije negoli lica ljudi na zemlji. Takođe mi je bilo dano da vidim Anđela iz unutarnjeg Neba koji je imao lice sjajnije i blistavije nego Anđeli iz nižeg Neba. Posmatrao sam ga, imaše savršen ljudski oblik.

76. No treba znati da čovek ne može videti Anđela telesnim očima, nego da se Anđeli mogu videti očima duha koji je u čoveku, zato što je duh u duhovnom svetu, a svi delovi tela su u prirodnom svetu. Slično vidi slično, jer im je poreklo isto. Osim toga, organ telesnog vida je tako grub, da ne vidi ni male predmete u prirodi bez pomoći optičkih sprava, što svako zna; pogotovu, dakle, on ne može videti predmete koji su iznad sfere prirode, kao što su predmeti duhovnog sveta. Pa ipak, ti predmeti su vidljivi čoveku, kad je odvojen od telesnoga vida i kada mu je otvoren duhovni vid, što se događa u trenu, ako se Gospodu sviđa da ti predmeti budu viđeni. Tada čovek misli samo da sve to vidi sopstvenim očima. Tako su Avram, Lot, Manoh i Proroci videli Anđele; tako su Apostoli videli Gospoda, posle vaskrsenja. Na sličan način i ja videh Anđele. Zbog toga što su tako videli, Proroci su bili nazvani Vidoci, i Ljudi otvorenih očiju (I Samuilova IX. 9; Brojevi XXIV. 3). Učiniti da tako vide zvalo se "otvoriti oči" kao što se dogodilo Jelisijevom slugi: "I pomoli se Jelisije govoreći: Gospode, otvori mu oči da vidi. I Gospod otvori oči momku, te vide, a to gora puna konja i kola ognjenih oko Jelisija" (II knjiga o carevima VI. 17.).

77. Čestiti Duhovi s kojima o tome razgovarah, drhtali su srcem što takvo neznanje o Nebu, Anđelima i Duhovima vlada unutar Crkve; ozlojeđeni, rekoše mi da svakako moram izjaviti da oni nisu bezoblični Umovi, ni vazdušni Dahovi, nego da su to ljudi ljudskog oblika, i da vide, čuju i osećaju isto kao i oni koji su na svetu.

To što Nebo celinom i delovima predstavlja
Čoveka potiče od Gospodnjeg
Božanskog Ljudskog

78. Da po Božanskom Ljudskom Gospodnjem Nebu u celini i delovima predstavlja Čoveka, zaključak je iz svega onoga što beše pokazano u prethodnim brojevima: I Da je Gospod Bog Neba; II Da Božansko Gospodnje čini Nebo; III Da se Nebo sastoji od neizbrojnih Društava, IV Da Nebo kao celina, predstavlja jednog jedinog Čoveka; V Da svako Društvo u Nebu predstavlja jednog Čoveka; VI Da Anđeo ima savršen ljudski oblik. Iz svega ovoga izvodi se zaključak da je Božansko, pošto sačinjava Nebo, Ljudsko po obliku. Da je ovo Božansko u stvari Gospodnje Božansko Ljudsko, može se još jasnije videti iz izvoda "Nebeskih Tajni" sabranih da bi služili kao kruna ovoga broja i kao kratak pregled. Da je Gospodnje Ljudsko u stvari Božansko, a ne - kao što se misli u Crkvi - da ono to nije, to se može videti iz izvoda, a isto tako i na kraju dela "Nebesko Učenje Novog Jerusalima", gde je reč o Gospodu.

79. Da je to tako, bilo mi je dokazano velikim brojem iskustava, o kojima treba reći u onome što sledi. Svi Anđeli opažaju Božansko samo u Ljudskom obliku; i što je začuđujuće, na višim Nebesima samo se tako može misliti o Božanskom. Da oni tako misle, dolazi od Sámoga Božanskog koje utiče, kao i od sámog oblika Neba prema kojem se njihove misli šire oko Anđela; jer svaka misao, koja pripada Anđelu, prostire se, i u tom prostiranju je i njihov um i mudrost. Zbog toga tamo svi priznaju Gospoda, jer božansko Ljudsko postoji samo u Gospodu. I ne samo da su mi to Anđeli rekli, već mi je bilo dano da to vidim, kad bejah uzdignut u unutarnje sfere Neba. Tamo je jasno da što je Anđeo pametniji, to bistrije opaža; otuda i to da im se Gospod pokazuje; On se pokazuje u obliku Božansko-Anđeoskom, a to je oblik Ljudski, i to se pokazuje onima koji priznaju i veruju u Božansko vidljivo, a ne onima koji veruju u Božansko nevidljivo. Oni mogu videti Njegovo Božansko, dok ovi drugi ne mogu.

80. I pošto Anđeli ne opažaju Božansko nevidljivo koje nazivaju Božansko lišeno oblika, već Božansko vidljivo u Ljudskom obliku, njima je zajedničko da kažu da je Gospod Jedini Čovek, i da su oni ljudi samo po Njemu, i da je svaki čovek po tome kako prima Gospoda. Pod primanjem Gospoda oni razumeju prihvatanje Dobrog i Istinitog koje proizlazi iz Njega, jer Gospod je u svom Dobru i svom Istinitom; oni to nazivaju mudrošću i umom. Oni kažu: svak zna da um i mudrost čine čoveka, a lice bez njih ga ne čini. Da je tako, vidi se po Anđelima iz unutarnjih Nebesa. Ti Anđeli, pošto su po Gospodu u dobrom i istinitom, stoga u mudrosti i umu, imaju najlepši i najsavršeniji ljudski oblik; Anđeli nižih Nebesa imaju oblik manje savršen i manje lep. Obrnuto je u Paklu; u svetlosti Neba, oni izgledaju ne ljudi, već čudovišta. Oni su, naime, u zlu i obmani, a ne u dobru i istini, pa su oprečnost mudrosti i umu; eto zašto se njihov život ne zove život već duhovna smrt.

81. Pošto Nebo, u celini i u delovima, predstavlja čoveka prema Božanskom Ljudskom Gospodnjem, Anđeli kažu da su oni u Gospodu, a neki dodaju da su u telu Gospodnjem; pod tim oni razumeju da su u dobru Njegove ljubavi. "To je ono što Gospod uči, govoreći: "Budite u Meni i Ja ću u vama. Kao što loza ne može roda roditi sama od sebe ako ne bude na Čokotu, tako i vi ako u Meni ne budete... jer bez Mene ne možete činiti... ništa. Ostaćete u ljubavi mojoj: ako zapovijesti Moje uzdižete" (Jovan XV. 4 do 10.).

82. Pošto se u Nebu Božansko opaža na takav način, u svakog čoveka koji prima uticaj Neba usađeno je da misli o Bogu u Ljudskom obliku. To su činili drevni, to čine i ljudi naših dana, kako van Crkve, tako i u njoj. Čisti (često nazvani i nišči) u mislima Ga vide poput drevnih ljudi, a to je kao Starca u blistavoj svetlosti (sicut Antiquim in candore). Ali, oni koji su od sebe odstranili uticaj Neba vlastitim umom i zlom života, ti su ugušili to usađeno. Oni koji su ga ugušili vlastitim umom hoće jednog nevidljivog Boga, a oni koji su to učinili lom svoga života, ti neće nikakvoga Boga; ni jedni, ni drugi ne znaju da postoji takvo usađeno verovanje, jer ga u njima nema, dok je ono u stvari samo nebesko Božansko koje prvo utiče u čoveku van Neba, jer je čovek rođen za Nebo, i jer niko ne dolazi u

Nebo bez ideje o Božanskom.

83. Iz toga proizlazi da onaj koji nema ideju o Nebu, to jest nema ideju o Božanskom, od koga proističe Nebo, taj se ne može uzdići do prvog ulaska u Nebo; ako tamo i dospe, on oseća otpor i odbijanje. To dolazi stoga što je kod njega Unutarnje, koje je trebalo primiti Nebo, ostalo zatvoreno; i što se više približava Nebu, to se njegovo Unutarnje više zatvara. Takva je sudbina onih koji unutar Crkve poriču Gospoda i koji, kao Socinijevci, poriču Njegovo Božansko.²¹ Što se tiče sudbine onih koji su rođeni van Crkve i koji ne poznaju Gospoda, jer nemaju Reč, o njima će biti govora u nastavku.

84. Da su drevni ljudi imali u pogledu Božanskog Ljudsku ideju, jasno je iz onoga kako se Božansko pojavljivalo pred Avramom, Lotom, Jošuo, Gedeonom, Manohom, njegovom ženom, i pred drugima koji su ga - iako su Ga videli kao Čoveka - obožavali kao Boga vaseljene nazivajući ga Bogom Neba i zemlje, i Jehovom.²² Da je Avram upravo video Gospoda, to On Sam kaže u Jovanu (VIII. 56.); a da su i ostali videli upravo Njega, jasno je iz reči Gospodnjih kad kaže da niko nije video Oca, ni Njegov izgled, i da niko nije čuo Njegov glas (Jovan I. 18; V. 37).

85. Oni koji sude prema čulnoj predstavi spoljašnjeg čoveka, ti teško mogu shvatiti da je Bog Čovek. Čulni čovek može misliti o Božanskom samo kao svetlu i onome što je u svetlu, a o Bogu i duhovnom čoveku samo kao telesnom i prirodnom čoveku. On odatle zaključuje: Ako je Bog čovek, mora da je veličine vasiona; i ako upravlja nebom i zemljom, to mora biti posredovanjem drugih, kao što to rade kraljevi na svetu. Ako bi mu se reklo da u Nebu ne postoji prostor kao na svetu, to bi za njega bilo potpuno neshvatljivo; jer onaj ko misli prema prirodi i slaboj svetlosti koja od nje dolazi, misli samo prema prostiranju kakvo postoji pred njegovim očima. Ali oni koji tako misle o Nebu, varaju se. Prostiranje u Nebu nije kao prostiranje na svetu; na svetu je prostiranje određeno i merivo, dok je na Nebu, naprotiv, neodređeno i nemerivo. Ali, o ovome će biti govora u brojevima koji dolaze, gde je reč o Prostoru i Vremenu u Duhovnom Svetu. Osim toga, svako zna dokle se prostire pogled oka, to jest da ide od Sunca i do zvezda, koje su tako daleke. Onaj ko misli duboko, zna da unutarnji vid, koji pripada misli, ima još šire prostiranje, te je stoga vid još unutarnjiji ili prostiranje još šire. Kako dakle, da Božanski vid ne bude najviši i najdublji od svih? Pošto misli imaju takvo prostiranje, proizlazi da se u Nebu svakome saopštava sve što je u Nebu, prema tome i sve Božansko koje čini i ispunjava Nebo, kao što je izloženo u prethodnom broju.

86. Oni koji su u Nebu, čude se da ljudi, misleći na Boga, misle na nevidljivo Biće, koje nije obuhvativno oblikom, a veruju da su razumni; uz to nazivaju nerazumnim, čak prostim, one koji misle drukčije, dok je međutim obrnuto. Anđeli kažu da oni koji se smatraju razumnim treba da ispituju sami sebe. Umesto Boga, ne vide li oni prirodu, neki onu koja je pred očima, a drugi onu koja je van domašaja očiju? I nisu li zaslepljeni u toj meri da ne znaju šta je Bog, šta Anđeo, šta Duh, šta duša koja mora da živi posle smrti, šta život Neba u čoveku, kao ni mnogo drugih stvari koje pripadaju umu? Međutim, oni koji su nazvani prosti (nišći) - oni to znaju na svoj način; oni imaju o Bogu ideju da je on Božansko u obliku čoveka; o Anđelu da je nebeski čovek; o njegovoj duši - da mora živeti posle smrti, i ideju da je ona kao Anđeo; o životu Neba u čoveku ideju da se on sastoji u življenju prema Božanskim zapovestima. Te proste Anđeli nazivaju umnim i spremnim za Nebo; dok ostale, naprotiv, nazivaju neumnim.

Postoji saobraznost svih nebeskih stvari
sa svim što pripada čoveku

87. Danas se ne zna šta je to Saobraznost (korespondencija). Za to ima više razloga. Glavni je taj, što se čovek udaljio od Neba kroz ljubav prema sebi i prema svetu. Onaj ko danas voli sebe i svet drži samo do svetskih stvari, jer one laskaju njegovim spoljašnjim čulima i gode njegovim sklonostima, pa ne obraća pažnju na Duhovno, pošto ovo prija samo unutarnjim čulima i veseli samo njegov um. Stoga ga ljudi odbacuju, govoreći da je odveć uzvišeno da bi ga misao mogla doseći. Ali drevni ljudi behu drugačiji. Nauka o Saobraznostima bila je za njih najvažnija nauka. Pomoću nje, oni su sticali umnost i mudrost, i preko nje pripadnici Crkve imali su vezu sa Nebom; jer nauka o Saobraznostima je andeoska. Pradrevni ljudi, ljudi nebeski, mislili su o Saobraznostima kao i Anđeli. Eto zašto su oni razgovarali s Anđelima i zašto im se Gospod često pokazivao i učio ih. A danas je ta nauka izgubljena, tako da se ne zna šta je Saobraznost.

88. Treba reći šta je Saobraznost i kakva je, jer bez tog znanja ne možemo imati jasan pojam o Duhovnom svetu, o njegovom Uticaju na Prirodni svet, ni šta je to Duhovno u odnosu na Prirodno, ni jasnu ideju šta je to čovekov duh, niti se može nešto znati o stanju duše posle smrti. Tako će biti pripremljen put za ono što dolazi posle.

89. Prvo da se kaže šta je Saobraznost. Ceo Prirodni svet saobražen je Duhovnom svetu, i to ne samo u opštem, nego i u svemu što ga sačinjava. Zato se za svaku stvar u Prirodnom svetu, koja postoji prema nečemu u Duhovnom, kaže da je saobrazna, tj. odgovarajuća. Treba znati da Prirodni svet postoji i održava se prema Duhovnom svetu, potpuno kao učinak i uzrok. Prirodnim svetom naziva se sve što je pod jednim Suncem i od njega prima toplinu i svetlost, i tome svetu pripadaju sve stvari koje se putem Sunca održavaju. A Duhovni svet je Nebo, tome svetu pripada sve ono što je u Nebu.

90. Pošto čovek jeste i Nebo i svet u najmanjem obliku koji je po slici velikog oblika (vidi broj 57), to u njemu

²¹ Bila su dva Socinijevca, oba odgovorna za širenje učenja po kome je Gospod Isus Hristos bio samo čovek a ne Bog.

²² Prema učenjima Trećeg Zaveta, Bog nikada ne vrši nasilje na čovekovu svest, pa se prema tome ukazuje svakom onako kako ga ovaj zamišlja, odnosno približno tako.

postoji i Prirodni i Duhovni svet. Unutarnje, koje pripada njegovom umu i odnosi se na um i volju, sačinjava Duhovni svet; a Spoljašnje, koje pripada njegovom telu i odnosi se na njegove čulne i telesne delatnosti, sačinjava njegov Prirodni svet. Stoga, Saobraznostima se naziva sve što je u njegovom Prirodnom svetu tj. u telu, čulnim i telesnim delatnostima, a što postoji prema njegovom Duhovnom svetu.

91. Kakva je priroda Saobraznosti može se videti prema čovekovom licu. Na licu, nenaučenom da se pretvara, sva ispoljavanja uma pokazuju se u prirodnom obliku kao u svojoj slici; otuda je lice nazvano pokazateljem karaktera, a to je čovekov Duhovni svet u njegovom Prirodnom svetu. Isto tako, ono što pripada umu iskazuje se govorom, a što pripada volji pokazuje se telesnim pokretima. Stvari koje se izvode telom, bilo licem, jezikom ili pokretima, nazivaju se Saobraznostima.

92. Iz toga se može videti šta je to Unutarnji a šta Spoljašnji čovek, to jest da je Unutarnji onaj koji je nazvan Duhovnim, a Spoljašnji onaj koji je nazvan Prirodnim. Može se videti da je jedan odvojen od drugoga kao što je Nebo odvojeno od sveta; i da se sve što se zbiva i što postoji u Spoljašnjem ili Prirodnom čoveku, zbiva i postoji po Unutarnjem ili Duhovnom.

93. Ovo što je rečeno važi za Saobraznosti Unutarnjeg ili Duhovnog čoveka i Spoljašnjeg ili Prirodnog čoveka; a u onome što dolazi biće reči o Saobraznosti čitavog Neba sa svim delovima čovekovim.

94. Bilo je pokazano da Nebo u celini predstavlja jednog jedinog čoveka i da je ono po njegovoj slici, te je, stoga, i nazvano Najveći Čovek (Maximus Homo); tako isto bilo je pokazano da su Andeoska Društva, od kojih se sastoji Nebo, raspoređena kao udovi i organi kod čoveka; te da su tako jedna u Glavi, druga u Grudima, neka u Rukama, i tako u svakom čovekovom delu (vidi o tome br. 59 do 72). Društva koja su u jednom organu Najvećeg Čoveka odgovaraju sličnom organu kod čoveka; na primer, ona koja su u Glavi odgovaraju Glavi kod čoveka; a ona koja su u Rukama odgovaraju Rukama kod čoveka; i tako redom. Čovek upravo i postoji po toj saobraznosti, jer postoji samo u zavisnosti od Neba.

95. Da je Nebo podeljeno na dva Carstva, od kojih je jedno nazvano Nebesko a drugo Duhovno, vidi se u odnosnom članku. Nebesko Carstvo, uopšte uzev, odgovara Srcu u svemu što zavisi od Srca u celom telu; a Duhovno Carstvo odgovara Plućima i svemu onome što od njih zavisi u telu; tako isto, Srce i Pluća sačinjavaju dva Carstva u čoveku; Srce u njemu vlada preko arterija i vena, a Pluća preko živčanih i motornih vlakana, i to oboje istodobno u svakoj radnji i dejstvu. U svakom čoveku, to jest u njegovom Duhovnom svetu koji je nazvan njegovim Duhovnim Čovekom, postoje dva Carstva, jedno koje pripada volji a drugo umu; volja vlada osećanjima dobrog, a um osećanjima istinitog. Ova Carstva odgovaraju carstvima Srca i Pluća u telu. Tako je isto i u Nebu: Nebesko Carstvo pripada Volji Neba, i tamo vlada dobro ljubavi; Duhovno Carstvo pripada Umu Neba, i tamo vlada istinito; a to je ono što je saobrazno radnjama Srca i Pluća u čoveku. Po toj saobraznosti Srce u Reči znače volju i dobro ljubavi, a plućni dah znači um i istinito vere; eto otkuda se osećanja pripisuju Srcu, iako ona nisu u njemu i ne potiču od njega.

96. Saobraznost dvaju Carstava u Nebu sa Srcem i Plućima opšta je saobraznost Neba sa čovekom. A ima i manje opštih, kao sa udovima i organima. Biće pokazano u čemu je ta saobraznost. U Najvećem Čoveku, oni koji su u Glavi više su u svakom dobrom nego svi ostali, jer su u miru, ljubavi, nevinosti, mudrosti, umu, pa stoga i u radosti i blaženosti; ti utiču u čoveka kroz njegovu Glavu, sve njene delove i one koji su im saobrazni. Oni u Grudima Najvećeg Čoveka, koji je Nebo, u dobru su milosrđa i vere, i utiču kroz Pluća čovekova, kojima i odgovaraju. Oni koji su u Slabinama i organima za rađanje u Najvećem Čoveku, ti su u bračnoj ljubavi. Oni koji su u Stopalima, ti su u najnižem dobru Neba koje je nazvano prirodno-duhovnim. Oni u Rukama i Šakama u moći su istinitog poteklog od dobrog. Oni u Očima su u umu. Oni u Ušima su u pažnji i poslušnosti. Oni u Nozdrvama su u opažanju. Oni u Ustimu i Jeziku su u rečitosti potičuće od uma i opažanja. Oni u Bubrežima su u Istinitom koje ispituje, razlikuje i ispravlja. Oni u Jetri, Gušterači i Slezini su u različitim prečišćavanjima dobrog i istinitog. Tako je i sa ostalim delovima. Oni utiču u odgovarajuće čovekove delove. Uticaj Neba je u radnjama i koristima koje pružaju organi, a koristi se, pošto potiču iz Duhovnog Sveta, oblikuju kroz odgovarajuće (stvari) u Prirodnom Svetu, i tako se učvršćuju u dejstvu; otuda potiče Saobraznost.

97. Eto otkuda u Reči udovi i organi označavaju slične stvari, jer u Reči sve ima značenje prema Saobraznostima; pod Glavom razume se um i mudrost; pod Grudima, milosrđe; pod Slabinama, bračna ljubav; pod Rukama i Šakama, moć istinitog; pod Stopalima, prirodno; pod Očima, um; pod Nozdrvama, opažanje; pod Ušima, poslušnost; pod Bubrežima, ispitivanje istinitog; tako i sa ostalim. Zato se za čoveka, koji je razborit i mudar, kaže da ima glavu; za onoga ko je milosrdan, da ima srca; za onoga ko dobro opaža, da ima dobar nos; za onoga ko je moćan, da ima dugačke ruke; za onoga ko hoće nešto s ljubavlju, da hoće od srca. Ovi izrazi, kao i mnogi drugi koje čovek upotrebljava, postoje prema Saobraznostima, jer takvi izrazi dolaze od Duhovnog sveta, iako to čovek ne zna.

98. Da postoji takva saobraznost svega što pripada Nebu sa svim što pripada čoveku, poznato mi je iz velikog broja iskustava, tolikog broja da sam se u to uverio kao u nešto očigledno i van svake sumnje; ali nema svrhe ovde iznositi sva ta iskustva, a to ne bih ni mogao zbog njihove brojnosti. Izneta su u "Nebeskim Tajnama", na mestu u kome je reč o Saobraznostima, Predstavama, Uticaju Duhovnog Sveta na Prirodni, te o odnosu Duše i Tela.

99. Pa ipak, iako je sve što pripada čoveku u pogledu tela saobrazno svemu što pripada Nebu, čovek ipak nije slika Neba po spolnjem, nego po unutarnjem obliku, jer Unutarnje čovekovo prima Nebo, a Spoljašnje prima svet. Čovek je, dakle, samo onoliko slika najvećeg Čoveka u najmanjem obliku, koliko on prima nebo. Ali ako ga nikako ne prima, on nije ni Nebo ni slika Najvećeg Čoveka. Međutim, njegovo Spoljašnje koje prima svet, ima oblik prema svetu, te stoga i lepotu koja se menja; jer spoljašnja lepota, pripadajući telu, dolazi od roditelja i od oblikovanja u materici, te se zatim održava zajedničkim uticajem sveta. Otuda ishodi da se spoljni oblik čoveka mnogo razlikuje od oblika njegovog duhovnog čoveka. Bilo mi je pokazano kakav je oblikom čovekov duh, pa videh kod nekih ljudi

dražesne i lepe pojave a duh izobličien, crn i čudovišan, da bismo ga mogli uzeti za sliku Pakla a ne Neba; a kod drugih, koji behu bez lepote, duh lep, beo i anđeoski. Posle smrti, duh čovekov izgleda onakvim kakvim je izgledao u telu, dok je u njemu živeo na svetu.²³

100. Saobraznost se ne ograničava na čoveka. Ona ide i dalje. Naime, postoji saobraznost između samih Nebesâ. Treće ili Unutarnje Nebo saobrazno je Drugom ili Srednjem; Drugo ili Srednje saobrazno je Prvom ili Spoljašnjem Nebu; a ovo je kod čoveka saobrazno telesnim oblicima, tj. udovima i organima. To znači da se u čovekovom Telesnom završava Nebo, i da ono počiva na tom telesnom kao na osnovi. Ali ova Tajna će biti postupnije razvijena na drugom mestu.

101. Neophodno je reći da svaka Saobraznost koja postoji sa Nebom, postoji i sa božanskim Ljudskim Gospodnjim, zato što po njemu postoji Nebo, pošto je Sam On Nebo, kako je izloženo u prethodnim člancima. Kad Božansko Ljudsko ne bi uticalo u sve što je u Nebu i - preko Saobraznosti - u sve što je na svetu, ne bi nikako bilo ni anđela ni ljudi. Po tome se ponovo vidi zašto je Gospod postao Čovek, i Svoje Božansko odenuo u Ljudsko, od prvog do poslednjeg. To se dogodilo s razloga što Božansko Ljudsko, po kome je Nebo postojalo i pre Gospodnjeg Dolaska, nije bilo dovoljno da održava sve stvari, zato što je čovek, osnova Neba, bio izokrenuo i razrušio Red.

102. Anđeli se čude kada saznaju da ima ljudi koji sve pripisuju Prirodi a ništa Božanskom, i da veruju da njihovo telo, u kome je sakupljeno toliko nebeskih divota, potiče od Prirode, da čak i razumsko čovekovo od nje dolazi, dok međutim, mogu videti, ako samo malo napregnu um, da ovo potiče od Božanskog a ne od Prirode, i da je Priroda bila stvorena samo za to da bi bila odeća Duhovnom i prikazivala ga u saobraznom obliku u poslednjem od Redova (in ultimo ordinis)²⁴: Anđeli takve ljude upoređuju sa sovama koje vide u mraku a ne na svetlosti.

Postoji Saobraznost Neba sa svim
Što je na Zemlji

103. U prethodnom članku bilo je prikazano šta je to Saobraznost; tako je isto bilo pokazano da su svi delovi Tela, u opštem i pojedinačnom, Saobraznosti. Sada treba, redom, pokazati da su sve stvari na Zemlji, i uopšte na svetu, Saobraznosti.

104. Sve što postoji na Zemlji deli se na tri vrste, nazvane carstva, naime: Životinjsko carstvo, Biljno carstvo i Mineralno carstvo. Sve stvari Životinjskog carstva jesu Saobraznosti prvog stepena, jer one žive. Sve stvari Biljnog carstva jesu Saobraznosti drugog stepena, jer samo rastu. Sve stvari Mineralnog sveta su Saobraznosti trećeg stepena, jer one ne žive i ne rastu. Živa bića svih vrsta su Saobraznosti, kako ona koja hodaju i puze po zemlji, tako i ona koja lete. Nepotrebno je imenovati vrste, jer su one poznate. U Biljnom svetu Saobraznost je sve što po vrhovima, šumama, poljima i livadama raste i cveta; nepotrebno ih je imenovati jer je i to poznato. U Mineralnom svetu Saobraznosti su svi plemeniti i prosti metali, obično i drago kamenje, razne vrste tla i vode. Pored svega ovoga, Saobraznosti su i sve stvari koje se ljudskom veštinom izvode iz ovih, kao hrana, odeća, kuće, zdanja, i mnogo toga svake vrste.

105. Saobraznosti su i stvari iznad Zemlje, kao Sunce, Mesec, Zvezde, kao i ono što je u vazdušnom omotaču, kao oblak, magla, kiša, munje i gromovi. Saobraznosti su i stvari potičuće od Sunca, od njegove prisutnosti i odsutnosti, kao Svetlost i Senka, Toplina i Hladnoća. Tako isto Saobraznost je i ono što je njihova posledica, kao što su godišnja doba: Proleće, Jesen, Leto i Zima, a tako i delovi dana: Jutro, Podne, Veče i Noć.

106. Jednom rečju, Saobraznost je sve što postoji u Prirodi, od najvećeg od najmanjeg. Sve je Saobraznost, jer Prirodni svet, sa svim što ga sačinjava, postoji i opstaje pomoću Duhovnog seta, a oba pomoću Božanskog. Rečeno je da opstaje, jer sve opstaje pomoću onoga po čemu postoji, jer je opstajanje neprekidno postojanje (subsistentia est perpetua existentia); jer ništa ne može opstajati samo po sebi; nego sve postoji prema nečemu što mu prethodi, to jest prema Prvome (a Primo), od čega se ne može odvojiti a da se potpuno ne razmetne i ne nestane.

107. Saobraznost je sve što postoji i što opstaje prema Božanskom redu. Ono što čini Božanski Red, to je Božansko Dobro proisteklo od Gospoda; Red počinje u Njemu, silazi kroz Neba postupno u Svet, i tu završava u poslednjem. Saobraznost su sve stvari po Božanskom Redu; a sve su stvari po Redu ako su dobre i savršene za upotrebu, jer svako dobro je dobro prema upotrebi. Oblik se odnosi na istinito, jer je istinito oblik dobrog. Eto zašto su sve stvari na celom Svetu u Božanskom Redu, i zašto se odnose na dobro i istinito.

108. Da sve stvari na svetu postoje po Božanskom, i da su obučene u Prirodu da bi u njoj mogle postojati, i koristiti, i tako se saobražavati, dokazano je pojedinostima koje se pokazuju kako u Životinjskom, tako i u Biljnom carstvu. U oba postoje stvari za koje svako ko misli na unutarnji način može videti da dolaze od Neba. Samo neke od

²³ Da se ova rečenica ne bi pogrešno shvatila kao da čovekov duh uvek ima izgled tela, treba reći da se, prvo, čovekov duh oblikuje u onome što je bitno (osim kod umobolnih i maloumnih) i da čovek živi u zemaljskom telu, i takav u suštini ostaje kroz celu večnost, i drugo, da čovekov duh ili pojava u drugom svetu u početku sasvim liči čovekovom telu i u njegovim poslednjim časovima na zemlji, ali da se taj izgled postupno menja ličeći docnije po Saobraznostima čovekovom Unutarnjem Čoveku.

²⁴ Ovdje se misli na Red po savršenstvima, odnosno po bliskosti sa Božanskim. U "Nebeskim Tajnama" govori se o "tri nestvorena pojasa" koja okružuju Božansko, posle kojih dolazi ono što je najsavršenije u stvorenom, svakako, Najviše Nebo. Posle Najvišeg Neba dolazi Srednje, itd. sve do čoveka i Prirode, gde je poslednja u Redu tzv. mrtva tvar.

bezbroynih pojedinosti biće pomenute kao primer. Da počnemo s onima iz Životinjskog carstva. Poznato je da svaka životinja poseduje znanje koje kao da je usađeno u nju. Pčele znaju da skupljaju med iz cveća, da prave od voska saće u koje sabiraju med, hranu za sebe i svoje, čak i za zimu. Ženka polaže jaja, a druga - u njenoj službi - oblepljuje ih kako bi se rodilo potomstvo. One žive po izvesnim zakonima, čije im je poznavanje urođeno. One čuvaju korisne drugarice, a beskorisne izgone i lišavaju ih krila. Ima u toj upravi još zadivljujućih stvari koje im dolaze od Neba. Vosak služi Ljudskom rodu za osvetljavanje, med za spremanje jela. Šta li se ne vidi kod crva koji su u Životinjskom carstvu u najnižoj ravni? Hrane se sočnim lišćem, zatim, u određeno vreme, obavijaju se oklopom, smeštaju u neko udubljenje i rađaju potomstvo. Neki se pretvaraju u larve i leptirove lutke. Stvaraju konce, a kad završe posao, ulepšani su drugim telom, stiču krila, lete vazduhom kao po svome nebu, slave svoje udruživanje, polažu jaja i brinu se za potomstvo. Osim ovih, sve životinje koje lete, poznaju svoju hranu, znaju ne samo kakva je, nego i gde se nalazi. Znaju da prave gnezda koja se razlikuju za svaku vrstu. U njima polažu jaja, leže na njima, izvođe mlade, hrane ih, isterujući ih iz gnezda, kada sami mogu opstati. Poznaju neprijatelje od kojih se skrivaju, i prijatelje s kojima se druže. I to sve od prve mladosti. Ne govorim o zadivljujućim stvarima u njihovim jajima koja sadrže sve stvari potrebne za ishranu njihovog zametka. Ne spominjem ni bezbroj drugih činjenica. Koji čovek, misleći s malo zdravog razuma, može reći da takve zadivljujuće stvari dolaze s druge strane a ne od Duhovnog sveta, kojem Prirodni dolazi u pomoć da telom obavije ono što je od Duhovnoga, da bi učinkom predstavljalo ono što je duhovno uzrokom? Da se sa svim tim znanjem rađaju životinje a čovek ne koji ih, međutim, veoma nadmaša, dolazi otuda što životinje, u svom Redu nemajući razuma, nisu mogle uništiti svojstva koja imaju od Duhovnoga sveta. Drugačije je sa čovekom, čije misli potiču od Duhovnog sveta. Kako je on tu sposobnost izopačio životom protivnom Redu, a njegov um još i povlastio takav život, on se ne može drukčije roditi nego u čistom neznanju, da bi potom, Božanskim sredstvima, bio priveden Nebeskom Redu.

109. Što se tiče Biljnoga sveta, i tu se može videti kako se pojedinosti saobražavaju. Semenke izrastaju u drveće, razvijaju lišće, proizvode cvet pa zatim i plod, gde smeštaju nove semenke. To se odvija postupno i pokazuje u divnom redu, a ne može se opisati u malo reči. Bili bi potrebni tomovi, pa ni onda ne bi bile dostupne nauci sve unutarnje tajne koje se odnose na pojedine radnje. Pošto to dolazi od Duhovnog sveta, to jest od Neba, koje je u čovekovom obliku (kako je to gore pokazano u odgovarajućem poglavlju), proizlazi da u Biljnom svetu sve stoji u izvesnom odnosu sa saobraznim stvarima kod čoveka; a to priznaju mnogi u učenom svetu. Da sve što pripada Biljnom svetu jeste Saobraznost, to mi je postalo očigledno kroz brojna iskustva. Vrlo često, dok sam u vrtu razgledao stabla, plodove, cveće i povrće, uočavao sam njihove saobraženosti sa Nebom, i razgovarajući sa onima koji u Nebu poseduju te saobraznosti, bivao poučen o njihovom poreklu i kakvoći.

110. Ali u današnje vreme niko ne može poznavati duhovne stvari u Nebu kojima su saobrazne prirodne u svetu, sam ako to Nebu nije dalo, pošto je Nauka o Saobraznostima sasvim izgubljena. A sada ću kroz nekoliko primera da rasvetlim kakva je saobraznost duhovnih stvari sa prirodnim. Životinje su na Zemlji, u celini, saobrazne osećanjima; pitome i korisne dobrim osećanjima, a divlje beskorisne lošim. Pojedinačno, volovi i bikovi saobrazni su osećanjima prirodnog uma, a ovce i jagnjad - osećanjima duhovnog uma; ptice, prema vrstama, saobrazne su razumnom delu kako jednog, tako i drugog uma. Otuda dolazi da su razne životinje kao volovi, bikovi, ovnovi, ovce, koze jarci, jagnjad oba pola, pa golubice i grlice, imali svetu namenu u Jevrejskoj Crkvi, koja je bila predstavnička Crkva, te da su se te životinje prinosile na žrtvu. U toj nameni, one su saobrazne duhovnim stvarima, te su u nebu kao takve i bile shvaćene, shodno Saobraznostima. Da životinje, prema rodovima i vrstama, jesu osećanja, to je stoga što su žive, i što svako biće živi od osećanja i u skladu s njim. Otud svaka životinja ima urođeno znanje shodno osećanju svog života. Čovek je sličan životinjama po svom Prirodnom Čoveku, a to iskazuje i uobičajeni govor. Kaže se, na primer, da je kao ovca ili jagnje ako je miran; medved ili vuk ako je svirep; lisica ili zmiya ako je podmukao i tako redom.

111. Postoji slična saobraznost u onom što pripada Biljnom carstvu. Vrt je, uopšte uzev, saobrazan Nebu, s obzirom na um i mudrost. Zato je Nebo nazvano Božji Vrt i Raj, a ljudi ga zovu i Nebeski Raj. Drveće, po vrstama, saobrazno je opažanjima i znanjima o dobrom i istinitom. Eto zašto su davni ljudi koji su posedovali znanje o Saobraznostima, obožavali svetinje u gajevima. Zato Reč tako često pominje drveće, dok nebo, Crkvu i Čoveka upoređuje s drvećem, Lozom, Maslinom, Kedrom i drugim, a dobra dala s plodovima. Hrana, naročito od poljskih semenki, saobrazna je osećanjima dobrog ili istinitoga, s razloga što se duhovni život hrani zemaljskom hranom. Otuda je Hleb saobrazan osećanju svakog dobra, zato što hleb, više nego druga hrana, održava život, pa se pod njim razume sva Hrana. Zbog Saobraznosti Gospod se naziva Hlebom života. Iz istog razloga hlebovi imadahu svetu namenu u Jevrejskoj Crkvi: behu stavljeni na Sto pod Šatorom i zvahu se Hlebovi lica (Panes facierum). Iz istog razloga se ceo Božanski Obred, obavljan žrtvama i prinošenjima, nazivao Hlebom. I upravo zbog te Saobraznosti, u Hrišćanskoj Crkvi, je Sveta Večera najsvetliji čin Bogoštovanja, pri kojem se daju Hleb i Vino. Po ovim primerima može se videti šta je Saobraznost.

112. Recimo još u nekoliko reči kako se vrši Vezivanje Neba sa svetom putem Saobraznosti. Carstvo Božje je carstvo svrha koje su Koristi (regnum finium qui sunt usus), ili, što je isto, carstvo Koristi koje su svrhe. Zbog toga je Gospod stvorio Svemir tako, da su Koristi (usus) svuda zaodenule onim čime su predstavljene u činu, ili u učinku, prvo u Nebu a zatim u svetu; i tako po stupnjevima do poslednjeg u Prirodi. Otuda se vidi da se saobražavanje prirodnih sa duhovnim stvarima, to jest sveta sa Nebom, vrši kroz Koristi, i da Koristi (usus) povezuju; i da oblici kojima se Koristi zaodevaju jesu Saobraznosti i veze samo u onoj meri, u kojoj su one oblici tih Koristi. I u Prirodi,

u tri njena carstva, sve stvari koje postoje prema Redu jesu oblici Koristi (formae usuum) ili učinci postignuti jednom Koristi radi druge (effectus formati ab usu ad usum): zbog toga su to Saobraznosti.²⁵ U onoj meri u kojoj čovek živi prema Božanskom Redu, te stoga u ljubavi prema Gospodu i milosrđu prema bližnjem, u toj meri su njegova dela Koristi, a u izvesnom obliku Saobraznosti kojima je on vezan sa Nebom. Voleti Gospoda i bližnjega, to je, uopšte uzev, koristiti (ili služiti). Osim toga, treba da znamo da je kroz čoveka Prirodni Svet vezan sa Duhovnim Svetom, to jest da je čovek sredstvo vezivanja; jer u njemu postoji i Prirodni i Duhovni Svet (vidi o tome br. 57). Koliko je čovek duhovan, toliko je i sredstvo vezivanja; a koliko je prirodan, toliko on to nije. Pa ipak, Božanski Uticaj i bez posredovanja čoveka ne prodiere zato manje u svet, kao i ono što je svetsko u čoveku, ali ne dirajući u njegove razumske sposobnosti.

113. Kao što su sve stvari, shodne Božanskom Redu, saobrazne s Nebom, tako isto je i sve ono što je protiv Božanskog Reda saobrazno Paklu. Ono što se odnosi na Nebo, to je saobrazno dobrom i istinitom, a ono što se odnosi na Pakao, saobrazno je zlom i lažnom.

114. Sada će nešto biti rečeno o Nauci o Saobraznostima²⁶ i njenoj korisnosti. Bilo je rečeno da je Duhovni svet, u kome je Nebo, vezan sa Prirodnim putem Saobraznosti. Odatle proizlazi da čovek putem Saobraznosti ima veze s Nebom. Naime, Anđeli ne misle poput ljudi prema prirodnim stvarima. Stoga čovek, ako poznaje Nauku o Saobraznostima, može biti povezan sa Anđelima kroz misli svoga uma, odnosno biti s njima povezan kroz svog duhovnog ili unutarnjeg čoveka.²⁷ Da bi postojao taj spoj sa Nebom, Reč beše napisana u čistim Saobraznostima. Naime, u Reči sve ima Saobraznost. Kad bi, dakle, čovek vladao Naukom o Saobraznostima, razumeo bi Reč u njenom duhovnom značenju, te bi mu kroz to bilo dano da upozna tajne od kojih nema ni traga u doslovnom značenju. Naime, postoji u Reči doslovni i duhovni smisao. Doslovni smisao polazi od stvari kakve su one u svetu, a duhovni smisao od stvari kakve su one u Nebu. I pošto spoj Neba sa svetom postoji kroz Saobraznosti, to je bila dana takva Reč, u kojoj je svaka jota saobražena.

115. Bio sam poučen iz Neba da su Pradavni ljudi, koji su bili nebeski ljudi, mislili prema samim Saobraznostima,²⁸ i da su im prirodne stvari služile samo zato da na taj način misle; da su ti ljudi, budući takvi, bili povezani s Anđelima s kojima su razgovarali, te da je Nebo kroz njih bilo spojeno sa Zemljom; i da je otuda to vreme bilo nazvano Zlatnim vekom. Pisci antičkog sveta kažu čak, govoreći o tom Veku, da su stanovnici Neba obitavali s ljudima i održavali s njima bliske veze, kao prijatelji s prijateljima. Takođe bejah poučen da su ljudi, koji su došli posle, mislili ne prema samim Saobraznostima, već prema Nauci i Saobraznostima, te da je i tada postojala veza s Nebom, ali ne tako duboka. Njihovo vreme nazvano je Srebrnim vekom; da još kasnije nastaje drugi koji su, istina, poznavali Saobraznosti, još uvek zato jer behu u dobrom prirodnom, iako ne i u dobrom duhovnom stanju. Njihovo vreme nazvano je Bakarni vek; da je posle toga Veka čovek postupno postao Spoljašan, te konačno Telesan²⁹, i da je tada Nauka o Saobraznostima potpuno izgubljena, a s njom i poznavanje Neba i mnogo toga što pripada Nebu. Ta su Doba nazvana Zlatno, Srebrno i Bakarno prema Saobraznostima, jer Zlato znači nebesko dobro u kome su bili Pradavni; Srebro duhovno dobro u kome su bili Davni koji dođoše posle prvih, a Bakar prirodno dobro u kome je živelo neposredno potomstvo. A Gvožđe koje je dalo ime poslednjem Veku, znači tvrdu istinu bez dobra.

Sunce u Nebu

²⁵ Možda je potrebno ovde jasnije pokazati suštinsku istovetnost saobraznosti i koristi: Iz uzajamnog delovanja Sunčeve svetlosti (jedna saobraznost) i Zemlje (druga saobraznost) rada se drveće i bilje (koristi ili svrha). Bilje (sada saobraznost) pod uticajem Sunčeve svetlosti (saobraznost) stvara kiseonik (korist). Kiseonik (saobraznost) deluje na živa bića i omogućuje im kretanje (korist), pri čemu se iste stvari mogu čas posmatrati kao slike nečeg duhovnog (saobraznost), a čas kao koristi.

²⁶ Nauka o Saobraznostima (Scientia correspondentiarum) prevodi se sa "Nauka" radije nego sa "Znanje", jer Nauka označava danas ceo jedan sistem znanja, a ne jedno znanje. Nauka o Saobraznostima je bila ne samo znanje šta znači šta, već mnogo više od toga.

²⁷ Čovek je kroz svog voljenog čoveka povezan sa Duhovnim svetom na svaki način, hteo on to ili ne. Ali kroz svoga misaonog ili unutarnjeg čoveka, on je povezan samo ako misli Saobraznostima. Ako čovek, dok posmatra Sunce i Mesec, misli o Božjoj dobroti koja obasipa i dobre i rđave ljude (prema onoj izreci Senekinoj: Sunce sija i dobrim i rđavim ljudima), on već donekle misli prema saobraznostima. Pradavni ljudi mislili su u samim Saobraznostima.

²⁸ Pradavni ljudi su bili nebeski ljudi, i njihov um se slagao, odnosno bio iste vrste kao i um Anđela. Stoga su oni mislili i osećali kao Anđeli, tj. "saobražavajuće".

²⁹ Kad se kaže da je postao "telesan", ne misli se na to da do tada nije imao telo, ili da je tada dobio neko naročito "telesno" telo. Ovde se misli da je čovek sebe shvatao i osećao kao telo a ne kado duh, tj. da se poistovećivao sa svojim telom i njegovim nagonima. Telo telesno je samo najniže od svih tela koje čovek ima: osim telesnog, čovek ima i osećajno telo koje neki nazivaju astralnim, a neki i dušom, zatim ima misaono ili umno telo koje neki nazivaju duhom; zatim biva, bez obzira da li to čovek želi ili ne, a koje se ponekad naziva i "viši um". Prema tome s kojim od ovih tela se čovek poistovećuje i koje od njih razvija, zavisi u kome svetu će živeti posle telesne smrti jer je Duhovni svet izdelfen prema savršenstvu na više oblasti.

116. Sunce ovoga sveta ne pokazuje se u Nebu, niti bilo šta od toga Sunca, jer je ovo prirodno; Priroda počinje tim Suncem, i sve što je proizvedeno po njemu naziva se prirodnim. A Duhovno, u kome je Nebo, nalazi se iznad prirodnog, i sasvim se razlikuje od prirodnoga; međusobno su, pak povezani samo Saobraznostima. Kakva je ta razlika, može se dokučiti iz onoga što je bilo izneto o Stupnjevima (u br. 38), a kakva je ta veza, prema onome što je rečeno o Saobraznostima u dva prethodna broja.

117. No iako se u Nebu ne pojavljuje ovo Sunce, niti bilo šta od njega, u Nebu ipak postoji Sunce, postoji Svetlost i Toplina, sve ono što postoji na svetu, i mnogo drugog, ali ne istog porekla, jer je ono u Nebu duhovno, a ovo na svetu je prirodno. Sunce Neba je Gospod, Svetlost je Božansko Istinito, a Toplina je Božansko koje proističe, i jedno i drugo od Gospoda kao Sunca; toga su porekla sve stvari koje se pokazuju i postoje u Nebu. Ali o Svetlosti i Toplini biće govora u sledećim člancima, kao i o stvarima koje po njima postoje u Nebu; ovde će biti govora samo o Suncu. Da se Gospod u Nebu pokazuje kao Sunce, to je zato što je on Božanska Ljubav po kojoj postoje sve duhovne stvari, i posredstvom zemaljskog Sunca - sve prirodne stvari; a ta Ljubav blista kao Sunce.

118. Da Gospod stvarno u Nebu izgleda kao Sunce, to mi nisu samo Anđeli rekli, nego mi ponekad to beše dano da vidim. Opisaću u nekoliko reči šta čuh i videh o Gospodu kao Suncu. Gospod se pokazuje kao Sunce ne u Nebu, nego iznad Neba; ne iznad glave ili u zenitu, nego naspram lica Anđela, na srednjoj visini. On se pokazuje na dva mesta: pred desnim okom i pred levim okom, na velikoj razdaljini. Pred desnim okom izgleda sasvim kao ognjeno Sunce, slično zemaljskom suncu i njegove veličine; pred levim okom, ne kao Sunce, već kao Mesec, slične veličine, a beline nešto blistavije; ali taj Mesec je okružen s više manjih Meseca, od kojih je svaki iste blistavosti. Da se Gospod pokazuje na dva mesta s takvom razlikom, to je stoga što se On svakome pokazuje onako kako Ga taj prima, a to znači na jedan način onome koji Ga prima kroz dobro ljubavi, a na drugi onome ko Ga prima kroz dobro vere. Onima koji Ga primaju kroz dobro ljubavi ukazuje se kao vatreno Sunce, i ti su u Carstvu nebeskom; a onima koji ga primaju kroz dobro vere pokazuje se kao Mesec, i ti su u Carstvu duhovnom. A to je stoga tako, što je dobro ljubavi saobrazno vatri, iz čega sledi da vatra, u duhovnom smislu, znači ljubav; i što je dobro vere saobrazno svetlosti, otkuda sledi da je vera u duhovnom smislu svetlost. Da se pokazuje pred očima, to je stoga što Unutarnje čovekovo, pripadajući umu, vidi kroz oči, i to prema dobru ljubavi kroz desno, a prema dobru vere kroz levo oko. Naime, sve što je na desnoj strani anđela ili čoveka saobrazno je dobru koje dolazi od istinitog, a sve ono što je na levoj istinitom koje dolazi od dobrog. Dobro vere je u stvari istinito od dobrog.

119. Eto zašto se u Reči Gospod, u pogledu ljubavi, upoređuje sa Suncem, a u pogledu vere sa Mesecom, kao na sledećim mestima: "Svetlost će mjesecha biti kao svetlost sunčana, a svetlost će sunčana biti sedam puta veća, kao svetlost od sedam dana" (Isaija XXX.26) "I kad te ugasim, zastrijeću nebo, i zvijezde na nebu pomračiti, sunce će zakloniti oblakom, i mjesec neće svijetliti svetlošću svojom. Sva će svijetla vidjela na nebu pomračiti za tobom i pustiću tamu na zemlju tvoju" (Jezekilj XXXII. 7, 8.). "Sunce će pomrčati o rođaju svom, i mjesec neće pustiti svetlosti svoje" (Isaija XIII, 10). "Sunce i mjesec će pomrknuti, i zvijezde ustegnute svetlost svoju; sunce će se pretvoriti u tamu i mjesec u krv" (Joil II. 10, 31.). - "I sunce posta crno kao vreća od kostrijeti, i mjesec posta kao krv, i zvijezde nebeske padoše na zemlju" (Otkr. VI. 12, 13). - "I odmah će po nevolji dana tjeih sunce pomrčati, i mjesec svoju svetlost izgubiti, i zvijezde s neba spasti, i sile nebeske pokrenuti se" (Mat. XXIV. 29), a tako i na drugim mestima. U ovim odlomcima, Suncem se označava ljubav, Mesecom vera, a Zvezdama poznanja (cognitiones) dobrog i istinitog. Za zvezde se kaže da su pomračene, da gube svetlost, i da padaju s Neba onda kad više nema ni ljubavi ni vere, niti poznanja dobrog i istinitog. Da se Gospod u Nebu pojavljuje kao Sunce, vidi se po njegovom Preobraženju pred Petrom, Jakovom i Jovanom: "I zasja se lice Njegovo kao Sunce" (Mat. XVII, 2). Učenici su tako videli Gospoda kada su bili odvojeni od svojih tela i preneseni u nebesku svetlost. Zbog toga su Drevni ljudi čija je Crkva bila predstavnička, okretali lice istoku, dok su obavljali službu Božju (cum in Divino cultu erant); stoga su i njihovi hramovi bili okrenuti istoku.

120. Kolika je i kakva je Božanska Ljubav, može se suditi iz poređenja sa zemaljskim Suncem u njegovom najjačem žaru. Ta Ljubav je još žarkija. Gospod kao Sunce ne utiče neposredno u Nebo, već je žar Njegove Ljubavi usput postupno ublažavan; ta se ublažavanja pokazuju kao svetli pojasevi oko Sunca. Sem toga, Anđeli su kao zastrti laganim oblakom, da ne bi bili sprženi tim žarkim uticajem. Prema tome, Neba su udaljena od Njega prema primanju: više Neba, pošto su u dobru Ljubavi, bliža su Gospodu kao Suncu; niža Neba, pošto su u dobru vere, dalja su od Njega; ona pak koja nisu ni u kakvom dobru, kao što je to slučaj s onima u Paklu, ta su najudaljenija, udaljenost je utoliko veća ukoliko su više okrenuta od dobra.

121. Međutim, kad se Gospod pojavljuje u Nebu, a to se dešava često, ne pojavljuje se okružen Suncem, već u Anđeoskom obliku, razlikujući se od Anđela Božanstvenošću kojom Mu blista lice; ali On tu nije lično (in persona), jer je Gospod kao lice neprestano okružen Suncem, i prisutan kroz svoj izgled (per aspectum). Naime, u Nebu je sasvim obično da se osoba pojavljuje kao prisutna na mestu gde se njen pogled završava, mada je to jako udaljeno od mesta gde se ona stvarno nalazi. To se prisustvo naziva prisustvom po unutarnjem vidu (praesentia visus intemi), o čemu će biti govora u nastavku. Gospod mi se pokazao i van Sunca u Anđeoskom obliku, malo iznad Sunca. Video sam Ga i izbliza u sličnom obliku, blistava lica. Jednom sam Ga video i među Anđelima, svetlog kao blistav plamen.

122. Anđelima zemaljsko Sunce izgleda kao nešto tamno, sasvim suprotno nebeskom Suncu; a Mesec kao nešto mračno, sasvim suprotno nebeskome Mesecu, i to uvek. Tome je uzrok to što je vatra na svetu saobrazna ljubavi prema sebi, a svetlost te vatre obmani potekloj iz te ljubavi. Naime, ljubav prema sebi potpuno je oprečna Božanskoj Ljubavi, a obmana od te ljubavi potpuno je oprečna Božanskoj Istini; ona tama Anđelima je. Otuda dolazi da, u

Reči, obožavati zemaljsko Sunce i Mesec i klanjati se njima, znači voleti samog sebe i obmanu potekli iz te ljubavi, te da su oni koji su to činili morali biti odbačeni. (Zakoni ponovljeni, IV. 19, XVII. 3,4,5; Jerem. VIII 1, 2; Jezek. VIII. 15, 16, 18. Otkr. XVI. 8; Mat. XIII. 6.)

123. Pošto se Gospod u Nebu vidi kao Sunce Božanske Ljubavi koja je u Njemu i koja proizlazi iz Njega, to se svi u Nebu neprestano prema Njemu okreću, i to oni iz Nebeskoga Carstva prema Njemu kao Suncu, a oni iz Duhovnog Carstva prema njemu kao Mesecu. Oprečno, u Paklu se okreću prema mraku i gustim tminama, okrećući tako leđa Gospodu, i to stoga što su svi oni u ljubavi prema sebi i svetu, te su stoga protivstavljeni Gospodu. Oni koji se okreću prema gustim tminama, koje su tamo na mestu svetskog Sunca, ti su u Paklu smešteni iza i nazvani su Geniji. Oni pak koji se okreću prema mraku, koji je tamo na mestu Meseca, ti su u Paklu smešteni spreda i nazivaju se Duhovi. Zato se za stanovnike Pakla kaže da su u tminama, a za stanovnike Neba da su u svetlosti. Tmine označavaju obmanu (koja dolazi) od zla a svetlost (označava) istinito (koje dolazi) od dobra. Oni se tako okreću zato što na drugom svetu svako upravlja pogled k onom što u njemu preovlađuje, a to znači prema svojim ljubavima, jer Unutarnje oblikuje lice Anđela i Duha. Stoga u Duhovnom svetu strane sveta nisu utvrđene kao u Prirodnom svetu, već ih određuje lice. Tako i čovek, svojim duhom, okreće se na sličan način: onaj ko je u ljubavi prema sebi i svetu, okreće leđa Gospodu, a onaj ko je u ljubavi prema Gospodu i prema bližnjemu, okreće lice Gospodu. Ali čovek to ne opaža zato što je u Prirodnom svetu, gde su strane sveta određene prema izlasku i zalasku Sunca. Zašto je čoveku teško da ovo dokuči, biće rasvetljeno u nastavku, kad bude govora o Stranama sveta, Prostoru i Vremenu u Nebu.

124. Pošto je Gospod Sunce Neba i pošto je sve ono što od Njega proističe okrenuto Njemu, proizlazi da je On zajedničko Središte, izvor svakog pravca i svakog određivanja. Iz ovoga takođe proizlazi da su u Njegovom Prisustvu i pod Njegovim Staranjem sve stvari koje su ispod, kako one koje su na Nebesima, tako i one na Zemlji³⁰.

125. Iz ovoga se vidi u jasnijem svetlu ono što je izneseno o Gospodu u prethodnim člancima, a to je da Sam Gospod jeste Bog Neba (br. 2 do 6); da Njegovo Božansko sačinjava Nebo (br. 7 do 11); da je Božansko Gospodnje u Nebu Ljubav prema Njemu i milosrđe prema bližnjemu (br. 13 do 19); da postoji saobraznost svega što je na Svetu sa svim što je u Nebu, a putem Neba i sa Gospodom (br. 87 do 115); i na kraju, da su zemaljsko Sunce i Mesec Saobraznosti (br. 105).

Svetlost i Toplina u Nebu

126. Da u Nebu postoji svetlost, to ne mogu shvatiti oni koji misle samo po prirodnim zakonima. Međutim, u Nebu postoji takva svetlost da ona premaša podnevnu svetlost na svetu. Vidah je vrlo često, čak i uveče, i noću. U početku se iščuđavah kad mi Anđeli govorahu da je svetlost zemaljska jedva kao senka u odnosu na Svetlost Neba. Ali pošto je videh, mogu to da posvedočim.³¹ Njena belina i blistavilo takvi su da ih je nemoguće opisati. Stvari u Nebu videh u takvoj svetlosti, a to znači jasnije i razgovetnije nego stvari na svetu.

127. Nebeska Svetlost nije prirodna, kao što je to zemaljska, nego je duhovna, jer proističe od Gospoda kao Sunca, a to Sunce je Božanska Ljubav, kako je bilo pokazano u prethodnom članku. Ono što proističe od Gospoda kao Sunca naziva se u Nebu Božansko Istinito, ali u suštini je Božansko Dobro sjedinjeno sa Božanskim Istinitim. Otuda Anđelima Svetlost i Toplina; po Božanskom Istinitom Anđeli imaju Svetlost, a po Božanskom Dobrom, Toplinu. Otuda se vidi da je Svetlost Neba, zbog takvog porekla, duhovna a ne prirodna, te da je isto tako i sa Toplinom.

128. Da je Božansko Istinito Svetlost Anđelima, to je zato što su Anđeli duhovni a ne prirodni; duhovna bića vide prema svojoj svetlosti, a prirodna prema svojoj. Naime, od Božanskog Istinitog potiče um Anđela, a njihov um - to je unutarnji vid koji se uliva u spoljni vid, oblikujući ga. Otud, ono što se u Nebu pokazuje kroz Gospoda kao Sunce, to se pokazuje u Svetlosti. I kako otuda potiče svetlost Neba, ona se menja zavisno od toga kako se prima Božansko Istinito koje proističe od Gospoda ili, što je isto, menja se prema umu i mudrosti u kojoj u Anđeli. Stoga ona nije ista u Carstvu Nebeskom kao u Carstvu Duhovnom, kao što nije ista ni u jednom Društvu. U nebeskom Carstvu Svetlost izgleda kao plamen, jer tu Anđeli primaju Svetlost od Gospoda kao sunca; a u Duhovnom Carstvu, ona je blistavo bela, zato što je tako Anđeli primaju od Gospoda kao Meseca (vidi o tome br. 118); Svetlost tamo nije ista u dva

³⁰ Izraze "ispod" i "iznad" treba shvatiti u duhovnom smislu, naravno, jer se ovde radi o duhovnim odnosima. Naše fizičko ili prirodno "ispod" i "iznad" predstavljaju, kao saobraznosti, odnose između duhovno savršenijih i manje savršenih stvari, pri čemu su savršenije bliže Bogu koji je Savršenstvo u bezuslovnom smislu, a one manje savršene dalje od Boga. Kasnije ćemo naići na učenja iz kojih se vidi da je ovaj naš prirodni svet ovakav kakav je baš stoga što kao takav odslikava (tj. saobražava) odnose duhovnog značaja, koji su prevashodni i prema tome uzroci ovim odnosima koji vladaju u prirodnom svetu. No pri ovome ne treba smetnuti s uma, da je ovaj prirodni svet tako reći PROŽET duhovnim svetom, i da kao takav ne bi mogao postojati bez duhovnog sveta, kao što ni duhovni - s druge strane - ne bi mogao postojati bez prirodnoga kao svoje osnove kojom se završava.

³¹ Iz "Duhovnog Dnevnika" se vidi da je Svedenborg, tek nekoliko godina posle otvaranja unutarnjeg vida ugledao Sunce koje se vidi u Duhovnom i Nebeskom Carstvu. Dotle, on je uglavnom boravio u Svetu Duhova, naravno u društvu Anđela koji mu behu vode i učitelji, dodeljeni od Gospoda.

razna Društva; razlikuje se u svakom Društvu; oni koji su u sredini, ti imaju veću svetlost, a oni naokolo manju (vidi br. 43). Jednom rečju, Anđeli imaju svetlost u onom stepenu u kome primaju Božansko Istinito, a to znači u onome stepenu u kome primaju umnost i mudrost od Gospoda. Zato se Anđeli Neba nazivaju Anđelima Svetlosti.

129. Pošto je Gospod na Nebu Božansko Istinito, a Božansko Istinito je Svetlost, Gospod se, u Reči, naziva Svetlošću, a sve istinito koje je od Njega, takođe svetlošću, kao na sledećim mestima: "Isus im pak opet reče: Ja sam vidjelo svijetu: ko ide za Mnom, neće hoditi po tami, nego će imati vidjelo života" (Jovan, VIII.12). - "Dok sam na svijetu, vidjelo sam svijetu" (Jov. IX,5). - "A Isus im reče: još je malo vremena vidjelo s vama; hodite dok vidjelo imate, da vas tama ne obuzme. Dok vidjelo imate, vjerujte vidjelo, da budete sinovi vidjela. Ja dođoh, vidjelo na svijet, da nijedan koji Mene vjeruje ne ostane u tami« (Jovan, XII.35, 36, 46.). - "Vidjelo dođe na svijet, a ljudima omilje većma tama negoli vidjelo" (Jov. III.19.). - "Bijaše vidjelo istinito koje obasjava svakoga čovjeka koji dolazi na svijet" (Jovan, I. 9.). - "Ljudi koji sjede u tami, vidješe vidjelo veliko, i onima koji sjede na strani i u sjenu smrtnom, zasvijetli vidjelo" (Mat. IV 16.). - "Učiniću te da budeš zavjet narodu, vidjelo narodima" (Is. XLII.6). 6. - "Učinih te da budeš vidjelom narodima, da budeš spasenje do krajeva zemaljskih" (Is. XLIX.6). - "I narodi koji su spaseni hodiće u vidjelu Njegovu" (Otkr. XXI.24.). - "Pošlji vidjelo svoje i istinu svoju, neka me vode" (Ps. XLIII.). - "Na ovim, kao i na drugim mestima, Gospod se naziva Svetlošću prema Božanskom Istinitom koje proističe od Njega isto tako, i samo istinito se naziva Svetlošću. Pošto svetlost na Nebesima dolazi od Gospoda kao Sunca, kad se gospod preobrazio pred Petrom, Jakovom i Jovanom - "zasja se lice Njegovo kao sunce, a haljine Njegove postadoše bijele bijele kao snijeg, kao što ne može bjelina ubijeljati na zemlji" (Mat. XVII.2, Mark. IX.3.).

Gospodnja odeća je stoga tako izgledala, jer ona predstavlja Božansko Istinito koje iz Njega proističe na Nebesima; zato haljine, u Reči, označavaju istine; stoga za Boga kaže David: "Obukao si svjetlost kao haljinu" (Ps.CIV.2).

130. Da je Svetlost na Nebesima duhovna i da je ta Svetlost Božansko Istinito, može se zaključiti i iz toga, što i čovek ima duhovnu Svetlost i što prema toj Svetlosti on razabire stvari ukoliko je razuman i mudar za Božansko Istinito. Duhovna Svetlost čoveka svetlost je njegovog Razuma, čiji su predmeti istine, koje on rastavno raspoređuje u skupine, oblikuje razlogovanja i po njima zaključuje. Da je Svetlost prema kojoj Razum vidi te stvari stvarna Svetlost, to prirodni čovek ne zna, jer vidi samo očima i opaža samo mislima. No mnogi znaju za nju, pa je razlikuju od prirodne svetlosti, u kojoj su oni koji misle prirodno, a ne duhovno. Oni koji upiru pogled samo u svet i sve pripisuju Prirodi, ti misle prirodno; ali oni koji upiru pogled prema Nebu i pripisuju sve Bogu, ti misle duhovno. Da postoji istinska Svetlost koja obasjava um, Svetlost sasvim različita od one koja se naziva prirodnim plamenom, bilo mi je dano više puta da opazim i vidim. Bio sam svojom unutarñošću potpuno podignut k toj Svetlosti; i ukoliko se uzdizala, moj Razum se bistrio, tako da uočavah stvari koje nisam ranije, konačno stvari koje se ne mogu obuhvatiti mišlju vezanom za prirodni plamen. Ponekad bejah ljut što ih nisam mogao shvatiti, dok sam ih, međutim, u toj Svetlosti jasno i čisto uočavao. To je stoga što svetlost zemaljska pripada Razumu i oku koje vidi u svetlosti, a ne vidi u mraku.

131. Pošto je Svetlost Neba Božansko Istinito, sledi da je ta Svetlost isto tako Božanska Mudrost i Božanska Umnost. Stoga, misli se na isto kad se kaže da je neko uzdignut u Nebesku Svetlost ili da je podignut u umnost i mudrost i da je prosvetljen. S tog razloga, kod Anđela je Svetlost potpuno ravna njihovoj umnosti i mudrosti. Kako je Svetlost Neba Božanska Mudrost, u toj Svetlosti se vidi kakvi su oni koji u njoj žive. Unutarnje čovekovo biće pokazuje se na licu onakvo kakvo je, a da pri tome ni najmanja stvar ne ostaje skrivena. Unutarnji Anđeli to vole, jer hoće samo no što je dobro. Drugačije je s onima koji su ispod Neba, a koji ne žele dobro i koji se plaše da će se to videti u Svetlosti Neba. Međutim, čudno je da oni u Paklu izgledaju jedni drugima kao ljudi, dok u Svetlosti Neba izgledaju kao čudovišta, s užasnim licem i telom, potpuno onakvi kakva je i oblik njihovog zla. Tako isto izgleda čovek, u pogledu svog duha, kada ga posmatraju Anđeli. Ako je dobar, tada je njegova lepota saobrazna njegovom dobru, a ako je zao, onda izgleda kao čudovište čija je izobličenosť saobrazna njegovom zlu. Otuda je očigledno da se u Svetlosti Neba sve pokazuje onakvim kako uistinu jeste. A to je stoga što Svetlost Neba jeste Božansko istinito.

132. Zato što Božansko Istinito jeste Svetlost u Nebu, sve Istine, ma gde one bile, unutar Anđela ili izvan njega, blistaju Svetlošću. No one u Nebu ne blistaju isto kao one van Neba. Istine van Neba blistaju hladnom svetlošću, kao što je belina snega, zato što suštinom ne potiču iz dobrog, kao što je to slučaj sa Istinama u Nebu. I zato se ta hladna svetlost rasipa čim prodre Svetlost Neba, pa se pretvara u mrak, ako je povezana s nekim zlom. To sam video, kao i mnogo toga, u Svetlosti koja dolazi od Istina, ali sada nije vreme da se o tome govori.

133. Sada će nešto biti rečeno o Toplini u Nebu. U suštini, ova Toplina je Ljubav. Ona proizlazi od Gospoda kao Sunca koje je, kao što je pokazano u prethodnom članku, Božanska Ljubav Gospodnja. Otuda je očigledno da je Toplina u Nebu isto tako duhovna kao i Svetlost, jer je istog porekla. Dve stvari proističu od Gospoda kao Sunca, Božansko Istinito i Božansko Dobro. Prvo se u Nebu ispoljava kao Svetlost, a drugo kao Toplina. Međutim, Božansko Istinito i Božansko Dobro tako su sjedinjeni, da se pokazuju kao jedno, pa ipak su u Anđelima odvojeni. Ima ih koji više primaju Božansko Dobro nego Božansko Istinito, i obratno. Oni koji više primaju Božansko Dobro, ti su u Nebeskom Carstvu, a oni koji više primaju Božansko Istinito, ti su u duhovnom Carstvu. A najsavršeniji su oni koji i jedno i drugo primaju u istom stepenu.

134. Toplina je, kao i Svetlost, u Nebu promenljiva. U Nebeskom Carstvu je drugačija no u Duhovnom. Različita je u pojedinim Društvima. Ne razlikuje se samo jačinom, već i kakvoćom. Jača je i čistija u Nebeskom Carstvu, jer tamo Anđeli jače primaju Božansko Dobro. Slabija je i manje čista u Duhovnom Carstvu, jer tamo Anđeli jače primaju Božansko Istinito. U svakom Društvu ona se razlikuje prema primanju. Toplina postoji i u Paklu, ali tamo je prljava. Pod Svetom i Nebeskom Vatrom misli se na Toplinu Neba, a pod Svetovnom i Paklenom Vatrom misli se na Toplinu Pakla. Ali i pod jednom i pod drugom Vatrom misli se na Ljubav; pod Nebeskom Vatrom - na Ljubav

prema Gospodu i prema bližnjemu, kao i na svako osećanje pripadajuće tim ljubavima; a pod Paklenom Vatrom - na ljubav prema sebi i svetu, kao i na sve požude u vezi s njima. Da je ljubav u stvari Toplina duhovnog porekla, vidi se po toplini koja se oseća kad se voli, jer raste prema veličini i vrsti ljubavi. Kad je ta Ljubav ugrožena, njen se žar jače vidi. Odatle dolaze izrazi: Zagrevati se, Ključati, Peći, Plamsati, Paliti se, zavisno od toga šta je u pitanju; osećanja ljubavi prema dobru, ili žudnje koje pripadaju ljubavi prema zlu.

135. Da se Ljubav, koja proizlazi od Gospoda kao Sunca, oseća u Nebu kao Toplina, potiče otuda što je Unutarnje kod Anđela, proističući od Božanskog Dobrog Gospodnjeg u stanju ljubavi, zbog čega je njihovo Spoljašnje u toplom stanju. Otuda su u Nebu Ljubav i Toplina saobrazni jedno drugom, tako da je svako onoliko u Toplini koliko je u Ljubavi. Toplina iz sveta ne ulazi u Nebo, jer je previše gruba, jer je prirodna, a ne duhovna. Ali drugačije je s ljudima, jer se nalaze i u Duhovnom i u Prirodnom svetu. U pogledu duha, oni se potpuno zagrevaju samo prema ljubavi, a u pogledu tela zagrevaju se i jednim i drugim, kako toplinom duha, tako i toplotom sveta; prva utiče na drugu, jer se saobražavaju. Kakva je ta saobraznost može se videti po životinjama i po tome, što se njihova glavna ljubav, ona za stvaranje potomstva, ispoljava i pod uticajem Sunčeve toplote, u proleće i leto. Mnogo se varaju oni koji misle da toplota sveta izaziva ljubav, jer ne postoji uticaj prirodnog na duhovno, nego obratno. Taj uticaj duhovnog na prirodno je prema Božanskom Redu, dok je ono drugo protivno Božanskom Redu.

136. Kao i ljudi, i Anđeli imaju i Razum i Volju. Svetlost Neba čini život njihovog razuma, jer je Svetlost Neba Božansko Istinito, pa prema tome, i Božanska Mudrost. Toplina Neba čini život njihove Volje, jer je Toplina Neba Božansko Dobro, pa prema tome i Božanska Ljubav. Sam njihov Život proizlazi od Topline a ne od Svetlosti, a od ove samo ukoliko u njoj ima Topline. Da Život proizlazi iz Topline, očigledno je, jer Život prestaje kad mu se oduzme Toplina. Isto je i s verom bez ljubavi, ili s istinitim bez dobrog, jer istinito, nazvano istinito vere, jeste Svetlost, a dobro, nazvano dobro ljubavi, jeste Toplina. To se još bolje vidi po zemaljskoj svetlosti, kojoj su saobrazne Toplina i Svetlost Neba: kroz Zemaljsku Toplinu, spajenu sa Svetlošću, sve na Zemlji oživljuje i cveta; to spajanje se dešava u proleće i leto; ali kroz svetlost odvojenu od Topline ništa ne oživljava i ne cveta, nego se koči i umire; zimi to spajanje prestaje; Toplina je odsutna, a Svetlost ostaje. I zbog te saobraznosti Nebo je nazvano Rajem, zato što je u njemu istinito spojeno s dobrim, to jest vera s ljubavlju, kao što je u proleće na svetu Svetlost spojena s Toplinom. Po ovome što je rečeno može se jasnije sagledati istina (objašnjena u br. 13 do 19) daje Božansko Gospodnje u Nebu Ljubav prema Njemu i milosrđe prema bližnjemu.

137. Rečeno je u Jovana: "U početku bješe Riječ, i Riječ bješe u Boga, i Bog bješe Riječ... Sve je kroz Nju postalo, i bez Nje ništa nije postalo što je postalo. U Njoj bješe život, i život bješe vidjelo ljudima... Na svijetu bješe, i svijet kroza nj posta... I Riječ postade tijelo, i useli se u nas, i vidjesmo slavu Njegovu" (I. 1, 3, 4, 10, 14.). Da se pod "Riječju" razume Gospod, očigledno je, budući rečeno da je "Riječ postala Tijelo". Međutim, šta se posebno razume pod Rečju, još se ne zna, pa to dakle, treba reći. U ovom odlomku Reč jeste Božansko Istinito, koje je u Gospodu i od gospoda; zato je ona i nazvana "Vidjelom" koje je Božansko Istinito, kako je rečeno u početku ovoga članka. Da je sve postalo i da je bilo stvoreno prema Božanskom Istinitom, to će sada biti objašnjeno. U Nebu sva moć pripada Božanskom Istinitom, i van njega nema nikakve moći; i svi su Anđeli nazvani sile (potentiae), srazmerno koliko primaju Božansko Istinito. Po njemu, oni imaju vlast nad paklovima i nad onima koji im se protive; tamo brojni neprijatelji ne mogu podneti jedan jedini zrak Svetlosti Neba, koja je božansko Istinito; a pošto su Anđeli u onoj meri Anđeli u kojoj primaju Božansko Istinito, sledi na Nebo proističe samo od Božanskog Istinitog, jer su Anđeli ti koji sačinjavaju Nebo. Da je u Božanskom Istinitom tako velika moć, to ne mogu verovati oni koji o Božanskom Istinitom misle samo kao o misli ili reči koja sama po sebi nema snage, nego samo po tome što joj se drugi potčinjavaju iz bilo kojega razloga. A u Božanskom Istinitom postoji moć, i to takva da je po njoj stvoreno i Nebo i svet i sa svim što je u njima. Da u božanskom Istinitom postoji takva moć, mogu pokazati ova dva poređenja, jedno prema moći istinitog i dobrog u čoveku, drugo prema moći svetlosti topline koje na svetu potiču od Sunca. Prema moći istinitog i dobrog u čoveku: Sve što čovek čini, čini prema razumu i volji; prema volji čini dobro, a prema razumu deluje istinito; naime, sve ono što je u volji, saobrazno je dobrom, a sve što je u razumu istinitom. Dakle, prema dobrom i istinitom čovek pokreće celo telo, zahvaljujući dobrom i istinitom, bezbrojne stvari javljaju se kao same od sebe. Otuda je vidljivo da je celo telo oblikovano da bi bilo na raspolaganju dobrom i istinitom. Prema moći topline i svetlosti koje dolaze od Sunca na svetu: Sve što na svetu raste, kao drveće, žito, cveće, trave, voće i semenje, postoji samo pomoću topline i svetlosti Sunca; po tome se vidi kakvu moć stvaranja imaju ta toplina i svetlost. Koju li tek moć mora imati Božanska Svetlost, koja je Božansko Istinito, i Božanska Toplina, koja je Božansko Dobro, pošto i Nebo i svet po njima postoje, i pošto svet postoji kroz Nebo, kako je bilo pokazano u prethodnim člancima. Iz toga se vidi kako treba razumeti da je kroz Reč sve stvoreno; da bez nje ništa nije učinjeno, da je i svet po njoj stvoren, naime kroz božansko Istinito koje proizlazi od Gospoda. Eto zbog čega je u Knjizi Postanja prvo govori o Svetlosti, a zatim o stvarima koje proističu od nje (Stvaranje I. 3,4)³² Eto zašto se sve, kako u Nebu, tako na svetu, odnosi na Dobro i Istinito, kao i na njihovo spajanje, po čemu jedinom sve i nastaje.

139.³³ O Božanskom Dobrom i Božanskom Istinitom treba znati da oni - mada su u Nebu od Gospoda kao Sunca -

³² Ovdje se radi o Prvoj knjizi Mojsijevog Petoknjžja (Pentateuha), odnosno o Knjizi Stvaranja, koja se skraćena radi označava sa rečju "Stvaranje". U Starohebrejskom ni jedna od svetih knjiga Mojsijevih nije imala ime prema njihovom sadržaju, kao što su potom dobile ime u prevodima, već su se nazivale prema početnoj reči njihovoj. Tako se Knjiga Stvaranja zvala "U početku", jer je počinjala sa "U početku stvori Bog", gde su prve dve reči pisane kao jedna, po Starohebrejskom.

³³ Broj 138 izostavljen je i u rukopisu.

nisu u Gospodu već proističu iz Gospoda; u Gospodu je samo Božanska Ljubav, koja je Sušastvo (Esse) po kojem oni postoje. Postojanje kroz Sušastvo, to je ono što se razume pod Proisticanjem (Procedere). To se može objasniti upoređenjem sa Suncem na svetu: Toplina i Svetlost na svetu nisu u Suncu, nego proističu iz Sunca; u Suncu postoji samo vatra; a iz te vatre proističu ta Toplina i ta Svetlost.

140. Zato što je Gospod kao Sunce Božanska Ljubav, i zato što je Božanska Ljubav Sâmo Božansko Dobro, to se Božansko proisteklo iz Gospoda, a koje je Njegovo Božansko u Nebu, naziva, razlikovanja radi, Božansko Istinito, iako je Božansko Dobro sjeđinjeno sa Božanskim Istinitim. Upravo to Božansko Istinito nazvano je Svetim Proističućim iz Njega³⁴.

Četiri Nebeske Strane

141. U Nebu, kao i na svetu, postoje četiri Strane, Istok, Jug, Zapad i Sever, koje su određene prema Suncu kako u jednom, tako i u drugom (svetu): u Nebu prema Suncu Neba koje je Gospod, a na svetu prema Suncu sveta. Pa ipak, među Stranama u Nebu i na svetu ima više razlika. Prva: na svetu se zove Jug ona tačka u kojoj je Sunce najviše iznad Zemlje, Sever ona u kojoj je ono na suprotnoj tački ispod Zemlji, Istok tamo gde Sunce izlazi u ranvnodnevnica zalazi; tako, na svetu su sve strane određene prema Jugu. Međutim, u Nebu se Istokom zove tačka gde se Gospod pokazuje kao sunce, potpuno suprotna tačke je Zapad; na desno u Nebu je Jug, a na levo Sever. I tako, ma kako Anđeli okretali lice i telo, u Nebu su Strane određene prema Istoku. A da se Istokom (oriens) naziva tačka u kojoj se Gospod pokazuje kao Sunce, to je stoga što je Istočnik (origo) svakoga života u Njemu kao suncu. Osim toga, što više Anđeli primaju Topline i Svetlosti, odnosno Ljubavi i Umnosti Gospodnje, to se za Gospoda više kaže da ističe (exoriri) nad njih. Stoga je Gospod u reči nazvan Istokom.

142. Druga razlika je u tome što Anđeli uvek imaju Istok pred licem, iza Zapad, desno Jug, a levo Sever. No kako je to čoveku na svetu teško da shvati, biće dano objašnjenje. Celo Nebo se okreće prema Gospodu kao prema svome zajedničkom Središtu, pa se tako svi Anđeli okreću prema tom Središtu. Poznato je da svi pravci na Zemlji idu ka zajedničkom Središtu. Pa ipak, pravac Neba razlikuje se od pravaca na Zemlji: u Nebu je sve prednje (anteriores) okrenuto prema zajedničkom središtu, dok je to na svetu sve niže (inferiores). Taj se pravac na svetu zove Sredotežna (centripetalna) Sila ili Gravitacija. Anđeoska unutarnjost okrenuta je napred. A kako se Unutarnje pokazuje na licu, iz toga proističe da lice određuje Strane.

143. Teško se na svetu može razumeti da je Anđelima Istok pred licem, ma kako okretali lice i telo, zato što čovek ima pred licem onu Stranu prema kojoj se okrene. Stoga će ovo biti objašnjeno. Anđeli okreću i kreću lice i telo, isto kao i ljudi, na koju god hoće stranu, pa ipak im je Istok uvek pred očima. Ali kod Anđela okretanje lica i tela nije isto kao kod čoveka, jer su ta okretanja različitog porekla. Izgledaju ista, ali u stvari nisu. Uzrok tome je Vladajuća Ljubav. Od te ljubavi dolazi svako određivanje kod Anđela i Duhova; jer, kako je maločas rečeno, njihovo Unutarnje okrenuto je prema zajedničkom Središtu, a to u Nebu znači prema Gospodu kao Suncu; a pošto je ljubav neprekidno pred njihovim Unutarnjim, i pošto se lice pokazuje prema Unutarnjem, jer je ono njegov spoljni oblik, to oni imaju stalno pred licem tu Vladajuću Ljubav koja je, u Nebu, Gospod kao Sunce, pošto je On Taj od Koga dolazi Ljubav. A kako je Gospod Sam u svojoj Ljubavi u Anđelima, to On i čini da oni gledaju Njega ma na koji se način okretali.³⁵ Ovaj predmet se ovde ne može više rasvetliti, ali će se on, u sledećim člancima, naročito kad se bude govorilo o Predstavama i Pojavama, kao i o Vremenu i Prostoru u Nebu, predočiti s više ubedljivosti. Da Anđeli neprekidno imaju Gospoda pred licem, beše mi dano da znam i opazim kroz veliki broj iskustava; jer svaki put kad bih se našao u društvu Anđela, primećivao sam pred svojim licem prisustvo Gospodnjem koji se, iako nevidljiv, može osetiti u tome svetu. Anđeli su mi često svedočili da je tako. I pošto je Gospod neprestano pred licem Anđela, na svetu se kaže da oni koji veruju u Njega i vole ga, imaju Boga pred očima i pred licem, gledaju Ga i vide. Ti izrazi potiču iz duhovnog sveta; ljudski govor ima puno izraza koji otuda dolaze, mada čovek to ne zna.

144. Ovo anđeosko okretanje glave i tela prema Gospodu jedna je od mnogih zadivljujućih stvari Neba; jer više Anđela može biti na istome mestu, pa kako okreću lica i tela na razne strane, opet će svaki videti Gospoda pred sobom, i svaki će imati na desno Jug, na levo Sever, a iza sebe Zapad. U taj broj zadivljujućih stvari ide i ova: iako je pogled svakog Anđela okrenut na Istok, oni gledaju i na ostale tri strane, ali te strane oni vide unutarnjim vidom koji pripada njihovom mišljenju (qui est cogitationis). U te zadivljujuće stvari spada i ova: Nikome u Nebu nije dozvoljeno da stoji iza drugoga i da mu gleda u potiljak; a kad se to ipak desi, tada je uticaj dobrog i istinitog, koji dolaze od Gospoda, poremećen.

145. Anđeli gledaju Gospoda na jedan način, a Gospod njih na drugi; Anđeli gledaju Gospoda očima, a Gospod njih gleda u čelo. U čelo, stoga što je čelo saobrazno ljubavi, a Gospod ljubavlju utiče u njihovu volju i čini sa oni njega

³⁴ Sveto Proističuće ili Proizlazeće (Sarictum procedens) naziva se u Svetom Pismu Svetim Duhom, ili Duhom Istine, ili Tešiteljem, ili Božjim Duhom.

³⁵ Možda će čitaocu biti lakše da razume ovo o Stranama u Nebu, ako se seti da sam čovek, kada nekog jako voli ili mnogo o toj osobi misli, ima tu osobu u duhu uvek prisutnu i tako reći neprestano pred očima, ma gde išao i ma šta drugo gledao. To unutarnje gledanje je ponekad tako snažno, da on u nekim prilikama tu voljenu osobu vidi i čulnim očima. To je neka vrsta viđenja u viziji, pri čemu su unutarnje oči jednim delom otvorene. Mnogi ljudi svedoče o ovakvim iskustvima.

vide razumom kojem su saobrazne oči.

146. Međutim, u Nebeskom Carstvu Strane nisu iste kao u Duhovnom Carstvu zato što se u prvom Gospod pokazuje kao Sunce, a u drugom kao Mesec; Istok je uvek tamo gde je Gospod: rastojanje između Sunca i Meseca tamo je 30 stepeni, pa je tako i sa Stranama. Da je Nebo podeljeno na dva Carstva, koja se zovu Nebesko i Duhovno, vidi se iz poglavlja pod tim naslovom (od br. 20 do 28); da se Gospod pokazuje u prvom kao Sunce, a u drugom kao Mesec, vidi se iz br. 118. Međutim, Strane se u ta dva Carstva ne mešaju, jer se duhovni Anđeli ne mogu podići do nebeskih Anđela niti ovi drugi mogu sići (vidi br. 35).

147. Po ovome se može videti kakvo je prisustvo Gospodnje u Nebu, da je ono, naime, svugde, a kod svakog je u dobrom i istinitom, koje proističe od Gospoda, to jest ono je u onom što Njemu pripada kod Anđela, kao što je rečeno (u br. 12); oni opažaju prisustvo Gospodnje u svome Unutarnjem, njihove oči vide; i tako Ga oni vide izvan sebe jer postoji neprekidnost. Po ovome se vidi kako treba razumeti da je Gospod u njima, i da su oni u Gospodu, prema rečima Gospodnjim: "Budite u meni, i ja ću u vama" (Jovan XV 4.). - "Koji jede moje tijelo i prije moju krv stoji u meni i ja u njemu". (Jov. VI, 56). "Tijelo moje" znači Božansko Dobro, a "Krv" Božansko istinito.

148. Svi u Nebu stanuju odvojeno prema Stranama; na Istoku i Zapadu stanuju oni koji su u Dobru Ljubavi: na Istoku oni koji to opažaju jasno, na Zapadu oni čije je opažanje slabije. Na Jugu i Severu oni koji su u mudrosti toga dobra: na Jugu oni jako obasjani tom mudrošću, na Severu oni koji su slabije obasjani. Anđeli u Duhovnom Carstvu žive slično onima u Nebeskom, uz razliku koja dolazi od vrste njihovog dobra ljubavi i Svetlosti Istine (koja potiče) od dobrog; jer u Nebeskom Carstvu postoji ljubav prema Gospodu gde se svetlost istinitog koja odatle potiče zove Mudrost, dok u Duhovnom Carstvu postoji ljubav prema blišnjima, koja se zove Milosrđe, gde se Svetlost istinitog, koja odatle dolazi, zove Umnost, a takođe i Vera (vidi br. 23). Postoji razlika i po Stranama, koje se razlikuju od jednog do drugog Carstva za 30 stepeni (kako je maločas rečeno u br. 146.).

149. Slično tome žive i svi Anđeli u svakom pojedinom Društvu, na Istoku su oni koji imaju Ljubavi i Milosrđa, na Zapadu oni koji ih imaju manje, na Jugu su više obasjani Mudrošću i Umnošću, a na Severu oni manje obasjani. Odvojeni su stoga, što svako Društvo predstavlja Nebo, po čemu svako poznaje svoje mesto. Gospod se stara o tome da u svakom Društvu bude Anđela od svake vrste, kako bi Nebo, što se tiče oblika, bilo svuda isto. Međutim, uređivanje Neba kao celine različito je od uređivanja jednog Društva kao što se zajedničko razlikuje od pojedinačnog. Jer Društva na Istoku prevazilaze savršenstvom ona na Zapadu, a tako isto Društva na Jugu ona na Severu.

150. Otuda dolazi to, da Strane u Nebu označavaju osobine tamošnjih stanovnika, to jest: Istok - ljubav i dobro ljubavi u jasnom opažanju; Zapad - isto, samo u slabijem opažanju; Jug - mudrost i umnost u jakom ozarenju; Sever - isto, samo u slabijem ozarenju. Isto značenje kao u Nebu imaju Strane sveta u unutarnjem ili duhovnom značenju Reči, zato što je unutarnji ili duhovni smisao Reči potpuno saobrazan onome što je u Nebu.

151. Obratno je s onima koji su u Paklovima. Oni ne gledaju prema Gospodu kao Suncu ili Mesecu, već na suprotnu stranu od Gospoda, prema gustim tminama, koje su tamo umesto zemaljskog Sunca i okrenute prema nečemu mračnom što je tamo umesto zemaljskog Meseca. Oni koji su nazvani Geniji (gledaju) prema gustim tminama koje su umesto Sunca, a oni koji su nazvani Duhovi - prema onome mračnome što je umesto Meseca. Da se zemaljsko Sunce i Mesec ne pokazuju u Duhovnom svetu, nego da se umesto Sunca pokazuje nešto tamno, potpuno oprečno Suncu Neba, a umesto Meseca da se pokazuje nešto mračno, potpuno oprečno Mesecu Neba, vidi se iz br. 122. Otuda dolazi da su njihove Strane oprečne Stranama u Nebu. Njihov Istok se nalazi prema onome tamnom i mračnom; njihov Zapad je tamo gde je Sunce Neba; Jug im je na desno; Sever na levo; i to bez obzira na koji se način okretali. A i ne može biti drugačije s razloga što se sve njihovo Unutarnje, koje određuje prava, okreće na tu stranu. Da pravac Unutarnjeg, te stoga i svako određivanje, dolazi od ljubavi, vidi se iz br. 143. Ljubav onih koji su u Paklovima jeste ljubav prema sebi i prema svetu, a te su ljubavi označene svetskim Suncem i zemaljskim Mesecom (vidi br. 122); osim toga, te su ljubavi oprečne ljubavi prema Gospodu i ljubavi prema blišnjemu. Otuda dolazi da se oni okreću prema Tminama koje su potpuno oprečne Gospodu. I oni u Paklovima stanuju prema Stranama. Oni koji su u zlu ljubavi prema sebi, (ti stanuju) od Istoka do Zapada; oni koji su u obmanama zla, (stanuju) od Juga do Severa. No o tome će kasnije biti više govora, kada bude reč o Paklovima.

152. Kad neki rđav Duh dode među dobre, Strane se tako izmešaju da dobri jedva znaju gde im je Istok. To sam i sam nekoliko puta primetio, a na to su se i Duhovi žalili.

153. Rđavi Duhovi ponekad izgledaju okrenuti prema Stranama Neba, i tada su razumni i opažaju istinito, ali nemaju osećanja za dobro, tako da, čim se vrate svojim Stranama, nisu više ni razumni niti opažaju istinito, nego govore da Istine, koje su čuli i opažali, nisu istine nego obmane. Oni, štaviše, žele da obmane budu istine. Bilo im je rečeno, povodom tog okretanja, da se kod rđavih njihovo razumno može okrenuti, ali ne i njihovo voljno; i da je to tako od Gospoda, kako bi svako mogao videti i priznati istinu; ali i da je niko ne može primiti ako sam nije u dobrom, zato što dobro prima istinu, a zlo je ne prima nikada; da je tako isto i kod čoveka, kako bi mogao biti preporođen kroz istine, ali samo u onoj meri u kojoj je u dobrom; i da se zbog toga i čovek može okrenuti Gospodu, međutim, ako je u rđavom životu, on se odmah preokreće i potvrđuje u sebi obmanu svoga zla,³⁶ protivući se Istini

³⁶ Izraz "obmana svoga zla" izgledaće nejasno Onome ko je nedovoljno upućen u jezik i stil u Trećem Zavetu.

Svako pojedino zlo ima svoj "par" u odgovarajućoj obmani ili laži. Na primer, čovek koji voli da krađe, taj veruje u obmanu da je krađa dozvoljena, ako se vrši s opravdanog razloga. Na primer, razlog bi tome bio da je čovek od koga se krađe to nepošteno stekao, odnosno sam ukrao. U tzv. "bistrim" trenucima, kradljivac je u stanju da uvidi i prizna

koju je shvatio i video, a to se sve dešava kada on u sebi misli iz svojih unutarnjih stanja.

O Promenama Stanja Anđela u Nebu

154. Pod promenama stanja Anđela podrazumevaju se promene u pogledu ljubavi i vere, te stoga i u pogledu mudrosti i umnosti, kao i u pogledu stanja njihovog života. Stanja su ono što pripada životu; i kako je anđeoski život život ljubavi i vere, to jest život mudrosti i umnosti, kaže se da su to stanja ljubavi vere, odnosno mudrosti i umnosti. A sad valja reći kako se ta stanja menjaju kod Anđelâ.

155. U pogledu ljubavi, pa stoga i u pogledu mudrosti, Anđeli nisu uvek u istom stanju; jer njihova mudrost proističe iz njihove ljubavi i s njom se slaže. Nekad su u stanju jake, a nekad u stanju slabije ljubavi. To stanje se smanjuje postupno, od njenog najvećeg do njenog najmanjeg stepena. Kad su u najvećem stepenu ljubavi, oni su u svetlosti i toplini svog života, odnosno u bistrom i ugodnom stanju; ali kad su u svom najmanjem stepenu ljubavi, oni su u senci i hladnoći, odnosno u tamnom i neugodnom stanju. Iz ovog se opet vraćaju u prvo stanje, pa se tako ova stanja smenjuju na razne načine. Ona idu jedna za drugim, kao što se svetlost i senka, toplota i hladnoća, ili jutro, podne, veče i noć danomice smenjuju na svetu, uz neprekidne razlike kroz celu godinu. I tu postoji saobraznost, jutro je saobrazno stanju njihove ljubavi u njenoj jasnoći, podne stanju njihove mudrosti u njenoj jasnoći, veče stanju njihove mudrosti u njenoj tami, a noć stanju bez ljubavi i mudrosti. Ali treba odmah razumeti da u Nebu ne postoje stanja saobrazna noći, mada postoje stanja saobrazna zori koja prethodi jutru; stanja saobrazna noći postoje u Paklu. Iz ove saobraznosti "dan" i "noć" označavaju, u Reči, stanja života uopšte; "toplina" i "svetlost" označavaju ljubav i mudrost; "jutro" (označava) prvi i najveći stepen ljubavi; "podne" mudrost u njenoj svetlosti; "veče" mudrost u njenoj senci; "zora" tamu koja prethodi jutru; a "noć" odsutnost ljubavi i mudrosti.³⁷

156. Zajedno sa stanjem unutarnjeg života Anđela, koje pripada njihovoj ljubavi i mudrosti, menjaju se i stanja raznovrsnih stvari izvan njih, onih koje oni vide svojim očima; jer stvari izvan njih dobijaju izgled koji se slaže sa stvarima u njima. Ali koje su i kakve ove stvari, biće uskoro rečeno u poglavlju o Predstavama i Pojavama u Nebu.

157. Svaki Anđeo prolazi kroz ovakve promene stanja, a tako i svako Društvo u celini, no svako na svoj način, stoga što se razlikuju u ljubavi i mudrosti, pošto su oni u sredini u savršenijem stanju nego oni okolo ili oni na ivicama (Vidi br. 43,128). No bilo bi dosadno posebno navoditi sve razlike, jer su sve razlike kroz koje neko prolazi usklađene s kakvoćom njegove ljubavi i vere. Otuda, dok je jedan u jasnoći i prijatnosti, drugi je u tami i bez prijatnosti, i to sve u isto vreme unutar jednog Društva. Tako, stanje je različito u različitim Društvima; jedno je u Društvima Nebeskoga Carstva, a drugo u Društvima Duhovnoga Carstva. Ove razlike u promenama stanja su kao promene stanja dana u raznim podnebljima sveta, jer dok je na jednome mesto jutro, na drugome je veče, negde je toplo, a negde hladno.

158. Naučio sam u Nebu zašto postoje takve promene stanja. Anđeli su mi rekli da za to ima mnogo razloga; prvo, slast života i Neba, koju oni imaju od ljubavi i mudrosti Gospodnje, postupno bi izgubila vrednost ako bi neprestano u njoj bili, kao što se to događa s onima koji (žive) u zabavama i uživanjima bez raznolikosti. Drugi razlog je što Anđeli, kao i ljudi, imaju nečeg sopstvenog (proprium), a to je ljubav prema sebi; a svakoga u Nebu Gospod brani od njegovog sopstvenog; i onoliko koliko ih ne odbrani, toliko su oni u ljubavi prema sebi; i upravo stoga što svaki voli ono svoje sopstveno i to ga privlači, oni prolaze kroz uzastopne promene. A treći razlog je u tome što oni na ovaj način postaju savršeni, jer se tako navikavaju da se drže u ljubavi prema Gospodu i da se čuvaju od ljubavi prema sebi; isto tako, (kažu) da se kroz ove promene od prijatnosti do nedostatka prijatnosti jača njihovo opažanje i njihov osećaj dobra. Anđeli su dodavali da njihove promene stanja ne dolaze od Gospoda, pošto Gospod, kao i Sunce, neprestano utiče toplinom i svetlošću, odnosno ljubavlju i mudrošću; nego da je uzrok tome u njima samima, naime u tome što oni vole ono što je njihovo vlastito, a to ih neprekidno vodi u stranu. Ovo su objašnjavali koristeći upoređenje sa suncem ovoga sveta gde promene stanja toplote i hladnoće, kao i svetlosti i senke, ne zavise od Sunca nego od Zemlje.

159. Bilo mi je pokazano kako Gospod kao Sunce izgleda Anđelima Nebeskoga Carstva u njihovom prvom, u njihovom drugom, i u njihovom trećem stanju. Video sam Gospoda kao Sunce, u početku bleštećeg i sjajećeg divotom koju ne mogu opisati; i rečeno mi je da tako izgleda Gospod kao Sunce Anđelima u njihovom prvom stanju. Potom se pojavio veliki tamni pojas oko Sunca, i kroz to se njegov prvi blesak i blistavost počeo smanjivati, i tada mi beše rečeno da Sunce tako izgleda onima u drugom stanju (ljubavi i mudrosti). Zatim je pojas postupno

da je svaka krađa nedozvoljena; ali zato što njegov razum robuje njegovoj volji, on začas pada u obmanu i brani je pred sobom.

³⁷ Pisac je propratio tekst brojnim pozivanjima na ono što je objavio u svom prvom i najobimnijem radu "Nebeske tajne". Primera radi donosimo ovde samo dve napomene. Ostale izostaju.

1a. U Nebu postoje stanja saobrazna zori koja prethodi jutru, ali nema stanja saobraznih noći. Vidi br. 6110. "Zora" je saobrazna srednjem stanju (br. 10134).

1b. Smene stanja kod Anđela u pogledu prosvetljenosti i opažanja ređaju se kao doba dana na svetu, što je sve saobrazno promenama u stanju njihove ljubavi. Vidi br. 5672, 5962, 6110, 8426, 9213, 10605 (sve se odnosi na brojeve u delu "Nebeske tajne").

postajao tamniji, a Sunce slabije svetlelo, dok najzad nije poprimilo sjajeće belilo; i rečeno mi beše da tako izgleda Sunce onima koji su u trećem stanju. Posle toga, to sjajeće belilo izgledalo je kao da se pomera ka Mesecu na Nebu, i da se tako pripaja njegovoj svetlosti; kao posledica toga Mesec je sjao jakom svetlošću; i tada mi je rečeno da je takvo četvrto stanje onih u Nebeskom Carstvu, a prvo stanje onih u Duhovnom Carstvu, i da se u oba Carstva stanja menjaju na ovakav način; ali ne u celom Carstvu odjednom, nego u jednom Društvu za drugim. Štaviše, rečeno mi je da ove promene nisu utvrđene, nego dolaze pre ili posle bez njihovog znanja. Dodali su i to, da se Sunce u sebi samom ne menja i ne pomera; da ono svoj izgled poprima prema njihovim uzastopnim promenama stanja, pošto Gospod svakome izgleda prema stanju dotičnoga, znači blešte-ći kad je neko u silnoj ljubavi, a manje blešteći i konačno sjajeći belinom kad se ljubav smanji; a kakvoća svačijeg stanja beše predstavljena tamnim pojaseom koji je na Suncu izazivao ove prividne promene u sjaju i svetlu.

160. Kada su Anđeli u poslednjem od ovih stanja, a to je kada su u svome vlastitom, počinju da bivaju tužni. Razgovarao sam sa njima kad behu u tom stanju i videh njihovu tugu; no rekoše mi da se nadaju da će se ubrzo vratiti u prvobitno stanje, time opet u Nebo; jer za njih, biti u Nebu, to je biti odvrtačen od onoga što je njihova sopstvenost.

161. I u Paklovima postoje promene stanja, ali to će biti opisano docnije, kad se bude govorilo o Paklu.

Vreme u Nebu

162. Mada postoji sled i razvoj svih stvari u Nebu, kao i na svetu, ipak Anđeli nemaju nikakvog pojma o vremenu i prostoru; i to u tom meri da čak ne znaju šta je to vreme i prostor. O vremenu i prostoru u Nebu biće reči u posebnom poglavlju.

163. Anđeli ne znaju šta je to vreme, iako kod njih postoje postupne smene svih stvari, kao što je to i na svetu, tako da u tome nema razlike, a razlog je taj što u Nebu, umesto godina i dana, postoje promene stanja; a gde su godine i dani, tu je i vreme, ali gde su promene stanja, tu su stanja.

164. Na svetu postoje vremena zato što se Sunce prividno kreće od jednog stepena do drugog, stvarajući tako vremena koja se zovu godišnja doba; pored toga, ono se okreće oko Zemlje, stvarajući vremena koja se zovu dani; i sva se ova vremena smenjuju po utvrđenom redu. Sa Suncem u Nebu drugi je slučaj. Ovo ne obeležava godine i dane uzastopnim kretanjima i obrtanjima, ali zato svojim izgledom obeležava promene stanja; a to se, kao što je pokazano u prethodnom poglavlju, ne događa utvrđenim redom. Stoga kod Anđela nema ideje o vremenu; ali umesto nje ima ideja o stanju (vidi br. 154).

165. Isto kao što Anđeli nemaju nijedne ideje koja potiče od vremena, tako isto nemaju ideje ni o vremenu ni o onome što pripada vremenu. Ne znaju čak ni šta znače izrazi kao godina, mesec, sedmica, dan, čas, danas, sutra, juče. A kada Anđeli i čuju da čovek koristi ove izraze (jer su Anđeli pridruženi čoveku od Gospoda), umesto njih oni opažaju stanje i ono što pripada stanjima. Tako se čovekova prirodna misao preokreće kod Anđela u duhovnu misao. Eto zašto vremena, u Reči, označavaju stanja, a izrazi koji se odnose na vreme, maločas nabrojani, označavaju duhovne stvari.

166. Ovo je podjednako istina i kad je reč o stvarima koje postoje od vremena, kao što su četiri godišnja doba, proleće, leto, jesen, i zima; četiri dela dana, jutro, podne, večer, i noć; četiri čovekova doba, detinjstvo, mladost, muževno doba, i starost; i ostale stvari koje postoje od vremena ili nastaju u skladu sa vremenom. Dok čovek misli o ovim (stvarima) iz vremena, Anđeo (misli) iz stanja; kao posledica, ono što je kod čoveka od vremena, to se kod Anđela okreće u ideju o stanju. Proleće i jutro okreće se u ideju ljubavi i mudrosti, kakve su kod Anđela u njihovom prvom stanju; leto i podne se okreću u ideju ljubavi i mudrosti, kakve su kod Anđela u drugom stanju; jesen i večer - u onakve ideje kakve su kod Anđela u trećem stanju; noć i zima - u onakve kakva su stanja kod onih koji su u Paklu. Eto zbog čega ova razdoblja imaju slična značenja u Reči (vidi br. 155). Ovo objašnjava kako prirodne stvari u čovekovo misli postaju duhovne kod Anđela koji su sa čovekom.

167. Isto kao što Anđeli nemaju pojam o vremenu, tako isto je njihova ideja o večnosti različita od one kakvu imaju ljudi na svetu. Večnost znači za Anđele beskonačno stanje, a ne beskonačno vreme. Jednom sam razmišljao o večnosti, i bio sam u stanju da pomoću ideje vremena, osetim šta znači u večnosti, naime beskrajnost, ali ne i šta znači od večnosti, dakle šta je Bog činio od večnosti pre stvaranja. Kad se povodom toga pojavila teskoba u mom umu, bio sam uzdignut u Nebesku sferu, pa tako i opažanje koje imaju Anđeli u odnosu na večnost; i tada mi je jasno pokazano da se o večnosti mora misliti ne iz vremena, već iz Stanja; i tada se može videti šta znači od večnosti. To mi se tada desilo.

168. Kada Anđeli govore o ljudima, nikad se ne izražavaju u prirodnim idejama svojstvenim čoveku, koje su sve iz vremena, prostora, stvari, kao i iz onoga što je tim idejama odgovarajuće, već u duhovnim idejama koje su sve iz Stanja i njihovih raznovrsnih promena u Anđelima i van njih. Pa, ipak, kada ove anđeoske ideje utiču u čoveka, one se u trenu preobraćaju, same od sebe u prirodne ideje svojstvene čoveku, koje su savršeno saobrazne duhovnim

idejama. Ni Anđeli, ni ljudi ne znaju da se ovo dešava; a takav je sav uticaj Neba u čoveka. Nekim Anđelima bilo je dozvoljeno da uđu bliže u moje misli, čak i u prirodne misli u kojima je bilo mnogo toga iz vremena i prostora; ali pošto tada nisu ništa razumeli, oni su se odjednom povukli; i kada su se povukli, čuo sam kako govore da su bili u tami. Bilo mi je dano da iskustveno saznam da Anđeli ne znaju za vreme. Beše jedan Anđeo, kadar da pojmi prirodne ideje, onakve kakve ima čovek; i pošto je to učinio, ja sam s njim razgovarao, kao čovek s čovekom. U početku nije znao šta ja to zovem vremenom, pa sam stoga morao da mu o tome sve kažem, kako se Sunce prividno okreće oko Zemlje, i tako stvara godine i dane, i kako se godine dele u četiri godišnja doba, a isto tako i u mesece i sedmice, a dani na dvadeset i četiri časa; i kako se ova razdoblja ponavljaju utvrđenim redom, i kako je to izvor vremena. Čuvši ovo, beše iznenađen, govoreći da nije ništa znao o ovakvim stvarima, znajući samo šta su Stanja. Razgovarajući s njim, rekoh mu da je to poznato na svetu, jer ljudi govore kao da znaju da u Nebu nema vremena, jer za one koji umru, kažu da “napuštaju vreme” i da “izlaze iz vremena”, misleći time da odlaze s ovog sveta. Rekao sam i to da neki znaju da su vremena po svom poretku Stanja, jer znaju da se vremena slažu sa stanjima njihovih osećanja, kratka za one koji su u prijatnim i radosnim stanjima, duga za one koji su u neprijatnim i tužnim, a raznolika u stanju nade i iščekivanja; ovo, dakle, navodi učene ljude da isputuju šta su to vreme i prostor, pa neki znaju da vreme pripada prirodnom čoveku.

169. Prirodni čovek možda misli da bi ostao bez ijedne misli ako bi mu se oduzele ideje vremena, prostora i veštastvenih (materijalnih) stvari; jer na ovim počiva cela čovekova misao. Ali neka zna da ukoliko su misli vezane za vreme, prostor i veštastvo (tvar), one su utoliko ograničene i vezane, pošto se um u toj meri uzdiže iznad telesnih i svetskih stvari. To je upravo izvor anđeoske mudrosti; i ovakva se mudrost naziva neshvatljivom, jer se ne može spustiti u ideje koje su potpuno sačinjene od tvarnog.

Predstave i pojave u Nebu

170. Čovek koji misli samo po prirodnoj svetlosti, nije kadar da shvati da u Nebu ima bilo šta slično onome što postoji na svetu; a to je stoga što je prethodno mislio, i učvrstio se u toj misli, da su Anđeli samo umovi, i da su umovi samo vazdušni dahovi, koji nemaju čula kao ljudi, da nemaju oči, a ako nema oči, ne mogu ni postojati predmeti koji se gledaju; međutim, Anđeli imaju sva čula kao i ljudi, i to daleko oštrija; a svetlost pomoću koje Anđeli vide daleko je svetlija od svetlosti pomoću koje vidi čovek. Da su Anđeli u stvari ljudi u najpotpunijem obliku, i da imaju svako čulo, može se videti napred (br. 73-77); a i da je svetlost u Nebu daleko blistavija nego svetlost na svetu. (br. 126-132).

171. Priroda Predmeta koje Anđeli vide u Nebu ne može se opisati u malo reči. Uglavnom, oni su kao predmeti na Zemlji, ali po obliku su daleko savršeniji, i brojniji su. Da takve stvari postoje u Nebesima očigledno je iz onog što su videli proroci, kao Jezekilj koji je video novi hram i novu zemlju (opisano u glavama XL do XLVIII), Danilo (od glave VII do XII), Jovan (od prve do poslednje glave Otkrovenja), kao i drugi; a takođe kako u povesnom, tako i u proročkom delu Reči. Oni su ove stvari videli kad im Nebo beše otvoreno, a Nebo je otvoreno kad je unutarnji vid, vid čovekovog duha, otvoren. Jer ono što je u Nebu ne može se videti očima čovekovog tela, nego samo očima čovekovog duha; i kad se to svidi Gospodu, ove se otvaraju, i tad se čovek odvaja od prirode svetlosti u kojoj je po telesnim čulima, podižući se u duhovnu Svetlost u kojoj je po svom duhu. U toj svetlosti i ja videh stvari u Nebu.

172. Ali iako su stvari koje se vide u Nebu uglavnom slične onima na Zemlji, po suštini su drugačije; jer stvari u Nebu vode poreklo od Sunca nebeskog, a one na zemlji od Sunca svetskog. Stvari koje proističu od Sunca nebeskog zovu se duhovne; a one koje proističu od Sunca svetskog zovu se prirodne.

173. Stvari u Nebu ne nastaju na isti način kao stvari na Zemlji. Sve stvari nebeske proizlaze od Gospoda, u saobraznosti sa unutarnjim stanjima Anđela. Jer Anđeli imaju i Unutarnje i Spoljašnje.³⁸ Sve ono što je u njihovom Unutarnjem odnosi se na ljubav i veru, odnosno na volju i um, pošto su volja i um njihovi prijemnici;³⁹ s druge strane, njihovo Spoljašnje saobrazno je s njihovim Unutarnjim. Da su spoljašnje stvari saobrazne sa unutarnjim, može se videti gore (br. 87-115). Ovo se jasnije može sagledati povežemo li ga s onim što ranije beše rečeno o toplini i svetlosti Neba, da je, naime, Anđelima toplo onoliko koliko su u svojoj ljubavi, a da im je svetlo onoliko koliko su u svojoj mudrosti (br. 128-134). Ovo isto važi i za sve ostale stvari koje se pokazuju čulima Anđela.

174. Kada mi beše dozvoljeno da budem u društvu Anđela, stvari su mi izgledale upravo onako kao i stvari na svetu; i to u toj meri da mi se činilo da sam na svetu, u nekom kraljevskom dvorcu. Upravo tako razgovarao sam s Anđelima, kao čovek sa čovekom.

175. Pošto su sve stvari saobrazne unutarnjim stvarima i tako ih predstavljaju, one se zovu Predstave; a pošto se razlikuju u skladu s unutarnjim stanjima, one se zovu i Pojave. No i pored toga, stvari koje se pojavljuju pred očima Anđela i koje njihova čula opažaju, pokazuju se njegovim očima i čulima isto onako potpuno žive, kao zemaljske stvari čoveku, i to mnogo jasnije, izdvojenije i opažajnije. Pojave iz ovog izvora zovu se u Nebu stvarne pojave, jer imaju stvarno postojanje. A ima i pojava koje nisu stvarne, a to su stvari koje postaju vidljive, ali su nesaobrazne unutarnjim stanjima ili stvarima. O ovima će biti reči donjije.

³⁸ “Unutarnje” i “Spoljašnje” u Anđela saobrazno je uglavnom onome što se u verskoj literaturi podrazumeva pod “unutarnjim” i “spoljašnjim” čovekom, s tim da je neslaganje ovih moguće u ljudi a nemoguće u Anđela.

³⁹ “Prijemnik” ili “receptor” naziva se i “sasud”.

176. Da bih pokazao šta su stvari koje se pojavljuju Anđelima po Saobraznostima, pomenuću samo jednu kao primer. Umni (Anđeli) vide vrtove i parkove pune svakovrsnog cveća. Drveće je posađeno u najlepšem redu, raspoređeno tako da oblikuje drvoreda s prilazima u obliku lukova i kružnih šetališta, sve lepše nego što se može rečima opisati. Umni (Anđeli)⁴⁰ tu hodaju, beru cveće i od njega pletu vence kojima ukrašavaju malu decu. Štaviše, tamo ima vrsta drveća i cveća koje ne rastu na Zemlji. Drveće rađa plodove koji su u skladu s dobrom ljubavi u kome su umni (Anđeli). Oni vide ove stvari stoga što su vrt i park, voćke i cveće saobrazni umnosti i mudrosti. I na Zemlji je poznato da takve stvari postoje u Nebu, ali to znaju samo oni koji su u dobrom (životu) i u kojima se nije ugasila svetlost Neba zbog prirodne svetlosti i njenih obmana; jer kad ovakvi misle o Nebu, oni misle i kažu da tamo postoje stvari koje uho nije čulo, ni oko videlo.

Odeća Anđela
koji izgledaju odeveni

177. Kako su Anđeli ljudi, i žive među sobom kao ljudi na Zemlji, oni imaju odeću i stanove i ostale slične stvari, s tom razlikom što su sve te stvari savršenije, pošto su i oni savršeniji. Jer kako anđeoska mudrost prevazilazi ljudsku, toliko da se za nju kaže da je neizreciva, tako je i sa stvarima koje Anđeli opažaju i vide, jer ove su saobrazne njihovoj mudrosti (vidi br. 173).

178. Kao i ostale stvari kod njih, tako se i njihova odeća saobražava; i pošto se saobražava, ona stvarno postoji (vidi br. 175). Njihova odeća saobrazna je njihovoj umnosti, pa se stoga oni u Nebu pojavljuju odeveni u skladu sa svojom umnošću; i posto su jedni umniji nego drugi, to odeća jednih premaša lepotom odeću drugih. Oni najumniji imaju odeću žarku kao plamen, drugi su u odeći bleštavoj kao svetlost; manje umni imaju odeću blistavo belu ili belu bez sjaja; a oni još manje umni u odeći su različitih boja. Ali Anđeli Unutarnjeg Neba nisu odeveni.

179. Pošto je odeća Anđela saobrazna njihovoj umnosti, ona je isto tako saobrazna i istini, pošto je sva umnost iz Božanske istine; stoga je svejedno kaže li se da su Anđeli odeveni u skladu sa svojom umnošću ili s Božanskom istinom. Odeća jednih je žarka kao plamen, dok drugih blešti kao svetlost jer je plamen saobrazan dobrom, a svetlost istinitom od dobrog. Neki su u odeći koja je kao blistavo belilo ili belilo bez sjaja, a neki su u odeći različitih boja, stoga što kod manje umnih Božansko dobro i istina manje izbijaju, i stoga što oni (Božansku istinu) primaju na razne načine, pošto su blistavo belilo i belilo saobrazni istini, a boje njenim raznolikostima. Oni u Unutarnjem Nebu nisu odeveni, jer su nevinini, a nevinost je saobrazna nagoti.

180. Pošto su Anđeli u Nebu odeveni, to su se i na svetu videli kao odeveni, poput onih koje su videli proroci i onih koji su bili viđeni kraj groba Gospodnjeg: A lice njegovo bijaše kao munja, i odijelo njegovo kao snijeg (Mat. XXXVIII. 3; Marko XVI. 5; Luka XXIV. 4; Jovan XX. 13, 13); i poput onih koje je Jovan video u Nebu: Koji su bili obučeni u svilu bijelu i čistu (Otkr. IV.4; XIX. 14). I zato što umnost potiče iz Božanske istine: Odeća Gospodova kada se preobrazio, blistala je i sjajila kao snijeg (Mat. XVII. 2; Marko 19. 3, Luka IX. 29). Kako je svetlost Božanska istina koja proističe od Gospoda (vidi br. 129), tako u Reči haljine označavaju istine i umnost iz istina, kao u Otkrovenju: Oni koji ne opoganiše svojih haljina, hodiće sa mnom u bijelima, jer su dostojni. Koji pobijedi, on će se obući u haljine bijele (III. 4, 5). Blago onome koji je budan i čuva haljine svoje (XVI. 15). I o Jerusalimu, što označava Crkvu koja je u istini, kod Isaije napisano je: Probudi se, obuci se u silu svoju, Sione; obuci krasne haljine svoje, Jerusalime (LII, 1). Jezekilj: Jerusalime, opasah te tankim platnom i zastrijeh te svilom. I odijelo ti bijaše od tankoga platna i od svile (XVI. 10, 13). Tako i ostali brojni odlomci. Naprotiv, za onoga ko nije u istinama, kaže se da nije "odeven u svadbene haljine", kao kod Mateja: Izašavši, car ugleda ondje čovjeka neobučena u svadbeno ruho. I reče mu: prijatelju! kako si došao amo bez svadbenoga ruha? Stoga bi bačen u tamu najakrajnju (XXII. 11-13). Kuća svadbene svečanosti označava Nebo i Crkvu zbog veze Gospoda s Nebom i Crkvom kroz Njegovu Božansku Istinu; i stoga je, u Reči, Gospod nazvan Ženikom i Mužem; a Nebo s Crkvom nazvano je nevestom i ženom.

181. Da odeća Anđela nije samo izgledom, već da je to stvarna odeća, očigledno je stoga što nju Anđeli i vide i dodiruju, što imaju mnogo odeće, i što je skidaju i oblače, što se o njoj staraju onda kada je ne koriste, i što je ponovo oblače kad im je potrebna. A da su obučeni raznovrsno, video sam bezbroj puta. Kada sam ih pitao otkuda im odeća, rekoše da je od Gospoda, i da je primaju kao poklon, kao i to da su ponekad obučeni a da nisu svesni toga. Takođe rekoše da se njihovo ruho menja prema promenama njihovog stanja, da je u prvom i drugom stanju ono sjajno i blistavo belo, a da je u trećem i četvrtom stanju malo manje svetlo; i ovo je takođe od Saobraznosti, jer se njihova stanja menjaju u vezi s umnošću i mudrošću (o čemu vidi napred broj 154-161).

182. Pošto svako u duhovnom svetu ima ruho u skladu s umnošću, a to je u skladu s istinama koje su izvor umnosti, to oni u Paklovima, jer nemaju ni jedne istine, izgledaju obučeni, ali u pocepanu, nečistu i prljavu odeću, svako u skladu sa svojim bezumljem; i oni ne mogu biti drugačije odeveni. Udeljeno im je od Gospoda da budu obučeni, kako ne bi bili nagi.

⁴⁰ Izraz "intelligentes" označava ovde bića koja imaju "intellectus", što označava prosvetljeni um onih koji su ponovo rođeni (regenerisani), a to su Anđeli.

Obitavališta i stanovi Anđela

183. Pošto u Nebu postoje Društva, a Anđeli žive kao ljudi, oni imaju obitavališta, a ova se razlikuju shodno stanju života svakog pojedinog Anđela. Ona su velebnija za one u višem dostojanstvu, a manje velebnija za one u nižem stanju. Često sam razgovarao s Anđelima o stanovima u Nebu, govoreći da bi danas malo ko verovao da oni imaju obitavalište i stanove; neki stoga što ih ne vide, a neki stoga što ne znaju da su Anđeli ljudi, a neki stoga što veruje da je anđeosko Nebo onaj svod koji vide svojim očima; a kako ovaj izgleda prazan, to oni pretpostavljaju da su Anđeli vazdušni oblici, pa da stoga i žive u vazduhu. Pored toga, oni ne mogu da shvate da u Duhovnom svetu postoje iste onakve stvari kakve postoje u Prirodnom, jer ne znaju ništa o Duhovnom. Na ovo Anđeli odgovarahu da su svesni da danas u svetu preovlađuje takvo mišljenje, odnosno neznanje, ali da se čude što je to uglavnom slučaj unutar Crkve, i to više kod ljudi umnijih nego kod onih koji se nazivaju prostima. Dodavahu da se iz Reči može znati da su Anđeli ljudi, pošto oni koji su se pokazivali behu viđeni kao ljudi; i da je Gospod, koji je sa Sobom nosio sve Svoje Ljudsko, izgledao slično. Iz toga da su Anđeli ljudi može se znati i da imaju stanove i obitavališta i da ne lete kroz vazduh, kako to neki u neznanju misle, a što Anđeli zovu besmislenim, niti su nekakvi dašci, mada se nazivaju Duhovima. Sve ovo bi ljudi mogli da shvate kad ne bi mislili prema stečenim pojmovima o Anđelima i Duhovima, kao što to čine onda kad u te stvari ne sumnjaju i ne razmišljaju je li tako ili nije. Naime, svako ima opštu ideju da Anđeli imaju ljudski oblik, i da imaju domove koji se zovu staništima, a koji po velebnosti nadmašuju staništa na Zemlji; međutim, ova opšta ideja, koja dolazi iz Neba, odjednom se gubi kad se podvrgne ispitivanju, a to rede osobito oni učeni, jer su u stvari vlastitim razumom sebi zatvorili Nebo i pristup iz njega potekloj nebeskoj Svetlosti. Ista je stvar i u pogledu ljudskog života nakon smrti. Naime, onaj ko svoje misli ne upravlja prema onome što je svetska nauka rekla o duši, ni prema učenju o ponovnom sjedinjenju sa telom, taj misli da će posle smrti živeti kao čovek, i da će živeti među Anđelima ako je dobro živio, te da će tada videti divne stvari i osećati radost. Ali čim se okrene prema učenju o ponovljenjima o duši, i kada se počne pitati je li duša ovakva ili onakva, šta je istina a šta nije, njegova prethodna ideja, naime, da će posle smrti živeti kao čovek, nestaje.

184. No bolje je da kažem ono što iskustveno znam. Kad god razgovarah sa Anđelima lice u lice, bejah s njima u njihovim staništima. Ova staništa su upravo onakva kakva su na Zemlji staništa koje zovemo kućama, samo što su mnogo lepša. Imaju mnoštvo prostorija, soba za primanje i spavaćih soba; imaju dvorišta, vrtove sa ležama, cvećem i travnjacima. Tamo gde žive zajedno, njihove kuće su raspoređene kao u gradovima, a to znači da su jedne pored drugih i blizu jedne drugima, da su raspoređene po avenijama, ulicama i javnim trgovima, upravo onako kao u gradovima na Zemlji. Bilo mi je dozvoljeno da kroz njih prolazim, i da ih razgledam sa svih strana. Ovo je bilo moguće onda kad moj unutarnji vid beše otvoren, i kad potpuno bejah budan.⁴¹

185. U Nebu videh takve divne palate, da ih je nemoguće opisati. Sa gornje strane blistahu kao da su napravljene od čistog zlata, a odozdo kao da su od dragoga kamenja, jedne divnije od drugih; tako isto unutra. Ljudsko znanje i reči nisu dovoljni da opišu ukrase po sobama. S južne strane, parkovi gde je sve blistalo kao da je napravljeno od srebra, a voće kao da je od zlata. Cveće u ležama je blistalo duginim bojama. Na ivicama, gde se pogled završavao, videle su se druge palate. U Nebu je graditeljstvo takvo, da bi se reklo da je to sama otelovljena umetnost. I to nije za čuđenje, jer sama umetnost dolazi iz Neba. Anđeli su govorili da Gospod pokazuje njihovim očima ovakve i još lepše stvari. Ipak, sve one su prijatnije njihovim umovima negoli njihovim čulima, jer oni u svakoj stvari vide ono čemu je ona saobrazna, a kroz tu saobraznost oni vide ono Božansko.

186. U pogledu Saobraznosti, beše mi rečeno da se ne saobražavaju samo palate i kuće, nego i sve zajedno i pojedinačno, kako iznutra, tako i spolja, i da se sve saobražava onome što oni imaju u sebi od Gospoda. Tako, kuće su saobrazne njihovom dobru, a pojedine stvari u njoj onom iz čega se to dobro sastoji, dok je ono što je okolo kuće saobrazno istinama koje potiču od dobra, a tako isto i opažanjima i dubljim znanjima.

Pošto su ove stvari saobrazne dobrima i istinama koje oni imaju od Gospoda, to su one tako isto saobrazne njihovoj ljubavi, i njihovoj mudrosti i umnosti koja dolazi od te ljubavi, jer ljubav pripada dobru i istini zajedno, dok umnost pripada istini, potekloj od dobra. To Anđeli opažaju kad posmatraju ono što je oko njih, pa tako njihovi umovi uživaju više nego njihove oči.

187. Ovo nam pomaže da razumemo zašto je Gospod Sebe nazvao Jerusalimskim Hramom (Jovan II 19, 21), stoga naime, što Hram predstavlja Njegovo Božansko Ljudsko; isto tako zašto je u viziji Novi Jerusalim bio od čistoga zlata, njegove kapije od bisera, a njegovi temelji od dragoga kamenja (Otkrovenje XXI); stoga naime, što je Novi Jerusalim predstavljao Crkvu koja je kasnije trebalo da se ustanovi, gde dvanaest kapija označava njegove istine koje vode dobru, a temelji istine na kojima je Crkva zasnovana.

188. Anđeli koji sačinjavaju Nebesko Carstvo Gospodnje uglavnom žive na uzdignutim mestima koja izgledaju kao

⁴¹ Pisac ovde misli kako na opšte prihvaćeno verovanje u vaskrs zemaljskog tela na Dan Strašnog Suda, tako i na verovanje o seobi duša. Pod "budnim stanjem" pisac ovde misli na budnost pri stanju unutarnjeg vida, to jest u viđenju ili viziji. Međutim, na nekim mestima pisac kaže da je ponekad bio u stanju fizičke delatnosti na Zemlji (hodao je na pr. ulicama nekoga grada), a u isto vreme budan u Duhovnom svetu. Ponekad, opet, kaže da je video Duhove ili Anđele i s njima razgovarao dok je bio budan.

planine; dok Anđeli koji sačinjavaju Duhovno Carstvo Gospodnje, žive na mestima manje uzdignutim koja izgledaju kao bregovi; najzad, Anđeli u najnižim delovima Neba žive na mestima koja izgledaju kao kamene ploče. Sve ovo ima poreklo u Saobraznostima, jer unutarnje stvari saobrazne su onom što je uzdignuto, a spoljašnje onom što je niže; i to je razlog da, u Reči, “planine” označavaju nebesku ljubav, “bregovi” duhovnu ljubav, a “kamenje” veru.

189. Ima i Anđela koji ne žive u Društvima, nego posebno po kućama. Ovi stanuju u sredini Neba, pošto su najbolji Anđeli.

190. Kuće u kojima Anđeli stanuju ne grade se kao kuće na Zemlji, nego njih Gospod slobodno daje svakome, u skladu s onim kako taj Anđeo prima dobro i istinu. One se pomalo i menjaju, prema unutarnjim promenama ovih Anđela (vidi brojeve 154 do 160). Sve što Anđeli poseduju, oni to primaju od Gospoda, a njima se daje sve što im je potrebno.

O Prostoru u Nebu

191. U Nebu sve stvari, kao i na Zemlji, izgledaju, odnosno vide se, kao da zauzimaju mesto i prostor. Ipak, Anđeli nemaju pojam ili ideju prostora i mesta. Ovo mora zvučati kao paradoks. Ja ću pokušati da to razjasnim, jer je taj predmet od velikog značaja.

192. Sva kretanja u Duhovnom svetu potiču od promena unutarnjih stanja. A to znači da je promena mesta samo promena Stanja. Na ovaj način, Gospod me je uveo u Nebesa, a isto tako i u zemlje (planete) u svemiru; moj duh je tako putovao dok mi je telo ostajalo na istom mestu. Ovakva su sve kretanja Anđela; stoga, za njih ne postoje rastojanja, pa pošto nema rastojanja, to nema ni prostorâ, ali zato umesto prostora i mesta oni imaju Stanja i promene Stanja.

193. Pošto do promena mesta dolazi na ovaj način, to približavanja jesu sličnosti unutarnjih stanja; stoga su oni koji su u sličnom unutarnjem stanju blizu jedni drugima, dok su oni koji se po stanjima razlikuju udaljeni jedni od drugih. Dakle, nebeski prostori jesu samo spoljašnji uslovi koji su saobrazni unutarnjim stanjima. S tog razloga, jedno Nebo se razlikuje od drugoga, a tako isto nebeska Društva i pojedinci u tim Društvima. Isto tako, to je razlog da su Paklovi potpuno odvojeni od Nebesa, jer su u oprečnom stanju.

194. S istog razloga, opet, svaki (Duh) u Duhovnom svetu koji žarko želi prisustvo drugog (Duha), odmah se nađe pored njega, jer ga na taj način vidi u misli i stavlja se u njegovo stanje; i obrnuto, jedan Duh se udaljava od drugoga, ako ne može podneti njegovu blizinu. I pošto odbojnost potiče od oprečnosti osećanja i od nesaglasnosti mišljenja, kad se nekoliko Duhova nađe zajedno, oni vide jedan drugoga sve dotle dok se slažu, a nestaju onda kad se ne slažu.

195. Tako isto, kad neko ide s jednog mesta na drugo bilo u svom gradu, ili u vrtu ili u dvorištu, ili se kreće prema drugom (Duhu) u svom Društvu, on stiže brže kada to žarko želi, a sporije kada to ne želi jako, pošto se put sâm od sebe skraćuje ili produžava u skladu sa njegovom željom, iako ostaje isti. Ovo videh, i bejah time iznenađen. Sve ovo još jednom pokazuje da su rastojanja, pa stoga i prostori, u potpunom skladu sa unutarnjim stanjima Anđela; i pošto je tako, pojam i ideja prostora ne može ući u njihove misli, iako tamo postoje prostori, kao i na svetu.

196. Ovo se može razjasniti posmatramo li kako deluje čovekovo mišljenje, jer prostor nije vezan za mišljenje; naime, sve ono na šta čovek uporno misli, to se postavlja pred njim kao prisutno. Tako isto, svako ko misli, može da zna da prostor opaža samo zato što postoje predmeti na Zemlji koji se vide u isto vreme, ili zato što se čovek seća rastojanja. Ovo se događa zbog neprekidnosti; naime, u onome što je neprekidno nema mogućnosti da se opaža rastojanje, sve dok se neprekidnost ne naruši. Ovo je još istinitije kad je reč o Anđelima, jer se njihov vid ponaša saglasno sa mišljenjem, a mišljenje saglasno sa osećanjem, pa stvari izgledaju blizu ili daleko, u zavisnosti od njihovih unutarnjih stanja, kao što je već pokazano.

197. Otuda sledi da, u Reči, mesta i prostori, i sve ono što se odnosi na prostor, označavaju Stanja, a to su razdaljine: blizu, daleko, putevi, putovanja, boravljenje, milje i stadiji, doline, polja, vrtovi, gradovi i ulice, pokreti, mere raznih vrsta, dugačko, kratko, široko, visoko i duboko, i mnogo toga još; jer skoro sve u čovekovo misli ima neke veze s prostorom i vremenom. Ovde ću pomenuti samo ono što se, u Reči, označava dužinom, širinom i visinom. Na ovom svetu dugačkim ili širokim naziva se nešto što se odnosi na prostor, a ono isto važi i za visinu. Međutim, u Nebu, gde mišljenje nije vezano za prostor, dužina označava stanje dobra, širina stanje istine, a visina razliku među njima u skladu sa stepenima (vidi br. 38). Takvo je značenje triju smerova (dimenzijâ) jer u Nebu dužina se pruža od Istoka prema Zapadu, a oni koji tamo žive nalaze se u dobru od ljubavi; a nebeska širina prostire se od Juga do Severa, a oni koji tamo žive, nalaze se u istini od dobra (vidi br. 148); visina se odnosi na oboje u odnosu na stepene. To je razlog da, u Reči, dužina, širina i visina imaju ovakva značenja, kao na primer kod Jezekilja (od XL do XLVIII glave), gde se opisuju novi hram i nova zemlja, sa predvorjima, ođajama, kapijama, vratima, prozorima i okolinom, sve uz pomoć mera za dužinu, širinu i visinu, čime se označava nova Crkva u pogledu dobara i istinâ. Inače, čemu bi služile sve one mere? Na sličan način opisan je u Otkrovenju Novi Jerusalim ovim rečima: “I grad na četiri ugla stoji, i dužina je njegova tolika kolika i širina, i izmjeri grad trskom, dvanaest hiljada potkališta: dužina, širina i visina jednaka je” (XXI. 16). Upravo zato što ovde Novi Jerusalim označava Novu Crkvu, ove mere označavaju ono što se odnosi na tu Crkvu, dužina je dobro od ljubavi, širina je istina od dobra, visina je dobro i istina prema stepenima, “dvanaest stotina potkališta” je sve dobro i sva istina zajedno. Inače, zašto bi stajalo da su i širina i

dužina i visina dvanaest stotina potkališta? Da širina, u Reči, označava istinu, jasno je u Davidovim Psalmima: “Ne daš me u ruke neprijatelju, i postavljaš noge moje na prostranom mjestu” (PS. XXXI. 8). “Iz tjeskobe povikah ka Gospodu i usliši me, izvede me na prostrano mjesto” (Ps. XVIII. 5). A tako još mnogo mesta u Reči, kao kod Isaije (VII), kod Avakuma (1.6), i na drugim mestima.

198. Iz ovog se može videti da, iako u Nebu postoje prostori, kao i na svetu, tamo se ništa ne meri po prostoru nego po Stanjima; stoga, tamo se prostori ne mogu meriti kao na svetu, ali se mogu videti u skladu sa unutarnjim stanjima (onih koji tamo žive).

199. Glavni razlog je u tome, što je Gospod prisutan u svakome onoliko koliko je taj stanovnik Neba u ljubavi i veri, i što sve izgleda blizu ili daleko, u zavisnosti od toga kolika je Gospodnja prisutnost, jer se prema njoj u Nebu sve određuje. Isto tako, kroz nju Anđeli stižu mudrost, jer se preko nje njihova misao širi i sve stiže sudeoništvo u Nebu. Jednom rečju, kroz nju oni misle duhovno, a ne prirodno kao ljudi.

Oblik Neba određuje udruživanje
i opštenje u njemu

200. Iz prethodnih poglavlja može se videti donekle kakav je oblik Neba; naime da je Nebo sebi slično i u malim i u velikom delovima (br. 72); da je stoga svako pojedino Društvo jedno manje Nebo, odnosno Nebo u manjem obliku, a da je svaki Anđeo Nebo u najmanjem obliku (br. 59-77); da su najmudriji u sredini a manje mudri prema granicama, i da se ovo isto odnosi i na svako pojedino Društvo (br. 43), i da su oni koji su u dobru ljubavi u Nebu smešteni od Istoka prema Zapadu, a oni koji su u istinama dobra žive od Juga prema Severu; isto se odnosi i na svako Društvo (br. 148, 149). Sve je ovo u skladu s oblikom Neba; iz toga se može zaključiti kakav je oblik Neba uopšte.

201. Važno je poznavati oblik Neba, jer od njega zavisi svako nebesko udruživanje i opštenje, svako širenje misli i osećanja, pa stoga i širenje umnosti i mudrosti Anđela. Iz ovoga proizlazi da je tamo svak onoliko mudar koliko je u obliku Neba odnosno koliko jeste oblik Neba. Nema razlike kaže li se u obliku Neba, ili oblik Neba, jer oblik nečega potiče od nebeskog Reda i slaže se s tim redom.

202. Razmotrimo najpre pitanje, šta mislimo kad kažemo da je nešto u obliku Neba. Čovek je stvoren kako po slici Neba, tako i po slici sveta; njegovo unutarnje (biće) - po slici Neba, a njegovo spoljašnje (biće) - po slici sveta (vidi br. 57). Po slici upravo znači “u skladu sa”. Ali, pošto je čovek zlom voljom, pa stoga i obmanama misli, razorio u sebi sliku Neba i umesto nje uneo u sebe sliku i oblik Pakla, to je njegova unutarnjost zatvorena od samog rođenja; i to je razlog da se čovek rađa u neznanju, dok se sve životinje rađaju sa znanjem. A da bi se slika ili oblik Neba obnovila u čoveku, on mora učiniti ono što pripada Redu ili obliku Neba. Reč sadrži sve zakone Božanskog reda; stoga, onoliko koliko čovek poznaje ove zakone i živi u skladu sa njima, toliko se njegova unutarnjost otvara, te se slika ili oblik Neba u njemu obnavlja. Iz ovoga je jasno na šta se misli pod oblikom Neba, a to je da se živi u skladu sa onim što sadrži Reč.

203. Dakle, onoliko koliko je neko u obliku Neba, toliko je u Nebu, u stvari toliko je Nebo u najmanjem obliku (br. 57); na isti način, toliko je uman i mudar. Jer, kao što je već rečeno, svaka misao njegovog uma i svako osećanje njegove volje šire se na sve strane Neba u skladu s oblikom Neba, te se na divan način saopštava tamošnjim Društvima, koja opet svoje misli i osećanja saopštavaju tome Anđelu. Neki tamo ne veruju da se njihove misli i osećanja šire oko njih, već veruju da ostaju unutra jer ih zamišljaju i vide kao u sebi, ali u tome mnogo greše. Naime, isto onako kako se vid širi prema daljim predmetima, i oseća redom sve što opaža na toj daljini, isto tako unutarnji vid, koji pripada umu, prostire se po Duhovnom svetu, mada to čovek ne primećuje s razloga već pomenutih (vidi br. 196). Razlika je jedino ta, što je očni vid prirodno osetljiv, jer u njega utiču prirodne stvari, dok je unutarnji vid osetljiv duhovno, jer u njega utiču stvari Duhovnog sveta, koje se sve odnose na dobro i istinito. Čovek stoga misli tako, što ne zna da postoji Svetlost koja obasjava um, bez koje čovek potpuno ne bi mogao misliti. O toj Svetlosti vidi br. 126 -132. Beše neki Duh koji je verovao da misli sam od sebe, i da se misli ne prostiru i ne opšte sa Društvima; da bi se uverio da je u zabludi, bilo mu je oduzeto opštenje s najbližim Društvom. Ne samo da je bio lišen misli, već je pao kao bez života, mičući još samo rukama kao novorođenče. Malo kasnije, opštenje mu beše postupno vraćeno, tako da je ponovo mogao misliti. Ostali Duhovi, koji videše taj dokaz, tada priznaše da se svaka misao i svako osećanje širi opštenjem. A kako je s mišlju i osećanjem, tako je i sa svim onim što pripada životu, jer se čovekov život sastoji u tome da misli i da se može uzbuditi, ili - što je isto - da shvata i da hoće.

204. Ali treba znati da opštenje zavisi od uma i mudrosti. Oni čiji su um i mudrost sazđani od pravih istina i dobara, ti opšte sa Društvima prema nebeskom obliku; oni čiji um i mudrost nisu sazđani od pravih istina i dobara, ali se ipak međusobno slažu, opšte na rastrzan i nesuvisao način, jer takvo opštenje sa društvima više nije po nebeskom obliku. Oni pak koji nisu ni umni ni mudri, već u zabludama zla, oni opšte s Društvima u Paklu. Širenje im je srazmerno jačini uverenja. Treba, međutim, znati da to opštenje s Društvima nije takvo da bi ga okom opažali oni koji sačinjavaju dotično Društvo, već je to opštenje sa suštinom u kojoj su i koja iz njih zrači.

205. Svi se u Nebu udružuju prema duhovnim srodstvima koja opet pripadaju istinitom i dobrom. Tako je u Nebu, tako u svakom Društvu, tako u svakoj kući. Stoga se Anđeli, koji su u sličnom dobru i istini, poznaju kao srodnicima i prijateljima na Zemlji, kao da se poznaju od detinjstva. Dobra i istine, koji sazđavaju mudrost i um, na isti su način

združeni kod svakog Anđela. Dobro poznaje svoju istinu, i s njom se združuje. Oni Anđeli kod kojih su dobra i istine združeni po nebeskom obliku, vide na daleko kako se posledice stvari nadovezuju. Drugačije je s onima kod kojih dobra i istine nisu združeni po nebeskom obliku.

206. Takav je, dakle, u Nebu oblik po kome opšte Anđeli i po kome se rasprostiru misli i osećanja, a po čemu oni imaju um i mudrost. Međutim, drugačije je s opštenjem jednog Neba s drugim, to jest Trećeg ili Unutarnjeg sa Drugim ili Srednjim, te oba ova s Prvim ili Spoljašnjim. Ali to ne treba ni zvati opštenjem, već Uticajem (Influx), o čemu će sada nešto biti rečeno. Da postoje tri Neba, i da su međusobno odvojena, vidi se u zasebnom članku (br. 29-40).

207. Da između pojedinih Nebesa nema opštenja već uticaja, vidi se iz njihovog rasporeda. Treće ili Unutarnje Nebo je gore, Drugo ili Srednje je niže, a Prvo ili Spoljašnje je još niže. Po sličnom redu uređena su i Društva u Nebu; na primer, ona koja su na visovima kao na planinama (br. 188); na vrhovima su ona iz Unutarnjeg Neba, niže od njih su Društva Drugog Neba, a još niže Društva Spoljašnjeg Neba; i svuda tako, jedno Društvo višeg Neba opšti s jednim Društvom nižeg Neba samo putem Saobraznosti (vidi br. 110); opštenje putem Saobraznosti naziva se Uticajem.

208. Sam Gospod putem Uticaja jedno Nebo vezuje s drugim, ili jedno Društvo jednog Neba s Društvom drugog i to neposredno ili posredno; neposredno to čini on sam, a posredno uticajem višeg Neba na niže. Kako se veza između Nebesa održava samo pomoću Gospoda, to su učinjene najveće predohrane da nijedan Anđeo višeg Neba ne spusti pogled prema jednom Društvu nižeg, i ne razgovara sa onima dole. Ako se to desi, Anđeo se lišava uma i mudrosti. A evo razloga: svaki Anđeo ima tri stepena života, kao što postoje tri stepena Neba. Kod onih u Unutarnjem Nebu treći ili unutarnji stepen je otvoren, a drugi i prvi su zatvoreni; kod onih u Spoljašnjem Nebu, prvi stepen je otvoren, a drugi i treći su zatvoreni. Dakle, kad Anđeo Trećeg Neba govori s nekim iz nekog Društva Drugog Neba, njegov treći stepen se zatvori i Anđeo je lišen mudrosti, jer njegova mudrost leži u trećem stepenu, dok u drugom i prvom on nema nikakve mudrosti. I to se upravo razume pod rečima Božijim kod Mateje: "I koji bude na krovu da ne silazi uzeti što mu je u kući; i koji bude u polju da se ne vrati natrag da uzme haljine svoje" (Gl. XXIV, 17, 18); i kod Luke: "U onaj dan koji se desi na krovu a pokućstvo njegovo u kući, neka ne silazi da ga uzme; i koji se desi u polju tako neka se ne vraća natrag. Opominjite se žene Lotove" (Gl. XVII. 31, 32).

209. No ne postoji uticaj nižeg na više Nebo, jer je to protivu Reda, već postoji uticaj višeg na niže. Mudrost Anđela višeg Neba nadmaša mudrost Anđela nižeg, kao što mirijada nadmaša jedinicu. Zbog toga Anđeli nižeg Neba ne mogu da govore s onima iz višeg. Štaviše, kad podignu pogled prema tom Nebu, ne vide Anđele nego to Nebo kao nešto maglovito iznad svoje glave. Ali Anđeli višeg Neba mogu videti one u nižem. Međutim, zabranjeno im je da razgovaraju s njima po cenu gubljenja mudrosti, kako je već rečeno.

210. Ne samo misli i osećanja, nego i razgovori Anđela u Unutarnjem Nebu ne opažaju se u Srednjem, jer ga oni odveć premašuju. Ali kad se Gospodu sviđi, oni se pokazuju kao nešto plameno u Srednjem Nebu, a kao nešto svetlo u Spoljašnjem, a ponekad i kao blistavo beli ili raznobojan oblak. Prema obliku tog oblaka, njegovom dizanju i spuštanju, poznaje se donekle i predmet razgovora.

211. Iz svega ovoga se može videti kakav je oblik Neba, da je, naime, najsavršeniji u Unutarnjem, manje savršen u Srednjem, a najnesavršeniji u Spoljašnjem, kao i to da oblik jednog Neba postoji prema obliku drugog, uticajem koji proizlazi od Gospoda. No kakvo je opštenje kroz Uticaj ne može se shvatiti, ako se ne zna razlika između stupnjeva dužine i širine (vidi br. 38).

212. Sto se tiče oblika Neba u pojedinostima, kako se kreću i teku, to nije shvatljivo čak ni Anđelima. Ali nešto od toga može se pokazati kroz oblik svega onoga što je u ljudskom telu, kada to pronicljiv čovek posmatra i ispituje. Naime, u jednom članku rečeno je da Nebo u celini predstavlja jednog jedinog čoveka (br. 59-67), i da je sve u čoveku saobrazno Nebu (br. 87-112). Koliko je taj oblik neshvatljiv i nerazmrsiv, vidi se uglavnom po živčanim vlaknima kojima su povezani svi delovi tela; ali ne može se dokučiti kakva su ta vlakna, ni kako u mozgu trepere i šire se, jer ih ima bezbroj, toliko složenih da se, uzeta zajedno, pokazuju kao mekana masa, dok se, u stvari, sve što pripada volji i razumu odelotvoruje kroz ta vlakna. Kako se ponovo ta vlakna prepliću u telu, vidi se po raznim pleksusima, kao što su srčani i trbušni, a tako i po čvorovima koji se nazivaju ganglije, u koje ulazi veliki broj vlakana iz svih oblasti. Tu se mešaju, izlaze drugačije spojeni, da bi vršili svoju ulogu, i to neprestano. Isto je u svakom tkivu, svakom udu, svakom organu i svakom mišiću. Onaj ko mudrim okom ispita sve to u ljudskom telu, ostaće zadivljen. Međutim, mali je broj stvari koje oko može videti. Ono što oko ne vidi još je divnije, jer je to u unutarnjoj prirodi. Da je takav oblik saobrazan obliku Neba, očividno je po tom što se um i volja kroz taj oblik samoniklo odelotvoruju; prema tome, sve što čovek misli, prolazi kroz vlakna s kraja na kraj, odakle ishodi osećaj; i pošto je to oblik misli i volje, to je i oblik uma i mudrosti. Taj oblik saobrazan je obliku Neba. Iz toga se može znati da se upravo po tom obliku šire osećanja i misli u Anđela, i da su oni onoliko umni i mudri koliko su u tom obliku. Da taj oblik dolazi od Božanskog Ljudskog Gospodnjeg, to se vidi u br. 78-86. Ove pojedinosti rečene su da bi se znalo da je nebeski oblik takav da se ne može nikad potpuno upoznati, te da je čak neshvatljiv i Anđelima, kako je već rečeno.

O Nebeskim Upravama

213. Pošto je Nebo podeljeno na Društva, a velika Društva broje na stotine hiljada Anđela (br. 50), i kako unutar jednoga Društva nisu svi u istoj mudrosti iako su svi u sličnom dobru (br. 43), to je potrebno da postoje Uprave, jer

Red treba da se čuva i da se nadgleda sve što pripada Redu. Međutim, Nebeske Uprave različite su; jedne su vrste u Društvima koja sačinjavaju Nebesko Carstvo Gospodnje, druge vrste u Društvima koja sačinjavaju Duhovno Carstvo Gospodnje. One se razlikuju prema dužnostima koje vrši svako Društvo. No u Nebu nema druge Uprave do Uprave uzajamne ljubavi, a to znači da Nebeska Uprava jeste upravljanje prema uzajamnoj ljubavi.

214. Uprava u Nebeskom Carstvu Gospodnjem naziva se Pravda (Justicia), zato što su svi njegovi žitelji u dobru i ljubavi prema Gospodu, a sve što se čini po tom dobru zove se Pravedno. Tu Uprava pripada jedino Gospodu. On ih vodi sam i uči u stvarima života. Istine, koje su nazvane istine Suda (Judicium), upisane su u njihova srca. Svaki ih zna, opaža i vidi, te zbog toga stvari Suda nikada ne podležu sumnji, nego joj podležu stvari Pravde koje pripadaju životu. Manje pametni pitaju one pametnije, a ovi opet pitaju gospoda i donose odgovore. Njihovo Nebo ili njihova unutarnja radost jeste u tome da žive Pravedno po Gospodu.

215. Uprava u Duhovnom Carstvu Gospodnjem naziva se Sud (Judicium), zato što su tamošnji stanovnici u Duhovnom dobru, koje je Dobro ljubavi prema bližnjemu, kao i zato jer je to dobro u suštini Istinito. Istinito, naime, pripada Sudu, a Dobro Pravdi. To su oni koje Gospod vodi, ali posredno (br. 208). Stoga imaju i upravitelje, u većem ili manjem broju, prema potrebi Društva u kojem su. Oni imaju i Zakone po kojima moraju međusobno živeti. Upravitelji upravljaju prema zakonima, koje oni razumeju, jer su mudri, a nejasne stvari rasvetljuje im Bog.

216. Zato što se Uprava prema dobru, u Nebeskom Carstvu Gospodnjem, naziva Pravdom, a Uprava prema istinitom, kakva je u Duhovnom Carstvu Gospodnjem, naziva Sudom, u Reči se govori o Pravdi i Sudu kad je reč o Nebu i Crkvi: pravdom se označava Nebesko dobro, a Sudom Duhovno dobro, a ovo je dobro - kao što je već rečeno - u suštini istinito; kao na primer: "Bez kraja će rasti vlast i mir na prijestolu Davidovu i u carstvu njegovu da se uredi i utvrdi sudom i pravdom od sada do vijeka" (Isaija IX. 9, 7). Tu se pod Davidom podrazumeva Gospod, a (pod) "Njegovim Carstvom" Nebo, kao što se jasno vidi iz daljeg: "Gle idu dani, govori Gospod, u koje ću podignuti Davidu klicu pravednu na Zemlji" (Jerem. gl. XXIII.5); - "Uzvišen je Gospod, jer nastava na visini; napuniće Sijon suda i pravde" (Isaija XXIII.5). Sion znači Nebo i Crkvu. - "Ja Gospod koji činim milost i sud i pravdu na Zemlji, jer mi je to milo" (Jerem. IX. 24); - "I zaručiću te sebi dovijeka, zaručiću te sebi pravdom i sudom i milosrdem" (Osija, 11.19); - "Pravda je tvoja kao gore Božije, sudovi su tvoji bezdana velika, Gospode" (Ps. XXXVI.6); - "Ištu od mene sudove pravedne, žele približiti k Bogu" (Isaija, LXIII. 2); tako i na drugim mestima.

217. U duhovnom Carstvu Gospodnjem Uprava ima razne oblike, nije ista u dva Društva; raznolikost postoji prema dužnostima koje Društva obavljaju. A njihove dužnosti saobrazne su ulogama svih delova u čovečijem telu, a ove su raznovrsne, kao što je poznato; jer jedno je uloga Srca, drugo Pluća, Jetre, Gušterače, Slezine, kao i uloge čulnih organa. Kako se u telu uloge razlikuju, tako se isto razlikuju i uloge Društva u Najvećem Čoveku (In Maximo Homine), koji je Nebo, jer su Društva saobrazna s njegovim delovima. Da postoji saobraznost svega, to je u Nebu sa svim što je u čoveku, vidi se iz zasebnog članka (br. 87-102). Ali svi oblici Uprave slažu se u tome da im je svrha opšte dobro, a u tome dobru dobro svakog pojedinca; to je zato što su Anđeli celog Neba pod Gospodnjim nadzorom, koji ih sve voli i koji prema Božanskoj Ljubavi uspostavlja takav red, da od Zajedničkog dobra svako prima svoje dobro; svaki prima dobro po tome što voli Zajedničko; jer koliko neko voli Zajedničko, toliko voli sve one koji mu doprinose, a kako ta ljubav pripada Gospodu, po tome ga Gospod voli i po tome taj (Anđeo) prima dobro.

218. Iz ovoga se može videti kakvi su upravljači, to jest da su to oni koji su više nego ostali u ljubavi i mudrosti, oni koji iz ljubavi hoće dobro za sve, a po mudrosti se staraju da se to dobro i ostvaruje. Takvi ne vladaju i ne zapovedaju, već upravljaju i služe, jer činiti dobro drugima iz ljubavi prema dobru, to je služiti, a starati se da se to dobro i ostvaruje, to je upravljati. Oni se ne prave većima od ostalih, nego manjima, zato što na prvo mesto stavljaju dobro Društva, a na poslednje mesto svoje. Ono što je na prvom mestu, to je veće, a ono što je na poslednjem, to je manje. Pa ipak su čašćeni i slavljeni. Oni žive u sredini Društva, na većoj visini od ostalih, tako isto u predivnim palatama. Tu slavu i čast primaju ne radi sebe samih, već iz poslušnosti; jer tamo svi znaju da ta čast i slava dolazi od Gospoda i da ih zbog toga moraju poslušno primati. To treba razumeti u rečima koje Gospod upućuje Učenicima: "Koji hoće da bude veći među vama, da vam služi: kao što ni Sin čovječiji nije došao da mu služe nego da služi" (Mat. XX, 26, 27, 28). - "Koji je najveći među vama neka bude kao najmanji, a koji je kao starješina neka bude kao sluga" (Luka XXII. 26).

219. Slična uprava postoji u manjem obliku u svakom domu; postoji domaćin, a postoji i služinčad: domaćin voli svoju kućnu čeljad, a ovi opet njega, što znači da se oni iz ljubavi uzajamno služe. Domaćin ih poučava kako treba živeti i šta treba raditi, a posluga sluša i obavlja svoje dužnosti: biti koristan, to je za sve zadovoljstvo života. Odatle je jasno da Gospodnje Carstvo jeste Carstvo usluga.

220. Uprava postoji i u Paklovima, jer da nema Uprave, ne bi se mogli obuzdati. Ali te Uprave su oprečne onima u Nebu: sve je u ljubavi prema sebi; svaki hoće da naređuje ostalima i da ih nadmaša; svaki mrzi svakoga ko mu ne povlađuje i s takvima postupa surovo. Naime, takva je ljubav prema sebi (amor sui). Eto zašto su im postavljeni za poglavare oni najrdaviji.

221. U spoljašnjem smislu, Bogoslužjenje u Nebesima nalik je onom na Zemlji, ali ne i u unutarnjem smislu. I Anđeli imaju Učenja⁴², Propovedi i Hramove. Učenja se u bitnom slažu, ali u višim Nebesima andeoska mudrost je unutarnjija negoli u nižim. Propovedi se slažu s Učenjima. Isto kao što imaju kuće i palate (br. 183 do 190), Anđeli imaju Hramove u kojima slušaju Propovedi. Sve to postoji u Nebu, jer Anđeli postaju sve savršeniji u mudrosti i ljubavi. Kao i ljudi, imaju i razum i volju. Razum je takve prirode, da se može neprekidno usavršavati, a tako isto i volja: razum pomoću istina koje pripadaju umnosti, a volja pomoću dobrog koje pripada ljubavi.

222. Međutim, samo nebesko Bogoslužjenje ne sastoji se u posećivanju Hramova i slušanju propovedi, nego u životu ljubavi, milosrđa i vere u Učenje. Propovedi u Hramovima služe tome da se Anđeli pouče stvarima života. O tome razgovarahu s Anđelima i rekoh da se na svetu veruje da se Bogoslužjenje sastoji u posećivanju Hramova, slušanju propovedi, da se dva ili tri puta godišnje učestvuje u tajni Večere, u održavanju ostalih bogoslužnih obreda prema propisima Crkve; u molitvama i pobožnom ponašanju. Anđeli mi odgovoriše da je to samo spoljna strana koja se, doduše, mora održavati, ali koja nema nikakvog učinka ako potiče iz Unutarnjeg, i da je to Unutarnje život prema odredbama koje propoveda Učenje.

223. Da bih se upoznao s njihovim skupovima u Hramovima, beše mi nekoliko puta dopušten ulazak u njih i slušanje propovedi. Propovednik stoji za propovednicom, prema Istoku; prema njemu su oni koji su više od ostalih obasjani mudrošću, a pored njih desno i levo oni čija je mudrost manja. Oni sede raspoređeni kružno, tako da su svi pod pogledom propovednikovim. Sa strana, gde njegov pogled ne dopire, nema nikoga; kod vrata, koja su na Istoku Hrama a levo od propovednice, stoje oni koji su tek uvedeni (stant qui initiantur). Nikome nije dozvoljeno da stoji iza propovednice; ako se tamo neko nađe, propovednik se zbuni; isto se događa kad se u skupu nađe neko ko ne oseća tako, i taj mora okrenuti lice u stranu. Propovedi su tako mudro sačinjene, da ne trpe poređenje s onima na Zemlji, zato što je Nebo u Unutarnjoj Svetlosti. U Duhovnom Carstvu, Hramovi izgledaju sagrađeni od kamena, a u Nebeskom Carstvu od drveta. A to je zato što je Kamen saobrazan Istinitom u kome su Anđeli Duhovnoga Carstva, a Drvo Dobrom u kome su Anđeli Nebeskog Carstva. U Nebeskom Carstvu oni se ne zovu Hramovi nego Domovi Božiji (Domus Dei), a velelepnošću nadmašuju one u Duhovnom Carstvu.

224. Razgovarao sam s jednim propovednikom o svetom (stanju) onih koji slušaju propovedi u Hramovima. On mi reče da je svaki onoliko pobožan i svet koliko svetosti prima u svom unutarnjem (biću) od svetosti ljubavi i vere, jer je u njima Božansko Gospodnje; i da on bez unutarnje svetosti ne zna šta je to spoljašnja. Ali kad je malo porazmislio šta bi to mogla biti spoljašnja svetost, reče da to mora biti nešto što podražava svetost u spoljašnjem izgledu, ili nešto veštačko i licemerno; i da jedna vrsta nečiste vatre, koja dolazi od ljubavi prema sebi i prema svetu, podstiče i izražava tu svetost.

225. Svi su propovednici iz Duhovnog Carstva Gospodnjeg, nema nijednoga koji bi bio iz Nebeskoga Carstva, a iz Duhovnoga Carstva su stoga, što su Anđeli toga Carstva u istinama prema dobru, jer se svaka propoved sastoji od istinâ. A da ih nema iz Nebeskoga Carstva zato je što su Anđeli tog Carstva u dobrom od ljubavi i što kroz to dobro vide i opažaju istine, a li o njima ne razgovaraju. Iako, dakle, Anđeli Nebeskoga Carstva opažaju i vide istine, ipak i tamo ima propovedi, jer pomoću njih oni bolje rasvetljuju istine koje su poznavali i usavršavaju se dalje kroz istine koje do tada nisu poznavali; čim ih čuju, odmah ih priznaju i opažaju. Tada odmah i vole istine, a živeći po njima, unose ih u svoj život; a živeti prema istinama, oni kažu da je to voleti Gospoda.

226. Gospod postavlja propovednike, i tako oni imaju dar propovedanja; samo njima je dozvoljeno da poučavaju u Hramovima. Nazivaju se propovednici a ne sveštenici; ne nazivaju se sveštenicima zato što Sveštenstvo Neba jeste Nebesko Carstvo (sacerdotium coeli est regnum doeleste), jer Sveštenstvo označava dobro ljubavi prema Gospodu, dobro u kome su Anđeli toga Carstva; dok Carstvo Neba znači Duhovno Carstvo, jer Carstvo znači istinito od dobrog, istinito u kome su Anđeli toga Carstva (vidi br. 24).

227. Po tim učenjima, od kojih su sačinjene propovedi, život je svrha a ne nikako vera bez života. Učenje Unutarnjeg Neba mudrošću je dublje od Učenja Srednjega Neba, a Učenje ovoga je umnošću jače od Učenja Spoljašnjeg Neba; jer Učenja odgovaraju opažanju Anđela. U svim Učenjima bitno je priznavanje Božanskog Ljudskoga Gospodnjeg.

O moći nebeskih Anđela

228. Da Anđeli imaju snagu, to ne mogu shvatiti oni koji ne znaju ništa o Duhovnom svetu i o njegovom uticaju na Prirodni svet; takvi misle da Anđeli ne mogu imati neku moć, zato što su duhovni, da su tako čisti i netvarni, da ni očima ne mogu gledati. Ali oni koji prisno ispituju uzroke stvari, ti misle drugačije; znaju da sva čovekova snaga dolazi od razuma i volje, jer bez ovo dvoje, on ne može pomaći ni jednim delom tela. Razum i volja čine duhovnog čoveka. Ovaj pokreće telo i udove kako hoće, jer što on misli, to usta i jezik izgovaraju; što on hoće, telo izvršava i snagu daje po svojoj volji. Gospod upravlja ljudskim razumom i voljom pomoću Anđela i Duhova, pa kako upravlja

⁴² Učenjem se naziva TUMAČENJE onih svetih štiva koja predstavljaju Božju Objavu. Tako svaka Crkva na Zemlji ima ponešto svoje važno u pogledu Učenja (Doktrine) odnosno Tumačenja svetih spisa na kojima se temelji Crkva. To tumačenje je u stvari razumevanje svetih spisa na određeni način. Tako, Crkva ne postoji po usvajanju nekih svetih spisa nego po njihovom Razumevanju i Izvršavanju.

razumom i voljom, tako upravlja i svim delovima tela, jer oni zavise od razuma i volje; i ako možete verovati, čovek ne može ni koraknuti bez uticaja Neba. Da je tako, beše mi pokazano brojnim iskustvima. Anđelima beše dano da upravljaju mojim koracima, mojim pokretima, jezikom i govorom kako hoće, i to uticajem u moju volju i moje mišljenje.⁴³ Beše mi jasno da sam od sebe ne mogu ništa. Oni mi, nakon toga, rekoše da se tkao upravlja svakim čovekom; on to može znati iz učenja Crkve i Reči, jer on moli Boga da pošalje Anđele da ga vode, da ravnaju njegove korake, da ga uče i nadahnjuju šta treba da misli i govori, iako - kad misli sam od sebe, bez učenja (Crkve), - on misli i govori drugačije. Ovo iznesoh, da bi se znalo kakvu moć imaju Anđeli nad čovekom.

229. Moć Anđela u Duhovnom svetu velika je; međutim, kad bih izneo sve ono čemu sam bejah svedok, izgledalo bi neverovatno. Anđeli uklanjaju i obaraju svaku prepreku Božanskom redu prostim naporom volje i pogleda. Videh kako se planine, koje su bili zaposeli zli, ruše i oburvavaju, a ponekad i prevrću s kraja na kraj, kao što se događa pri zemljotresu. Videh kako stene pucaju i kako ponori gutaju zle koji tamo behu. Videh na stotine hiljada zlih duhova kako se raspršavaju i bacaju u Pakao. Mnoštvo ne može ništa protiv Anđela, a tako isto nemoćne su podvale, lukavstva i zavere. Anđeli vide sve i rasteruju sve u trenu. No, o tome će se naći više pojedinosti u delu "O Razrušenom Vavilonu".⁴⁴ Takva je njihova snaga u Duhovnom svetu. Da oni imaju sličnu snagu i u Prirodnom svetu, kad im je dana, vidi se iz Reči. Čitamo u Reči da su Anđeli usmrtili čitave vojske; da je jedan Anđeo proširio kugu od koje je pomrlo sedamdeset hiljada ljudi; o tom Anđelu kaže se: "A kad Anđeo pruži ruku svoju na Jerusalim da ga ubija, sažali se Gospodu sa zla, i reče Anđelu koji ubijaše narod: Dosta, spusti ruku. A David vidje Anđela gde bije narod" (II knjiga Samuilova XXIV. 15, 16, 17) - kao i na drugim mestima. Zbog toga što su takve snage, Anđeli se nazivaju Silni; što je rečeno kod Davida: "Blagosiljajte Gospoda, Anđeli njegovi, koji ste silni krjepošču" (Ps. CIII, 20).

230. Pa ipak, treba znati da Anđeli sami od sebe nemaju nikakve moći, već da im sva moć dolazi od Gospoda, i da su oni moćni onoliko koliko to priznaju. Onaj među njima koji poveruje da tu moć ima sam od sebe, istoga trena postaje tako slab, da ne može odoleti ni jednom jedinom zlom Duhu. Stoga Anđeli sebi ne pripisuju nikakvu zaslugu, preziru svaku pohvalu i slavu za ma koje delo, odajući Gospodu svu slavu i hvalu.

231. U nebu sva moć pripada Božanskom Istinitom koje proističe od Gospoda; jer u Nebu Gospod je Božansko Istinito sjedinjeno sa Božanskim Dobrim (vidi br. 126 do 140). Onoliko koliko su Anđeli Prijemnici te Istine, toliko su moćni. Svaki (čovek) jeste svoje istinito i svoje dobro, zato što je svako takav kakvi su mu razum i volja, pošto razum pripada istinitom, budući da sve što ga sačinjava dolazi od istina, i pošto volja pripada dobrom, budući sve što je sačinjava dolazi od dobra. Sve ono što neko shvata, to naziva istinitim, a sve što neko hoće, to naziva dobrim. Eto zašto je svaki čovek svoje istinito i svoje dobro. U meri u kojoj je, dakle, jedan Anđeo istinito iz Božanskog (verum ex Divino) i dobro iz Božanskog (bonum ex Divino), u toj meri je i snažan, jer toliko ima Gospoda u toj snazi. A kako nikada dva Anđela nisu u potpuno istom dobrom i istinitom, jer u Nebu, kao i na svetu, postoji neprekidna raznolikost (br. 20), iz toga se može zaključiti da dva Anđela nikada nemaju istu moć. Oni koji u Najvećem Čoveku, to jest Nebu, čine Ruke, ti su u najvećoj moći; a to stoga, što su stanovnici te oblasti više u istinama nego ostali, i stoga što dobro iz celoga Neba utiče u te istine. I kod čoveka snaga se prenosi na ruke, kroz koje celo telo pokazuje snagu. Otuda dolazi da u Reči Mišice i Ruke označavaju snagu. U Nebu se ponekad pokazuje gola Ruka čija je snaga tako velika, da bi bila u stanju da slomi sve pred sobom, čak stenu na zemlji. Jednom se ta Ruka i meni približila, te uvideh da bi mi mogla slomiti i smrviti kosti.

232. Da sva moć pripada Božanskom Istinitom koje proizlazi od Gospoda, te Anđeli imaju onoliko moći koliko primaju to Božansko Istinito, vidi se iz br. 137. No Anđeli su Prijemnici Božanskog Istinitog samo ukoliko su Prijemnici Božanskog Dobrog, jer sva moć pripada istinitom iz dobrog, jer istinito bez dobrog nema nikakve moći. Tako isto sva moć pripada dobrom kroz istinito, dok je dobro bez istinitog nemoćno. Moć postoji po sjedinjavanju istinitog i dobrog. Tako je isto i s verom i ljubavi, jer reći "istinito" ili "vera" isto je, pošto sve što pripada veri istinito je; sa druge strane, reći "dobro" ili "ljubav", isto je, jer sve što pripada ljubavi, dobro je. Kolika je snaga Anđela kroz istinito iz dobrog, beše mi pokazano i tako što videh kako jedan Zao Duh, pod pogledom Anđela, pada u takvu iznemoglost, da više nije ličio na čoveka, i ostaje takav sve dok Anđeo od njega ne odvrti pogled. To je zato što vid Anđela dolazi od Svetlosti Neba, i što Svetlost Neba jeste Božansko Istinito (vidi br. 126 do 132). Oči su saobrazne istini iz dobra.

233. Pošto sva moć pripada istinitom poteklom iz dobrog zaključuje se da nikakva moć ne pripada lažnom poteklom od zla. U Paklu su svi u lažnom poteklom od zla, te nemaju nikakve snage protiv istinitog i dobrog. No u nastavku će biti govora o tome kakva je među njima moć, i kakva je moć zloga Duha, dok još nije bačen u Pakao.

⁴³ O Uticaju mnogo su govorili u Trećem Zavetu. Piscu je bilo pokazano da Anđeli mogu upravljati čovekom i bez čovekove saradnje, ali to je zabranjeno; Anđeli tako nešto nikad ne čine, za razliku od zlih Duhova koji mogu ovladati čovekom na dva načina: njegovim telom, uz isključenje njegovog uma, i njegovom voljom, uz saradnju njegovog uma.

⁴⁴ U ovom delu pisac opisuje sve događaje u Duhovnom Svetu koji su slikovito predskazani u Jovanovom Otkrovenju, a koji označavaju kraj prve Hrišćanske Crkve i početak Nove Crkve Novoga Jerusalima koji je takođe predskazan u Otkrovenju Jovanovom. Snaga Anđela dolazi od Gospoda Samoga, koji tako preko njih izvršava mnoge svoje planove.

234. Anđeli međusobno razgovaraju sasvim kao ljudi na svetu, o raznim stvarima, kao o kućnim, građanskim, o moralnim stvarima, o duhovnom životu; nema, dakle, razlike, osim što razgovaraju s više razumevanja nego ljudi, jer govore više iz unutarnjeg Mišljenja. Često mi beše dano da budem s njima u društvu, da s njima razgovaram kao prijatelj s prijateljem, a ponekad kao nepoznati s nepoznatim; pošto moje stanje tada beše slično njihovom, osećah se kao da razgovaram s ljudima na zemlji.

235. Anđeoski govor je podeljen u reči, isto kao i govor ljudski; on je zvučan i čuje se; jer i Anđeli imaju usta, jezik i uši; imaju i atmosferu u kojoj se uobličuju zvukovi njihovoga govora, samo što je ta atmosfera duhovna kako bi odgovarala Anđelima, koji su takođe duhovni; oni i dišu u toj atmosferi, izgovarajući reči, isto kao i ljudi u svojoj atmosferi.

236. Jedan je isti govor za sve u Nebu; oni se svi razumeju, bez obzira pripadaju li obližnjim ili dalekim Društvima. Jezik se tu ne uči, usađen je u svakoga, jer proističe iz samog osećanja i same misli. Zvuk njihovoga govora saobrazan je osećanju, a način izgovaranja idejama mišljenja proisteklim iz osećanja; zbog te saobraznosti govor je i sam duhovan: on je osećanje koje zvuči i misao koja govori. Ko god o tome pažljivo razmišlja, može uvideti da svaka misao dolazi od osećanja koje pripada ljubavi, i da su ideje mišljenja raznovrsni oblici u koje se raspodeljuje zajedničko osećanje; jer nijedna misao ili ideja ne može postojati bez osećanja, pošto je osećanje njihova duša. Otuda dolazi da Anđeli, već prema samom govoru prepoznaju nečije osećanje, a prema rečima i misao. Mudriji Anđeli znaju da iz jedne rečenice otkriju glavno osećanje, jer na njega obraćaju naročitu pažnju. Da u svakom čoveku postoje raznovrsna osećanja, poznata je stvar: jedno je radosno osećanje, a drugo bolno, jedno kad čovek prašta i kad oseća milosrđe, drugo kad je iskren, jedno kad voli i pomaže bližnjem, a drugo kad se žesti, jedno kad se pretvara i kad je lukav, a drugo kad je častan i ponosan, i tako redom. Ali jedno osećanje ostaje uvek glavno, a to je vladajuća ljubav.⁴⁵ Eto zašto mudriji Anđeli uočavaju tu vladajuću ljubav, prepoznavajući odmah onoga ko govori. Da je tako, bilo mi je dano da saznam kroz brojna iskustva. Slušao sam Anđele kad otkrivaju nečiji život samo po njegovom govoru. Rekoše mi da znaju sve što se tiče života toga čoveka iz nekoliko njegovih misli, jer po tome poznaju njegovu vladajuću ljubav u kojoj je sve redom svrstano; dodajući da je to upravo knjiga čovekovog života.

237. Anđeoski Jezik nema ničeg zajedničkog s ljudskim jezicima, osim s nekoliko reči koje zvukom izražavaju osećanje. Ne znam te reči, ali znam njihov zvuk. U nastavku će biti više pojedinosti o tome.⁴⁶ Da anđeoski Jezik nema ničeg zajedničkog s ljudskim jezicima, to je zato što je Anđelima nemoguće izgovoriti jednu jedinu reč ljudskog jezika.⁴⁷ Pokušali su, ali bez uspeha, jer oni mogu izgovoriti samo ono što se slaže s njihovim osećanjem. Ono što se ne slaže, uliva im odvratnost, jer život pripada osećanju, a oni govore onako kako osećaju. Rečeno mi je da prvi Jezik ljudi na Zemlji beše oblikom sličan anđeoskom Jeziku, jer je dolazio od Neba i da Hebrejski Jezik ima neke daleke sličnosti s njim.

238. Pošto je Govor Anđela saobrazan njihovom osećanju koje pripada ljubavi, i pošto nebeska ljubav jeste ljubav prema Gospodu i prema bližnjem (vidi br. 13 do 19), može se prosuditi koliko je njihov govor otmen i ugodan, jer ne deluje samo na sluh, nego na svu unutarnjost onoga ko sluša. Tamo beše jedan Duh tvrdog srca s kojim je govorio Anđeo. Taj duh beše toliko dirnut rečima Anđelovim, da je briznuo u plač, govoreći da ne može odoleti, jer da je to ljubav govorila, a on pre toga nikad nije plakao.

239. Govor anđeoski pun je mudrosti zato što dolazi od njihove unutarnje misli; a unutarnja misao je mudrost kao što je njihovo unutarnje osećanje ljubav. Njihova ljubav i mudrost sjedinjuju se u govoru; otuda je njihov govor tako pun mudrosti, da može više izraziti jednom rečju nego čovek hiljadom. Pored toga, ideje njihovog mišljenja dosežu ono što je čoveku nedostupno. To je razlog više da Anđeo ne može izgovarati ljudsku reč. Stoga se i kaže za stvari, koje je neko video i čuo u Nebu, da su neizrecive, to jest da su takve kakve niti je oko videlo, niti uho čulo. Da je tako, beše mi dano da saznam iz iskustva. Bejah dovođen u stanje u kome su Anđeli. U tom stanju razgovarah s njima, i tada sve shvatah. Ali kad bejah vraćen u pređašnje stanje, to jest u prirodno mišljenje svojstveno čoveku, kad htedoh da saberem ono što čuh, nisam mogao; jer ima bezbroj stvari koje nemaju nikakvog odnosa s prirodnim mišljenjem i njegovim idejama, a koje se mogu izraziti samo promenljivošću nebeske Svetlosti, a nikako ljudskim rečima. Ideje anđeoskog mišljenja, iz kojih ishode njihove reči, jesu preinačenja nebeske Svetlosti, a njihova osećanja, iz kojih ishode zvuci reči, jesu promena u toplini Neba, pošto je Nebeska Svetlost Božansko Dobro ili Ljubav (vidi br. 126 do 140), i pošto Anđeli svoja osećanja primaju od Božanske Ljubavi a mišljenje od Božanske Mudrosti.

240. Kako govor Anđela ishodi neposredno iz njihovog osećanja, i kako su (prema br. 236) ideje njihovih misli razni oblici u koje se zajedničko osećanje raspodeljuje to, Anđeli mogu da u jednom minutu izraze više nego čovek u pola sata. Oni mogu da u nekoliko reči izraze ono što je bilo napisano na nekoliko stranica. To mi je dokazano brojnim iskustvima. Ideje njihovih misli i reči njihovoga govora pokazuju se kao jedinstvo, kao uzrok i učinak, jer ono što je kao uzrok u idejama prikazuje se kao učinak u rečima. Otuda dolazi da jedna reč sadrži u sebi toliko

⁴⁵ U izvorniku: *Affectio dominans* - glavno osećanje; *amordominans* - vladajuća ljubav. - Tu ljubav Svedenborg drugde naziva "amor regnans"

⁴⁶ Pa ipak, na nekim mestima u Duhovnom dnevniku pisac navodi nekoliko reči duhovnog jezika. U svedočanstvima, koja je Tafel prikupio o Svedenborgu, navodi se svedočenje posluge koja je često videla pisca kako razgovara s nevidljivim bićima na njima nepoznatom jeziku.

⁴⁷ Kako su anđeli govorili u St. Zavetu, biće docnije objašnjeno.

stvari. Svi delovi misli, kao i svi delovi govora, kod Anđela izgledaju, kad se pokazuju vidu, kao lagani talas koji se širi na sve strane, pri čemu se otkriva mnogo toga što proizlazi iz njihove mudrosti, a što utiče u tuđu misao. Ideje misli, bilo kod Anđela, bilo kod čoveka, pokazuju se tako u Svetlosti Neba, kad se sviđi Gospodu.

241. Anđeli iz Nebeskoga Carstva Gospodnjeg govore kao i oni iz Duhovnoga Carstva Gospodnjeg. Ali nebeski Anđeli govore prema mišljenju koje je unutarnnije nego kod duhovnih Anđela. Kako su nebeski Anđeli u dobrom ljubavi prema Gospodu, izražavaju se prema mudrosti, dok se Anđeli duhovni, koji su u dobrom ljubavi prema bližnjem koje je dobro u biti istina (br. 215), izražavaju prema umu, zato što od dobrog dolazi mudrost, a od istinitog um. Otuda je govor nebeskih Anđela, kao mirna reka, mio i skoro bez prekida; a govor duhovnih Anđela kao da treperi i kao da je s malim prekidima. Osim toga, u govoru nebeskih Anđela puno se čuju samoglasnici U i O, a u govoru duhovnih Anđela samoglasnici E i I. Naime, samoglasnici postoje radi zvuka, a zvuk je osećanje; jer - kako je rečeno u br. 236 - zvuk njihovog govora saobrazan je osećanju, dok su uobličeni zvuci, reči, saobrazni idejama koje proizlaze iz osećanja. Kako samoglasnici nisu suštastveni u Jeziku već služe podizanju reči zvukom koji potiče od različitih osećanja, to se u hebrejskom jeziku samoglasnici nisu pisali nego su se izgovarali na razne načine. Po tome Anđeli poznaju svojstvo čoveka u pogledu osećanja i ljubavi. Govor nebeskih Anđela je tako isto bez tvrdih suglasnika; retko pada suglasnik na suglasnik a da među njima nije jedna reč koja počinje samoglasnikom. Otuda dolazi da je u Reči veznik "I" tako čest, kao što mogu videti oni koji čitaju Reč na hebrejskom jeziku, u kome je taj veznik mek i s obe strane daje zvuk samoglasnika. U Reči se na rečima može donekle poznati da li pripadaju nebeskoj ili duhovnoj skupini, to jest da li se odnose na dobro ili na istinito: one koje se odnose na dobro vuku na U i O, a pomalo i na A, dok one koje se odnose na istinito vuku više na E i I. Kako se osećanje pokazuje uglavnom kroz zvukove, to se u ljudskom govoru, kada je reč o uzvišenom, na primer o Nebu i o Bogu, upotrebljavaju rado reči u kojima se nalaze U i O. Zvuci muzike teže tim samoglasnicima kad ona tako nešto izražava. A drugačije je kada je reč o stvarima manje uzvišenim. Eto zbog čega je Muzika tako pogodna za izražavanje svih vrsta osećanja.

242. U andeoskom Govoru postoji jedna vrsta skladnosti koja se ne može opisati. Ta skladnost dolazi otuda, što se misli i osećanja od kojih se govor i sastoji, pružaju i šire po obliku Neba, a to je onaj oblik po kome se Anđeli udružuju i po kome između njih postoji veza. Da se Anđeli udružuju prema obliku Neba, te da se njihove misli i osećanja šire po tome obliku, vidi se u br. 200 do 212.

243. U čoveku je usađen Govor sličan govoru u Duhovnom svetu, ali (je usađen) u njegov unutarnji umni deo. Ali pošto taj govor kod čoveka ne pada u reči saglasne osećanjima Anđela, čovek i ne zna da ga poseduje. Međutim, kada dođe u drugi život, on ima isti govor kao i Anđeli i Duhovi, pa govori a da ga u tome niko ne poučava. No o tome će biti reči docnije.

244. Govor Neba je, kao što je rečeno, isti za sve, ali se razlikuje u tome, što je govor onih mudrih unutarnjiji i obilatiji raznovrsnim osećanjima i mislima. A govor onih manje mudrih spoljašnjiji je i nije tako raznovrstan. Govor jednostavnih (nišćih, ili prostih) još je spoljašnjiji, a sastoji se od reči čiji se smisao mora tražiti isto onako kao kad ljudi razgovaraju između sebe. Takođe postoji govor licem koji se završava nečim zvučnim, koje je uobličeno idejama. Isto tako postoji govor u kome su nebeske predstave pomešane s idejama, te se pokazuju pogledu. Postoji čak i govor pokretima koji su saobrazni osećanjima a koji predstavljaju slično što i reči. Postoji govor kroz ono što je zajedničko u osećanjima i mislima. Postoji govor koji liči grmljavini; i još govori drugih vrsta.⁴⁸

245. Govor zlih i paklenih Duhova njima je takođe prirodan, jer dolazi od osećanja, ali od rdavih osećanja i nečistih ideja, koje su Anđelima odvratne. Tako su govori Pakla suprotni govorima Neba. Eto zašto zli ne podnose govor andeoski ni Anđeli govor paklenski. Paklenski govor je Anđelima kao rdav miris koji vredi nozdrve. Govor licemera, a to su oni koji mogu da se pretvaraju da su Anđeli svetlosti, po rečima je sličan govoru Anđela, ali po osećanjima i idejama on je sasvim suprotan. Njihov se govor čuje, kada mu mudriji Anđeli opažaju unutarnju prirodu, kao škrgut zubi, što uliva grozu.

O Govoru Anđela sa Čovekom

246. Anđeli koji govore sa čovekom ne govore svojim jezikom nego čovekovim. Govore i drugim jezicima koje čovek zna, ne, dakle, onima koji su čoveku nepoznati. Tome je uzrok to, što se Anđeo, kada govori sa čovekom, okreće k njemu i povezuje se s njim, što čini da su obojica u sličnoj misli. Pošto je čovekova misao vezana za sećanje, a iz njega proističe govor, to su obojica u jednom jeziku. Kad Anđeo ili Duh dođe čoveku, okrećući se k njemu i povezujući se s njim, on ulazi u celo njegovo sećanje, i to u toj meri da zna sve što i čovek, te prema tome i jezike. O tome sam s Anđelima razgovarao. Rekao sam im da oni verovatno veruju da govore sa mnom na mom prirodnom jeziku, jer mi je tako izgledalo. Međutim, ja sam govorio, a ne oni. Dokaz je tome to, što Anđeli ne mogu da izgovore ni jednu jedinu reč ljudskog jezika (br. 237). Osim toga, ljudski jezik je prirodan dok su oni duhovni, a duhovna bića ne mogu izgovoriti ništa prirodno.⁴⁹ Na to su mi odgovorili da znaju da njihova veza sa čovekom sa

⁴⁸ Razne vrste govora pominju se često u Duhovnom dnevniku a i u tzv. "Memorabilia" koja prate mnoga teološka dela Svedenborgova. Iako se reči mogu razaznati, govor se čuje prema unutarnjoj kakvoći onih osećanja i misli koji se izražavaju. Ponekad su kao roktanje svinja.

⁴⁹ Na ovome mestu valja spomenuti ono što Svedenborg iznosi o čovekovom unutarnjem ili duhovnom pamćenju, i njegovom spoljašnjem ili prirodnom pamćenju. U duhovnom svetu, čovek postupno »izlazi« iz onog pamćenja kojim se služio na svetu, a to je prirodno pamćenje, i "ulazi" u unutarnje, to jest duhovno pamćenje. Po volji

kojim govore postoji kroz njegovu duhovnu misao, no da ta misao utiče (uliva se) u njegovu prirodnu misao; a kako je ova pripojena sećanju, to im ljudski jezik izgleda kao da je to njihov vlastiti jezik i da je celo znanje čovekovo njihovo znanje. A ovo se, kažu, tako događa zato što se Gospodu svidelo da postoji takva veza, kao i da se Nebo tako unosi u čoveka (incursio coeli apud hominem). Međutim rekoše, da je stanje čovekovo danas takvo, da više takva veza s Anđelima ne postoji, već da postoji veza s Duhovima koji nisu u Nebu. O ovome sam razgovarao i sa Duhovima. No oni ne hteše da poveruju da to, u stvari, čovek govori. Oni su, naime, uvereni da to oni govore u čoveku; da ta osoba ne zna šta radi nego da to oni znaju, te da stoga sve što čovek zna, on to zna od njih. Više puta htedoh da ih razuverim, ali uzalud. U nastavku, kada bude reči o Svetu Duhova, biće naznačeno ko su Duhovi, a ko Anđeli.

247. Prisnost veze između Anđela i Duhova sa čovekom, a ta je veza tako uska da oni misle da sve ono što pripada čoveku pripada zapravo njima, dolazi i iz činjenice što su Duhovni i Prirodni svet tako povezani u čoveku da tako reći čine jedinstvo. Naime, pošto se čovek odvojio od Neba, Gospod se postarao da kod svakog čoveka bude Anđela i Duhova, kako bi preko njih upravljao čovekom. S tog je razloga ta veza tako uska. Drugačije bi bilo da se čovek nije odvojio od Neba, jer bi u tome slučaju njime upravljao Opšti Uticaj (influxum communem) koji proističe od Gospoda, dakle bez Anđela i Duhova.⁵⁰ Ali o ovome će biti posebno govora kada bude reči o povezanosti Neba sa čovekom.

248. Govor Anđela ili Duha sa čovekom zvučan je kao i govor čoveka sa čovekom, ali ga čuje samo taj čovek, i niko drugi od prisutnih. To dolazi otuda što se govor Anđela ili Duha uliva prvo u čovekovu misao, pa tek tim unutarnjim putem i u njegov slušni organ. Na taj način podsticaj dolazi iznutra, dok kod govora čoveka sa čovekom utiče prvo u slušni organ, što znači da podsticaj dolazi izvana. Po ovome je jasno da se govor Anđela i Duha sa čovekom čuje u samom čoveku, a stavljaajući u pokret slušne organe, on postaje i zvučan. Da govor Anđela i Duha stiže u uho čovekovo, meni je bilo jasno i po tome što sam primetio da utiče čak i na jezik koji tada lagano treperi, ali ne onako vidljivo kao kad se čovek sâm njime služi.

249. Ali danas je retko dozvoljeno da se govori sa Duhovima, jer je to opasno. Naime, tada Duhovi znaju da su kod čoveka, što je isključeno ako on s njima ne razgovara. Zli Duhovi gaje smrtnu mržnju prema čoveku i ništa žarkije ne žele nego da ga upropaste, kako njegovu dušu, tako i telo, a to se i događa onima koji se odveć odaju maštarijama, odbacujući od sebe svako zadovoljstvo koje pripada prirodnom čoveku.⁵¹ Poneki, koji vode usamljenički život, čuju Duhove koji s njima govore, i to bez opasnosti. S vremena na vreme Gospod zato uklanja Duhove koji su kod čoveka kako ne bi saznali da su kod čoveka. Naime, većina Duhova ne zna da je moguć neki drugi svet osim njihovog, te da s onu njegovu stranu ima ljudi. Eto zbog čega čoveku nije dozvoljeno da s njima govori; jer kad bi govorio, oni bi postali svesni svog prisustva. Oni (ljudi) koji mnogo misle na predmete vere, do te mere da ih kao vide u sebi, počinju da čuju Duhove kako im govore. Naime, predmeti vere kad ih se čovek strogo drži, ne mešajući se ni sa čim svetskim, prožimaju čovekovo unutarnje (biće), tu se ustaljuju, obuzimaju ceo njegov duh, ulaze u Duhovni svet i pokreću Duhove koji su tamo. Vizionari su i zanesenjaci svi oni koji smatraju svetim svakog Duha kojega čuju, a takvi Duhovi su i sami zanesenjački Duhovi. Takvi ljudi vide obmanu kao istinu, pa budući sami ubeđeni, ubeđuju i one na koje vrše uticaj. Međutim, kako zanesenjački Duhovi nagovaraju na zlo, a njihovi se saveti s poslušnošću primaju, oni bivaju postupno udaljeni. Zanesenjački Duhovi se razlikuju od ostalih Duhova po tome što veruju da su sveti i da ono što govore ima božansko obeležje. Ti Duhovi, međutim, ne škode

Gospodnjom, on se u jednom trenu može prebaciti u prirodno pamćenje i setiti svega što mu je bilo u pamćenju dok je živeo u prirodnom svetu. Slično treba razumeti ovo što pisac iznosi o govoru Anđela, koji čovekov jezik govori prividno, dok u stvari to govori čovek podstaknut mišlju i voljom anđeoskom.

⁵⁰ Uticaj se može nazvati i duhovnom energijom koja ide samo u jednom smeru, od višeg i savršenijeg ka nižem i nesavršenijem svetu. Pisac govori o Opštem Uticaju koji deluje i na životinjski svet (Strašni Sud, br. 25), a isto tako i u biljni (Bož. Mudrost i Ljubav, br. 346). Kod čoveka postoji i jedan pojedinačni Uticaj, kako Neba, tako i Pakla. Međutim, ni Anđeli ni Duhovi nikad ne utiču svojim mislima, već samo osećanjima (afekcijama), kojima podstiču čovekove misli i osećanja (v. u nastavku br. 298). Uticaj je prema primanju. Međutim, u nekim situacijama, kada je to bilo potrebno radi Objavlivanja Božije Volje, kao kod Proroka i kod cara Davida, Gospod je uklanjao privremeno sve prepreke koje bi na putu uticaja stajale na strani čovekove lične volje, i očitovao se Nalogom i Nadahnućem. Dok je Nalog izravan Uticaj od Gospoda (ponekad kroz Anđela koji pri tome nije svestan svoje volje, to su tzv. Anđeli subjekti ili "podložnici"), dotle je Nadahnuće Uticaj koji prolazi od Boga kroz Nebo, i to kroz Nebesko i Duhovno, da bi na svetu bio svetsko, sadržeći sve prethodno u sebi (v. Nebeske Tajne n. 9099).

⁵¹ Ovo je deo Svedenborgovih učenja o potrebi da čovek bude koristan drugima u ovome svetu kako bi se pravilno razvijao u duhovnom svetu koji u njemu živi. On osuđuje uzaludni život po manastirima, gde se čovek preuranjeno i preterano predaje tzv. "duhovnom" životu prezirući prirodni kao neduhovan. Takvi to rade iz oholosti, a u drugom životu traže tzv. nebeske radosti o kojima su čuli iz knjiga, dok su, u stvari, vrlo tužni i usamljeni i nisu u stanju da se raduju ni na prirodan, a kamoli na duhovan način. Ovo ne bi trebalo da se odnosi na one ljude i žene koji se odvajaju od sveta i idu u manastir da VIŠE urade za svet nego što su mogli u svetu, i koji sebe ne uzdižu nad ostale zbog načina života, nego vide u sebi slugu Hristove i gore vatrom ljubavi prema Bogu i prema bližnjemu. Takvi, naravno, već ovde, u svetu, žive nebeskim životom koji doživljavaju kao kroz neku opnu, da bi ga punoćom živeli u duhovnom svetu, posle smrti.

čovjeku jer se čovek prema njima odnosi kao prema božanstvima.⁵² Govorio sam ponekad s njima, i tada su se mogle videti gadosti koje su oni izlivali na svoje obožavaoce. Ovi Duhovi žive zajedno s leve strane, na jednom pustom mestu.

250. Samo onim (ljudima) koji su u istinama prema dobru,⁵³ dozvoljeno je da govore s Anđelima Neba, naročito onima koji priznaju Gospoda i Božansko u Njegovom Ljudskom, jer su u toj istini sva Neba. Jer, kako je bilo pokazano, Gospod je Bog Neba (br. 2-6); Božansko Gospodnje čini Nebo (br. 7-12); Božansko Gospodnje u Nebu jeste ljubav prema Njemu i milosrđe prema bližnjem (br. 13-19). U celini Nebo predstavlja jednog čoveka, a tako isto i svako Društvo Neba; svaki pak Anđeo ima savršeno ljudski oblik, a sve to je prema Božanskom Ljudskom Gospodnjem⁵⁴ (br. 59-86). Iz ovoga je jasno zašto je razgovaranje s Nebom dopušteno samo onima kod kojih je unutarnje (biće) otvoreno Božanskim istinama sve do Gospoda, jer Gospod utiče kod čoveka u njegovo unutarnje biće, a kad utiče Gospod, tada utiče i Nebo. Iz br. 126-140 vidi se da Božanske istine otvaraju čovekovo unutarnje biće, jer je čovek tako sazdan da je po svome unutarnjem biću slika Neba, a po svome spoljašnjem slika sveta (br. 57), i da se unutarnji čovek otvara pomoću Božanskog Istinitog koje proizlazi iz Gospoda, jer je to svetlost Neba i život Neba. (br. 126-140).

251. Uticaj Gospoda kod čoveka ide u čelo, a otuda u celo biće, jer čelo je saobrazno ljubavi, a lice celom unutarnjem biću. Uticaj duhovnih Anđela kod čoveka ide u glavu, u deo koji se nalazi između čela i slepoočnica pod kojima je mozak, jer taj deo glave saobrazan je umu. Uticaj nebeskih Anđela ide u onaj kružni deo glave od ušiju do početka vrata, pod kojim je mali mozak, a taj se deo zove potiljak, jer je taj deo saobrazan mudrosti. Svaki govor Anđela sa čovekom ulazi tim putevima u njegove misli. Po tome sam raspoznavao kakvi su Anđeli koji su sa mnom govorili.

252. Oni koji razgovaraju s Anđelima vide ono što je u Nebu, jer oni vide prema Svetlosti Neba u kome je njihovo unutarnje biće. S druge strane, Anđeli kroz njih vide ono što je na Zemlji. Naime, u tim situacijama Nebo je pripojeno svetu a svet pripojen Nebu, jer kao što je rečeno u br. 246, kada se Anđeli okrenu čoveku, oni se vezuju uz njega u toj meri da su u punom uverenju da im pripada sve ono što pripada čoveku, i to ne samo ono što se odnosi na govor, nego i ono što se odnosi na sluh. S druge strane, čovek je tada u uverenju da mu pripada sve ono što mu se uliva kroz Anđela. U takvoj povezanosti s Anđelima Neba bili su Pradrevni ljudi čija su vremena zbog toga nazvana Zlatnim dobom.⁵⁵ Pošto su ljudi priznavali Božansko pod Ljudskim oblikom, a to znači Gospoda, razgovarali su s Anđelima kao sa sebi sličnima, a isto se tako i Anđeli odnošahu prema njima, pa su na taj način u njima Nebo i svet činili jedinstvo. No čovek se posle toga vremena postupno udaljio od Neba, jer je voleo više sebe nego Gospoda, a više svet nego Nebo. Tako je počeo da oseća zadovoljstvo ljubavi prema sebi i prema svetu odvojeno od zadovoljstva Neba. Na kraju je odvajanje bilo takvo, da on nije ni znao za drugo neko zadovoljstvo osim za ono koje dolazi od ljubavi prema sebi. Tada se dogodilo da se njegovo unutarnje biće, nekad otvoreno prema Nebu, zatvorilo, a njegovo spoljašnje biće otvorilo prema svetu. A kad se to desi, čovek je u Svetlosti s obzirom na sve što pripada svetu, a u mraku u pogledu svega što pripada Nebu.

253. Od toga vremena retko se dešavalo da neki čovek razgovara s Anđelima Neba, što neke, međutim, nije sprečavalo da govore s Duhovima koji nisu u Nebu. Naime, čovekovo unutarnje i spoljašnje biće takvo je, da je okrenuto ili prema Gospodu kao svom zajedničkom Središtu (vidi br. 214) ili prema sebi, a to znači suprotno Gospodu. Unutarnje čovekovo okrenuto prema Gospodu okrenuto je i prema Nebu, a unutarnje koje je okrenuto prema sebi okrenuto je i prema svetu. A oni koji su na tu stranu okrenuti, teško se mogu uzdignuti. Pa ipak, i oni se uzdižu, tj. Gospod ih, koliko god je to moguće, uzdiže, menjajući njihovu ljubav, a to se vrši pomoću istina Reči.

254. Bio sam upoznat sa načinom na koji je Gospod govorio s Prorocima preko kojih je data Reč. On nije govorio s njima kao sa Drevnim ljudima, ulivajući se u njihovo unutarnje biće, već je govorio preko Duhova koji su njima bili poslani, Duhovima koje je Gospod ispunjavao svojim izgledom i kojima je udahnjavao reči koje su oni nalagali Prorocima, tako da je to bio nalog (dictamen) a ne uticaj (influx, ulivanje). A pošto su sve te reči dolazile od Gospoda, sve su bile ispunjene Božanskim, te sadrže u sebi unutarnji smisao koji je takav, da ga Anđeli Neba razumeju u duhovnom i nebeskom smislu, dok ga čovek razume samo u prirodnom. Tako je Gospod povezo Nebo i Zemlju uz pomoć Reči. Tako isto mi je bilo pokazano kako Gospod ispunjava duhove Božanskim: Duh kojega Gospod ispuni Božanskim ne zna drugo nego da je on sam Gospod i da je ono što izgovara Božansko, i sve tako dok ne prestane da govori. Tada opet vidi da je on samo Duh i da nije govorio od sebe nego od Gospoda. Pošto je tako sa Duhovima koji su govorili s prorocima, oni su sami sebe nazivali Jehovom, kao što se može videti ne samo iz Proroka, nego i iz povesnog dela Reči.

255. Da bi se videlo kakva je veza Anđela i Duhova sa čovekom, dozvoljeno mi je ovde da iznesem nekoliko

⁵² Ovde se misli na to da mu ne škode fizički jer im prija da imaju vernike. Ali im škoda na taj način što sprečavaju njihov normalan duhovni razvoj, pa se zato i uklanjaju postupno.

⁵³ Ranije je bilo reči o stepenima duhovnog razvoja čoveka. U prvom čovek postupa prirodno: čini dobro da bi mu se činilo dobro. U drugom postupa duhovno: čini dobro i postupa pravedno bez obzira na nagradu, jer se upravlja prema duhovnim zakonima koji dolaze od Boga. U trećem, čovek čini dobro iz ljubavi prema dobru. Ovakvi ljudi koji žive u ljubavi prema dobru lako i brzo primaju duhovne istine, kao suva zemlja kišu. Takvi i znaju istine u Nebu (kad umre njihovo fizičko telo a nastave da žive unutarnjim telom). Oni su u istinama prema dobru.

⁵⁴ Tj. prema Bogočoveštvu Gospoda Isusa Hrista.

⁵⁵ Zlato je saobrazno dobru u kome su bili Pradrevni ljudi.

činjenica pomoću kojih će ovaj predmet biti bolje rasvetljen. Kada se Anđeli i Duhovi okreću ka čoveku, oni misle da je čovekov govor njihov govor, i da nemaju drugog. To dolazi otuda što su oni u čovekovom govoru a ne u svome kojega se (tada) i ne sećaju. A čim se okrenu od čoveka, oni su opet u svom anđeoskom i duhovnom govoru, te od čovekovog više ništa ne znaju. Slično se i meni dešavalo. Dok sam bio u društvu Anđela i bio u sličnom stanju kakvo je njihovo, govorio sam s njima na njihovom jeziku, više ništa ne znajući o svom. A čim više nisam bio s njima u društvu, govorio sam svojim jezikom. Treba dodati i to da Anđeli i Duhovi, kada se okrenu ka čoveku, mogu da govore sa svake daljine. I sa mnom su tako govorili iz daleka, i to tako zvučno kao da su bili blizu. Ali kada se okrenu od čoveka i razgovaraju između sebe, čovek ne čuje ama baš ništa, makar oni razgovarali i do samog njegovog uha. Tako sam video da se svako povezivanje u Duhovnom svetu odvija prema okretanju. Treba primetiti i to, da njih više može zajedno razgovarati sa čovekom, i čovek sa svima njima. Oni, naime, šalju ispred sebe jednoga Duha ka čoveku s kojim žele da govore. Poslani Duh se okreće ka čoveku, dok se ostali okreću prema tome Duhu i tako usredsređuju misli koje Duh prenosi. Taj Duh tada misli da on govori od sebe, a oni opet da to on govori. Tako se vrši povezivanje više njih s jednim preko okretanja. U nastavku će biti više reči o Duhovima-poslancima, koji se nazivaju i podmetima (subjektima), kao i o opštenju koje se obavlja kroz njih.

256. Nijednom Anđelu ili Duhu nije dozvoljeno da govori po svom sećanju nego samo po sećanju čovekovom. Jer i Anđeli i Duhovi, kao i ljudi, imaju sećanje. Kada bi Duh sa čovekom govorio po svome sećanju, čovek bi morao da stvari iz sećanja toga Duha uzme kao svoje, dok one pripadaju sećanju toga Duha. Tada bi se dogodilo to, da bi se čovek kao svoga sećao nečega što u stvari nije ni čuo ni video. Iskusio sam da je to tako. Otuda je i kod Drevnih ljudi postojalo verovanje da će se posle hiljada godina ponovo vratiti u prethodni život i u sva njegova stanja, kao i verovanje da su jednom već bili rođeni. A to su zaključivali iz toga što im se dešavalo da im kao uspomena naiđe nešto što u stvari nisu nikad ni videli ni čuli. A to se dešavalo upravo onda kad bi Duhovi svojim sećanjem uticali na sećanje ljudi.⁵⁶

257. Ima takođe Duhova koji se nazivaju prirodnim ili telesnim. Kad ovi Duhovi dođu čoveku, oni se ne vezuju sa njegovim mišljenjem kao ostali, nego ulaze u njegovo telo, obuzimajući sva njegova, čula, govore njegovim ustima i pokreću njegove udove, smatrajući svojim sve ono što pripada njemu. To su oni Duhovi koji opsedaju čoveka. Njih je Gospod oterao u Pakao, i tako ih udaljio. Zato danas više nema opsednutih.⁵⁷

O pismu u Nebu

258. Pošto Anđeli imaju govor sastavljen od reči, stoga imaju i pismo kojim svoje misli izražavaju isto kao i govorom. Više puta mi behu poslani listovi prekriveni pismenima, baš kao što su to na svetu rukopisi i odštampani listovi. Mogao sam i da ih čitam, ali mi nije bilo dozvoljeno da iz njih izvlačim smisao, osim tu i tamo, a to stoga što nije prema Božanskom Redu da se pouke Neba primaju kroz spise, već se one primaju kroz Reč (Božiju), jer samo kroz Reč postoji opštenje i veza Neba sa svetom, to jest Gospoda sa čovekom. Iz Jezekilja se vidi da su listovi, pisani u Nebu, bili pokazivani i prorocima: "I pogledah, a to ruka pružena k meni, i gle, u njoj savijena knjiga. I razvi je preda mnom, i bješe ispisana iznutra i spolja" (Jez. 2. 9, 10). A kod Jovana: "I vidjeh u desnici onoga što sjedjaše na prijestolju knjigu napisanu iznutra i spolja, zapečaćenu sa sedam pečata" (Otk. 5. 1.).

259. Gospod se pobrinuo da u Nebu postoji pismo radi Reči. Jer, u svojoj suštini, Reč je Božansko Istinito, odakle proizlazi sva nebeska mudrost, kako kod čoveka, tako i kod Anđela. Nju (Reč) je naložio Gospod, a to što Gospod nalaže prolazi sva Neba redom da bi završilo kod čoveka. Stoga je Ona prilagođena kako mudrosti u kojoj su Anđeli, tako i umnosti u kojoj su ljudi. Otuda dolazi da i Anđeli imaju Reč, i da je čitaju isto kao i ljudi na Zemlji. Iz Nje izvlače (učenja), prema kojima se sačinjavaju propovedi u Nebu (v. br.221). To je ista Reč. Ali u Nebu Ona nema prirodni smisao, a on je za nas doslovan, nego duhovni, a to je Njen unutarnji smisao. U delu O Belom Konju (o kome se govori u Otkrovenju) može se videti kakav je taj smisao.

260. Jednog mi dana beše poslan s Neba jedan listić na kome je bilo ispisano nekoliko hebrejskih znakova. I bi mi rečeno da svaki znak sadrži tajne mudrosti, i da se te tajne nalaze u prevojima znakova, kao i u njihovim zvukovima. Po tome jasno uvideh šta znače Gospodove reči:

"Jer vam zaista kažem: dokle Nebo i zemlja stoji, neće nestati ni najmanjega slova ili jedne tittle iz Zakona" (Mateja 5. 18). U Crkvi je poznato da je Reč Božanskog obeležja sve do naglasaka. Ali nije poznato gde je to Božansko sakriveno, niti se to znalo, pa će zato sada biti rečeno: U najunutarnijem Nebu pismo se sastoji od raznih izvijenih i

⁵⁶ Psihologija ima svoje objašnjenje za pojavu koja se ovde objašnjava. To je fenomen nazvan »dējá vu« (već jednom viđeno). Ako je tačno objašnjenje koje daje pisac, onda se time mogu tumačiti verovanja u zagrobni život u oblicima koje ona imaju kod drevnih Egipćana. U drevnom Egiptu cvetala je magija i nekromantija. Veze sa nevidljivim svetom bile su opipljivije nego kod kasnijih civilizacija, pa su se duhovi mešali sa ljudima, "ulivajući" tako svoje pamćenje u ljudsko. Ljudi su lako mogli verovati da su nekad živeli jer su se »sećali« svog prethodnog života. Slučajeva takvog sećanja ima i u naše vreme, iz čega neki izvlače potvrdu da postoji seoba duša.

⁵⁷ Slučajevi opsedanja beleže se kroz ceo srednji vek, a dešavaju se i danas. Zanimljivo je primetiti da su hrišćanski misionari nalazili u Kini slučajeve opsednutosti, onakve kakvi su opisani u Jevandeljima. Obaveštenje koje daje pisac i ne mora biti tačno. On je pisao što je saznao u toj dimenziji u koju je bio uveden milošću, a sa zadatkom da tumači unutarnji smisao Sv. Pisma i da najavi Drugi dolazak Gospodnji, ali je izneo i mnoge pojedinosti koje nemaju neposrednu vezu s ta dva glavna zadatka, pa tako i ovo o opsednutosti.

savijenih oblika, a ovi su svi usaglašeni obliku Neba. Pomoću njih Anđeli izražavaju tajne svoje mudrosti, kao i mnogo drugih stvari koje se rečima ne mogu iskazati. A što je najčudnije, Anđeli poznaju to pismo bez učenja i bez učitelja. Ono je u njih usađeno kao i govor, o čemu je bilo reči u br. 236. Eto zašto je to nebesko pismo. Ono je u njih usađeno zato što se svako rasprostiranje misli i osećanja, kao i svako saopštavanje mudrosti i uma, tamo vrši po obliku Neba (v. br. 201). Otuda dolazi to da njihovo pismo teče na taj način. Beše mi rečeno da su Pradrevni ljudi na Zemlji, pre nego što su bila izmišljena slova, imali slično pismo, i da se to pismo prenelo u znakove hebrejskog jezika, koji su svi u drevna vremena bili savijeni, i nijedno se nije kao danas završavalo pravim crtama. Otuda dolazi da se u Reči nalaze tajne Neba, pa i u njenim jotama, naglascima i crtama slova.

261. To pismo, koje je celo iz nebeskih oblika, u upotrebi je u Unutarnjem Nebu, gde žive oni koji su u mudrosti više od ostalih. Tim se oblicima izražavaju osećanja iz kojih teku misli, sledeći jedna drugu već prema predmetu o kome je reč. Otuda dolazi to da to pismo sadrži tajne koje se ne mogu iscrpiti mišljenjem. Bilo mi je dopušteno da vidim to pismo. Međutim, u nižim Nebesima nema takvoga pisma. Tamo je pismo slično pismu na svetu, sa sličnim slovima, ali ona nisu čitljiva čoveku, jer su na anđeoskom jeziku, a anđeoski jezik nema ništa zajedničko sa ljudskim (v. br. 237). Naime, Anđeli ovih Nebesa pomoću samoglasnika izražavaju osećanja, suglasnicima (izražavaju) ideje mišljenja koje proističe iz osećanja, a rečima (izražavaju) smisao (v. br. 236, 241). Štaviše, ovo pismo sadrži u malo reči više no što bi čovek mogao da opiše na nekoliko stranica. I to mi je pismo bilo stavljeno pred oči. Na taj način Anđeli u nižim Nebesima imaju Reč, dok je Ona u Unutarnjem Nebu napisana nebeskim oblicima.

262. Treba primetiti da u Nebu pismo teče iz samog mišljenja Anđela i to takvom lakoćom kao da samo izvire, a ruka ne okleva pri izboru reči, zato što su reči, bilo da ih govore ili pišu, saobrazne idejama njihovog mišljenja, a svaka saobraznost je prirodna i samonikla. Međutim, u Nebu postoji i pismo koje (se piše) i bez pomoći ruke, prema saobraznosti misli, ali to pismo nije trajno.

263. Video sam u Nebu i pisma sastavljena od brojeva postavljenih u nizove, slično pismima sastavljenim od slova i reči. Bilo mi je saopšteno da to pismo dolazi iz Unutarnjeg Neba, čije se pismo (v.br. 260,261) kod Anđela nižeg Neba u koje se ponekad uliva misao iz Unutarnjeg Neba, predočava u vidu brojeva i da to bročano pismo sadrži tajne, od kojih se neke ne mogu obuhvatiti mišlju niti izraziti rečju. Naime, brojevi se saobražavaju, to jest kao i reči imaju značenje prema Saobraznosti, s tom razlikom što brojevi sadrže opšte ideje, a reči posebne. A kako jedna opšta ideja obuhvata bezbroj pojedinačnih, otuda dolazi da bročano pismo sadrži mnogo više tajni negoli slovno pismo. Tako sam uvideo da u Reči i brojevi imaju značenje. U delu Nebeske Tajne, tamo gde se govori o brojevima, može se videti šta znače prosti brojevi, na pr. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, a šta složeni 20, 30, 50, 70, 100, 144, 1000, 10000, 12000, i još mnogo drugih. U tome bročanom pismu na početku uvek stoji jedan broj od kojega oni koji idu za njim zavise kao od svoga podmeta (subjekta), jer je taj broj kao neki pokazatelj onoga o čemu je reč. Prema njemu se određuju oni koji dolaze za njim.⁵⁸

264. Oni (ljudi) kojima o Nebu nije ništa poznato i koji o njemu neće da misle osim kao o nečem atmosferskom, gde Anđeli lete kao svesni umovi bez čula sluha i vida, takvi ne mogu shvatiti da Anđeli imaju i govor i pismo. Takvi (ljudi) postojanje svega stavljaju u tvarno, dok u stvari u Nebu postoji sve onako stvarno kao i na svetu. Tamo Anđeli imaju sve korisno za život, kao i sve što je potrebno za mudrost.

O mudrosti Anđela u Nebu

265. Teško je razumeti kakva je mudrost Anđela, jer ona toliko preseže ljudsku da se ne mogu ni uporediti. Nama (ljudima) to presežuće transcendentno, ne izgleda kao nešto (postojeće). Međutim, kod njegovog opisivanja treba se poslužiti nekim istinama koje još nisu upoznate. A te istine, pre nego se upoznaju, postoje u našem umu kao senke, skrivajući tako svoje pravo svojstvo. Pa ipak, i one se mogu saznati, te prema tome i razumeti, ali to samo u slučaju kada um nade u njima zadovoljstvo. Naime, dolazeći od ljubavi, zadovoljstvo nosi sa sobom Svetlost, te stoga u onima, koji vole onopripadajuće Božanskoj i nebeskoj mudrosti, blista Svetlost iz Neba.

266. Šta je to mudrost Anđela može se zaključiti iz toga što su oni u Svetlosti Neba i što je Svetlost Neba u svojoj suštini Božansko Istinito ili Božanska Mudrost, a to se vidi iz br. 126 - 133. Anđeli su i u Nebeskoj Toplini koja je u svojoj suštini Božansko Dobro ili Božanska Ljubav, odakle im dolazi osećanje i zadovoljstvo u postajanju mudrim. Da Toplina Neba jeste Božansko Dobro ili Božanska Ljubav, vidi se iz br. 130 - 140. Anđeli su u mudrosti u toj meri, da se mogu nazvati Mudrostima. To se može zaključiti iz toga, što sve njihove misli i svu njihova osećanja teku prema obliku Neba, a to je oblik Božanske Mudrosti, i što je sve njihovo Unutarnje, koje prima mudrost, sastavljeno po tom obliku. Da se misli i osećanja Anđela, te stoga i njihov um i mudrost, rasprostiru prema obliku Neba, vidi se iz br. 201 - 212. Da je njihova mudrost mnogo iznad ljudske, može se videti i po tome što je njihov govor govor mudrosti, jer teče neposredno i samoniklo iz misli, a ova ističe iz osećanja. Tako je njihov govor samo spoljašnji oblik misli prema osećanju. Otuda se da zaključiti da kod njih nema ničega što bi ih odvrćalo od Božanskog Uticaja, niti bilo čega spoljašnjeg što bi, kao kod čoveka, ulazilo u njihov govor. Da je govor Anđela govor njihove misli i osećanja, vidi se iz br. 234 - 245. Ono što još više doprinosi njihovoj mudrosti jeste to, što se

⁵⁸ Pisac daje samo sakralnu numerologiju (duhovno značenje brojeva u Sv. Pismu ili Reči). Samo na jednom mestu u Dnevniku (koji on nije bio namenio objavljivanju) govori o značenju datuma svoga rođenja.

sve ono što vide očima i opažaju čulima slaže sa njihovom mudrošću, pošto su za njih sve stvari Saobraznosti, a to znači uzorni oblici sličnih stvari koje sazdavaju njihovu mudrost. Da su sve stvari koje se javljaju u Nebu Saobraznosti s unutarnjim (stanjima) kod Anđelâ, i da su one predstave njihove mudrosti, vidi se iz br. 170 - 182. Osim toga, misli Anđela nisu ograničene i skućene idejama prostora i vremena, kao što je to slučaj sa mislima ljudi. Prostor i vreme su svojstveni prirodi, a to odvrća um od duhovnih stvari i oduzima širinu umnom sagledavanju. Da su ideje Anđela bez vremena i prostora pa tako i manje ograničene u poređenju sa ljudskim, vidi se iz br. 162 - 169 i 191 - 199. Misli Anđelâ ne odnose se ni na šta što je zemaljsko i tvarno, niti u njih ulazi neki nemir zbog životnih potreba. Tako oni nisu nikada bez zadovoljstva mudrosti, kao što su to ljudske misli često. Naime, Gospod Anđelima sve daje besplatno. Oblače se, hrane i stanuju besplatno (v.br. 181 - 190). Uz to, darivani su zadovoljstvima i čarima prema tome kako primaju mudrost koja proizlazi od Gospoda. Ove pojedinosti su iznete da bi se znalo otkuda Anđelima tolika mudrost.

267. Da Anđeli imaju tako veliku mudrost, to je zato što je njihovo Unutarnje otvoreno, i što se mudrost, kao i sve što je savršeno, uvećava prema Unutarnjem, to jest prema otvaranju Unutarnjeg. Kod svakog Anđela postoje tri stepena života, što je saobrazno trima Nebesima (v.br. 2940). Kod kojih je otvoren prvi stepen, ti su u Prvom ili Spoljašnjem Nebu. Oni kod kojih je otvoren drugi stepen, ti su u Drugom ili Srednjem Nebu. A oni kod kojih je otvoren treći stepen, ti su u Trećem ili Unutarnjem Nebu. Mudrost Anđelâ odnosi se na te stepene. Otuda mudrost Anđelâ Unutarnjeg Neba znatno nadilazi mudrost Anđelâ Srednjeg Neba, a mudrost ovih poslednjih prevazilazi mudrost Anđelâ Spoljašnjeg Neba (v.br. 209, 210, a o stepenima vidi br. 38). Do takvih razlika dolazi otuda što ono pripadajuće višem stepenu jesu pojedinačnosti (singularia), a ono što pripada nižem jesu opštosti (communia). A pojedinačnosti sadrže u sebi opštosti.⁵⁹ Pojedinačnosti se odnose prema opštostima kao hiljada ili mirijada prema jedinici. U sličnom odnosu je mudrost Anđelâ jednog višeg Neba prema mudrosti Anđelâ nižeg Neba. Pa ipak, mudrost Anđelâ Spoljašnjeg Neba nadilazi na sličan način čovekovu mudrost, jer čovek je u stanju telesnosti i pripada svetu telesnih čula, a telesnočulno je na najnižem stepenu. Otuda se može videti kakvu mudrost mogu imati oni koji misle prema čulnom, to jest oni koji su nazvani čulnim ljudima. Oni nemaju nikakve mudrosti već imaju samo znanje.⁶⁰ Sasvim je drugačije sa ljudima čije je mišljenje uzdignuto iznad čulnog, a naročito sa onima čije je Unutarnje otvoreno sve do nebeske Svetlosti.

268. Koliko je velika mudrost Anđelâ, može se zaključiti iz činjenice da u Nebu postoji opštenje svega sa svim. Umnost i mudrost jednog pripštava se drugome. Nebo je zajednica svih dobara. Tome je razlog to, što je nebeska Ljubav takva da jedan drugome želi sve da pruži. Otuda dolazi to, da u Nebu niko ne oseća u sebi jedno dobro kao dobro sve dok ga ne vidi i u drugome. Otuda blaženstvo Neba. To Anđeli imaju od Gospoda čija je Ljubav upravo takva. Iskustvom mi je bilo dano da uvidim da takvo opštenje postoji u Nebu. Ponekad su prosti Duhovi bivali uzdignuti u Nebo, gde su ulazili u anđeosku mudrost i razumevanje, i gde su govorili stvari koje u prethodnom stanju nisu mogli ni proslaviti.⁶¹

269. Međutim, rečima se ne može u potpunosti opisati kakva je mudrost Anđelâ, ali se donekle može naslikati uz pomoć nekih opštosti. Anđeli mogu jednom jedinom rečju više da izraze negoli čovek sa hiljadu. Osim toga, u jednoj anđeoskoj reči ima bezbroj stvari koje se ne mogu izraziti rečima ljudskog jezika. Naime, u svakoj reči koju izgovori Anđeo postoji nadovezivanje tajni mudrosti do kojih ljudske znanosti nikad ne dosežu. Ono što ne mogu izraziti rečima, to (Anđeli) čine zvukovima koji sadrže osećanja. Jer - kao što je gore rečeno (u br. 236, 241), zvukovi izražavaju osećanja, a reči ideje misli koje proizlaze iz tih osećanja. Stoga se za ono što se čuje u Nebu kaže da je neizrecivo.⁶² Tako isto, Anđeli mogu da u malo reči izgovore ono što je napisano u čitavoj knjizi, te da u jednu reč unesu stvari koje uzdižu ka unutrašnjoj mudrosti. Reči se (kod Anđelâ) razlikuju na bezbroj načina prema nazovima stvari koje se u sklopu nalaze u mislima. Unutarnji Anđeli u stanju su da prema zvuku reči onoga ko govori poznaju ceo njegov život, jer oni kroz zvuk, idejama uraznovršćen u reči vide njegovu vladajuću Ljubav, u kojoj su upisane stvari njegovog života. Po tome se vidi kakva je mudrost Anđela. Njihova mudrost prema ljudskoj je kao mirijada prema jedinici, ili kao pokretačke snage celoga tela, kojima nema broja, prema jednoj delatnosti koja iz njih potiče, a koja čoveku izgleda kao jedna jedina stvar; ili kao hiljade potankosti koje se vide dobrim mikroskopom prema onome što vidi golo oko. Ovo bih želeo da oslikam još jednim primerom: Jedan mi je Anđeo, shodno svojoj mudrosti, opisao Ponovno Rođenje. Izneo je redom na stotine tajni koje se na njega odnose, a svaku tajnu ispunio idejama u kojim su bile druge još unutarnjije, i tako od početka do kraja, jer je prikazao kako se

⁵⁹ Svedenborg ovde zastupa stanovište u filosofiji poznato pod imenom nominalizam To je jedno od dva ključna rešenja čuvenog i dugovekovnog srednjevekovnog spora oko statusa opštih pojmova (universalia). Drugo rešenje po kome opštem pripada najviše, a pojedinačnom najmanje stvarnosti (realnosti), naziva se realizam.

⁶⁰ Scientia što označava memorijsko i površno znanje, dok cognitio označava dublje znanje koje se približava mudrosti.

⁶¹ Čitalac nedovoljno upućen u načela i pravila Božanskog Reda i duhovnog života zapitaće se na ovakvom mestu: Zašto Bog jednim činom svoje volje ne promeni stanje jednog prostog Duha u stanje razvijenog i iskusnog i time uzdigne "mase" na viši i blaženiji stepen života? Zašto tako isto ne uzdigne, odnosno promeni, rđave u dobre, sve do savršenstva, pa da ne bude Pakla ni na Zemlji ni s onu stranu nevidljive zavese? Na to treba dati ovaj odgovor: lako bi to Bog želeo, On to NE MOŽE da uradi jer je On Bog ograničen Redom koji je On SAM. Po tome, čovekovo usavršavanje, odnosno duhovni rast, odvija se uz saradnju čoveka sa Bogom. Izletiti u viši stepen su izuzetak, retko moguće, i kratkotrajan.

⁶² Odnosi se na svedočenje apostola Pavla koji u Poslasticama pominje da je bio uzdignut do trećeg neba.

preporađa duhovni čovek, kako je kao nošen u majčinoj utrobi, kako se rađa, raste i postupno usavršava. I reče da bi tih tajni mogao nabrojati na hiljade, da se to što je rekao odnosi samo na ponovno rađanje. Spoljašnjeg čoveka, a da su tajne Ponovnog rođenja Unutarnjeg čoveka još brojnije.⁶³ Iz ovoga kao i iz mnogo drugih stvari koje naučih od Anđelâ, jasno sam video kako je velika njihova mudrost, a kako veliko neznanje čoveka, koji jedva da ima pojma o tome šta je to Ponovno rođenje, a ne razlikuje nijedan njegov stupanj.

270. A sada će biti reči o mudrosti Anđelâ Trećeg ili unutarnjeg Neba; biće pokazano koliko ona nadilazi mudrost Anđela Prvog ili Poslednjeg Neba. A to je tako stoga što je njihovo Unutarnje otvoreno u trećem stepenu, dok je kod Anđelâ Prvog Neba otvoreno u prvom stepenu; svaka pak mudrost raste prema Unutarnjem (v. br. 208, 267). Pošto je Unutarnje Anđelâ Trećeg Neba otvoreno u trećem stepenu, Božanske Istine kao da su upisane u njih, jer je Unutarnje trećeg stepena više nego ijedno drugo po obliku Neba saobrazno Božanskom Istinitom, to jest u skladu sa Božanskom Mudrošću. Otuda dolazi da su Božanske Istine kao da upisane i usađene kod tih Anđela. Eto zbog čega ti Anđeli priznaju Božanske Istine istog časa kada ih čuju i kao da ih vide unutar sebe. I pošto su takvi, Anđeli toga Neba nikada ne rasuđuju o Božanskim Istinama, a još manje raspravljaju jesu li to istine ili ne. Oni čak i ne znaju šta je to verovati ili imati veru. Oni kažu: "Šta je to vera, kad vidim da je nešto tako?" Oni to slikovito prikazuju poređenjima, na primer: To bi bilo kao kad bi neko sa svojim prijateljem, posmatrajući neku kuću i razne stvari u njoj, ovome rekao da mora verovati da ona postoji i da je takva kakvom je vidi; ili kad bi, posmatrajući vrt i u njemu drveće i voće, rekao svom prijatelju da mu valja verovati da su to zaista vrt, drveće i voće, iako ovaj sve to jasno vidi svojim očima. Zbog toga ovi Anđeli nikada ne pominju veru niti o njoj imaju neku ideju. Zato oni i ne razmišljaju o Božanskim Istinama, a još manje raspravljaju o njihovoj istinitosti. Ali Anđeli Prvog ili Krajnjeg Neba u svom unutarnjem (biću) nemaju Božanske Istine tako upisane, jer je kod njih otvoren samo prvi stepen života.⁶⁴ Oni rasuđuju o tim istinama. A oni koji rasuđuju, jedva da vide nešto dalje od samog predmeta o kome rasuđuju, odnosno oni vide samo onoliko dalje koliko je potrebno da bi ga potvrdili u nekoliko stavova. A kada ga tako potvrde, oni kažu da će ti stavovi biti članci vere u koje se mora verovati. O tome sam razgovarao s Anđelima koji mi rekoše da između mudrosti Anđelâ Trećeg Neba i mudrosti Anđelâ Prvog Neba postoji razlika kao između svetlosti i tame. Mudrost Anđelâ Trećeg Neba čak uporediše sa velelepnim dvorcem, ispunjenim sve samim upotrebljivim stvarima, oko koje su Vrtovi, koji su opet opkoljeni divotama, pa govorahu da ovi Anđeli, pošto su u istinama mudrosti, mogu ući u taj dvorac, sve razgledati, šetati po Vrtovima, uživati u svemu što je u njima. Drugačije je pak s onima koji rasuđuju o istinama, a naročito s onima koji o njima raspravljaju. Ovi - ne sagledavajući istine prema Svetlosti Istinitog, nego ih izvlačeći iz drugih ili pak iz doslovnog smisla Reči koju ne razumeju iznutra - zahtevaju da se u njih veruje, ne želeći da se u te stvari iznutra udubljuju. Za te mi je Anđele rečeno da ne mogu stići ni do prvog ulaza u dvorac mudrosti, a kamoli u njegove odaje ili u Vrtove, radi šetnje, jer se oni zaustavljaju na prvom koraku. Naprotiv, one koji su u istinama ništa ne preči da uđu i da se kreću svuda jer ih istine, koje vide, svuda vode, čak do u prostrana polja, zato što je svaka istina, šireći se beskrajno, povezana sa hrpom drugih istina. Oni mi rekoše i to da se mudrost Anđela Unutarnjeg Neba baš i sastoji u tome da Božansko i Nebesko vide u svakom predmetu, kao i divote u nizu više predmeta. Jer sve se stvari, koje se pokazuju njihovom pogledu, saobražavaju. Na primer, kada vide dvorce i bašte, njihov se pogled ne zaustavlja na tim predmetima, već proniče u ono Unutarnje iz kojeg takvi predmeti potiču, a to je ono čemu se ti predmeti saobražavaju. Oni to Unutarnje vide u svojoj njegovoj raznolikosti prema izgledu predmeta, tako da u isto vreme vide redom i u nizovima bezbroj stvari, koje unose u njihove umove takvo zadovoljstvo, da izgledaju kao da su van sebe od oduševljenja.⁶⁵ Sve ono što se vidi u Nebu saobrazno je Božanskim stvarima koje u Anđelima postoje od Gospoda, a to se vidi iz br. 170-176.

271. Anđeli Trećeg Neba su takvi jer su u ljubavi prema Gospodu i jer Gospod otvara treći stepen njihovog unutarnjeg bića koje pripada njihovom umu, a taj stepen je prijemnik za sve što pripada mudrosti. Štaviše, treba znati i to da se Anđeli Unutarnjeg Neba neprestano usavršavaju u mudrosti, i to na drugi način od Anđelâ Spoljašnjeg Neba. Anđeli Unutarnjeg Neba ne pohranjuju božanske Istine u svoje pamćenje, niti stvaraju neku nauku, nego čim ih čuju shvataju ih i primenjuju u život. Eto zašto Božanske Istine u njima ostaju kao upisane, jer tako ostaje ono što je primljeno u život. Drugačije to ide kod Anđelâ Spoljašnjeg Neba. Oni prvo pohranjuju božanske Istine u pamćenje i onda ih oblikuju u nauku. Otuda ih izvlače i pomoću njih usavršavaju svoj razum, primenjujući ih u život a da ih pri tome na opažaju kao istine na unutarnji način. Otuda oni žive u delimičnoj tami. Još je vredno izneti da se Anđeli Trećeg Neba usavršavaju u mudrosti preko sluha, a ne preko vida. Ono što oni čuju u propovedima ne ulazi im u pamćenje, nego neposredno u opažanje i volju, postajući tako deo života. Međutim,

⁶³ Pod Spoljašnjim čovekom se uglavnom misli na misaoni, razumski i umni deo svesti, a pod Unutarnjim čovekom na voljni, emotivni i motivacioni deo. Međutim, pod Spoljašnjim čovekom se misli i na onaj deo čovekove duše u koji sam dotični čovek ima uvid i može da nad njim ostvari nadzor dok se pod Unutarnjim misli na dublje oblasti duše u kojima počiva nasledno zlo, kao i skriveni pokretači čovekovih misli i delatnosti a koje može da dovede u red samo Gospod, posle čovekovog preobražaja.

⁶⁴ Da se ne bi stvorio kriv utisak da se ovi stepeni odnose samo na razumevanje istine, treba istaći da su ovo prevashodno STEPENI ŽIVOTA, u okviru kojih se kreće i odvija život ljudi i Anđela. Treći stepen saznavanja bi u psihologiji odgovarao tzv. intuitivnom saznavanju.

⁶⁵ Zadovoljstvo, oduševljenje i uživanje su reči koje prate opise nebeskih stanja. Svaka ljubav, bilo prema dobru ili zlu, istini ili obmani, predmetu ili osobi, prema Bogu ili prema sebi, nosi sa sobom odgovarajuće zadovoljstvo, kako na svetu, tako i preko nevidljive zavese. Samo što je tamo to zadovoljstvo snažnije.

ono što Anđeli vide ulazi u njihovo pamćenje, o čemu tada rasuđuju i govore. Po tome sam jasno video da je za njih put slušanja put mudrosti. A to ishodi i iz Saobraznosti, jer uho je saobrazno poslušnosti, a poslušnost pripada životu, dok je oko saobrazno umu, a um pripada Učenju. Stanje tih Anđela je, na primer, opisano u Reči, kao kod Jeremije: “Metnuću zavjet svoj u njih, i na srcu njihovu napisaću ga... I neće više učiti prijatelj prijatelja ni brat brata govoreći: poznajte Gospoda. Jer će me znati svi od maloga do velikoga” (Jer. 31, 33, 34). A tako i kod Mateja: “Dakle neka bude vaša riječ: da, da; ne, ne; a što je više od ovoga, oda zla je” (Mat. 5. 37). “Što je više, oda zla je”, to je zato što ono ne dolazi od Gospoda. Jer istine u kojima su Anđeli Trećeg Neba dolaze od Gospoda, pošto su ti Anđeli u ljubavi prema Njemu: Ljubav prema Gospodu u tome Nebu, to je hteti i tvoriti Božansko Istinito, jer u Nebu je Gospod Božansko Istinito.

272. Pored već navedenih uzroka za to da Anđeli mogu primiti toliku mudrost, navedimo i taj, koji je u Nebu glavni, naime da su oni bez ljubavi prema samima sebi. Koliko je neko bez te ljubavi, toliko može da primi Božansko. Ta ljubav zatvara unutarnje (biće) prema Gospodu i prema Nebu, a otvara spoljašnje i okreće ga prema sebi. Eto zbog čega su oni, kod kojih vlada ta ljubav, u tminama u pogledu svega onoga što se odnosi na Nebo, ma u kojoj svetlosti bili u pogledu onoga što se odnosi na svet. Anđeli naprotiv, nemajući te ljubavi, u svetlosti su mudrosti, jer nebeska ljubav u kojoj su oni jeste ljubav prema Gospodu i ljubav prema bližnjemu. One otvaraju unutarnje biće, zato što te ljubavi proističu od Gospoda i zato što se On Sam u njima nalazi. Da te ljubavi sačinjavaju Nebo i da otvaraju Nebo u svakom pojedinom čoveku, vidi se iz br. 13-19. Pošto nebeske ljubavi otvaraju unutarnje biće prema Gospodu, to Anđeli svoje lice u Duhovnom svetu okreću ka Gospodu (br. 142). To je stoga što je ljubav ta koja okreće unutarnje biće svakog čoveka, a lice se okreće na istu stranu na koju se okreće unutarnje biće, jer lice sačinjava jedinstvo s unutarnjim bićem, pošto je ono samo spoljašnji oblik unutarnjeg bića. Iz toga što ljubav okreće k sebi i unutarnje biće i lice, proizlazi da se ona s njima i vezuje, jer je ljubav ta duhovna veza. Iz toga izlazi da im ona predaje sve što je njeno. Upravo po tome Okretanju, Vezivanju i Opštenju Anđeli imaju mudrost. A da se svako povezivanje u Duhovnom svetu vrši prema okretanju, vidi se iz br. 255.

273. Anđeli se stalno usavršavaju u mudrosti. Pa ipak, nikada u mudrosti ne mogu biti toliko savršeni da između njihove mudrosti i Božanske Mudrosti ne postoji odnos. Jer Gospodova Božanska Mudrost je Beskonačna, dok je mudrost Anđela konačna. A između Beskonačnog i Konačnog nemoguća je srazmera.

274. Pošto mudrost usavršava Anđele i sačinjava njihov život, i pošto se Nebo sa svojim dobrom u svakom pojedinom Anđelu uliva prema njegovoj mudrosti, to iz toga sledi da tamo svi žele mudrost i da je žudno traže, baš kao što gladan čovek traži hranu. A znanje, razumevanje i mudrost jesu duhovna hrana kao što su jela prirodna. A te se dve hrane saobražavaju.

275. Anđeli istog Neba, pa i istog Društva, nisu u podjednako mudrosti. Oni koji su u većoj zauzimaju sredinu, dok su ostali smešteni okolo, do granica. Opadanje mudrosti prema razdaljinama počev od sredine jeste kao slabljenje svetlosti prema tami, v. br. 43 i 128. Kod njih je i svetlost u sličnom stepenu, zato što je Svetlost Neba u stvari Božanska Mudrost, a svak je u Svetlosti prema tome kako prima mudrost. O Svetlosti u Nebu i raznovrsnom primanju vidi br. 126-132.

O stanju Nevinosti Anđela u Nebu

276. Malo je ljudi na svetu koji znaju šta je to nevinost i kakva je, a oni koji žive u zlu u potpunom su neznanju o tome. Istina je da se nevinost očima pokazuje na licu, u govoru i pokretima, osobito kod male dece. Pa i pored toga, nije poznato šta je to nevinost, a naročito to, da ona pohranjuje Nebo u čoveku. Da se o njoj sazna, redom ću govoriti o Nevinosti detinjstva, zatim o Nevinosti mudrosti, i na kraju o Nebu u pogledu Nevinosti.

277. Nevinost detinjstva, a ta je prisutna kod male dece, nije stvarna Nevinost jer je ona tu samo u spoljašnjem, a ne i u unutarnjem obliku. Pa ipak, prema njoj se može dokučiti kakva je Nevinost jer se ona sa sjajem pokazuje na dečjem licu, u nekim pokretima, i kad govore, što sve deluje na čoveka. Naime, vidljivo je da deca nemaju unutarnje mišljenje, jer ne znaju šta je dobro a šta zlo, ni šta je istina a šta laž, a otuda potiče misao. Iz toga ishodi da ona nemaju pameti koja bi poticala iz njihovog Vlastitog. Ne postavljaju sebi nikakav cilj, ne odlučuju ni o čemu, te nemaju nikakve zle namere. Nemaju Vlastitog⁶⁶ (Proprium) oštećenog ljubavlju prema sebi i svetu, Sebi ništa ne pripisuju, a sve što prime nose svojim roditeljima. Zadovoljna su sitnicama i bezvrednim stvarima koje im neko da, stavljajući u njih sve svoje zadovoljstvo. Nemaju nikakve brige za hranu i odeću, niti bojazni za budućnost. Ne baziraju se na svet, niti mnogo u njemu razumeju. Vole svoje roditelje, svoju dadilju i druge s kojima se u nevinosti igraju. Daju se voditi, poslušna su, i jer su u takvom stanju, ona sve primaju kao stvar života. Stoga, i ne znajući zašto, stiču lepo ponašanje, zatim uče da govore i počinju da pamte i da misle, a pri tome im stanje nevinosti

⁶⁶ Učenje o Vlastitom čovekovom (proprium homini) zauzima istaknuto mesto u Trećem Zavetu. Posmatrano u svetlosti unutarnjeg značenja knjige o Postanju, Vlastito (predstavljeno Evom) bilo je u početku sastavni deo čovekovog celovitog bića koje je bilo u skladu sa Božanskim Redom. Pa i posle odvajanja, ono je dugo postojalo u granicama toga Reda (predstavljeno Edenskim Vrtom pre kušanja ploda sa drveta poznanja dobra i zla). Na nesreću, kroz to Vlastito došlo je do osamostaljenja i otpadništva čovekovog, čime se spoljašnje biće otvorilo ka svetu a unutarnje zatvorilo. Vlastito teži da voli sebe i svet, pa je opterećeno naslednim zlom, koje se kroz obnovu i prepород može suzbiti. Deca sve to nose skriveno u sebi, ali u početku primaju uticaj iz Unutarnjeg Neba kako bi se kroz taj uticaj nakalemile Božanske Istine koje treba da odigraju važnu ulogu u obnovi i prepородu čoveka.

služi kao posrednik preko kojega se ove stvari primaju i usađuju. Međutim, ta Nevinost, kao što je rečeno, samo je spoljašnja jer pripada samo telu, a ne i umu. Naime, njihov um još nije oblikovan, a Um je razum i volja, odnosno misao i osećanje. U Nebu mi je rečeno da su pod brigom Gospodnjom naročito mala deca, da im Uticaj dolazi iz Unutarnjeg Neba gde vlada stanje Nevinosti; da taj Uticaj ulazi u njihovo Unutarnje; da se na njih utiče samo kroz (njihovu) Nevinost; da im se zato Nevinost pokazuje na licima i u pokretima; da je baš to ono što iznutra deluje na roditelje i stvara ljubav koja je nazvana Storge.⁶⁷

278. Nevinost mudrosti je stvarna Nevinost, zato što je unutarnja, jer pripada umu, a to znači volji i razumu. Gde je Nevinost u volji i razumu, tu je odmah i mudrost, jer ona njima pripada. Zato se u Nebu kaže da Nevinost živi u mudrosti i da Anđeo ima onoliko mudrosti koliko ima nevinosti. Anđeli potvrđuju da je tako, govoreći da oni, pošto su u stanju Nevinosti, ne pripisuju sebi nikakvo dobro, pripisujući Gospodu sve što primaju; da oni hoće da ih On vodi, a ne da sami sebe vode; da oni vole sve što je dobro i nalaze zadovoljstvo u svemu istinitom, zato što oni znaju i vide da voleti dobro, a shodno tome i hteti i tvoriti ga, znači voleti Gospoda, a voleti Istinu, to je voleti bližnjega;⁶⁸ da oni žive zadovoljni sa onim što imaju, bilo to malo ili mnogo, zato što znaju da primaju onoliko koliko je za njih dobro: malo oni kojima treba malo, a puno oni kojima treba puno; a da oni sami ne znaju šta im treba, nego da to znanje pripada jedino Gospodu čije Proviđenje gleda na ono što je dobro za večnost. U njima, dakle, nema nemira zbog budućnosti. Staranje za budućnost, a to nazivaju brigom za sutrašnjicu, po njihovom shvatanju zadaje strah da će se nešto izgubiti ili da se neće primiti ono što je potrebno za život. U njihovom međusobnom ophođenju zlo im nikada nije cilj, nego uvek ono dobro, pravedno i iskreno. Delovati s lošim ciljem, to oni nazivaju podmuklošću, a nju izgone kao zmijski otrov, zato što je potpuno suprotna Nevinosti. Pošto ništa snažnije ne vole nego da ih vodi Gospod, i pošto Njemu zahvaljuju za sve što primaju, oni su stoga okrenuti od svog Vlastitog, a koliko su od njega okrenuti, toliko Gospod u njih utiče. Otuda proizlazi da oni ništa od onoga što čuju od Gospoda, bilo to putem Reči ili propovedi, ne otpremaju u sećanje nego mu se odmah pokoravaju, a to znači da ga odmah hoće i odmah čine tako da im volja u stvari bude sećanje. Najčešće izgledaju jednostavni u spoljašnjem obliku, a mudri i razboriti u unutarnjem. To su oni koje označava Gospod, kad kaže: "Budite mudri kao zmije a prosti kao golubovi" (Mat. 10. 16). Takva Nevinost nazvana je Nevinost mudrosti. Pošto Nevinost nijedno dobro ne pripisuje sebi nego Gospodu, i pošto voli da je Gospod vodi, a kroz to se prima svako dobro i svaka istina, to jest mudrost, čovek je stvoren na takav način da, dok je dete, bude u spoljašnjoj Nevinosti, a kad ostari u unutarnjoj, ne bi li kroz prvu stigao u drugu. Eto zašto čovek, kada ostari, opada telom i ponovo postaje kao dete, ali mudro, što znači kao Anđeo. Jer Anđeo je u suštinskom smislu mudro dete. Otuda dolazi da u Reči "Dete" označava Nevinost, a "Starac" znači Mudrog u kome je Nevinost.

279. Tako je isto sa svakim čovekom koji se preporodi. Preporod (Regeneratio) je ponovno rođenje duhovnog čoveka. Čovek se prvo uvodi u Nevinost detinjstva, što se sastoji u tome da on ne može znati istinu ni tvoriti dobro sam nego samo po Gospodu, kao i u tome što želi da traži istinu i dobro samo zato što su to istina i dobro; Gospod mu postupno daje istinu i dobro. On ga prvo uvodi u znanje, zatim iz znanja u razumevanje, i na kraju iz razumevanja u mudrost, što je sve praćeno Nevinošću, koja se sastoji, kao što je rečeno, u tome da čovek ne može znati istinu ni tvoriti dobro po sebi nego sve preko Gospoda. Ne uviđajući ovu istinu, niko ne može ništa da primi od Neba. U tome se uglavnom sastoji Nevinost mudrosti.

280. Pošto se Nevinost sastoji u tome da Gospod vodi, a ne sâm čovek, odnosno Anđeo, iz toga sledi da su u Nebu svi u Nevinosti, jer svi vole da ih Gospod vodi. Oni, naime, znaju da voditi samog sebe znači biti voden od Vlastitog. A Vlastito, to je voleti samog sebe. To znači da onaj ko voli samog sebe ne voli da ga drugi vodi. Otud, koliko je Anđeo u Nevinosti, toliko je u Nebu, to jest toliko je u Božanskom Dobrom i Božanskom Istinitom, jer biti u tom dobrom i tom istinitom, to je biti u Nebu. Zato se Nebo deli prema mudrosti: Anđeli prvog ili Krajnjeg Neba su u Nevinosti prvog ili poslednjeg stepena; oni Drugog ili Srednjeg Neba su u nevinosti drugog ili srednjeg stepena; oni Trećeg ili Unutarnjeg Neba su u nevinosti unutarnjeg ili trećeg stepena. Ovi poslednji su same Nevinosti Neba jer više nego drugi vole da ih Gospod vodi kao što otac vodi svoju decu. Eto zbog čega oni, čim čuju Božanske Istine, primaju ih u svoju volju, primenjuju i uvode u život, i to sve Božanske Istine, bilo da ih primaju neposredno od Gospoda ili posredno preko propovedi. Otuda u njih tako velika mudrost u poređenju s mudročću Anđela iz nižih Nebesa (v. br. 270, 271). Pošto su takvi, bliži su Gospodu od Koga im dolazi Nevinost, te su odvojeni od svoga Vlastitoga u toj meri, da tako reći žive u Gospodu. Po spoljašnjem obliku izgledaju jednostavni, a Anđelima nižih Nebesa čine se kao dao deca, što znači vrlo mali i ne naročito mudri, iako su najmudriji Anđeli celog Neba. Njima je poznato da sami od sebe nemaju nikakve mudrosti, i da se mudrost sastoji u priznavanju te istine. Svesni su i da je

⁶⁷ Jedna od četiri vrste ljubavi koje razlikuje grčki jezik: (Agape - Bogočežnjiva ljubav) (Storge - roditeljska ljubav), Epos (Eros - polna ljubav) i (filia - prijateljska ljubav).

⁶⁸ Ovo je vrlo složeno učenje: Bližnji u najvišem smislu je Božanska Istina jer je ona najbliža Božanskom Dobru (ovo dvoje čine jedinstvo u Gospodu). Kako je Istina bliska Dobru, tako i nama treba da bude bliska, odnosno bližnja. Dve velike Zapovesti (Voli Gospoda Boga svoga..., a bližnjega kao samog sebe) znače da treba voleti Božansko Dobro svom snagom srca, uma i misli, a Božansku istinu kao što čovek voli samog sebe dok još nije postao duhovan. Dalje, bližnji u nešto nižem smislu jeste dobro od Gospoda koje je u drugom čoveku. Pošto je ovo dobro u suštini primena Božanskih istina i ostvareni Božanski zakoni u životu jednog čoveka, to je ljubav prema bližnjemu u isti mah i ljubav prema istini, odnosno duhovnom redu. No u gornjem tekstu, bližnji kao istina, odnosno istina kao bližnji, jeste duhovna istina u Reči Božijoj koja je bliska Gospodu jer iz Njega potiče, a naš je prijatelj i bližnji jer nas vodi ka preporodu i spasenju.

ono što znaju srazmerno ništavno prema onome što ne znaju. Kažu da je prvi korak prema mudrosti znati, priznati i jasno videti to. Ovi su Anđeli nagi, jer nagost odgovara Nevinosti.⁶⁹

281. Mnogo sam s Anđelima razgovarao o Nevinosti, pa naučih da je Nevinost suština svakog dobra, da dobro nije dobro osim onoliko koliko u njemu ima nevinosti, da je tako isto i s ljubavlju i milosrđem i verom. Otuda dolazi da niko ne može ući u Nebo ako nije u Nevinosti, i da se to podrazumeva pod rečima Gospodnjim: "Pustite djecu neka dolaze k Meni; i ne branite im; jer je takovijeh carstvo Božije. Zaista vam kažem: koji ne primi carstva Božijega kao dijete, neće ući u njega" (Marko 10. 14, 15; Luka 18. 16, 17; Mateja 18. 3, 19. 14). Ovdje kao i na drugim mestima u Reči, podrazumevaju se Nevini. Stanje Nevinih opisao je Gospod i kod Mateja (6. 25-34), ali kroz čiste Saobraznosti. Da dobro jest dobro samo ako sadrži nevinost, to je zato što svako dobro dolazi od Gospoda, a Nevinost se sastoji u tome da hoćemo da nas Gospod vodi. Naučih i to da istinito ne može da se spoji sa dobrim, ni dobro sa istinitim, osim preko nevinosti. Stoga Anđeo ne može biti Anđeo ako nije u nevinosti, jer Nebo ne može ući (u nekoga) ako se pre toga istinito ne spoji s dobrim, pa se zbog toga veza istinitog i dobrog naziva nebeski ak, a nebeski brak je Nebo. Naučih i to da istinska bračna ljubav vodi poreklo iz Nevinosti, jer potiče iz spajanja istine sa dobrim, u kome su spojena dva uma: muževljevi i ženini, a tako spojeni pokazuju se u vidu bračne ljubavi, jer se supruzi, to jest njihovi umovi, uzajamno vole. Otuda u istinskoj bračnoj ljubavi detinje i nevine igre.

282. Pošto je anđeoska Nevinost istinska suština dobra, očigledno je da je Božansko Dobro, koje proizlazi iz Gospoda, sama Nevinost, jer se to Dobro uliva u Anđele i u njihovo unutarnje biće, što im omogućava da prime svako dobro Neba. Tako je s malom decom čije je unutarnje biće ne samo oblikovano kroz uticaj Nevinosti koja proizlazi od Gospoda, nego je ono neprekidno spremno da prima dobro nebeske ljubavi. Jer dobro Nevinosti deluje kroz najdublje u čoveku, pošto je ono suština svakog dobra. Po tome se može zaključiti da Nevinost dolazi od Gospoda. Eto zbog čega se Gospod u Reči naziva Jagnjetom, jer Jagnje znači Nevinost. Kako je Nevinost ono najdublje u svakom dobru Neba, ona tako utiče na umove, da se onome ko je oseća, a to se dešava kad se približimo nekom Anđelu Unutarnjeg Neba, čini da više nije gospodar nad sobom, jer ga tada zahvati neka prijatnost prema kojoj sve prijatnosti ovoga sveta izgledaju kao ništavne. Tako govorim jer sam to sam iskusio.

283. Svi oni koji su u dobru Nevinosti, osećaju Nevinost. Koliko je neko u njoj, toliko ga ona uzbuđuje. I obratno, oni koji nisu u dobru Nevinosti, oni je ne osećaju. U Paklovima svi su protivni Nevinosti. Oni zapravo i ne znaju šta je Nevinost. Što je neko neviniji, to oni jače žele da mu naude. Otuda dolazi da oni ne podnose pogled male Dece. Čim ih ugledaju, njih zahvati silna želja da čine zlo. Po svemu ovome, jasno je da je čovekovo Vlastito protivno Nevinosti, jer svi u Paklu su u Vlastitom, a to znači u ljubavi prema sebi.

O Stanju Mira u Nebu

284. Onaj ko nije bio u Miru Neba, taj ne može razumeti šta je to Mir Neba u kome su Anđeli. Sve dok je čovek u telu, on ne može primiti Mir Neba, niti može da oseti šta je to čovekovo opažanje u Prirodnom. Da bi osetio taj Mir, čovek mora postati takav da u misli može biti uzdignut i odvojen od tela, a to zato da bi u duhu bio s Anđelima. Kako sam ja Mir Neba osetio na taj način, mogu da ga opišem, ali ne takav kakav je zaista po sebi, jer nema ljudskih reči koje bi za to bile dovoljne, nego samo kakav je u poređenju sa spokojstvom duha, u kome se nalaze oni koji žive zadovoljni u Bogu.

285. Postoje dve duboke nebeske stvari: Nevinost i Mir. Kaže se da su duboke jer proizlaze neposredno od Gospoda. Od Nevinosti dolazi svako dobro Neba, a od Mira svako zadovoljstvo dobra. I jedno i drugo, kako dobro, tako i zadovoljstvo, pripadaju ljubavi, jer čovek naziva dobrim ono što voli, pa ga potom i oseća kao zadovoljstvo. Iz ovoga ishodi da te dve duboke stvari, Nevinost i Mir, proizilaze iz Božanske Ljubavi Gospodnje, te deluju na Anđele kroz njihovo Unutarnje. Da je Nevinost Unutarnje dobra, to se vidi u prethodnom članku, gde je reč o Nevinosti Anđela u Nebu. A da je Nevinost Anđela najunutarnjije zadovoljstvo koje dolazi od dobra Nevinosti, to će sada biti objašnjeno.

286. Prvo ćemo reći odakle dolazi Mir: Božanski Mir počiva u Gospodu, a vuče svoje postojanje iz jedinstva Samog Božanskog i Božanskog Ljudskog u Gospodu.⁷⁰ Božansko obeležje Mira u Nebu dolazi od Gospoda, a postoji prema vezi Gospoda s Anđelima Neba, a zatim prema vezi dobrog i istinitog u svakom Anđelu. Takvo je poreklo Mira. Po tome se najpre može videti da je Mir u Nebu ono Božansko koje deluje kao blaženstvo na svako dobro koje tamo postoji, tako da baš od njega dolazi sva radost Neba, a zatim i da je on u suštini Božanska radost Gospodnje Božanske ljubavi, a sve to prema vezi Gospoda s Nebom i sa svakim pojedincem u Nebu. Ta radost koju oseća Gospod kroz Anđele a Anđeli kroz Gospoda, to je Mir. Iz ovoga (Mira) Anđeli imaju sve blaženstvo, sve zadovoljstvo, svu sreću, ili ono što se (jednom rečju) naziva Nebeska Radost.

287. Eto zbog čega je Gospod nazvan Knezom Mira, i zašto On kaže da od Njega dolazi Mir. Zbog toga se i Anđeli

⁶⁹ Oni samo izgledaju nagi kad se kao deca pojavljuju Anđelima nižih Nebesa (zbog Saobraznosti). Inače, međusobno se vide kao obučeni. Njihovu odeću Pisac posebno opisuje u delu Bračna ljubav, gde iznosi svoje susrete s Anđelima Adamske crkve koji su u nevinosti.

⁷⁰ Sabat je dan Mira, kao sedmi stupanj čovekovog razvoja, kad se čovek odmara od "trudova svojih". Pošto taj isti tekst ima i nebesko značenje koje se odnosi na Proslavljanje Božanskog Ljudskog, to bi se po analogiji moglo zaključiti da je to jedinstvo Ljudskog i Božanskog postignuto Vaskrsnućem. Stoga pozdrav: Mir vama.

nazivaju Anđelima Mira, a Nebo staništem Mira, kao na sledećim mestima: “Jer nam se rodi dijete, sin nam se dade, kojemu je vlast na ramenu, i ime će mu biti: divni, savjetnik, Bog silni, otac vječni, knez mirni. Bez kraja će rasti vlast i mir na prijestolu Davidovu” (Isaija 9. 6,7). - “Mir vam ostavljam, mir svoj dajem vam. Ne dajem vam ga kao što svijet daje” (Jovan 14. 27). - “Ovo vam kazah, da u meni mir imate” (Jovan 16. 33). - “Da Gospod obrati lice svoje k tebi i dade ti mir” (Brojevi 6. 26). - “Poslanici mirni plaču gorko: putevi opustješe” (Isaija 33. 7, 8). - “I mir će biti djelo pravde... I moj će narod sjedjeti u mirnu stanu” (Isaija 32, 17, 18). Da je to nebeski i Božanski Mir koji se podrazumeva u Reči, može se videti iz drugih mesta gde se mir pominje, kao: Isaija 52. 7; 54. 10; 59. 8; Jeremija 16. 5; 25. 37; 29. 11; Agej 2. 9; Zaharija 8. 12; Ps. 37. 37, kao i na drugim mestima.

Kako mir znači Gospoda i Nebo, kać i nebesku radost i zadovoljstvo dobra, otuda je u drevna vremena, a to je ostalo i do dan danas, ušlo u običaj da se kao pozdrav kaže: Mir bio s tobom. Čak je i Gospod to potvrdio rekavši učenicima koje je slao: “U koju god kuću uđete najprije govorite: Mir kući ovoj. I ako dakle bude ondje sin mira, ostaće na njemu mir vaš” (Luka 10. 5, 6). - Sam Gospod, kad se ukazao Učenicima, rekao je: “Mir vam” (Jovan 20. 19, 21, 26). U Reči se na Mir misli kad se kaže da je Jehova “mirisao mir ugodni”, u stvari “odmor ugodni” (odoratus odorem quietatis), na primer: Izlazak 29. 18, 25, 41; Levitska 1. 9, 13, 17; 2. 2, 9; 6. 8, 14; 23. 12, 13, 18; Brojevi 15. 3, 7, 13; 28. 6, 8, 13; 29. 2, 6, 13, 36. “Miris odmora” u nebeskom smislu označava opažanje Mira. Pošto Mir znači jedinstvo Samog Božanskog i Božanskog Ljudskog u Gospodu, kao i spajanje Gospoda s Nebom i Crkvom, kao i sa svima koji u Nebu i u Crkvi primaju Gospoda, to je u spomen tih stvari ustanovljen Sabat, i tako nazvan prema Odmoru ili Miru, što je bila najsvetija Predstava (Reprezentativ) Crkve. Zbog toga se i Gospod naziva Gospodarem Sabata (v. Mateja 12. 8; Marko 2. 27, 28; Luka 6. 5).

288. Mir Neba - pošto je to Božansko koje deluje kao blaženstvo u svakom dobru kod Anđelâ - ulazi u opažanje Anđelâ samo preko zadovoljstva srca, kad su (Anđeli) u dobru života, i preko ushićenja, kada čuju neku istinu koja se slaže sa njihovim dobrom, kao i preko radosti uma, kada opažaju povezivanje te istine i toga dobra. Otuda se Mir uliva u sve činove i sve misli njihovog života, te se pokazuje kao radost i u spoljašnjem obliku. Ali Mir se vrstom i veličinom razlikuje prema Nevinosti onih kod kojih je, jer Nevinost i Mir idu u korak. Jer kao što je rečeno, iz Nevinosti proizlazi svako dobro Neba, a iz Mira svako zadovoljstvo toga dobra. Dakle, očigledno je da se sve što je rečeno o stanju Nevinosti u Nebu može reći i o stanju Mira, pošto su Nevinost i Mir povezani kao dobro i njegovo zadovoljstvo, jer se dobro oseća preko svog zadovoljstva, a zadovoljstvo se poznaje po svom dobru. Pošto je tako, jasno je da su Anđeli Trećeg ili Unutarnjeg Neba u trećem ili unutarnjem stepenu Mira, jer su u trećem ili unutarnjem stepenu Nevinosti. A da su Anđeli nižih Nebesa na nižem stepenu Mira, to je stoga što su oni na nižem stepenu Nevinosti (v. br. 280). Da su Nevinost i Mir zajedno kao dobro i njegovo zadovoljstvo, to se može videti kod male dece, koja su u Nevinosti, pa stoga i u miru. Zato što su u Miru, igraju se. Ali Mir kod male dece samo je spoljašnji mir, dok unutarnji Mir, kao i unutarnja Nevinost, postoji samo u mudrosti, a to je u povezivanju dobrog i istinitog, jer odatle dolazi mudrost. Nebeski ili anđeoski Mir postoji kod ljudi koji su u mudrosti kroz povezivanje dobrog i istinitog, a ti se ljudi osećaju zadovoljni u Bogu. Međutim, sve dok žive na svetu, taj Mir je skriven u njihovom unutarnjem biću, pa se otkriva tek kada ostave telo i uđu u Nebo, jer je tada unutarnje biće otvoreno.

289. Pošto Božanski Mir postoji kroz vezu Gospoda s Nebom, te posebno u svakom Anđelu, kroz povezivanje dobra sa istinom, to su Anđeli u stanju Mira onda kad su i u stanju ljubavi, jer se tada kod njih dobro povezuje sa istinitim. A da se stanja kod Anđela smenjuju, vidi u br. 154 do 160. Tako isto je i s čovekom koji se preporađa. Kada u njemu dođe do povezivanja dobrog i istinitog, što se događa naročito posle iskušenja, on ulazi u stanje zadovoljstva koje proizlazi iz nebeskog Mira. Taj Mir se može uporediti s jutrom ili zorom u proleće, kad posle noći a pri izlasku Sunca sve u zemlji počinje da oživljava, a miris bilja diže se iz rose koja je sišla s neba, te zahvaljujući prolećnoj toplini oploduje zemljište i u isto vreme ispunjava milinom ljudske umove. To dolazi otuda što jutro ili zora u proleće odgovara stanju Mira kod Anđela u Nebu (v. br. 155).

290. Razgovarah s Anđelima o Miru te rekoh da se na svetu kaže da Mir nastaje onda kad prestanu ratovi i neprijateljstva među Kraljevstvima, kad prestanu neprijateljstva i nesporazumi među ljudima, a da se veruje da je unutarnji Mir odmor duha kada se odbace brige, kao i mir zbog uspeha i zadovoljstva u poslovima. Ali Anđeli mi odgovoriše da sve to samo izgleda kao Mir, ali da on postoji samo kod onih koji su u nebeskom dobru, jer Mir postoji samo u tome dobru, pošto se Mir uliva iz Gospoda u njihovo unutarnje biće, te odatle silazi i utiče i u niže sposobnosti, proizvodeći odmor uma, mirnoću duha i radost. Međutim, oni koji su u zlu, ti nemaju Mir, ali imaju nešto kao odmor, mirnoću i zadovoljstvo kada im poslovi idu po njihovim željama, ali je taj odmor samo spoljašnji, jer oni iznutra gore neprijateljstvom, mržnjom i željama za osvetom, surovošću i velikim brojem požuda, što sve osećaju čim im neko ne pogoduje, i što sve ispoljavaju, ako ih neki strah u tome ne spreči. Otuda dolazi da njihovo zadovoljstvo leži u ludosti, dok zadovoljstvo onih koji su u dobrom leži u mudrosti. Između prvih i drugih razlika je kao između Pakla i Neba.

O Vezi Neba s Ljudskim Rodom

291. U Crkvi je poznato da svako dobro dolazi od Gospoda i da nijedno dobro ne dolazi od čoveka, te da stoga niko ne može sebi da pripíše bilo kakvo dobro. Tako isto je poznato da zlo dolazi od Đavola. Stoga oni koji govore u skladu s učenjima Crkve kažu da one koji čine dobro ili govore i propovedaju pobožno, vodi Bog, a suprotno govore za one koji čine zlo i govore bezbožno. A to tako ne bi moglo biti kad čovek ne bi bio povezan i s Nebom i s Paklom, i kad ta veza ne bi postojala kroz njegovu volju i njegov razum, jer telo deluje i usta govore prema volji i

razumu. Sada će, dakle, biti govora o tome kakva je ta veza.

292. Kod svakog pojedinca ima i dobrih i zlih Duhova. Preko dobrih Duhova čovek je u vezi s Nebom, a preko rđavih s Paklom. Ovi Duhovi se nalaze u Svetu Duhova, koji je smešten između Neba i Pakla. O tome Svetu će se posebno govoriti u nastavku. Kada Duhovi prilaze čoveku, oni ulaze u njegovo sećanje, pa tako i u sve njegove misli, i to zli Duhovi u ono što je rđavo u njegovom sećanju, a dobri u ono što je dobro. Duhovi uopšte ne znaju da su kod čoveka i veruju da je njihovo sve što pripada njegovom sećanju i mislima; niti vide čoveka, jer predmeti iz našeg Sunčanog sveta ne ulaze u njihov vid. Gospod strogo pazi na to da Duhovi ne saznaju da su kod čoveka; jer kad bi saznali, oni bi s njim govorili, a tada bi ga zli Duhovi vodili u propast. To je stoga tako, što ovi Duhovi - pošto su vezani za Pakao - ništa toliko jako ne žele koliko da upropaste čoveka, i to ne samo njegovu dušu, nego i njegovo telo. Drugačije je kad ne govore s čovekom. Tada ne znaju da od čoveka dolaze stvari na koje misle i o kojima između sebe razgovaraju, jer oni i govore služeći se čovekovim mislima, koje smatraju za svoje. A kako svak voli i poštuje svoje, to Duhovi vole i poštuju čoveka iako to ne znaju. Dugogodišnje me je iskustvo naučilo da takva veza između Duhova i čoveka postoji, tako da nema stvari koja bi mi bila bolje poznata od te.

293. Da su Duhovi, koji su vezani s Paklom, pridruženi čoveku, to je zato što se čovek rađa u svakoj vrsti zla, te tako početak njegovog života dolazi od tih zala. Kad mu ne bi bili pridruženi upravo onakvi Duhovi kakav je sâm, on ne bi mogao da živi. Ne bi mogao ni da se okrene od tih zala, niti da se popravi. Zli Duhovi ga drže u zlu, a dobri ga od zla odvrćaju. Preko jednih i drugih, on je u ravnoteži. A upravo stoga što je u ravnoteži, on je i u slobodi (in suo libero). Postupno on treba da se okrene od zla i savije prema dobru koje se u njega može usaditi, što ne bi bilo moguće da on nije slobodan, a sloboda (liberum) ne može postojati ako Duhovi iz Pakla ne deluju s jedne strane, a Duhovi iz Neba s druge, tako da je čovek u sredini. Beše mi pokazano da čovek, zbog svog nasleđa, ne bi mogao da živi da mu nije bilo dopušteno da živi i u zlu i da nije slobodan; da ne može silom biti priveden dobru, jer ono što je prinudno, ne drži se; da se dobro, kad je primljeno slobodno, usađuje u njegovu volju i postaje njen vlastiti deo; da upravo stoga čovek ima vezu i s Paklom i s Nebom.

294. Biće govora i o tome kakvo je opštenje Neba s dobrim Duhovima, a kakvo Pakla sa zlim, pa zatim kakva je veza Neba i Pakla s čovekom. Svi Duhovi, koji su u Svetu Duhova, povezani su s Nebom ili s Paklom, i to zli s Paklom, a dobri s Nebom. I Nebo i Pakao izdvojeni su na Društva. Svaki Duh pripada nekom Društvu i postoji prema uticaju koji mu odatle dolazi, tako da s njim čini jedinstvo. Otuda dolazi da je čovek povezan s Nebom ili s Paklom preko Duhova, i još određenije, s Društvom Neba ili Društvom Pakla u kome se nalazi po svom osećanju ili svojoj ljubavi. Jer Društva u Nebu podeljena su prema osećanjima za dobro i istinito, a Društva u Paklu prema osećanjima za zlo i obmanu (O Društvima Neba vidi br. 41-45 i br. 148-151).

295. Čoveku su pridruženi onakvi Duhovi kakav je on sam po osećanjima i ljubavi, s tom razlikom što mu Sam Gospod pridružuje dobre Duhove, dok zle privlači sam čovek. No Duhovi se kod čoveka menjaju prema promenama njegovih osećanja. Menjaju se i prema dobima života. U ranom detinjstvu, kod njega su Duhovi koji su u Nevinosti, koji prema tome opšte s Nebom Nevinosti, a to je Unutarnje ili Treće Nebo; u dečastvu, Duhovi koji vole znanje, koji dakle opšte s Prvim Nebom; u mladosti, kod njega su Duhovi koji imaju osećanje za istinito i dobro, to jest za razumevanje (inteligenciju), te zato opšte sa Srednjim ili Drugim Nebom; i konačno, u starosti su kod njega Duhovi koji su u mudrosti i Nevinosti, koji dakle opšte s Unutarnjim ili Trećim Nebom. Ipak, sve to čini Gospod kod onih koji mogu da se obrate i preporode. Drugačije je s onima koji ne mogu. I njima su dodeljeni dobri Duhovi kako bi se odvratili od zla koliko je god to moguće, ali njihova je neposredna veza sa zlim Duhovima koji opšte s Paklom, i to upravo s onakvim Duhovima koji liče na dotičnog čoveka. Prema tome da li čovek voli samog sebe, ili dobit, ili osvetu, ili preljubu, prisutni su Duhovi sličnoga obeležja, i žive u njegovim osećanjima. Koliko god dobri Duhovi manje uspevaju da ga odvrate od zla, to ga više zli potpaljuju, a koliko više jedno takvo osećanje vlada čovekom, to oni duže ostaju uz njega i jače se za njega vezuju. Eto kako je zao čovek povezan s Paklom, a kako dobar s Nebom.

296. Gospod upravlja čovekom posredstvom Duhova zato što čovek nije u Redu Neba, jer se rađa u svim zalima koja pripadaju Paklu i potpuno su suprotna Božanskom Redu. Stoga čovek mora da se privede Redu, a to može samo preko Duhova. Drugačije bi bilo kad bi se čovek rađao u dobru, koje je po Redu Neba. Tada Gospod ne bi upravljao čovekom preko Duhova nego po samom Redu, to jest putem zajedničkog Uticaja (per Influxum communem). Tim Uticajem čovek je upravljn u pogledu onoga što iz misli i volje prelazi u čin, to znači u pogledu misli i delatnosti, jer i jedne i druge slede prirodni Red. Tako Duhovi, koji su pridodati čoveku, nemaju s njima ništa zajedničko. Po tome istom zajedničkom Uticaju upravljaju se i životinje, jer su one u Redu svog života koji ne mogu izokrenuti i poremetiti, jer one nemaju razumske moći. (O razlici između čoveka i životinja vidi br. 39).

297. Što se tiče veze Neba s ljudskim rodом, treba znati da Gospod Sam utiče u svakog čoveka prema Redu Neba, kako u njegovo Unutarnje, tako i u Spoljašnje, čineći ga tako sposobnim da primi Nebo, te upravlja njegovim Spoljašnjim kroz njegovo unutarnje, a u isto vreme Unutarnjim kroz Spoljašnje, tako povezujući i održavajući sve u njemu. Taj Gospodnji Uticaj naziva se Neposrednim Uticajem (Influxus immediatus), dok je drugi Uticaj, a to je onaj koji se vrši kroz Duhove, nazvan Posrednim (Influxus mediatu), pri čemu ovaj poslednji postoji kroz onaj prethodni. Neposredni Uticaj, a to je Uticaj Gospoda Sámog, proizlazi iz Njegovog Božanskog Ljudskog, i deluje u volju čovekovu, a preko volje u razum, odnosno u dobro čovekovo, a preko dobra u istinito, ili, što je isto, u njegovu ljubav, a preko nje u veru, ali nikako u obrnutom smeru, to jest nikako u veru bez ljubavi ili u istinito bez dobrog ili u razum koji ne dolazi od volje. Taj Božanski Uticaj je stalan. Dobri ga primaju u svoje dobro, dok ga rđavi ne primaju. Oni ga ili odbacuju ili guše ili izvru. To su oni koji imaju zao život, a on je u duhovnom smislu smrt.

298. Duhovi koji su kod čoveka, kako oni povezani s Nebom, tako i oni povezani s Paklom, ne utiču na čoveka nikad prema svome pamćenju niti prema mislima koje iz njega izlaze. Kad bi uticali prema svojim mislima, čovek bi

mislio da mu pripada ono što u stvari nije njegovo, v. br. 256. Pa ipak, upravo preko njih, iz Neba, ulivaju se u čoveka osećanja ljubavi prema dobru i istini, a iz Pakla osećanja ljubavi prema zlu i obmani. Koliko se, dakle, čovekovo osećanje slaže s onim koje utiče, toliko ga i prima u svoju misao, jer je čovekova unutarnja misao sazdana prema njegovom osećanju ili ljubavi. Otuda izlazi da Duhovi ne unose u čoveka misao, nego osećanje za dobro ili osećanje za zlo, pa je jasno da izbor pripada čoveku, jer on je slobodan, a to znači da on može da mišlju primi dobro a odbaci zlo, jer prema Reči zna šta je dobro a šta zlo. A njegovo postaje ono što preko misli primi iz osećanja, a nikako ono što zbog osećanja ne primi u misao. Po ovome se može videti kakav je kod čoveka uticaj dobra iz Neba, a kakav uticaj zla iz Pakla.

299. Beše mi dano da saznam otkuda; čoveku dolaze nemir, bol duha i unutarnja tuga nazvana Seta: Ima Duhova koji još nisu u Paklu, jer su tek na prvom stupnju, a o tome će biti reči u nastavku, kada se bude govorilo o Svetu Duhova. Oni vole nesvarene i škodljive stvari, kao one potičuće od hrane koja se u Stomaku kvari, pa se nalaze upravo u onom čovekovom delu gde postoje takve stvari, jer im prijaju; tamo između sebe razgovaraju prema svom lošem osećanju. Osećanje (prisutno) u njihovom govoru utiče na čoveka, te ako je oprečno čovekovom, ono u njemu postaje tuga ili setni nemir, ali ako se slaže, ono postaje radost i smeh. Ovi se Duhovi pojavljuju blizu Stomaka, neki na levo, neki na desno, neki iznad a neki ispod, te bliže ili dalje, sve prema osećanju u kome su. Da otuda dolazi nemir duha, dano mi je da saznam i da se u to uverim svojim iskustvom. Video sam i čuo te Duhove. Osetio sam nemir koji oni uzrokuju i razgovarao s njima. Kada bi bili odagnani, nemir je prestajao, a kad bi se vratili, opet bi započinjao. Primitio sam kako u meni nemir raste i opada prema njihovom približavanju ili udaljavanju. Otuda mi postade jasno zašto neki ljudi, koji ne znaju šta je savest jer je nemaju, pripisuju tu bol Stomaku.⁷¹

300. Veza Neba s čovekom nije kao veza čoveka s čovekom. To je veza s unutarnjim bićem koje pripada čovekovom umu, odnosno njegovom duhovnom ili unutarnjem čoveku. S njegovim spoljašnjim ili prirodnim čovekom postoji veza kroz Saobraznosti, a to je veza o kojoj će biti reči u sledećem članku gde se radi o vezi Neba s čovekom kroz Reč.

301. U sledećem članku će biti pokazano da je veza Neba s Ljudskim rodom i obrnuto, takva, da jedno postoji po drugome.

302. Govorio sam s Anđelima o vezi Neba s Ljudskim rodom, pa rekoh da čovek u Crkvi, istina, izjavljuje da svako dobro dolazi od Boga i da ima Anđela kod čoveka, ali da ima malo ljudi koji veruju da su Anđeli povezani s čovekom, a još manje da se Anđeli nalaze u čovekovom mišljenju i osećanju. Na to mi oni odgovoriše da znaju da se na svetu tako veruje i govori, osobito - a to ih čudi - unutar Crkve gde postoji Reč koja uči o Nebu i njegovoj vezi s čovekom, a veza je u stvari takva, da čovek ne može pomisliti ni najmanju stvar bez Duhova koji su mu dodeljeni, i da od toga zavisi duhovni život. Rekoše mi da je tome neznanju uzrok to, što čovek veruje da živi sam od sebe, bez veze s Prvim Bićem Života i što ne zna da ta veza prolazi kroz celo Nebo. Međutim, kad bi se ta veza prekinula, onoga časa bi čovek pao mrtav. Kad bi čovek verovao da svako dobro dolazi od Gospoda, a to je prava istina, a svako zlo od Pakla, on ne bi dobro pripisivao sebi u zaslugu, a zlo se ne bi tako lepilo za njega, jer bi on svaku dobru misao i svako dobro delo pripisivao Gospodu, dok bi svako zlo odbacivao prema Paklu, otkuda ono i dolazi. Ali pošto čovek ne veruje ni u kakav uticaj Neba i Pakla, on zamišlja da sve što misli i što želi dolazi od njega i da je u njemu. Eto zbog čega prisvaja zlo, a dobro prlja idejom o zasluži.

O Vezi Neba sa Čovekom preko Reči

303. Oni koji misle iz unutarnjeg razuma mogu da vide da postoji nadovezivanje svih stvari preko posrednih sa Prvom, i da se sve što nije tako povezano rasipa. Oni, naime, znaju da ništa ne može postojati samo od sebe, nego da sve postoji od onoga što mu prethodi, dakle od Prvog, i da je to nadovezivanje na prethodno kao učinak na uzrok, jer kad se učinku oduzme uzrok, on se rastavlja i rasipa. Tako razmišljajući, naučnici su uvideli da je opstajanje neprekidno postojanje (subsistentia est perpetua existentia), te da sve postoji i opstaje prema Prvom (uzroku), po kome je i postalo. Ali kakva je veza svake stvari sa prethodnom, pa onda sa Prvom po kojoj sve postoji, to se ne može ukratko reći, jer ta veza predstavlja i raznovrsnost i različitost. Ostajemo stoga u granicama opšteg te kažemo da postoji veza između Prirodnog i Duhovnog Sveta, a to je veza preko Saobraznosti svega u Prirodnom Svetu sa svim u Duhovnom, o čemu je razmatrano u br. 103-115. Postoji, dakle, veza, a to je Saobraznost svega u čoveku sa svim u Nebu, kao što se vidi u br. 87-102.

304. Čovek je tako stvoren da s Gospodom ima vezu i spajanje (nexum et conjunctionem), a s Anđelima samo udruživanja, jer je čovek iznutra stvoren kao i Anđeo, jer čovek, kao i Anđeo, ima i volju i razum. Stoga čovek posle

⁷¹ Iskazi da su Duhovi u mislima i osećanjima s jedne strane, a da su u stomaku ili nekom drugom organu s druge, mora da zbunjuju čitaoca. Pisac govori o dve vrste prisustva i veze: Jedna je kroz osećanja i misli, što nam se čini prihvatljivim jer smo i sâmi na ovome svetu povezani na sličan način (osobe koje su dublje vezane osećaju šta se događa s voljenim bićem). Druga je kroz Saobraznosti, pa se određeni Duhovi vide unutarnjim očima u određenim organima oko čoveka kome su dodeljeni ili koji ih nečim privlači. Ti Duhovi obično i pripadaju toj oblasti (Stomaka, Zuba, Kože itd) u duhovnom smislu. U drugim delima, naročito u DNEVNIKU Pisac često govori o svojim iskustvima takve vrste (bol zuba uzrokovana tako i tako, itd.).

smrti, ako je živeo po Božanskom Redu, postaje Anđeo, i tada je njegova mudrost slična anđeoskoj. Kad se govori o čovekovoj vezi sa Gospodom, pod tim se misli na spajanje (konjunkciju) čoveka sa Gospodom i na udruživanje (konsocijaciju) a Anđelima, jer Nebo anđeoskog ne dolazi iz Vlastitog nego iz Božanskog Gospodnjeg. Da Božansko Gospodnje čini Nebo, vidi br. 7-12. Čovek od Anđela ima više to, što se svojim spoljašnjim bićem nalazi u Prirodnom svetu, dok je svojim unutarnjim u Duhovnom svetu. Njegovo Spoljašnje je sve ono što pripada spoljašnjem ili prirodnom pamćenju, to jest njegovim mislima i mašti, kao i uopšte znanja i nauke sa svim prijetnostima koje nose kad se primene na svetu, zatim veliki broj naslada koje pripadaju njegovom čulnom (biću), a uz to i sama čula, govor i pokreti. Te su sve stvari ono krajnje (ultimum) u čemu se završava Gospodov Božanski Uticaj, jer se taj Uticaj ne zaustavlja na sredini, već ide do krajnjeg. Po ovome se vidi da se u čoveku nalazi krajnje Božanskog Reda, i upravo stoga je čovek osnova i temelj. Pošto se Božanski Uticaj ne zaustavlja na sredini već ide do krajnjeg (a to srednje je Anđeosko Nebo, dok je krajnje u čoveku), te pošto ne postoji ništa što nije povezano, iz toga proizlazi da je veza Neba s ljudskim rodom takva, da jedno opstaje po drugome, te da bi ljudski rod bez Neba bio kao lanac u kome nedostaje jedna karika, a Nebo bi bez Ljudskog roda bilo kao kuća bez temelja.

305. Ali kako je čovek tu vezu s Nebom srušio time što je svoje unutarnje biće okrenuo od Neba i usmerio ga prema svetu i prema samom sebi iz ljubavi prema sebi i svetu, i toliko se povukao da više nije služio kao temelj i osnova Neba, to se Gospod postarao za jedno Posredno (Medium) koje bi služilo i kao osnova Neba i kao veza Neba sa čovekom. To Posredno jeste Reč (Božija). A kako Reč može da bude to Posredno, pokazano je u Nebeskim Tajnama na mnogo mesta, a što je sakupljeno u delu O Belom Konju o kome se govori u Otkrovenju, kao i u delu Dopuna Novom Jerusalimu i njegovom nebeskom Nauku, iz čega su ovde izvađene neke primedbe.⁷²

306. U Nebu sam saznao da su Pradrevni (ljudi) imali neposredno Otkrovenje (ili Otkrivenje), jer je njihovo Unutarnje bilo okrenuto Nebu, te da je takva bila veza Gospoda sa ljudskim rodom; da posle Pradrevnih nije više bilo neposrednog, već samo posrednoga Otkrovenja i to preko Saobraznosti. Naime, celo njihovo bogoslužjenje (kult) sastojalo se u Saobraznostima. Stoga su Crkve toga vremena nazvane Predstavljачkim. Jer tada se znalo šta je predstavljanje (Reprezentacija) i šta Saobraznost, to jest da se sve što postoji na Zemlji saobražava duhovnim stvarima u Nebu i u Crkvi, odnosno da ih predstavlja. Prirodne stvari, kojima su se služili u bogoslužjenju, pomagale su im da misle duhovno, dakle kao Anđeli. Kada se znanje o Saobraznostima i Predstavama bilo izgubilo, bila je napisana Reč u kojoj su sve reči, kao i njihova značenja, saobraznosti. One, dakle, sadrže duhovni ili unutarnji smisao, u kome su Anđeli. Eto zbog čega čovek shvata Reč doslovno ili na spoljašnji način, a Anđeli duhovno ili na unutarnji način. Naime, svaka Anđelova misao je duhovna, dok je svaka čovekova prirodna. Ove misli, istina, izgledaju različite, ali su iste jer se saobražavaju. To je razlog zbog kojega se Gospod, nakon što se čovek okrenuo od Neba i prekinuo vezu, postarao za jedno Posredno, Reč koje će spajati Nebo sa čovekom.⁷³

307. Kako je Nebo povezano sa čovekom pomoću reči pokazaću kroz nekoliko navoda iz nje. U Otkrovenju, Novi Jerusalim je opisan ovim rečima: "I vidjeh nebo novo i zemlju novu; jer prvo nebo i prva zemlja prodoše.... I ja Jovan vidjeh grad sveti, Jerusalim nov, gdje silazi od Boga s neba... I grad na četiri ugla stoji, i dužina je njegova kolika i širina. I izmjeri grad trskom na dvanaest hiljada potkališta: dužina i širina i visina jednaka je. I razmjeri zid njegov na sto i četrdeset i četiri lakta, po mjeri čovječijoj, koja je anđelova. I bijaše grada zida njegova jaspis, i grad zlato čisto, kao čisto staklo. I temelji zidova gradskih bijahu ukrašeni svakijem dragijem kamenjem... I dvanaest vrata, dvanaest zrna bisera:... i ulice gradske bijahu kao zlato čisto, kao staklo presvijetlo" (Otkr. 21. 1, 2, 16, 17, 18, 19, 21). Kad čovek čita ovo mesto, on to razume u doslovnom značenju, to jest da vidljivo Nebo mora da nestane, da mora jedno novo Nebo nastati, da Sveti Grad, Novi Jerusalim, mora sići na novu Zemlju i da mora biti prema opisanim razmerama. Ali Anđeli koji su kod čoveka razumeju ih sasvim drugačije, to jest oni shvataju duhovno sve ono što je čovek shvatio prirodno. Pod Novim Nebom i Novom Zemljom oni misle na Novu Crkvu. Pod Jerusalimom koji od Boga silazi s Neba, oni podrazumevaju nebeski Nauk koji otkriva Gospod. Pod njegovom dužinom, širinom i visinom, koje su podjednake, sva dobra i sve istine toga Nauka u celini. Pod njegovim Zidom, razumeju istine koje brane taj Nauk. Pod merom Zida, 144 lakta, što je mera čovekova i Anđelova, oni razumeju osobine svih onih istina koje je brane. Pod dvanaest vrata od bisera, oni misle na istine koje uvode, a biseri znače takve istine. Pod temeljima Zida, koji su od dragog kamenja, oni misle na znanja na kojima je Nauk zasnovan. Pod zlatom koje je slično čistom staklu, od koga je napravljen grad i trg u njemu, oni podrazumevaju dobro ljubavi kojim blista Nauk sa svojim istinama. Tako shvataju Anđeli, za razliku od čoveka. Prirodne ideje čovekove pretvaraju se kod Anđela u duhovne, a da pri tome oni ništa ne znaju od doslovnog značenja Reči, na primer o Novom Nebu i Novoj Zemlji, o Novom Jerusalimu, njegovom zidu, njegovim temeljima i njegovim merama. Pa ipak, misli Anđela čine jedinstvo s mislima čovekovim, zato što se saobražavaju. To je slično onome kad neko, slušajući svog sabesednika, ne obraća pažnju na reči nego samo na njihov smisao. Po ovome se vidi kako je preko Reči Nebo povezano s čovekom. Evo još jednog primera iz Reči: "U to će vrijeme biti put iz Misira u Asirsku, i Asirac će ići u Misir i Misirac u Asirsku, i služiće Gospodu Misirci s Asircima. U to će vrijeme Izrailj biti treći s Misircima i Asircima, i biće blagoslov posred zemlje. Jer će ih blagosloviti Gospod nad vojskama govoreći: da je blagosloven moj narod Misirski i Asirski, djelo ruku mojih, i našljedstvo moje, Izrailj" (Isaija 19. 23, 24, 25). Kako misli čovek a kako Anđeli dok se ove reči čitaju, vidi se iz doslovnog i unutarnjeg smisla Reči. Prema doslovnom

⁷² I ovde, kao i ranije, izostavljamo navode iz drugih Svedenborgovih dela.

⁷³ Pisac misli na sledeći naraštaj ljudi, onaj koji sledi posle Pradrevnih. Ti se ljudi mogu nazvati i Adamitima.

značenju, čovek misli da će se Egipćani i Asirci okrenuti Bogu, biće primljeni i sjediniće se sa Izrailjem. Anđeli, međutim, prema unutarnjem značenju, misle na čoveka Duhovne crkve, koji je tu opisan, a čije je Duhovno označeno Izrailjem, Prirodno Egiptom, a Razumsko, koje je sredina, Asirom. Pa ipak ta dva značenja čine jedno jer se saobražavaju. Pa stoga, dok Anđeli misle duhovno a ljudi prirodno, oni su povezani kao što su povezani duša i telo, pri čemu bi duša bila unutarnji smisao Reči, a telo doslovni. Takva je cela Reč. Otuda se vidi da je ona ono Posredno kojim je Nebo povezano sa čovekom, a da njen doslovni smisao služi kao osnova i temelj.

308. Nadalje, preko Reči postoji veza i sa onima koji su izvan Crkve i koji nemaju Reč, jer je Crkva Gospodnja vaseljenska i nalazi se kod svih onih koji priznaju Božansko i žive međusobno u ljubavi. Njih posle smrti poučavaju Anđeli, pa tako i oni primaju Božanske istine. O ovome vidi dalje ono što je rečeno u članku o Neznabošcima. Vaseljenska Crkva na Zemlji je pred Gospodom kao jedan jedini Čovek, upravo kao Nebo, o čemu je bilo govora u br. 59-72. Ali Crkva koja ima Reč i u kojoj je poznat Gospod, ona je u tome Čoveku kao Srce i Pluća. Svi organi i svi udovi tela izvlače na razne načine život od srca i pluća, to je poznato. Na isti način deo ljudskog roda izvan Crkve, koja ima Reč, prima život, te predstavlja udove toga Čoveka. Veza Neba preko Reči s onima na udaljenosti može se uporediti sa Svetlošću koja se širi na sve strane. Božanska Svetlost je u Reči, jer je u njoj Gospod s Nebom prisutan. Zbog te prisutnosti, čak i oni udaljeni imaju Svetlost. Drugačije bi bilo kad ne bi bilo Reči. Ovo se može još bolje rasvetliti objašnjenjima koja su data o obliku Neba po kojem postoje udruživanja i opštenja. Pa ipak, ova Tajna je razumljiva samo onima koji su u duhovnoj Svetlosti, a nikako onima koji su samo u prirodnoj, jer prvi jasno vide bezbroj stvari, koje su za one druge tamne.

309. Da na Zemlji nije bila dana takva Reč, čovek bi bio odvojen od Neba i više ne bi bio razumsko biće. Jer, čovekovo razumsko postoji zbog uticaja Svetlosti Neba. Čovek naše Zemlje takav je da nije u stanju da primi Otkrovenje neposredno da bi tako bio poučen Božanskim istinama, kao što je to slučaj sa stanovnicima drugih Zemalja (telluribus, planeta), o čemu je reč u zasebnoj Knjizi, pošto je on više nego oni drugi u svetskim stvarima, a to znači u spoljašnjim, dok međutim samo unutarnje (biće) može da primi Otkrovenje. Kad bi Spoljašnje primalo, istina se ne bi mogla shvatiti. Da je čovek takav, vidi se jasno po onima koji su unutar Crkve. Iako kroz Reč znaju za Nebo, Pakao, za život posle smrti, oni to ipak u svojim srcima poriču. Među njima ima i takvih koji su se proslavili učenošću, za koje bi se stoga moglo poverovati da više znaju od ostalih.

310. Razgovarao sam ponekad s Anđelima o Reči i kazivao im da neki preziru Reč zbog njenog jednostavnog stila, da se ništa ne zna o njenom unutarnjem značenju, što čini da ljudi često ne veruju da je u njoj sadržana toliko velika mudrost. Anđeli mi odgovoriše da je stil Reči, iako izgleda prost, takav da mu se ništa po savršenstvu ne može približiti, jer je Božanska mudrost skrivena ne samo u svakoj rečenici, nego i u svakoj reči, i da ta mudrost blista u Nebu. Hteli su time da kažu da je ona Svetlost Neba, zato što je Božansko Istinito, jer u Nebu Božansko Istinito blista (vidi br. 132). I još su rekli da bez takve Reči kod čoveka ne bi bilo na Zemlji nikakve Svetlosti Neba, niti bi bilo veze između Neba i ljudi, jer po toj Svetlosti postoji veza između ljudi i Neba, kao i Otkrovenje Božanskog Istinitog. Da čovek ne zna da ta veza postoji preko duhovnog značenja Reči, to je zato što čovek ove Zemlje ništa ne zna o duhovnom mišljenju i duhovnom govoru Anđela, niti (zna) da se ta misao i taj govor razlikuju od prirodnog misli i prirodnog govora čovekovog. A kad to ne zna, on ne može znati ni to da postoji veza kroz to duhovno značenje. Rekoše mi i to, da kad bi znao za to značenje i kad bi na njega mislio čitajući Reč, čovek bi došao do unutarnje mudrosti, te bi još više bio vezan za Nebo, jer bi time ušao u ideje slične anđeoskim.

Nebo i Pakao potiču od Ljudskog Roda

311. U Hrišćanskom Svetuje sasvim nepoznato da Nebo i Pakao potiču od Ljudskog roda. Veruje se da su Anđeli stvoreni na početku i da je otuda Nebo, a da je Đavo i Sotona bio Anđeo Svetlosti, oteran pak sa svojom četom usled pobune, i da je otuda Pakao. Anđeli se jako čude da takvo verovanje vlada u Hrišćanskom svetlu, a još više da se ništa ne zna o Nebu, dok je to u stvari glavna tačka u Učenju Crkve. Stoga su bili presrećni od radosti kad se Gospodu svidelo da Hrišćanima otkrije mnoge istine o Nebu i Paklu, te da na taj način raspline, koliko je moguće, tmine koje iz dana u dan rastu, jer se Crkva približila svome kraju. Zato je njihova volja da potvrdim reči iz njihovih usta, da u Nebu nema nijednog jedinog Anđela koji bi bio stvoren na početku, niti u Paklu ijednog Đavola koji je isprva bio Anđeo Svetlosti i potom proteran, nego da svi, kako u Nebu tako i u Paklu, potiču od Ljudskog roda. U Nebu su oni koji su na svetu živeli u nebeskoj ljubavi i nebeskoj veri. U Paklu su oni koji su na svetu živeli u paklenoj ljubavi i paklenoj veri. (Rekli su) da se Pakao u celini naziva Đavolom ili Sotonom; i to Đavolom onaj deo sa strane gde su oni koji su nazvani Zli Geniji; a Sotonom onaj prednji deo gde su oni koji su nazvani Zli Duhovi. U nastavku će biti rečeno kakav je jedan a kakav drugi Pakao. Da je Hrišćanski svet prihvatio takva verovanja, to dolazi od nekoliko doslovno shvaćenih mesta u Reči koja nisu objašnjena prema istinitom učenju. Doslovni smisao Reči, ako nije rasvetljen istinitim učenjem, dovodi do neslaganja. Otuda neslaganje, jeresi i zablude.

312. Da čovek Crkve tako misli uzrok je to, što veruje da nijedan čovek neće doći u Nebo ili Pakao pre Strašnog Suda, kad sve vidljivo treba da propadne i da nastane novo; da će se duše onda vratiti u telo, da će kroz to sjedinjenje čovek živeti po drugi put. To verovanje sadrži u sebi i ovo: Da su Anđeli stvoreni na početku, jer je neverovatno da Nebo i Pakao potiču od Ljudskog roda, kada se veruje da tamo nijedan čovek neće doći pre kraja sveta. Da bi se čovek uverio da to nije tako, bilo mi je dano da budem u društvu s Anđelima, kao i da s onima u Paklu govorim, ima otada više godina, ponekad neprekidno od jutra do večeri, da bih tako bio poučen Nebu i Paklu. To mi je bilo dozvoljeno stoga da čovek Crkve ne bi i nadalje ostao u pogrešnoj veri o Vaskrsnuću na Sudnji Dan, o

stanju duše do toga vremena, o Anđelima i o Đavolu. Jer to verovanje rađa tmine, sumnje, te konačno i odricanje kod onih koji misle prema vlastitom razumu. Oni, naime, kažu u svom srcu: Kako se tako veliko Nebo sa toliko zvezda može srušiti i rasuti? Kako mogu s Neba pasti na Zemlju zvezde, koje su u stvari mnogo veće od Zemlje? Kako se može jedno telo, izjedeno crvima, strunuto i rasuto na sve strane, ponovo ujediniti s dušom? Gde je duša dok čeka taj čas? Kakva je kad je lišena čula koja je imala u telu? i mnogo drugih stvari koje, pošto su neshvatljive, ne spadaju u veru, ruše kod mnogih verovanja u život duše posle smrti, u Nebo i Pakao, te u isto vreme u sve što pripada veri Crkve. Da je tako, vidi se po onima koji kažu: Ko je došao s Neba k nama, da nam priča da ono postoji? Šta je Pakao, i da li postoji? Šta je to da će čovek biti ognjem mučen kroz večnost? Šta je to Sudnji dan? Zar ga ne čekaju uzalud vekovima? i mnogo toga još što vodi poricanju. Da ne bi ovi koji tako misle - a takvi su često oni koji zbog poznavanja svetskih stvari važe za učene - smučivali i zavodili proste verom i srcem i sve više unosili paklene tmine u pogledu boga, Neba i večnog života, Gospod je otvorio Unutarnje koje pripada mome duhu, te mi je bilo dato da često na onom svetlu govorim s onima koje sam poznao u životu tela, s nekim danima, s nekim mesecima, a s nekim po čitavu godinu, konačno s velikim brojem drugih, malo je reći sto hiljada; mnogi su bili u Nebesima a mnogi u Paklovima. S nekim razgovarahu dva dana po njihovoj smrti, kojom im prilikom pripovedah da onoga časa pripremaju njihov pogreb. Na to mi odgovarahu da je dobro što su odbacili ono što im je na svetu služilo kao telo, pa od mene očekivahu svedočenje da nisu mrtvi, nego da sada žive kao i pre, da su samo prešli s jednog na drugi svet i da ne osećaju da su bilo šta izgubili, pošto imaju i telo i sva čula kao ranije, da imaju i razum i volju kao ranije, jer imaju i misli i osećanja, osete i želje slične onima na svetlu. Većina onih skoro umrlih, videći da žive kao ljudi i u sličnim prilikama - jer nakon smrti stanje života je ispočetka za svakoga onakvo kakvo je bilo na svetlu, samo što se to stanje postupno menja u Nebo ili Pakao - bili su radosni što žive, govoreći da u to pre nisu verovali. Vrlo su se čudili takvom svom ranijem neznanju i slepilu u pogledu života posle smrti; a naročito tome da je upravo čovek Crkve u tome neznanju i slepilu, on koji je, više nego ostali stanovnici Zemlje, mogao da u odnosu na te stvari bude u Svetlosti. Tada su po prvi put uzrok tome neznanju i slepilu videli u tome što je Spoljašnje, a to je ono svetsko i telesno, bilo ispunilo i zahvatilo njihove umove, da više nisu mogli da se uzdignu do Svetlosti Neba, niti su na stvari Crkve mogli da gledaju sa gledišta razuma. Jer od telesnog i svetskog, kada se ono voli onako kako se voli danas, dolaze same tmine, i to sve više što mu se više predajemo.

313. Veliki broj učenjaka iz Hrišćanskog Sveta zaprepasti se kad se nakon smrti vidi u telu, u odeći i u kućama, baš kao i na svetlu. Kad dozivaju u sećanje ono što su nekad mislili o životu posle smrti, o Duši, o Duhovima, o Nebu i Paklu, ostaju zbunjeni i kažu da su mislili ludo, te da su prosti verom mislili mnogo mudrije od njih. Neki učenjaci koji su se bili utvrdili u tim zabludama i sve pripisivali Prirodi, bivali su pažljivo ispitani, nakon čega se videlo da je njihovo unutarnje biće bilo potpuno zatvoreno a spoljašnje tako otvoreno da nisu gledali prema Nebu nego prema svetlu, stoga i prema Paklu. Jer koliko je Unutarnje otvoreno, toliko čovek gleda prema Nebu, a koliko je Unutarnje zatvoreno a Spoljašnje otvoreno, toliko gleda prema Paklu. Naime, čovekovo Unutarnje je stvoreno za primanje svega što je u Nebu, a Spoljašnje za primanje svega što je na svetlu, pa ljudi koji primaju svet, a ne primaju u isto vreme i Nebo, u stvari primaju Pakao.⁷⁴

314. Da Nebo potiče od ljudskog roda, može se videti i po tome što su ljudski i anđeoski umovi slični. I jedni i drugi uživaju moć razumevanja, uočavanja i htenja. I jedni i drugi su stvoreni za primanje Neba. Jer ljudski um stiče mudrost jednako kao i anđeoski; ali je na svetlu ne stiče u tolikoj meri zato što je u zemaljskom telu, i što, sve dok je u tome telu, njegov duhovni um misli prirodno. Drugačije je kad se oslobodi veze sa telom. Tada više ne misli prirodno već duhovno, a tada shvata i stvari neshvatljive i neizrecive za prirodnog čoveka, što znači da se tada razvija u mudrosti kao i Anđeo. Po ovome postaje jasno da je čovekovo Unutarnje, koje je nazvano čovekovim Duhom, u svojoj suštini Anđeo, v. br. 57. To Unutarnje, kad se oslobodi tela, ima isti ljudski oblik kao i Anđeo. Da Anđeo ima savršeno ljudski oblik, vidi br. 73-77. Međutim, kada čovekovo Unutarnje nije otvoreno prema gore nego samo prema dole, tada nakon odvajanja od tela ima ljudski oblik, ali strašan i đavolski. To je stoga, što on ne može više da gleda gore, prema Nebu, već gleda samo dole, prema Paklu.

315. Onaj ko je poučen o Božanskom Redu može razumeti to, da je čovek stvoren da postane Anđeo, jer je u njemu ono Krajnje Reda (br. 304.), u kome se može oblikovati, upotpuniti i umnožiti sve što pripada nebeskoj i anđeoskoj mudrosti. Božanski Red nikad ne ostaje samo u Srednjem i ne oblikuje ništa bez Krajnjeg, jer van njega nije potpun i završen. Zato ide do Krajnjeg. Zapravo, tek kad je u Krajnjem, tada oblikuje, pa od te sakupljene građe obnavlja i dalje proizvodi, što se vrši preko razmnožavanja. Eto zbog čega je Krajnje rasadnik Neba.

316. Gospod je vaskrsao ne samo Duhom nego i Telom upravo zato što je On, dok je bio na svetlu, proslavio, to jest učinio Božanskim, svoje Ljudsko. Naime, Duša koju je imao od Oca bila je po sebi Samo Božansko, a Telo je postalo slično Duši, to jest Ocu, dakle (postalo je) takođe Božansko. Eto zbog čega je Gospod, za razliku od svih drugih ljudi, vaskrsao i Duhom i Telom. On je to i pokazao svojim Učenicima koji su verovali da vide Duha, kad im je rekao: "Vidite ruke moje i noge moje: ja sam glavom; opipajte me i vidite; jer duh tijela i kostiju nema kao što vidite da ja imam" (Luka 24. 39). Ovim rečima označio je da je ne samo po Duhu, nego i po telu bio čovek.

317. Da bi se znalo da čovek posle smrti živi, te da prema svom zemaljskom životu dolazi ili u Nebo ili u Pakao, bilo mi je pokazano puno toga o čovekovom stanju posle smrti. Sve će to biti prikazano u nastavku, kada bude reči o Svetu Duhova.

⁷⁴ Čovek prema tome liči na "praznu ploču" sa svom raspoloživošću i za dobro i za zlo. Ako čovek propusti da se ispuni dobrom (moralnim i duhovnim), on će se ispuniti zlom hteo on to ili ne. Stoga su versko obrazovanje i pouka, ma kako bili ponekad manjkavi, od velike važnosti za celokupni čovekov život.

318. Opšte je mišljenje da oni koji su rođeni van Crkve, a koji se nazivaju Narodima ili Neznabošcima, ne mogu biti spaseni, jer nemaju Reč i ne poznaju Gospoda, bez kojega nema spasenja. Ipak, i oni bivaju spaseni, što se može znati i po tome što je Milosrđe Gospodovo sveopšte, a to znači odnosi se na svakoga čoveka. Oni se rađaju kao ljudi isto kao i oni unutar Crkve, srazmerno su malobrojni i nisu nimalo krivi što ne poznaju Gospoda. Ko god misli bistrim umom, može uvideti da se čovek ne rađa za Pakao jer je Gospod Sama Ljubav, a ona se sastoji u tome da se želi spasenje za sve ljude. On se pobrinuo da kod svih bude neka religija, a preko nje priznavanje Boga i unutarnjeg života. Jer živeti prema religiji znači živeti unutarnjim životom. Naime, čovek tada upravlja pogled na Božansko, te što ga više Tamo upravlja, to ga više odvraća od sveta, odnosno od svetskog, a to će reći od spoljašnjeg života.

319. Da se Neznabošci spasavaju isto kao i Hrišćani, to je razumljivo onima koji znaju šta kod čoveka čini Nebo. Jer Nebo je u čoveku, a oni koji ga imaju u sebi, u njega i dolaze. Nebo se u čoveku sastoji u priznavanju Božanskoga koje treba da vodi čoveka. Prva i najvažnija stvar svake religije jeste priznavanje Božanskog. Religija koja ne priznaje Božansko nije religija. Propisi svake religije odnose se na bogoslužjenje (kult), to jest na način na koji treba poštovati Božansko da bi ono prihvatilo čoveka. I kada to jednom uđe u njegov duh, onda samo od njegove volje i ljubavi zavisi u kojoj će ga meri Gospod voditi. Poznato je da Neznabošci žive moralnim životom kao i Hrišćani, a mnogi i životom moralnijim. Međutim, može se živeti moralnim životom Boga radi, ili ljudi na svetu radi. Prvi je način duhovan, drugi nikako. Oba takva života izgledaju spolja ista, ali su iznutra potpuno različita: Dok jedan čoveka spasava, drugi ga ne spasava. Jer onaj koji moralno živi Boga radi, njega Božansko i vodi, dok onaj ko živi moralnim životom ljudi radi, taj vodi samoga sebe. Ovo ćemo rasvetliti jednim primerom: Onaj ko ne čini zlo bližnjemu jer je to protivu religije i protivu Božanskog, njegovo uzdržavanje (od činjenja zla, je duhovnog porekla. Ali onaj ko ne čini zlo bližnjemu samo iz straha od zakona ili iz bojazni od gubljenja ugleda, časti ili zarade, a to znači radi sebe i sveta, njegovo uzdržavanje od zla prirodnog je porekla, i on vodi samoga sebe. Njegov život je prirodan, dok je život onog prvog duhovan. Čovek čiji je moralni život duhovan, taj ima u sebi Nebo. Ali onaj čiji je moralni život samo prirodan, taj u sebi nema Nebo. Tome je razlog to, što Nebo utiče iz Višeg, otvara Unutarnje i kroz ovo deluje u Spoljašnje. Nasuprot ovome, svet utiče kroz Niže i otvara Spoljašnje, ali ne i Unutarnje. Naime, ne postoji Uticaj Prirodnog u Duhovno, nego samo Uticaj Duhovnog u Prirodni svet. Eto zbog čega, ako se istodobno ne prima i Nebo, Unutarnje ostaje zatvoreno. Po ovome se može videti kakvi su oni koji u sebe primaju Nebo, a kakvi oni koji ga ne primaju. Pa ipak, Nebo nije isto i u jednom i u drugom. Ono se razlikuje prema osećanju za dobro i osećanju za istinito proističuće iz toga dobra. Oni koji osećaju dobro Božanskog radi, oni vole Božansko Istinito jer se dobro i istinito prate i teže da se vežu. Eto zbog čega Neznabošci, iako na svetu nisu u prvim istinama, bivaju u drugom životu primljeni.

320. Tamo bejaše jedan Duh koji je na svetu bio Neznabožac, ali je živeo u dobru milosrđa prema svojoj religiji. Slušajući Duhove Hrišćane kako raspravljaju o tome šta treba verovati, on im iznenađen reče da on ne voli takve rasprave, jer oni rasuđuju prema pojavnostima i prividima, pa ih pouči ovim rečima: "Ako sam dobar, mogu već po samom dobru videti šta je istinito, pa tako mogu i primiti istine koje još ne znam."

321. Velikim brojem primera bejah poučen da Neznabošci, koji su u poslušnosti i potčinjenosti vodili moralan život, i živeći u uzajamnoj ljubavi, stižu jednu vrstu savesti. Njih u drugom životu Anđeli prihvataju i s osobitom pažnjom poučavaju o svim dobrima i istinama vere, a oni se dok primaju pouke ponašaju skromno, razumno i mudro, lako primajući i usvajajući istine. Oni, naime, nemaju u sebi nijedno lažno načelo protivno istini vere koje bi trebalo rušiti, niti su kao sablažnjivo mislili o Gospodu, poput nekih Hrišćana koji Gospoda smatraju običnim čovekom. Mnogi Neznabošci, čim saznaju da je Bog postao Čovek i kao takav živeo na svetu, onoga časa to i prihvataju, te Gospoda obožavaju govoreći da se Bog u potpunosti očitovao, zato što je On Bog Neba i Zemlje i zato što mu pripada ljudski rod. Božanska je istina da bez Gospoda nema spasenja, ali to treba razumeti tako, da se čovek može spasiti samo kroz Gospoda. U Svemiru postoji veliki broj nastanjenih zemalja (planeta). Samo poneke znaju da se Gospod na našoj Zemlji obukao u Ljudsko. No i pored toga oni obožavaju Božansko pod Ljudskim oblikom. Njih prihvata i vodi Gospod (vidi o tome knjigu O Zemljama u Svemiru).

322. Među Neznabošcima, kao i među Hrišćanima, ima i mudrih i prostih. Da bih saznao kakvi su, beše mi dano da razgovaram i s jednim i s drugima, ponekad satima, a ponekad danima. Ali danas među mudrima nema onakvih kakvi su živeli u davna vremena, naročito u Drevnoj Crkvi koja je postojala u velikom delu Azije i od koje je Religija predata mnogim Neznabošcima. Da bih saznao kakvi su oni bili, beše mi dano da razgovaram s nekima od njih. Pored mene bejaše jedan Duh koji je nekada spadao među najmudrije, po tome poznat u Učenom svetu. S njim razgovarah o raznim stvarima. Dade mi razloga za verovanje da je nekada bio Ciceron. I pošto sam znao da je bio mudar, počeh razgovor o Mudrosti, Razumu, Redu, o Reči, i na kraju o Gospodu. O Mudrosti mi reče da nema druge Mudrosti osim one koja se odnosi na život, da se ni za šta drugo ne može reći da je Mudrost; o Redu, da on postoji po Bogu, a živeti po tome Redu, to je biti razuman i mudar; što se tiče Reči, kad pred njim pročitah nekoliko mesta iz Prorokâ, bejaše oduševljen, naročito zato što svako ime i svaka reč označavahu unutarnje stvari, čudeći se vrlo da Učenjaci danas ne uživaju u takvom proučavanju. Jasno uvideh da je Unutarnje njegove misli, odnosno njegov um, bilo otvoreno. Reče mi da na tom predmetu ne može duže ostati jer je sve to odveć sveto da bi ga mogao podneti, toliko je iznutra bio uzbuđen. Na kraju s njim razgovarah o Gospodu. Rekoh mu da je bio rođen kao Čovek, ali začet od Boga, da je odbacio svoje maternje Ljudsko i obukao Ljudsko Božansko, te da je On taj koji upravlja Svemirom. Na to on odgovori da o Gospodu zna ponešto i da je shvatio, na svoj način, da se Ljudski Rod nije

mogao drugačije spasti. Tokom ovog razgovora, nekoliko Hrišćana dobacivaše razne sablazi, ali se on na njih ne obaziraše, govoreći da to i nije čudno, jer su se oni za telesnog života bili proželi neprikladnim idejama, pa istinu ne mogu svedočiti sve dok ih se ne oslobode, kao što to mogu neznalice.

323. Beše mi dano da razgovaram i s drugima koji življahu u davna vremena, važeći tada za mudrije. Prvo ih videh napred, na izvesnom odstojanju. Odatle, mogli su da primete Unutarnje moje misli, a to znači mnogo toga u jednoj jedinjoj ideji. Bili su u stanju da jednu misao ideje ispune čarima mudrosti, uz prijatne predstave, po čemu se uverih da pripadaju broju najmudrijih, a bi mi rečeno i da su pripadali Drevnima. Tada mi se približiše. I pošto im pročitah nekoliko mesta iz Reči, osetiše veliko zadovoljstvo. Videh na njima zadovoljstvo i radost, uglavnom poteklih iz uviđenja da su sve stvari, koje su iz Reči slušali, bile predstave i oznake nebeskih i duhovnih stvari. Rekoše mi da je, za vreme njihovog života na svetu, njihov način mišljenja, govora, pa i pisanja, bio takav, i da se u tome njihova mudrost izoštravala.

324. Što se tiče današnjih Neznabožaca, oni nisu tako mudri, ali većina je srcem prosta. Međutim, svi oni koji žive u uzajamnoj ljubavi (in charitate), primaju mudrost u drugom životu. O tome ću izneti jedan do dva primera. Dok sam čitao Glavu 17. i 18. knjige o Sudijama (o Mihi kome su Danovi sinovi oteli njegove klesane i livene likove i sveštenika Levita), bejaše pored mene jedan Duh Neznabožac, koji je za života obožavao jedan klesani lik. Dok je pažljivo slušao šta se dogodilo Mihi i kakav je bol osetio zbog gubitka klesanih likova koje su mu Danovi sinovi oteli, njega zahvati takav bol, da je jedva znao za sebe. Posmatrajući njegov bol, opazih i nevinost u svakom njegovom osećanju. Tu prisutni Duhovi Hrišćani, dok su ovo posmatrali, začudiše se da jedan poklonitelj klesanog lika može toliko da se uzbudi milosrdem i nevinošću. Tada mu priđoše dobri Duhovi i rekoše da se klesani lik ne sme obožavati i da on, budući čovek to može razumeti; nego da mimo, klesanoga lika mora da misli na Boga koji je stvorio i koji ravna celo Nebo i celu Zemlju, i da taj Bog jeste Gospod. Dok su oni tako govorili, beše mi dano da vidim da je njegovo unutarnje osećanje pri obožavanju bilo svetije nego kod Hrišćana. Iz ovoga se može videti da Neznabošci danas ulaze u Nebo lakše nego Hrišćani, prema Gospodnjim rečima kod Luke: "I doći će od istoka i zapada i sjevera i juga i sješće za trpezu u carstvu Božijemu; i gle, ima posljednjih koji će biti prvi, i ima prvijeh koji će biti posljednji" (13, 29, 30). Jer u stanju u kakvom je bio taj Duh, on je s unutarnjim osećanjem mogao da primi sve što pripada veri. Bilo je u njemu milosrđa (charitatis) koje pripada ljubavi, dok je u njegovom neznanju ležala nevinost. Naime, kad su u nekome milosrđe i nevinost, taj samoniklo i s radošću prima sve što pripada veri. Taj Duh je potom bio primljen među Anđele.

325. Jednoga dana čuh sa odstojanja neki hor. Prema predstavama (koje dobih) o njemu, poznadoh da su to Kinezi, jer videh sliku nečeg poput vunastog jarca, zatim kolač od prosa i kašiku od slonovače, kao i ideju plovećega grada. Želeli su da mi priđu bliže i dok se primicahu, izraziše želju da ostanu nasamo sa mnom, ne bi li mi otkrili svoje misli; no bi im rečeno da ne bi valjalo da ostaju sami, jer ih ima i takvih koji se zbog toga ljute, iako su oni gosti. Kad oni opaziše tu ljutnju, zapitaše se u sebi, nisu li možda nešto našao učinili bližnjemu ili prisvojili nešto što pripada drugome. Pošto se sve misli u drugome svetu saopštavaju beše mi dano da opazim njihovo uzbuđenje pri pomisli da su nekoga uvredili, a zatim i zbunjenost i druga čista osećanja, po čemu se dalo prepoznati da su bili obdareni milošću (charitatem). Udoh uskoro u razgovor s njima. Na kraju im govorah o Gospodu. Kada Ga nazvah Hristom, opazih kod njih izvesno odbijanje, ali mi za to dadoše objašnjenje. To je bila ideja koju su doneli sa sveta, jer su poznavali Hrišćane koji su živeli gore od njih i bez ikakve uzajamne ljubavi. Međutim, kada Ga nazvah prosto Gospodom, bili su doboko uzbuđeni. Anđeli ih tada poučiše da Hrišćansko Učenje, više nego ijedno drugo, propisuje ljubav i milosrđe, ali ih ima malo koji po njemu žive. Ima Neznabožaca koji su na svetu kroz razgovore čuli da Hrišćani vode rđav život, da - na primer - žive u preljubama, mržnjama, svađama i pijanstvu, kao i drugim porocima, kojih se Neznabošci gnušaju, jer su ti poroci suprotni njihovim religioznim načelima. Ovi se u drugom životu plaše istina vere više od ostalih. Zbog toga ih Anđeli poučavaju da Hrišćansko Učenje i sama vera uče nešto sasvim drugo, ali da Hrišćani manje nego Neznabošci žive prema načelima svojih učenja. Kada ovo shvate, (Neznabošci) primaju istine vere i obožavaju Gospoda, ali ne tako brzo kao ostali.

326. Neznabošci koji su obožavali neki lik ili kip, kada dođu u drugi svet, obično se dovode pred Duhove koji kao da zamenjuju njihove bogove i kumire, ne bi li se oslobodili svojih uobraženja. I pošto ostanu pored njih nekoliko dana, uobraženja nestaju. Oni pak koji su obožavali ljude često se dovode onima koje su obožavali ili drugima koji ih zamenjuju, tako Jevreji Abrahamu, Jakovu, Mojsiju i Davidu. Ali kada primete da su oni ljudi kao i svi drugi i da od njih ne mogu primiti ikakvu pomoć, ostaju zbunjeni, posle čega ih odvode na razna mesta, svakoga prema njegovom životu. Među Neznabošcima u Nebu naročito su omiljeni Afrikanci, jer oni lakše od ostalih primaju dobra i istine Neba. Oni žele da ih nazivaju poslušnima a ne vernima. Kažu da se samo Hrišćani, pošto imaju versko učenje, mogu nazvati vernima; oni ga pak naprosto primaju, ili kako oni kažu - imaju sposobnost da ga prime.

327. Razgovarao sam s nekoliko Duhova koji su živeli u Drevnoj Crkvi. Ta je Crkva postojala posle Potopa. Bila se proširila u veliki broj kraljevina, u Asiriji, Mesopotamiji, Siriji, Etiopiji, Arabiji, Libiji, Egiptu, Filisteji do Tira i Sidona, u zemlji Kanaan s obe strane Jordana. Oni su u to vreme znali da Gospod treba da dođe, i bili su u dobrima vere. Ali se od njih odvojiše i postadoše idolopoklonici. Oni su bili napred u levo, na mračnome mestu i u bednom stanju. Njihov govor beše poput zvuka flaute koja daje samo jedan glas, i (govor) skoro lišen razumske misli. Rekoše mi da se tu nalaze već vekovima, i da ih ponekad izvode radi obavljanja nekih neprijatnih poslova. Po tome sam mogao da zamislim kakva sudbina u drugom svetu čeka Neznabošce - idolopoklonike, ne spolja nego iznutra, jer obožavaju sami sebe i svet, a u srcu poriču Gospoda.

328. Da je Crkva Gospodnja raširena po celoj kugli zemaljskoj, da je dakle vasseljska; da su njome obuhvaćeni svi koji su živeli u dobroj ljubavi, prema (pravilima) svoje Religije; da se Crkva, u kojoj je preko Reči poznat Gospod,

odnosi prema onima izvan te Crkve kao Srce i Pluća prema svim ostalim organima, vidi se iz br. 308.

O Deci u Nebu

329. Neki veruju da u Nebo dolaze samo deca rođena unutar Crkve, a ne i ona rođena van Crkve. Kao razlog za to daju, da su deca unutar Crkve krštena, i da su krštenjem bila uvedena u veru Crkve. Međutim, oni ne znaju da niko Krštenjem ne dobija ni Nebo ni veru. Jer Krštenje je samo znak i spomen da se čovek može ponovno roditi, te da onaj ko je rođen unutar Crkve, može da bude ponovo rođen, pošto je u Njoj Reč i Božanske istine kroz koje se vrši ponovno rađanje, i pošto je u njoj Gospod poznat, a On ponovno rađa. Neka se stoga zna da svako Dete, ma na kome mestu bilo rođeno, bilo unutar ili izvan Crkve, bilo od pobožnih ili bezbožnih roditelja, kada umre, dolazi u Nebo, gde ga Gospod prima, poučava o Božanskom Redu, ispunjava osećanjima dobra, a kroz njih upoznaje i sa istinama. A zatim se, usavršavanjem u razumevanju i mudrosti, sve potpunije uvodi u Nebo, gde postaje Anđeo. Ko god misli razumno, može biti siguran da niko nije rođen za Pakao nego, naprotiv, za Nebo. A ako čovek ode u Pakao, to je njegova krivica, dok Deca ne mogu imati nikakve krivice.

330. Oni koji umru kao Deca, u drugom su životu opet Deca. Imaju isti onaj detinji karakter, istu nevinost u neznanju, istu nežnost u svemu. Samo se deca pripremaju da postanu Anđeli, jer ona to nisu, već postaju. Svako je, naime, kad izađe iz sveta, u sličnom stanju u kome je u njemu bio. Malo dete je malo dete; dečak je dečak; mladić, zreo čovek i starac su mladić, zreo čovek i starac, ali se to stanje zatim menja. Ipak, deca su svojim stanjem iznad ostalih jer su u Nevinosti i jer zlo, koje dolazi od života na Zemlji, nije u njima pustilo korena. Naime, Nevinost je takva, da se u nju može usaditi sve što je u Nebu, jer je ona prijemnik istinitog vere i dobrog ljubavi.

331. Stanje Dece u drugom životu je mnogo savršenije od stanja Dece na svetu, jer su obučena ne u zemaljsko, nego u telo slično anđeoskom. Zemaljsko telo je po sebi teško. Deca (na svetu) svoje prve osećaje i pokrete ne primaju iz Duhovnog već iz Prirodnog sveta. Osim toga, na svetu Deca moraju da se nauče hodanju, pokretima i govoru. Njihova čula, poput vida i sluha, moraju da se otvore upotrebom. Drugačije je s Decom u drugom životu. Kako su i ona Duhovi, to delaju prema svome unutarnjem, hodaju i govore bez prethodnog vežbanja samo u početku kroz zajednička osećanja, nerazlučena u ideje mišljenja, ali se ubrzo uvode i u ideje i to otud što je njihovo Spoljašnje istorodno (homogeno) sa njihovim Unutarnjim. Da Govor Anđela ističe iz osećanja preko ideja mišljenja, tako da se govor potpuno slaže s mišljenjem koje dolazi od osećanja, vidi br. 234-245.

332. Čim se Deca tamo probude, a to je odmah nakon smrti, podižu se u Nebo i predaju Anđelima ženskoga roda koji su u zemaljskom životu nežno voleli Decu, a u isto vreme i Boga. Pošto su (te žene) i na svetu volele svu decu materinskom nežnošću, one ih sada primaju kao svoju decu, a deca ih, prema usađenoj sklonosti, vole kao rođene majke. Svaka ima pored sebe onoliko dece koliko želi, prema svome duhovnom roditeljskom osećanju. To se Nebo pokazuje napred spram čela, izravno u crti ili zraku po kojem Anđeli gledaju Gospoda. To Nebo je tamo smešteno zato što su Deca pod neposrednim nadzorom Gospodnjim. Nebo Nevinosti, odnosno Treće Nebo, takođe utiče u njih.

333. Deca imaju različite odlike. Jedna su kao duhovni, a druga kao nebeski Anđeli. Deca nebeskih odlika pokazuju se u tome Nebu na desno, a ona duhovnih odlika na levo. Sva Deca su u Najvećem Čoveku (in Maximo Homine), koji je Nebo, i to u Oblasti Očiju. U Oblasti levog Oka su ona duhovnih, a u Oblasti desnoga Oka ona nebeskih odlika. To je stoga, što se Gospod Anđelima Duhovnoga Carstva pokazuje pred levim, a Anđelima Nebeskoga Carstva pred desnim okom (vidi br. 118). Iz toga što su Deca u Oblasti Očiju (u Najvećem Čoveku ili Nebu), jasno je da su ona pod neposrednim pogledom i nadzorom Gospodnjim.

334. U nekoliko reči biće rečeno kako se Deca uvode u Nebo: Od svojih vaspitačica uče da govore. Njihov prvi govor je samo osećajni zvuk, koji postupno postaje sve razbirljiviji što ideje i misli u njega više ulaze. Jer misli, koje potiču iz osećanja, sačinjavaju govor Anđela (vidi o tome članak br. 234-245). U njihovo osećanje, koje potiče od Nevinosti, prvo se ulivaju prijatne stvari koje su im pred očima. A kako su te stvari duhovnoga porekla, one primaju nebeski uticaj koji otvara Dečije Unutarnje. Tako se Deca iz dana u dan sve više usavršavaju. Nakon toga, bivaju prenesena u drugo Nebo, gde ih poučavaju učitelji. I tako redom.

335. Deca se uglavnom uče preko predstava prilagođenih njihovoj sposobnosti. Niko ne bi verovao koliko su te Predstave lepe i iznutra pune mudrosti. Na taj način im se postupno uliva razum koji im dušu izlučuje iz dobra. Dozvoljeno mi je da ovde iznesem dve Predstave koje sam video. Po njima se može suditi i o drugima: Prikazivali su prvo Gospoda kako izlazi iz groba, a u isto vreme se Njegovo Ljudsko sjedinjavaše s Njegovim Božanskim, i to sve tako mudro, da to prevazilazi svaku ljudsku mudrost, a sve na nevin i detinji način. Prikazivali su i ideju groba, ali sasvim udaljeno od ideje Gospoda, jer ideja groba sadrži nešto mrtvačko, a to je na ovaj način bilo otklonjeno. Zatim su oprezno uvodili u grob nešto vazdušasto, poput prozračne pare, čime se uz potrebne kretnje označavao duhovni život u Krštenju. Videh zatim Predstavu silaska Gospodnjeg onim "vezanima" i Njegovo ushođenje s njima u Nebo. I sve to (predstavljeno) s neuporedivom mudrošću i pobožnošću. A u skladu sa svojim detinjim umom, deca spuštahu skoro nevidljive konce, sasvim tanušne i nežne, kojim su kao pridržavala Gospoda u Njegovom ushođenju. I to sve u svetom strahu da se njihova predstava ne dotakne nečega što u sebi ne bi bilo duhovno i nebesko. Ima i drugih Predstava u kojima učestvuju, kroz koje se uvode u poznavanje istina i u osećanje dobra, sve kroz igre koje odgovaraju dečjem uzrastu.

336. Takođe mi je bilo pokazano koliko je njihov razum nežan. Dok izgovarah Oče Naš i dok ona svojim razumevanjem uticahu u moju misao, primetih da je njihov uticaj tako nežan i mio, da pripadaše tako reći samom

osećanju. U isto vreme primetih da njihov razum izgledaše otvoren sve do Gospoda, jer to što ističaše iz njih činilo se kao da kroz njih protiče. Gospod utiče prevashodno kroz Najdublje u detinje ideje, koje kod Dece, za razliku od odraslih, nisu ničim zatvorene. Njima nikakvo lažno načelo ne smeta da shvate istinu, niti ih život ometa da primaju dobro te tako dodu do mudrosti. Po ovome se može videti da Deca ne dolaze odmah nakon smrti u anđeosko stanje, nego se u njega postupno uvode preko upoznavanja dobra i istine, a u skladu sa svekolikim Nebeskim Redom; jer Bogu su poznate i najmanje osobenosti njihove prirode, svi porivi u njihovim sklonostima, te su tako nošeni da bi primali istinito dobro i dobro istinitog.

337. Bilo mi je pokazano kako se sve u njih uliva preko zadovoljstva i miline koji odgovaraju njihovoj sklonosti. Naime, beše mi dano da vidim Decu obučenu s najvećom otmenošću. Imala su oko grudi i ruku vence cveća koje je blistalo divnim i nebeskim bojama. Osim toga, videh Decu sa njihovim Vaspitačicama, u društvu devojaka, u jednom rajskom vrtu ukrašenom vratnicama od lovora i stazama koje vodijahu u unutrašnjost vrta. Deca su bila obučena kako je opisano i, dok su ulazila, cveće nad ulazom blistaše još divotnije. Po tome se može videti kakve su njihove miline i kako se kroz čari i prijatnosti uvode u dobra Nevinosti i uzajamne ljubavi, dobra koje Gospod neprekidno usađuje u njih.

338. Beše mi pokazano, kroz opštenja koja su obična pojava u drugom životu, kakve su ideje Dece kada ugledaju neki predmet: Njima svi predmeti izgledaju kao da žive. Otuda u svakoj njihovoj ideji ima života. Primetih da su te njihove ideje slične idejama dece na Zemlji u njihovim igrama, jer onda još ne razmišljaju kao odrasli i ne razlikuju živo od mrtvoga.

339. Rečeno je gore da Deca mogu biti sklona Nebeskom ili Duhovnom. Ona koja su sklona Nebeskom lako se razlikuju od ostalih. Ona misle, govore i delaju na tako mio način, da to izgleda kao izliv ljubavi za dobro prema Gospodu i prema ostaloj deci. Druga pak nemaju u mislima, rečima i pokretima istu blagost. U svemu što je njihovo, ona pokazuju neku vrstu laganog treperenja ili talasanja. To se vidi i po njihovim malim ljutnjama, kao i po nekim drugim znacima.

340. Mnogi Decu u Nebu zamišljaju kao da ostaju Deca među Anđelima. Oni koji ne znaju šta je to Anđeo, utvrđuju se u tome mišljenju gledajući slike koje vide po Hramovima, gde su Anđeli predstavljeni kao Deca. Ali stvari stoje drugačije. Razum i Mudrost čine Anđela. Sve dok ih Deca ne steknu, ona to nisu, iako su u društvu anđeoskom. Kada steknu razum i mudrost, onda tek postaju Anđeli. I što me je začudilo, tada više ne izgledaju kao deca već kao odrasli, jer nisu više detinjasta duha već anđeoskog. Razum i mudrost dovode do toga. Da Deca, usavršavajući se u razumevanju i mudrosti, sve više izgledaju kao mladići i kao devojke, to je zato što su razumevanje i mudrost duhovna hrana. Ono što hrani njihov um, hrani i njihovo telo, i to prema Saobraznosti, jer je oblik tela naprosto spoljašnji oblik Unutarnjeg. Treba znati i to, da Deca u Nebu ne prelaze doba prve mladosti u kojoj večitost ostaju. Da bih se potpuno u to uverio, beše mi dano da govorim s nekima koji su kao deca podignuti u Nebo i tu porasli; a s nekima najpre dok su još bili deca, i potom kad su postali mladići. Od njih sam saznao za tok njihovog života od jednog do drugog doba.

341. Daje Nevinost prijemnik svega što je u Nebu, te da je Nevinost Dece plodno polje svih osećanja dobrog i istinitog, vidi se iz onoga što je pokazano u br. 276-283, o Nevinosti Anđela u Nebu, naime da se Nevinost sastoji u želji da se bude vođen Gospodom a ne samim sobom; daje stoga čovek toliko u Nevinosti koliko je udaljen od svoga Vlastitoga, te koliko se neko više udaljava od svoga Vlastitoga, toliko je bliži Vlastitom Gospodnjem. Vlastito Gospodnje, to je ono što se naziva Njegovom Pravednošću i Zaslugom. Ali Nevinost Dece nije stvarna Nevinost jer je bez mudrosti. Tek je stvarna Nevinost mudrost, jer koliko je neko mudar, toliko želi da ga Gospod vodi, ili, što je isto, koliko nekoga Gospod vodi, toliko je mudar. Decu vodi spoljašnja Nevinost, koja se naziva Nevinost detinjstva, ka unutarnjoj Nevinosti, a to je Nevinost mudrosti. Ta je Nevinost svrha proučavanja i napredovanja. Zato im se, kada stignu do Nevinosti mudrosti, Nevinost detinjstva, koja je do tada služila kao plodno polje, sada samo pridodaje. Nevinost Dece mi beše prikazana kao nešto drvenasto, skoro bez života, oživljeno tek usavršavanjem poznavanja istine i sklonosti ka dobru. A kakva je stvarna Nevinost, beše mi pokazano na jednom lepom Detetu, nagom i punom života. Naime, Nevini najvišeg stepena, oni u Unutarnjem Nebu, a to znači blizu Gospoda, pokazuju se očima drugih Anđela samo kao Deca, i to naga, jer je Nevinost predstavljena nagošću koja se ne stidi, onako kako se čita o Prvom Čoveku i njegovoj Ženi u Raju (Postanje 2*25; 3*7, 10, 11). Jednom rečju, što su Anđeli mudriji, to su neviniji, i to više sami sebi izgledaju kao Deca.⁷⁵ Otuda dolazi da u Reči Detinjstvo označava Nevinost (vidi br. 278).

342. Razgovarajući s Anđelima o Deci, pitao sam da li su Deca čista od zla zato što nisu imala prilike da čine zlo kao odrasli. Odgovoreno mi je da su i ona u zlu, da su zlo samo, ali da ih Gospod kao i sve Anđele odvraća od njega i drži u dobru, što njima izgleda kao da su sami od sebe u dobru. Da ne bi stekli lažno mišljenje da dobro potiče od njih a ne od Gospoda, Deca koja odrastu u Nebu stavljaju se ponekad u zla koja su nasledno primila, te tako ostaju sve dok ne saznaju, priznaju i ne uvere se kako stvari stoje. Jedan Duh, koji je umro kao dete a imao slično mišljenje (a bio je sin jednoga Kralja), bejaše stavljen u život zla sa kojim je bio rođen. Tada na sferi svog života primeti težnju da ostalima zapoveda i da preljubu ne smatra prestupom. To su bila zla koja je bio primio od svojih roditelja.

⁷⁵ Kada je bilo reči o Deci - Anđelima koja zbog Saobraznosti izgledaju kao Deca, u napomeni, rekli smo da ti Anđeli jedni drugima izgledaju kao odrasli ljudi, a kao deca samo Anđelima nižih Nebesa, zasnivajući takvu tvrdnju na onome što Pisac iznosi o Anđelima Adamskih Nebesa, koja su u Nevinost par excellence. Ovde se kaže da oni sami sebi izgledaju kao Deca. Izgleda da su Adamska Nebesa u tome pogledu drugačija jer se za njih kaže da su odvojena od Neba Nevinosti.

Ali pošto uvide svoju pravu prirodu, ponovo bi primljen među Anđele. U drugom životu čovek se nikada ne kažnjava za nasledno zlo, ono njemu ne pripada, i on nije kriv što je takav. Ali se kažnjava za zbiljski počinjeno zlo koje mu pripada, a to znači za sve ono što je od naslednoga zla prisvojio svojim stvarnim životom. Da Deca, kada odrastu, bivaju stavljena u stanje naslednoga zla, to nije zato da bi bila kažnjena, nego da bi znala da su sama po sebi zlo samo; da su iz Pakla, koji je u njima, podignuta u Nebo kroz Milosrđe Gospodnje; i da su u Nebu ne svojom, nego zaslugom Gospodnjom. To je, dakle, stoga da se ne bi uzoholila pred drugima zbog dobra koje je u njima, jer bi to bilo protivno uzajamnoj ljubavi i protiv istine vere.

343. U nekoliko navrata, dok su pored mene, u Horu, bila Deca u čistom detinjem stanju, čuo sam ih kao nežan i nejasan zvuk, što je pokazivalo da još ne deluju jedinstveno, kao što je to slučaj kad više odrastu. Iznenadivalo me je to, da se neki Duhovi do mene nisu mogli uzdržati od upravljanja dečijim govorom. Takva je želja urođena svakome Duhu. Ali svaki put sam primetio da su se Deca opirala, ne hotеći da tako govore. Više puta primetih takav njihov otpor i odbijanje, praćeno kao nekom vrstom ljutnje. A kada bi imala priliku da govore, govorila su: "To nije tako". Bejah poučen da se Deca tako iskušavaju zato da bi se navikla ne samo na opiranje laži i zlu, nego i da ne misle, ne govore i ne postupaju polazeći od drugog, te da dozvole samo Gospodu da ih vodi.

344. Prema ovome što sam izneo može se videti kakvo je vaspitavanje Dece u Nebu: da se ona preko razumevanja istine i mudrosti dobra uvode u anđeoski život, koji je ljubav prema Gospodu i ljubav prema bližnjemu, u kojoj se nalazi Nevinost. Koliko je pak različito vaspitavanje dece na Zemlji, može se videti po ovome primeru: Bio sam na trgu jednog velikog grada gde videh decu kako se tuku. Gomila, koja je nadolazila, gledaše taj prizor s puno zadovoljstva. Videh da i sami roditelji podstiču svoju decu na borbu. Dobri Duhovi i Anđeli, koji to videše kroz moje oči, užasnuše se baš time, što roditelji nagone decu na tuču. Rekoše mi da na takav način roditelji u prvom dobu ugušuju uzajamnu ljubav i svu Nevinost, koju Gospod u Decu uliva, te da ih tako upućuju u mržnje i osvete. Svojim podstrekivanjem na zlo oni odbijaju svoju Decu od Neba, gde vlada uzajamna ljubav. Neka se, dakle, roditelji koji vole svoju decu čuvaju takvog podstrekivanja.

345. Još će i ovo biti rečeno o razlici između onih koji umiru kao Deca i onih koji umiru kao odrasli: Odrasli nose sa sobom jednu ravan, stečenu za zemaljskog i tvarnog života. Ta ravan je njihovo pamćenje, kao i njegovo prirodno-telesno osećanje. Ona se više ne menja. Ali ona služi posle smrti kao spoljašnja ravan njihovog mišljenja jer se u nju uliva misao. Otuda dolazi to, da kakva je ta ravan i način na koji se razumska sposobnost saobražava njenom sadržaju, takav je i čovek posle smrti. Međutim, oni koji umiru kao Deca i primaju vaspitanje u Nebu, nemaju takve ravni, nego je njihova ravan prirodno-duhovna, zato što oni ništa ne vuku iz tvarnog sveta i zemaljskog života, pa ne mogu ni da imaju gruba osećanja i misli kao oni koji umiru kao odrasli, pošto sve vuku iz Neba. Osim toga, Deca i ne znaju da su rođena na Zemlji, pa veruju da su rođena u Nebu. Iz istog razloga ne znaju za drugo rođenje osim za duhovno koje se postiže upoznavanjem dobra i istine, i to kroz razumevanje i mudrost, po kojima čovek jeste čovek. A pošto to dolazi od Gospoda, to oni veruju i vole da veruju da su Deca samoga Gospoda. I čovek, koji je rođen na Zemlji, može postati isto tako savršen kao što to postaju Deca u Nebu, ako goni od sebe telesne i zemaljske ljubavi, a to su ljubavi prema sebi i svetlu, te da umesto njih prima duhovne ljubavi.

O Mudrima i Prostima u Nebu

346. Veruje se da Mudri u Nebu moraju imati veću slavu od Prostih zato što kod Danila stoji: "I razumni će se sjati kao svetlost nebeska, i koji mnoge privedoše pravdi, kao zvijezde vazda i do vijeka" (Dan. 12*3). Međutim, malo ko zna ko su ti koji se podrazumevaju pod razumnima i pod onima koji privedu pravdi. Obično se misli da su to oni koji se nazivaju Učenima i Učenjacima, a osobito oni koji su poučavali u Crkvi i koji su nadilazili ostale u propovedima, a ponajviše oni koji su mnoge ljude obratili u veru. Za sve njih se na svetu veruje da su Razumni. Pa ipak, oni nisu Razumni Neba na koje se odnose one reči, osim ako im Razum nije bio nebeski. O njemu će sada biti reči.

347. Nebeski Razum je unutarnji Razum koji vodi poreklo od ljubavi prema istini, nikako ne radi kakve svetske slave ili slave u Nebu, nego radi same istine, koja deluje na Najdublje čovekovo i ispunjava ga radošću. Oni na koje istina tako utiče, njih Svetlost Neba prožima i veseli, a tako isto i Božansko Istinito, što će zapravo reći Sam Gospod, jer je Svetlost Neba Božansko Istinito, a Božansko Istinito je Gospod u Nebu (vidi br. 126-140). Ta Svetlost ulazi samo u Unutarnje uma, jer je ono oblikovano tako da je primi, da kroz njega deluje i razveseljava, pošto sve što utiče iz Neba, i što se prima, ima u sebi neko zadovoljstvo i neku čar. Otuda dolazi stvarno osećanje za istinu, a to je osećanje za istinu radi istine. Oni koji su u tom osećanju ili, što je isto, koji su u toj ljubavi, oni su u nebeskom Razumu i blistaju u Nebu kao nebeska Svetlost. A blistaju kao nebeska Svetlost zato što Božansko Istinito sija svuda u Nebu (vidi br. 132). Nebeski "svod", prema Saobraznosti, kako kod Anđela, tako i kod ljudi, označava to unutarnje Razumsko koje je u Svetlosti Neba. Naprotiv, oni koji su u ljubavi prema istini radi svetske slave ili radi slave u Nebu, ne mogu blistati u Nebu, jer njih pokreće i veseli ne Svetlost Neba nego svetlost sveta, a ona je u Nebu (bez one prve) sama tmina. Naime, u tome slučaju lična slava je ta radi koje se deluje (propter quem), a kada je ta slava svrha, tada čovek za svrhu ima samoga sebe a ne istinu, koja mu služi samo kao sredstvo da dođe do svoga cilja. Jer onaj ko voli Božansko Istinito radi vlastite slave, taj u Božanskim Istinama gleda sebe a ne Gospoda, od kojega na taj način odvraća pogled koji pripada razumu i veri. On ga odvraća od Neba ka svetlu i od Gospoda prema sebi samom, a takvi ljudi su u svetlosti sveta a ne u Svetlosti Neba. Ovi pred ljudima spolja izgledaju isto tako razumni i učeni kao i oni koji su u Svetlosti Neba, jer se na isti način izražavaju, a često naizgled

i mudrije, jer ih podstiče ljubav prema sebi i jer su umešni u pokazivanju nebeskih osećanja. Međutim, u unutarnjem obliku u kojem ih vide Anđeli, oni su sasvim drugačiji. Po ovome se donekle može poznati koga valja podrazumevati pod "razumnima koji će sijati kao Svjetlost nebeska". A sada će se videti koga treba razumeti pod onima koji "mnoge privedoše pravdi", i koji će blistati kao zvezde.

348. Pod onima koji "mnoge privedoše pravdi" misli se na one koji su Mudri. U Nebu se Mudrima nazivaju oni koji su u dobru, a u dobru su oni koji primenjuju u život Božanske Istine istoga časa kada ih čuju, jer Božansko Istinito, kada uđe u život, postaje dobro. Naime, ono tada pripada volji i ljubavi, a sve što pripada volji i ljubavi nazvano je dobrim. Zato su takvi nazvani Mudrima, jer Mudrost pripada životu. Međutim, razumnima su nazvani oni koji Božanske Istine ne primenjuju odmah u život, nego ih prvo pohranjuju u pamćenju, odakle ih zatim izvlače i prenose u život. Da bi se znalo kako i u čemu se u Nebu jedni razlikuju od drugih, treba pogledati članak gde je reč o Dva Carstva, Nebeskom i Duhovnom (br. 20-28), i članak gde je reč o Trima Nebesima (br. 29-40). Oni u Nebeskom Carstvu Gospodnjem, odnosno u Trećem ili Unutarnjem Nebu, nazvani su Pravedni, jer pravdu ne pripisuju nikada sebi nego Gospodu. U Nebu, Pravda Gospodnja je Dobro koje proizlazi od Gospoda. Eto zašto se ovi podrazumevaju pod onima koji "privedoše pravdi". O njima je Gospod ovo rekao: "Tada će pravednici zasjati kao sunce u carstvu oca svojega" (Mateja 13*43). Oni "Sijaju kao Sunce" jer su u ljubavi prema Gospodu, a ta se ljubav podrazumeva pod »Suncem« (vidi br. 116-125). Svetlost je kod njih plamena, a taj plamen prožima njihove ideje, jer oni primaju dobro Ljubavi neposredno od Gospoda kao Sunca u Nebu.

349. Svi oni koji su na svetu stekli razum i mudrost primaju se u Nebu i postaju Anđeli, svaki prema vrsti i veličini razumnosti i mudrosti. Naime, sve što čovek stekne na svetu, on to čuva i u sebi nosi nakon smrti, a to se nadopunjuje i uvećava prema stepenu njegovog osećanja i njegove želje za istinom i dobrim, ali ne iznad toga. Oni koji su imali malo osećanja i želje, primaju malo, odnosno onoliko koliko na tome stupnju mogu da prime. Naprotiv, oni koji su imali mnogo osećanja i želje, primaju puno. Stepenu osećanja i želje je kao mera koja je napunjena do vrha. Može se, dakle, primiti više što je mera veća, a manje što je mera manja. To je zato što ljubav, od koje proističu osećanje i želja, prima ono što joj prija. Otuda, kolika mu je ljubav, toliko prima. To se podrazumeva u rečima Gospodnjim: "Jer ko ima, daće mu se, i preteći će mu" (Mateja 13*12; 25*29). "Mjeru dobru i nabijenu i stresenu i prepunu daće vam u naručje vaše" (Luka 6*38).

350. Svi koji su voleli istinu i dobro radi istine i dobra, bivaju primljeni u Nebu. Oni koji su ih voleli mnogo, nazvani su mudri, a koji su ih voleli malo, nazvani su prosti. Mudri su u Nebu u velikoj, a mali u maloj svetlosti, svaki prema svome stepenu ljubavi prema dobru i istini. Voleti istinu i dobro radi njih samih, to je tako hteti i tako postupati. Jer samo oni vole, koji hoće dobro i koji ga tvore. To su oni koji vole Gospoda i koje Gospod voli, zato što dobro i istinito dolaze od Gospoda. A kako dolaze od Gospoda, to je Gospod u njima, to znači u dobrom i istinitom, a to znači i kod onih koji primaju dobro i istinito u svoj život kroz volju i delo. Čovek, posmatran kao takav, i nije drugo nego to dobro i istinito, zato što dobro pripada njegovoj volji a istinito njegovom razumu. Otuda dolazi da Gospod onoliko voli čoveka koliko je volja toga čoveka oblikovana kroz dobro, a razum oblikovan kroz istinito.⁷⁶ Biti voljen od Gospoda, to je isto što i voleti Gospoda, jer je ljubav uzajamna. Jer onome ko je voljen, Gospod podaruje sposobnost da voli.

351. Na svetu se veruje da oni koji mnogo znaju, bilo to o učenjima Crkve i Reči, ili o naukama, dublje i bolje vide istine nego ostali, te da imaju više razuma i mudrosti. Oni koji ovako veruju sebe smatraju razumnima i mudrima. U nastavku će biti reči o tome šta je pravi Razum i prava Mudrost, a šta Nečista i Lažna.

Pravi Razum i prava Mudrost sastoje se u tome, da se uoči šta je istinito i dobro, a potom i šta je lažno i zlo, te da se između njih napravi pravedna razlika, i to unutarnjim uvidom i opažanjem. Kod svakoga čoveka postoji Unutarnje i Spoljašnje. Unutarnje je sve ono što pripada Unutarnjem ili Duhovnom čoveku, a Spoljašnje sve što pripada Spoljašnjem ili Prirodnom čoveku. Prema tome kako je Unutarnje oblikovano i kako se slaže sa Spoljašnjim, čovek vidi i opaža. Kad je Unutarnje oblikovano u Nebu, onda to Unutrašnje utiče u Spoljašnje koje je oblikovano od sveta i oblikuje ga prema Saobraznosti, a to znači saobražava ga sebi. Posle toga, čovek vidi i opaža kroz Unutarnje. Da bi se Unutarnje oblikovalo, nema drugog načina nego da čovek upravi pogled prema Božanskom i prema Nebu. Kada upravi pogled ka Božanskom, onda veruje u Božansko, i veruje da od Božanskog dolazi svaka istina i svako dobro, odnosno svaki Razum i svaka Mudrost. A u Božansko veruje onda, kada hoće da ga Božansko vodi. Nikako drugačije nego tako otvara se Unutarnje čovekovo. Čovek koji je u toj veri i u životu koji se s njom slaže dobija sposobnost da razume i da bude mudar. Ali da bi zaista postao razuman i mudar, treba da nauči dosta stvari, i to ne samo onih koje se odnose na Nebo, nego i onih koje se odnose na Svet; ono što se odnosi na Nebo, preko Reči i Crkve, a ono što se odnosi na Svet, kroz Nauke. Koliko uči i to primenjuje, toliko postaje razuman i mudar, jer se time usavršavaju njegov unutarnji vid, koji pripada razumu, i njegovo unutarnje osećanje, koje pripada volji. Na ovaj način gledano, Prosti su oni čije je Unutarnje otvoreno ali nije oplemenjeno duhovnim, moralnim, građanskim i prirodnim istinama. Oni uočavaju istine kada ih čuju, ali ih ne vide sami u sebi. S druge strane, Mudri su oni čije je Unutarnje ne samo otvoreno, nego i oplemenjeno. Oni vide i opažaju istine u sebi samima. Iz ovoga što je rečeno, vidi se šta je to pravi Razum i prava Mudrost.

⁷⁶ Ovde Pisac govori ne o ljubavi Božijoj prema ljudima, koja je beskrajna i ničim uslovljena (o kojoj Ljubavi se posebno govori u delu "BOŽANSKA MUDROST I LJUBAV"), već o povezivanju (conjunctio) Gospoda sa čovekom. Autor se povodi za načinom na koji se često u Starom i Novom Zavetu govori o Ljubavi Božijoj kao nagradi. Ovde je reč o uzajamnoj ljubavi ili povezivanju koje se ostvaruje kroz prijem istine i dobra.

352. Nečisti Razum i Mudrost sastoje se u tome, da se ne vidi i ne opaža istinito i dobro, kao ni lažno i zlo, kroz Unutarnje, nego se veruje da je dobro i istinito, odnosno zlo i lažno, ono što su kao takvo označili drugi, pa se to samo potvrđuje. Pošto ovi ne vide istinu prema istini samoj nego prema nekome drugom, to oni mogu smatrati da je laž istina, te je potvrđivati sve dok ne počne izgledati kao istina. Jer sve ono što se potvrđuje, oblači izgled istinitog. A nema toga što se ne može potvrđivati. Njihovo Unutarnje otvoreno je samo nadole, a Spoljašnje je utoliko otvorenije, što se više potvrđuje. Svetlost kojom oni vide nije Svetlost Neba nego svetlost sveta koji se naziva Prirodnim svetom. U tome svetlu lažno može da izgleda kao istinito, a ako se potvrđuje, čak i blista, ali ne u Svetlosti Neba. Na taj način, ovi koji samo potvrđuju, postaju sve manje i manje razumni i mudri. Po tome se vidi šta su nečisti Razum i Mudrost. Međutim, u ovaj rod ne spadaju oni koji su u detinjstvu smatrali istinitim sve što su naučili od roditelja, te kasnije, u mladosti, misleći vlastitim razumom, ne ostanu pri tome, nego žele i traže istinu, pa kada je nadu, osećaju se srećni. Pošto takvi osećaju istinu radi istine, oni je vide pre negoli je potvrde. Ovo će biti oslikano jednim primerom. Duhovi raspravljahu o ovome pitanju: Otkuda to da se životinje rađaju u znanju prema svojoj prirodi a čovek ne? Bilo im je rečeno daje razlog u tome, što su životinje u Redu svoga života, dok čovek nije, te da stoga preko znanja i učenja mora da se privede Redu. A kada bi se čovek rađao u Redu svoga života, a to je da voli Boga iznad svega a bližnjega kao samoga sebe, on bi se rađao razuman i mudar, a to znači da bi verovao u svaku istinu čim bi za nju saznao. Dobri Duhovi istoga trenutka videše da je tako, i to prema samoj svetlosti te istine. Ali Duhovi koji se behu utvrdili samo u veri, odbacujući ljubav i milosrđe, ne uzmožeše da to shvate, jer je kod njih svetlost potvrđene laži pomračila svetlost istine.

353. Lažna je Razumnost i Mudrost ona koja ne poznaje Božansko: jer oni koji ne poznaju Božansko, zamenjujući Ga Prirodnim, misle iz čulnotelesnog, pa su sasvim čulni, ma kako ih za učene i pametne smatrali na svetu. Njihova Učenost ne ide preko onoga što se u svetu pokazuje pred očima. To što vide očima, oni zadržavaju u pamćenju, posmatrajući ga na suštinski tvaran način, iako ista znanja služe istinski razumnim ljudima da kroz njih oblikuju svoj razum. Pod naukama se misli na različite vrste iskustvenih znanja kao što su Fizika, Astronomija, Hemija, Mehanika, Geometrija, Anatomija, Psihologija, Istorija Carstava, zatim Književnost, Kritika, Jezici. Naučnici koji poriču Božansko ne uzdižu svoje misli iznad čulnoga koje pripada Spoljašnjem čoveku. A Reč oni posmatraju kao što drugi gledaju na nauke, ne čineći je predmetom razmišljanja ili zrenja (intuicije) koji bi poticali iz prosvetljenog svesnog uma. A to sve zato, što je njihovo Unutarnje zatvoreno, a uz njega i jedan deo Spoljašnjeg, onaj bliži Unutarnjem. Zatvoreno je zato, što su ti ljudi okrenuti od Neba, i što im je oslabila ona sposobnost koja bi im pogledu upravila k njemu, a ono je Unutarnje ljudskog uma, kao što je već rečeno. Otuda dolazi da oni ne mogu videti šta je istina a šta dobro, jer im je to kao u tami, dok su im obmana i zlo u svetlosti. Pa ipak, čulni ljudi su u stanju da rasuđuju, poneki čak i veštije od drugih ljudi, ali sve prema čulnim obmanama koje se u njihovom znanju potvrđuju. Pošto mogu da rasuđuju, oni misle da su mudriji od ostalih. Plamen koji kao osećanje zagreva njihova razmišljanja, to je plamen ljubavi prema sebi i prema svetu. Takvi su oni koji su u lažnoj razumnosti i mudrosti, a koje je Gospod označio kod Mateje: "Jer gledajući ne vide, i čujući ne čuju niti razumiju" (13* 13-15); tako i na drugim mestima: "Hvalim te, oče, što si ovo sakrio od premudrih i razumnijih a kazao si prostima" (II* 25-26).

354. Beše mi dano da razgovaram sa više Naučnika posle njihovog izlaska iz sveta, od kojih su neki bili vrlo poznati i slavljani sa svojih spisa, a s drugima manje slavni no čija je mudrost bila skrivenija. Naučnici koji poričahu Božansko iako su ga usnama ispovedali, tako su bili oglupeli da su jedva razumevali i neku običnu građansku istinu, da o duhovnim i ne govorimo. Videh da je njihovo Unutarnje, koje pripada umu, tako zatvoreno, da je izgledalo kao crno - a takve stvari se u Duhovnom Svetu pokazuju vidu - te nisu mogli podneti i najmanju Nebesku Svetlost niti priznati bilo kakav uticaj iz Neba. To crnilo, u kome se pokazivaše njihovo Unutarnje, bilo je gušće i šire kod onih znanjem i učenošću utvrđenih protivu Božanskog. Takvi ljudi u drugom životu primaju sa zadovoljstvom svaku laž koju upijaju kao spužva vodu, odbacujući svaku istinu kao što zategnuta koštana opna odbija sve što na nju padne. Za Unutarnje onih koji su se utvrdili protivu Božanskog a za Prirodu, kaže se da je okoštalo: Glava im izgleda čvornovata kao abonos i to sve do nosa, znak da više nemaju nikakva opažanja. Takvi su zagnjurenjeni u močvare koje izgledaju kao glibovi gde ih muče priviđenja potekla iz njihovih obmana. Njihova paklena vatra jeste požuda za slavom i ugledom, vatra kojom plamte jedan protivu drugoga, mučeći paklenom žestinom one koji s njima ne postupaju kao s božanstvima, i to tako jedni drugima rade naizmenično. U to se pretvara svaka svetska Učenost kad u njoj nema Svetlosti Neba kroz priznavanje Božanskog.

355. Takvo stanje Učenih u Duhovnom Svetu može se objasniti time, što se tada sve što pripada prirodnom Pamćenju i što je bilo vezano za čula, odmara, a mišljenju i govoru služe samo razumska načela koja su iz njih izlučena. Naime, čovek nosi sa sobom čitavo svoje prirodno Pamćenje, ali se ono ne pokazuje u njegovome mišljenju kao što se pokazivalo na svetu. Iz njega on ne može ništa da izvuče u Duhovnom Svetu zato što njegov sadržaj ne pripada Duhovnoj Svetlosti. Međutim, razumska i umna saznanja, stečena za života u telu, slažu se sa Svetlošću Duhovnoga Sveta. Koliko je, dakle, čovekov duh postao razuman na svetu pomoću saznanja i nauke, toliko je razuman i posle odvajanja od tela. Jer čovek je tada Duh, a Duh je taj koji misli u telu.

356. Naprotiv, oni koji su pomoću znanja i nauka stekli Razum i Mudrost - a to su oni koji su sve znanje primenjivali u život, te priznajući Božansko voleli Reč i živeli moralnim i duhovnim životom, o čemu je govoreno u br. 319 - takvima su nauke bile sredstvo da postanu mudri i da osnaže sve što se odnosi na veru. Njihovo Unutarnje, koje pripada umu, opažalo se, pa čak i videlo, kao što providno u raznim bojama: blistavo belo, kao plamen, pa modroj, pa kao dijamant, rubin i safir, i sve to u skladu sa potvrđivanjem Božanskog i Božanskih Istina kroz nauke. Pravi Razum i Mudrost tako izgledaju kada se pokazuju pogledu u Duhovnom Svetu. To dolazi od Svetlosti Neba, koja je Gospodnje Božansko Istinito, iz kojega izvire sva Razumnost i Mudrost (vidi br. 126-133). Ravni ove

Svetlosti, u kojima se pokazuju raznolikosti, kao na primer pomenute boje, jesu Unutarnje uma. A te raznolikosti dovode do raznih potvrđivanja Božanskih Istina pomoću stvari kakve su u Prirodi, to jest u naukama. Naime, unutarnji čovekov um ponire svoj pogled u prirodno Pamćenje i tamo oživljava kao vatrom nebeske ljubavi sve ono potvrđno, razrađuje ga i pročišćava dok od njega ne stvori duhovnu ideju. Dok čovek živi u telu, on ne zna da se to dešava, jer drži da misli prirodno, dok u stvari misli i duhovno i prirodno. Ali kada dođe u Duhovni Svet, on više ne primećuje ono što je mislio prirodno već primećuje samo ono što je mislio duhovno. Tako se stanje menja. Po tome se vidi da čovek postaje duhovan pomoću znanja i nauke, što su sredstva za sticanje Mudrosti, ali samo za one koji verom i životom priznaju Božansko. Oni su u Nebu još bolje primljeni od ostalih, ulazeći među one koji zauzimaju sredinu (br. 43), jer su ovi više od ostalih u Svetlosti. To su u Nebu razumni i mudri koji sjaje kao Svetlost nebeska i koji blistaju kao zvezde. A Prosti su tamo oni, koji su priznavali Božansko, voleli Reč i živeli moralnim i duhovnim životom, ali čije Unutarnje, koje pripada umu, nije bilo tako negovano znanjima i naukama. Ljudski um je kao rodna zemlja čiji prinos zavisi od obrade.

O Bogatima i Siromašnima u Nebu

357. Ima raznih mišljenja o primanju u Nebo. Jedni misle da se primaju Siromašni a ne Bogati. Drugi, da se primaju podjednako i Bogati i Siromašni. Neki opet, da Bogati ne mogu biti primljeni ako se ne odreknu svojih poseda i ne postanu kao Siromasi. Svaki svoje mišljenje potvrđuje pomoću Reči. Ona je, međutim, unutra Duhovna, a u slovu Prirodna. Zato padaju u zablude oni koji uzimaju Reč samo u doslovnom značenju, osobito u onome što se odnosi na Bogate i Siromašne. Na primer, da je Bogatašu teško ući u Nebo kao kamili proći kroz iglene uši, te da je Siromašnima lako ući u Nebo već zbog toga što je rečeno: "Blago siromašnima duhom, jer je njihovo carstvo nebesko" (Mat. 5.3; Luka 6.20, 21); ali oni koji nešto znaju o duhovnom značenju Reči, ti drugačije misle. Oni znaju da je Nebo za sve one koji žive životom vere i ljubavi, bili oni bogati ili siromašni. Ali kakvi su oni koji se razumeju pod Bogatima, a kakvi oni koji se razumeju pod Siromašnima, biće rečeno u nastavku. Kroz razgovore i život s Anđelima bilo mi je dano da sa sigurnošću saznam da Bogati dolaze u Nebo isto tako lako kao i Siromašni, te da nijedan čovek nije isključen iz Neba zato što je živio u obilju niti je primljen zato što je živio u sirotinji. U Nebu ima isto tako Bogatih kao i Siromašnih, a mnogi bogati su u slavi većoj nego siromašni.

358. Treba se prvo setiti da čovek može sticati bogatstvo i uvećavati svoje imanje onoliko koliko za to ima prilike, pod uslovom da to nije postignuto prevarama i rđavim sredstvima; da može mirno jesti i piti samo ako u jelo i piće ne stavlja svoj život; da može stanovati velelepno prema svom položaju; da može razgovarati, posećivati mesta za razonodu, pričati o svetskim stvarima; da nije potrebno da hoda pobožno, tužnoga lica, drhteći i pognute glave, nego da može biti radostan i veseo; da nije potrebno da imovinu razda siromasima, osim onoliko koliko ga osećanje na to navodi. Jednom rečju, može živeti u spoljašnjem obliku potpuno kao svetski čovek, a da ga to nimalo ne spreči da dođe u Nebo, samo ako u samom sebi misli o Bogu kako treba i ako postupi prema bližnjemu iskreno i pravedno. Čovek je, naime, onakav kakvi su njegovo osećanje i mišljenje, odnosno njegova ljubav i vera. Sve što izvana radi, vuče svoj život odatle, jer postupati jeste hteti, a govoriti jeste misliti, a on postupi prema volji i govori prema misli. Kada se u Reči kaže da će čovek biti suđen prema onome što je radio, odnosno po delima, treba razumeti da će to biti prema osećanju i mislima, iz kojih ishode dela, jer dela nisu ništa bez misli i osećanja. Ona su u potpunosti ono što su misli i osećanja. Otuda je vidljivo da čovekovo Spoljašnje ništa ne znači jer ono deluje prema Unutarnjem. A radi primera ovo: Neko postupi iskreno i ne vara druge iz jedinog razloga što se boji zakona, gubitka ugleda, časti ili dobitka. Međutim, da ga taj strah ne koči, varao bi koliko bi samo mogao. (U ovom slučaju) njegova volja i misao su prevareni, iako mu spoljašnji postupci izgledaju poštenu. Pošto je takav čovek iznutra nepošten i prevaran, u njemu je pakao. Ali onaj koji postupi pošteno i nikoga ne vara jer je to protivno Bogu i bližnjemu, taj čovek ne želi da prevari nikoga ni kad bi to mogao; njegova misao i volja čine njegovu savest, i u njemu je Nebo. Kod ovakva dva čoveka dela izgledaju slična u spoljašnjem obliku, ali unutra su sasvim različita.

359. Pošto čovek izvana može da živi kao drugi, može da se bogati, da jede s obilne trpeze, stanuje u otmenim kućama i oblači se lepo prema svojim mogućnostima i prema svome položaju, pošto može da uživa i da se zadovoljava, i da ulazi u poslove svetske u vezi sa svojim zanimanjem a na dobrobit i uma i tela, pod uslovom da iznutra priznaje Boga i želi dobro bližnjemu, očigledno je da nije tako teško ići putem Neba kao što mnogi veruju. Jedina teškoća leži u tome, da se čovek odupre ljubavi prema sebi i svetlu, i da ne dozvoli da te ljubavi vladaju nad njim; jer ovo je izvor svih zala. Da to nije tako teško kao što neki veruju, vidi se iz ovih reči Gospodnjih: "Naučite se od mene; jer sam ja krotak i smjieran u srcu, i naći ćete pokoj dušama svojijem, jer je jaram moj blag i breme je moje lako" (Mat. 11, 29, 30). Gospodnji jaram je lagan i Njegovo breme lako, jer čoveka vodi Gospod a ne on sam, u onoj meri u kojoj se odupire zlima koji ističu iz ljubavi prema sebi i svetlu, jer se tada Gospod odupire tim zlima u čoveku i uklanja ih.

360. Razgovarao sam sa nekima posle njihove smrti, onima koji su se, dok su živeli na svetlu, bili odrekli sveta i odali se usamljeničkom životu, kako bi putem odbacivanja misli o svetskim stvarima imali prilike za pobožna umozrenja, verujući da bi tako mogli da pođu putem Neba. Međutim, u drugom životu oni su tužnog raspoloženja; preziru sve koji nisu kao i oni; ljute se što im nije bolje nego drugima, verujući da su zaslužili bolje; ne zanimaju se za druge, odvrćajući se od dužnosti milosrđa kroz koje se ostvaruje veza s Nebom. Oni žude za Nebom više nego ostali; međutim, kad se uzdignu među Anđele, unose nemir koji remeti sreću anđeosku, i zbog toga ih šalju natrag. A kad se vrate, odvajaju se na pustim mestima, gde vode život sličan onome koji su vodili na svetlu. Čovek se može oblikovati za Nebo samo pomoću onoga što je u svetlu. U svetlu se nalaze krajnji učinci u kojima se mora završiti svačije osećanje; jer ako se osećanje ne produži i ne ulije se u dela, što biva u druženju sa mnogima, ono se toliko

guši da na kraju čovek nema nikakvog obzira prema bližnjemu već samo prema sebi. Sve ovo razjašnjava da život milosrđa prema bližnjemu, a to je da čovek postupa pravedno i ispravno u svakom poslu i u svakom zanimanju, vodi Nebu, a ne pobožan život lišen dobrih dela. Iz ovoga proizlazi da se dobra dela vrše i rastu samo onoliko koliko je čovek zabavljen svojim radom. O ovome ću sada da kažem nešto iz vlastitog iskustva. U Nebu ima mnogo onih koji su se bavili zanatima i trgovinom i kroz to se obogatili. Međutim, ima malo onih koji su zauzimali počasne položaje obogativši se kroz svoje službe; a to stoga što su dobici i počasti kod njih bili posledica njihovih sudskih dužnosti, kao i unosnih i počasnih položaja na koje su stavljeni, što ih je navodilo da vole sebe i svet, odvajajući misli i osećanja od Neba i upravljajući ih prema sebi samima. Jer čovek sebe otuđuje onoliko od Boga i odvoja se onoliko od Neba koliko voli sebe i svet, i koliko sebe i svet gleda u svemu oko sebe.

361. Što se tiče sudbine bogatih u Nebu, oni žive velebnije od ostalih. Neki od njih žive u dvorcima u kojima sve blista kao zlato i srebro. Imaju u obilju sve što je korisno za život, ali im srce uz to nije prionulo, gledajući u njemu samo ono što je stvarno korisno. Korisnosti su im pred očima, a zlato i srebro kao da jedva primećuju, kao da je u senci. A ovo zbog toga što su, živeći na svetu, voleli ono korisno, dok su zlato i srebro voleli samo kao oruđe (da se bude koristan). Upravo su Koristi ono što blista u Nebu, korisno dobro kao zlato, a korisna istina kao srebro. Dakle, njihovo bogatstvo u Nebu je onoliko koliko su bili korisni, a takvo je i njihovo uživanje i sreća. Korisnost se sastoji u tome da čovek pribavlja sebi što mu je neophodno za život, da želi da bude bogat radi svoje zemlje i svojih bližnjih, kojima bogat čovek može više da bude od pomoći nego siromah. Ove koristi odvajaju čoveka od lenjog života koji je štetan, pošto u takvom životu čovekove misli jure u zlo jer je zlo čoveku urođeno. Biti koristan je dobro i u tome smislu što je u tome Božansko, i to zapravo u onoj meri u kojoj čovek gleda prema Bogu i Nebu, i smatra ih svojim dobrom, gledajući u bogatstvu samo podređeno dobro.

362. Međutim, sudbina onih bogatih ljudi koji nisu verovali u Boga i koji su iz svoje duše izbacili ono što pripada Nebu i Crkvi, obrnuta je. Takvi su u paklu, gde vlada prljavština, beda i neimaština; upravo se u ovo pretvara bogatstvo koje se voli radi njega samoga; i to ne samo bogatstvo već i upotreba toga bogatstva, kao što je želja da se živi neobavezno u nasladama, odaje razuzdanosti, uzdiže sebe a prezire druge. Kako sve ovo u sebi nema ničega duhovnog, to postaje smeće. Jer Duhovno je u bogatstvu kao duša u telu, i kao svetlost u plodnoj zemlji. Bez duše telo trune, a bez svetlosti zemlja zamire. Takva je sudbina onih koje je bogatstvo zavelo i odbilo od Neba.

363. Čoveku posle smrti ostaje njegova vladajuća ljubav ili osećanje. Ta se ljubav ne može nikada iskoreniti, zato što je čovekov duh upravo onakav kakva je ta ljubav. A što je nepoznato, telo svakoga Duha i svakoga Anđela u stvari je spoljašnji oblik te ljubavi. Taj spoljašnji oblik potpuno je saobrazan unutarnjem obliku njegovoga duha ili uma, zato se Duhovi poznaju po licu, pokretima i govoru. Tako bi se i čovek poznavao, da nije naučio da licem, pokretima i govorom glumi osećanja, kojih u stvari nema. Iz ovoga se može videti da čovek ostaje u večnosti onakav kakva mu je vladajuća ljubav ili osećanje. Beše mi dano da razgovaram sa nekima koji su živeli pre više od sedamnaest vekova, a čiji je život poznat po spisima iz toga doba. Poznao sam da ondašnja njihova ljubav upravlja njima i danas. Iz ovoga se može videti da ljubav ka bogatstvu i ka onome za šta je ono korišćeno ostaje večno onakva kakva je bila na svetu. Ona ljubav ka bogatstvu kojoj je svrha bila dobra, pretvara se u prijatne stvari, a ona kojoj je svrha bila rđava, u izmet i smeće koji za dotičnu osobu imaju iste one čari koje je imalo bogatstvo dok je bila na svetu. Oni u smeću i izmetu nalaze nasladu, zato što su nečiste naslade i razvrat i tvrdičluk kao svrhe bogatstva saobrazne smeću i izmetu. To smeće je, naime, duhovno.

364. Siromašni dolaze u Nebo ne zbog svoga siromaštva, nego zbog svoga života. Bio on siromah ili bogat, njegov život ide za njim. Milosrđe nije za jednoga više a za drugoga manje. Onaj ko je dobro živeo, primljen je, a onaj ko je živeo rđavo odbačen je. Osim toga, siromaštvo, isto kao i bogatstvo, odvraća i odbija čoveka od Neba. Među siromašnima ima mnogo nezadovoljnih svojom sudbinom, i onih sa velikim htenjima, koji veruju da je bogatstvo blagoslov. Zato se ljute i rđavo misle o Božanskom Proviđenju; zavide drugima na imanju; varaju kad im se pruži prilika, i žive u prljavim nasladama. Drugačije je sa siromašnima koji su zadovoljni svojom sudbinom, brižni su i vredni na poslu, više vole rad nego besposlicu i postupaju s iskrenošću i vernošću, živeći pri tome Hrišćanskim životom. Razgovarao sam ponekad s Duhovima koji su na Zemlji pripadali seljaštvu i običnom svetu, ali su verovali u Boga i postupali iskreno i pravedno u svojem poslu. Pošto su imali želju za istinom, u drugom su se životu raspitivali šta su to Milosrđe i Vera, budući da su mnogo slušali da se o njima na svetu govori. Tada im beše rečeno da je Milosrđe sve ono što pripada životu, a Vera što pripada Učenju; da je Milosrđe hteti i postupati pravedno i iskreno u svakom delu, a da je Vera misliti pravedno i ispravno; da su Vera i Milosrđe povezani baš kao Učenje i život u skladu s njim, ili kao misao i volja; da Vera postaje Milosrđe kada čovek misli i dela pravedno; da onda te dve stvari sačinjavaju jedno. Ovo su dobro razumeli, obradovani, govoreći da su na svetu bili shvatili samo to, da je Verovati isto što i Živeti.

365. Po onome što smo izneli vidi se da Bogati, kao i Siromašni, dolaze u Nebo. Verovanje da Siromašni dolaze lako a Bogati teško dolazi otud što Reč nije ispravno shvaćena na mestu gde se govori o bogatima i siromašnima. A tu se pod Bogatima u duhovnom značenju razumeju oni koji obiluju u znanjima o dobrom i istinitom, a to su oni unutar Crkve u kojoj je Reč. Pod Siromašnima misli se na one koji nemaju tih znanja, ali ih žele, a to su oni izvan Crkve gde nema Reči. Pod Bogatašem obučenim u skerlet i fini lan, bačenim u Pakao, misli se na Jevrejski Narod, koji je nazvan bogatim jer je imao Reč, pa stoga i izobilno znanje o dobrom i istinitom. Skerletne haljine znače znanje o dobrom, a fini lan znanje o istini. Naprotiv, pod Siromahom koji je ležao pred Bogataševim vratima želeći da se zasiti mrvicama s njegovog stola, a koga su Anđeli odneli u Nebo, misli se na narode koji nisu imali znanja o dobrom i istinitom, ali su ga želeli. Pod Bogatima pozvanim na gozbu (vidi Luka 16. 19-31), opet se misli na Jevrejski Narod, a pod Siromasima dovedenim na njihovo mesto na narode izvan Crkve (Luka 14. 16-24). Ko su oni

Bogati za koje je Gospod kazao: "Lakše je kamili proći kroz iglene uši negoli bogatome ući u carstvo Božije" (Mateja 19.24)? I to će biti rečeno: Na ovome mestu pod Bogatim se misli na bogatoga i u jednom i u drugom smislu, kako prirodnom tako i duhovnom: u prirodnom, na bogate koji obiluju imanjem i u njega stavljaju svoje srce; u duhovnom na one koji obiluju znanjima i naukama, jer su to duhovna bogatstva, i koji žele da vlastitim umom uđu u ono što se odnosi na Nebo i Crkvu. Pošto je to protivu Božanskog Reda, to se kaže da je "lakše kamili proći kroz iglene uši", jer "kamila" znači znanja i nauke uopšte, a "iglene uši" znače istinito duhovno. Danas se ne zna da "kamila" i "iglene uši" imaju to značenje, jer do sada nije bila otkrivena nauka koja prikazuje duhovno značenje doslovnih izraza u Reči. Naime, sve u Reči ima i duhovno i prirodno značenje. Jer Reč je, da bi mogla postojati veza između Neba i sveta, odnosno Anđela i čoveka, kad je neposredna veza bila prekinuta, napisana u čistim Saobraznostima između prirodnog i duhovnog. Po tome se može videti ko se posebno na ovom mestu podrazumeva pod Bogatašem. Da se pod Bogatašem u Reči u duhovnom značenju misli na one koji imaju mnogo znanja o dobrom i istinitom, postaje jasno iz raznih mesta: Isaija 10. 12, 13, 14; 30. 6, 7; 45.3; Jeremija 17.3; 48.7; 50. 36, 37; 51. 13; Danilo 5. 2, 3, 4; Jezekilj 26. 7, 12; 27. 1-36; Zaharija 9. 3, 4; Ps. 45.13; Osija 12. 9; Otkr. 3. 17, 18; Luka 14.33, i na drugim. Da se pod Siromahom misli na onoga ko nema znanja o istinitom i dobrom a želi ga, vidi se kod Mateje 11. 5; Luke 6. 20, 21; 14.21; Isaije 14.30; 29. 19; 41. 17, 18; Sofonija 3. 12, 13. Sva ova mesta su objašnjena u svom duhovnom značenju u NEBESKIM TAJNAMA br. 10 227.

O Brakovima u Nebu

366. Iz toga što Nebo potiče od Ljudskog roda, što ima Anđela i jednog i drugog pola, što je od postanja Žena stvorena za Muža a Muž za Ženu, te konačno iz toga što je ta ljubav urođena i jednom i drugom polu, proizlazi da Brakova ima i u Nebu kao i na Zemlji. Ali Brakovi u Nebu puno se razlikuju od brakova na Zemlji. Kakvi su i u čemu se razlikuju od Brakova na Zemlji a u čemu su slični, biće rečeno u onome što sledi.

367. Brak u Nebu je spajanje dva Uma u jedan. Prvo valja objasniti kakva je to spona. Um se sastoji iz dva dela, od kojih se prvi naziva Razumom a drugi Voljom. Kada ta dva dela čine jedno, onda se kaže da je to jedan jedini Um. Muž vrši ulogu Razuma a Žena ulogu Volje. Kada ta veza, koja pripada njihovom Unutarnjem, side u niži deo, koji pripada njihovom telu, ta se veza onda oseća kao ljubav. Ta ljubav je Bračna ljubav. Otuda se vidi da Bračna ljubav vodi poreklo iz povezivanja dva Uma u jedan jedini. To se u Nebu naziva zajednički život (cohabitatio). Kaže se da oni nisu dvoje nego jedno. Eto zbog čega se supruzi u Nebu ne zovu dva, nego jedan Anđeo.

368. Štaviše, takva veza između Muža i Žene u Najdubljem njihovog Uma potiče još od samog njihovog stvaranja. Naime, Muž se rada da bude razuman, odnosno da misli prema Razumu, a Žena da bude osećajna, odnosno da misli prema Volji. To se vidi i iz njihovih urođenih odlika ili sklonosti, kao i prema njihovom obličju; prema odlikama, po tome što Muž dela prema Razumu, a Žena prema Volji; prema obličju, što je lice Muža oštrije i manje lepo, reč ozbiljnija, telo čvršće, dok je Ženino lice oblije i lepše a reč nežnija i telo vitkije. Slična razlika postoji između Razuma i Volje, odnosno Misli i Osećanja, a takva je razlika između Istinitog i Dobrog, odnosno Vere i Ljubavi. Naime, Istina i Vera pripadaju Razumu, a Dobro i Ljubav Volji. Zato se u Reči pod Mladićem i Mužem (Vir) u duhovnom smislu misli na Razumevanje Istinitog, a pod Devojkom i Ženom na Osećanje Dobrog. Zbog toga je Crkva, u pogledu osećanja za dobro i istinito, nazvana Ženom ili Devojkom, a svi oni koji imaju osećanje za dobro i istinito nazvani su Devstvenicima (Otkr. 14.4).

369. I Žena poseduje Razum i Volju, pa ipak kod Muža prevladava Razum, a kod Žene Volja, a čovekova osobenost zavisi od odnosa između Razuma i Volje. Ali u Nebu nema nadmetanja u Braku, jer je volja ženina i muževljeva volja, a muževljev razum je i ženin razum, pošto je ljubav svakoga od njih hteti i misliti kao onaj drugi, to jest uzajamno i uzvratno. Otuda spajanje u jedno. Ta je spona stvarna, jer ženina Volja ulazi u Razum muževljev, a Razum muževljev u Volju ženinu, i to najviše kada se gledaju lice u lice. Jer, kao što je više puta rečeno, u Nebu postoji opštenje misli i osećanja, naročito među supruzima, zato što se oni međusobno vole. Po ovome se može videti kakva je spona Umova koja čini Brak i proizvodi bračnu ljubav u Nebu, to jest da se ona sastoji u tome, da jedno hoće da drugome da sve što ima.

370. Anđeli mi rekoše da je spona među supružnicima utoliko potpunija što su veći njihova bračna ljubav, razum, mudrost i sreća. To je tako stoga što se Božansko Istinito i Božansko Dobro, koji su izvor razuma, mudrosti i sreće, ulivaju osobito u bračnu ljubav, te je bračna ljubav ravan Božanskog Uticaja, budući u stvari brak između istinitog i dobrog. Jer kao što postoji spona između Razuma i Volje, tako postoji i spona između istinitog i dobrog. Naime, Razum prima Božansko Istinito, pri čemu istine oblikuju Razum, a Volja prima Božansko Dobro, pri čemu dobro oblikuje Volju. Istinito je za čoveka sve ono što on shvata. Odatle dolazi da je isto kaže li se da je reč o povezivanju Razuma i Volje, ili o povezivanju istinitog i dobrog. Spona istinitog i dobrog sačinjava Anđela, kao i njegov razum, mudrost i sreću. Anđeo je Anđeo po tome kako su u njemu povezani istinito i dobro ili, što je isto, kako su u njemu spojeni vera i ljubav.

371. Da Božansko Gospodnje naročito utiče u Bračnu ljubav, to je zato što ona dolazi od veze između dobrog i istinitog. Jer kao što je rečeno, isto je bilo da se kaže veza Razuma i Volje ili veza istinitog i dobrog. Veza dobrog i istinitog vodi poreklo od Gospodnje Božanske Ljubavi prema svima u Nebu i na Zemlji: Iz Božanske Ljubavi proizlazi Božansko Dobro, a Božansko Dobro primaju i Anđeli i ljudi preko Božanskog Istinitog. Naime, jedini prijemnik dobra je istina. Stoga onaj ko nije u istinama, ne može ništa primiti od Gospoda i od Neba. Koliko je, dakle, istinito u čoveku spojeno s dobrim, toliko je čovek spojen s Gospodom i Nebom. U tome je poreklo Bračne

ljubavi, i zato je ta ljubav ravan Božanskog Uticaja. Zbog toga se spona između dobrog i istinitog u Nebu naziva Nebeskim brakom, pa se Nebo u Reči upoređuje sa Brakom i naziva Brakom, dok se Gospod naziva "Zaručnikom" i "Mužem", a Nebo i Crkva "Zaručnicom" i "Nevestom."

372. I kod Anđela i kod čoveka, dobro spojeno sa istinitim čini jedinstvo, zato što dobro pripada istini a istina dobru. To je kao kad čovek misli ono što hoće i hoće ono što misli; tada misao i volja čine jedno, odnosno jedan jedini um, jer misao oblikuje i prikazuje ono što volja hoće, a volja njoj udovoljava. Otuda dolazi da se supruzi u Nebu nazivaju jednim jedinim Anđelom. To je ono što treba razumeti pod rečima Gospodnjim: "Nijeste li čitali da je onaj koji je u početku stvorio čovjeka muža i ženu stvorio ih? I reče: zato ostaviće čovjek oca svojega i mater, i priljepeće se k ženi svojoj, i biće dvoje jedno tijelo. Tako nijesu više dvoje, nego jedno tijelo; a što je Bog sastavio čovjek da ne rastavlja (Mat. 19.4,5,6; Marko 10.6-9; Postanje 2.24). Na ovim mestima opisan je Nebeski brak u kome su Anđeli, ali u isto vreme i brak dobrog sa istinitim. Pod rečima "da čovjek ne rastavi što je Bog sastavio" treba razumeti da se Dobro ne sme odvajati od Istinitog.

373. Po ovome što prethodi, može se videti otkuda potiče prava Bračna ljubav, a to je da se ona prvo oblikuje u Umovima, a zatim silazi u tela, gde se opaža i oseća kao ljubav. Naime, sve što se opaža u telu, vodi poreklo od svog duhovnog, to jest iz Razuma i Volje. Razum i Volja sačinjavaju duhovnog čoveka. Ono što silazi iz duhovnog u telo, pokazuje se pod drugim izgledom, pa ipak je slično i saglasno, kao duša i telo, uzrok i učinak, kao što se moglo videti iz dva ranija članka o Saobraznostima.

374. Jedan Anđeo je preda mnogim opisivao pravu Bračnu ljubav i njena nebeska zadovoljstva, govoreći da je Božansko Gospodnje, odnosno Božansko Dobro i Božansko Istinito, spojeno u supružnicima tako, da ta dva bića predstavljaju jedno jedino; da su supružnici u stvari ta ljubav, da je svak svoje dobro i svoje istinito ne samo u odnosu na um, nego i u odnosu na telo, jer je telo odraz uma, pošto je oblikovano po njemu. Odatle je zaključio da se Božansko odražava u supruzima u pravoj Bračnoj ljubavi. Isto kao što se odražava Božansko, tako se odražava i Nebo, jer je Nebo u celini Božansko Dobro i Božansko Istinito koje proizlazi od Gospoda. Otuda dolazi da su u toj ljubavi upisana sva blaženstva i sve slasti Neba, a one su bezbrojne. Taj broj je izražavao rečju koja označava mirijadu mirijada. Bio je iznenađen da čovek Crkve o tome ništa ne zna, jer Crkva je Gospodnje Nebo na Zemlji, a Nebo Brak dobrog i istinitog. Reče da se čudi da se baš unutar Crkve, više nego izvan nje, vrše preljube koje se često oprastaju; a to su u duhovnom smislu zadovoljstva koja dolaze od spajanja lažnog i zlog, pa su stoga paklena zadovoljstva, i potpuno suprotna zadovoljstvima Neba, koja su zadovoljstva iz povezivanja dobrog i istinitog.

375. Svak zna da su supruzi, koji se vole, unutarne ujedinjeni, i da je u braku bitno jedinstvo naravi ili uma. A iz toga se može videti da kakve su naravi ili umovi, takva je i ljubav među njima. Um se izgrađuje od istina i dobara, stoga je veza dva uma onakva kakve su istine i dobra koji ih sačinjavaju. Zato je savršenstvo sjedinjenih umova tako veliko kad su oni izgrađeni od pravih istina i pravih dobara. Treba znati da se ništa tako uzajamno ne voli kao istina i dobro, i da od te ljubavi dolazi prava Bračna ljubav. I laž i zlo se vole, ali je ta ljubav okrenuta Paklu.

376. Po onome što je rečeno o poreklu Bračne ljubavi, može se znati ko je u Bračnoj ljubavi a ko nije. U Bračnoj ljubavi su oni koji su u Božanskom Dobru po Božanskim Istinama. Što su te istine i ta dobra stvarnija, to je i bračna ljubav stvarnija. Pošto svako dobro spojeno s istinom dolazi od Gospoda, to niko ne može da bude u pravoj Bračnoj ljubavi ako ne priznaje Gospoda i Njegovo Božansko, jer bez toga priznanja Gospod ne može uticati ni biti povezan sa istinama koje su kod čoveka.

377. Odatle je razumljivo da u Bračnoj ljubavi ne mogu da budu oni, koji su u obmanama i u zlu, jer je Unutarnje njihovog uma zatvoreno. Ali, ispod njihovog Unutarnjeg, a to je u Spoljašnjem ili Prirodnom čoveku odvojeno od Unutarnjeg čoveka, postoji spona između obmane i zla, spona koja se zove paklenski brak. Kod takvih, i razgovori i međusobni odnosi puni su pohote, a iznutra plamte mržnjom jedan protivu drugoga, i to takvom mržnjom da ju je nemoguće opisati.

378. Tako isto nema Bračne ljubavi između osoba različitih religija, zato što se istinito jedne ne slaže sa dobrom druge, pa se zbog te razlike ne mogu ujediniti dva uma, to jest u takvom slučaju njihova ljubav ne vuče ništa od duhovnog. Ako žive zajedno i slažu se, to je onda samo iz prirodnih uzroka. Iz toga razloga brakovi u Nebu sklapaju se između osoba istog Društva, jer su njihova dobra i istina slične, a nikako van Društva. Da su oni unutar istoga Društva slični u pogledu dobrog istinitog i da se razlikuju od onih iz drugih Društava, vidi br. 41. Kod Izrailjskog Naroda to je bilo predstavljeno na taj način, što su se brakovi sklapali unutar Plemena, naročito unutar porodica, a nikako izvan njih.

379. Prava Bračna ljubav ne može postojati između jednog Muža i više Žena, jer takva ljubav nema duhovnog porekla, koje čini da dva uma postanu jedan jedini. Ona ruši unutarnju sponu, to jest vezu dobrog i istinitog, u čemu je suština prave ljubavi. Brak sa više žena je kao Razum izdvojen između više Volja, ili kao čovek privržen ne jednoj Crkvi nego većem broju, tako da mu je vera tako podeljena da je i da to oni znaju po tome, što čim pomisle na Brak sa više žena više i nema. Anđeli kažu da je potpuno protivu Božanskog Reda imati više žena, lišeni su unutarnjeg blaženstva i nebeske sreće, te postaju kao pijani, i to stoga što je tada dobro u njima odvojeno od svog istinitog. Pošto, dakle, Unutarnje njihovog Uma na samu pomisao o tome dolazi u takvo stanje, oni jasno opažaju da brak sa više Žena zatvara Unutarnje te čini da se umesto Bračne ljubavi uvuče pohotna ljubav, koja odvrća od Neba. Oni kažu da čovek to teško shvata, zato što je malo ljudi u pravoj Bračnoj ljubavi, a oni koji u njoj nisu, ne znaju baš ništa o unutarnjem zadovoljstvu, koje počiva u toj ljubavi, poznavajući samo pohotno zadovoljstvo. A zadovoljstvo prave Bračne ljubavi ne samo da traje, do u starost na svetu, nego se očituje kao zadovoljstvo u Nebu posle smrti. Tamo ono postaje još unutarnjije, usavršavajući se u večnosti. Rekoše mi da blaženstva prave Bračne ljubavi idu na hiljade, a nijedno od njih nije poznato čoveku, niti može ući u razum onoga čoveka koji nije u braku dobrog i

istinitog po Gospodu.

380. Ljubav za vladanjem jednog supruga nad drugim potpuno uništava Bračnu ljubav i njeno nebesko zadovoljstvo. Jer kao što je rečeno, Bračna ljubav se sastoji u tome, da volja jednoga bude i volja drugoga. Ljubav za vladanjem ruši taj uslov, jer onaj ko vlada hoće da drugome nametne svoju volju, pri tome ne dozvoljavajući da volja onoga drugoga uđe u njegovu. Zbog toga među takvim supružnicima nema nikakve uzajamnosti u ljubavi i zadovoljstvu. Ta uzajamnost i ta veza čine u braku unutarnje zadovoljstvo, koje se naziva blaženstvo. Ljubav za vladanjem potpuno guši to blaženstvo, a s njim i sve Nebesko i sve Duhovno Bračne ljubavi u toj meri, da se više i ne zna da to Nebesko i Duhovno postoji. Ako se o njemu povede reč, na to se gleda s prezirom, dok se na sam pomen da iz njega proizlazi blaženstvo čovek ili smeje ili se ljuti. Kad jedno hoće i voli što i drugo, oboje su slobodni, jer svaka sloboda pripada ljubavi. Ali ako se pojavi želja za gospodarenjem, nema više slobode. Oboje su robovi: prvi zato što drugi njime vlada, a drugi zato što ga vodi žudnja za gospodarenjem. Ali to ne može da shvati onaj, ko ne zna šta je to sloboda nebeske ljubavi. Pa ipak, po onome što je rečeno o poreklu i suštini Bračne ljubavi, može se znati da gospodarenje razdvaja umove, Podjarmljeni um ili nema volje ili ima oprečnu volju. Ako nema volje, nema ni ljubavi. Ako ima oprečnu volju, mržnja uzima mesto ljubavi. Unutarnje onih koji žive u takvom braku u sukobu je i borbi, kao dve suprotnosti, iako se izvana uzdržavaju, radi mira. Taj sukob i borba njihovog Unutarnjeg pokazuje se i posle smrti. Obično se sastaju da bi se tukli i razdirali kao neprijatelji. Oni tada delaju u skladu sa svojim Unutarnjim. Ponekad mi beše dano da vidim njihove tuče i dreku, često ispunjene mržnjom i svirepošću. Naime, u drugom životu Unutarnje deluje slobodno, pošto ga više ne obuzdava Spoljašnje, iz raznih uzroka, kao što je to bilo na svetu, jer na drugome svetu svak se pokazuje onakav kakav je iznutra.

381. Kod nekih Bračna ljubav postoji samo naizgled, ali nje ne može biti ako supružnici nisu u ljubavi prema dobrom i istinitom. Ta ljubav izgleda kao Bračna ljubav, zato što tako hoće sami supružnici, iz raznih pobuda: da bi imali mir, da bi bili negovani u slučaju bolesti ili starosti, ili radi dece koju vole; kod nekih je to iz straha od drugog supružnika, od gubljenja ugleda ili od drugih nevolja; kod nekih, pohota je ta koja ih privlači. Osim toga, Bračna ljubav se razlikuje kod samih supružnika. Jedan je može imati više ili manje, a drugi malo ili nimalo. Tako, za jednoga je Nebo, a za drugoga Pakao.

382.(a) Prava Bračna ljubav je u Nebu jer su tamo Anđeli u braku istinitog i dobrog, i u Nevinosti. I Anđeli nižih Nebesa su u Bračnoj ljubavi, ali samo toliko, koliko su u Nevinosti. Jer Bračna ljubav, posmatrana po sebi, jeste stanje Nevinosti. Zbog toga supružnici, koji žive u pravoj Bračnoj ljubavi, uživaju nebeska zadovoljstva. Njihovo blaženstvo slično je nevinim igrama detinjstva, jer je sve zadovoljstvo za njihove umove. Nebo se, naime, uliva sa radošću u sav njihov život. Zbog toga je Bračna ljubav u Nebu predstavljena najlepšim oblicima: Video sam je predstavljenu kao Devicu neizrecive lepote, okruženu blistavim beličastim oblakom. Rečeno je da Anđeli svu svoju lepotu duguju Bračnoj ljubavi. Osećanja i misli te ljubavi predstavljene su dijamantskim aurama koje trepere kao rubini, to sve iz prijatnosti koja deluje na Unutarnje njihovih umova. Jednom rečju, Nebo se predstavlja kao Bračna ljubav, zato što je Nebo kod Anđela spoj istinitog i dobrog, a taj spoj čini Bračnu ljubav.

382.(b) Brakovi u Nebu se razlikuju od brakova na Zemlji i po tome, što se brakovi na Zemlji više sklapaju radi stvaranja potomstva, dok je u Nebu drugačije. Umesto rađanja dece, u Nebu postoji množenje dobrog i istinitog. To je tako zato što tamo postoji brak dobrog i istinitog, kao što je već rečeno, i zato što se u tome braku dobro i istina vole iznad svega. Stoga se u Nebu dobro i istina šire kroz brakove. Eto zbog čega rađanja i naraštaji u Reči znače duhovna rađanja i umnožavanja, to jest množenja dobrog i istinitog. Pod ocem i majkom razume se istinito spojeno sa dobrim koje se množi; pod sinovima i kćerima, istine i dobra koji su tako nastali; pod zetovima i snajama, veze između istina i dobara, i tako dalje. Po ovome se vidi da brakovi u Nebu nisu kao brakovi na Zemlji. U Nebu postoje duhovne svadbe, koje ne treba zvati svadbe, tu se supružnici ne zovu Muž i Žena, već prema anđeoskoj ideji o udruživanju dva Uma svaki supružnik označava drugoga onim imenom kojim naziva samog sebe, uzajamno i uzvratno: Iz ovoga se može videti kako treba razumeti Gospodnje reči o svadbama (Luka 20.35,36).

383. Beše mi dano da vidim i kako se sklapaju Brakovi u Nebu: Svi koji su slični, združuju se, a svi koji su različiti, odvajaju se. Otuda je svako Društvo Neba sastavljeno od sličnih Anđela. Slični idu ka sličnima, i to ne od sebe nego po Gospodu (vidi br. 41-44). Isto je tako i sa onim supružnicima čiji se Umovi mogu povezati u jedan. Eto zbog čega se oni zavole na prvi pogled, vide se kao supruzi i sklapaju Brak. Svi Brakovi u Nebu dolaze od samog Gospoda. To se proslavlja svetkovinama, gde ih se okupi mnoštvo. Veselja se razlikuju od Društva do Društva.

384. Brakovi na Zemlji su u očima Anđela vrlo sveti zato što su rasadnici Ljudskog roda i Anđela u Nebu (jer Nebo potiče od Ljudskog roda), te zato što Brakovi imaju duhovno poreklo zbog dobrog i istinitog, a na kraju i zato što Gospodnje Božansko utiče naročito u Bračnu ljubav. Nasuprot tome, preljube Anđeli smatraju za svetogrda, pošto se one protivne Bračnoj ljubavi. Isto kao što u Braku vide spoj dobrog i istinitog, a to je Nebo, tako u preljubi vide spoj (brak) zlog i lažnog, a to je Pakao. Zbog toga, čim čuju reč preljuba, oni se okreću. Zbog toga je čoveku, koji iz zadovoljstva počini preljubu, Nebo zatvoreno. A kad mu je Nebo zatvoreno, on više ne priznaje ni Božansko, ni veru Crkve. Da su svi u Paklu protiv Bračne ljubavi, beše mi dano da vidim po sferi koja odande izbijaše a koja je bila kao neprekidni napor da se raspu i unište Brakovi. Po toj sferi mogao sam se uveriti da u Paklu vlada zadovoljstvo Preljube, a to je ujedno i zadovoljstvo da se razbije spoj dobrog i istinitog, spoj koji čini Nebo. Otuda proizlazi da je zadovoljstvo Preljube jedno Pakleno zadovoljstvo, sasvim oprečno zadovoljstvu Braka, koji je Nebesko zadovoljstvo.

385. Bilo je nekoliko Duhova koji su me, zbog navike stečene za života u telu, uznemiravali s naročitom spretnošću, i to kao blagim u talasastim uticajem, kakav je obično uticaj poštenih Duhova. Pa ipak, primetih da u njima ima podmuklosti čiji je cilj bio da prevare i zavedu. Na kraju, obratih se jednom od njih, koji je za života u telu bio vojni

zapovednik. Pošto u njegovim idejama primetih sladostrašće, počeh razgovor o Braku duhovnim govorom propraćenim predstavama, govorom koji u potpunosti izražava osećanja. Reče da je za života u telu gledao na preljubu kao na nešto beznačajno. Beše mi dano da mu odgovorim da su preljube gnusne, iako u očima onih koji ih vrše ne izgledaju ni gnusne ni nedopuštene zbog zadovoljstva koja u njima nalaze; da on to može znati već i po tome, što su Brakovi rasadnici Ljudskog roda, Semeništa Nebeskog Carstva, te da se zbog toga ne smeju skrivati, nego se moraju smatrati svetim; da bi on to mogao znati, jer je u drugom životu i u stanju opažanja, da Bračna ljubav silazi iz Neba od Gospoda, i da od te ljubavi, kao od Oca, dolazi uzajamna ljubav koja je temelj Neba; tako isto, da Preljubočinci, čim se primaknu nebeskim Društvima, užasno zaudaraju, i beže odmah u Pakao; da bi on barem morao znati to, da je obesvećenje Braka delo protivno Božanskim zakonima, protivno građanskim zakonima svakoga Kraljevstva, te da je to protivno pravom svetlu Razuma, jer čovek time postupa ne samo protivu Božanskog Reda, nego i protivu Ljudskog roda. Još sam mu toga dosta rekao. On mi na to uzvрати da tako nešto nije pomišljao za života u telu. Hteo je da razmišlja, ne bi li video je li to tako. Ali mu bi rečeno da istina ne trpi razmišljanje, jer se razmišljanjem brani zadovoljstvo, a to znači laž i zlo - nego neka razmisli o onome što je rečeno, a što je istinito; neka misli po onom načelu, vrlo poznatom u svetu, da ne treba činiti drugome ono što se ne želi samom sebi. Da je neko bio zaveo njegovu ženu, voljenu kao što se voli u početku braka, obuzet srdžbom, zar ne bi preljubu smatrao za nešto ogavno i zar je ne bi, zahvaljujući svome razumu, osudio kao nešto pakleno?

386. Beše mi pokazano kako zadovoljstva Bračne ljubavi vode sve više prema Nebu, a zadovoljstva preljube sve više prema Paklu. Napredovanje zadovoljstva bračne ljubavi prema Nebu sastoji se u umnožavanju blaženstva i sreće tako da oni postaju nebrotjeni i neizrecivi, te sve brojniji i divniji što je to napredovanje unutarnjije, što čini da dosežu blaženstvo i sreću Unutarnjeg Neba, odnosno Neba Nevinosti, i to u najvećoj slobodi. Jer svaka sloboda dolazi od ljubavi, pa prema tome najveća sloboda dolazi od Bračne ljubavi, koja je sama nebeska ljubav. A napredovanje preljube je usmereno ka Paklu, sve do najdubljeg Pakla, gde su same surovosti i strahote. Takva sudbina čeka Preljubočince posle zemaljskog života. Pod Preljubočincima se misli na one koji osećaju zadovoljstvo samo u preljubama, a ne u Braku.

O Zaposlenjima Anđela u Nebu

387. Zaposlenja u Nebu ne mogu se nabrajati, ni posebno svako opisati, osim u opštim crtama, jer su bezbrojna i raznovrsna, u skladu sa ulogama Društava. Naime, svako Društvo ima neku ulogu. Jer Društva su izdvojena prema dobrima (vidi br. 41), pa i prema opštim Koristima, pošto su dobra u Nebu delatna, a delatno dobro je opšta Korist. Svako je u Nebu od koristi, jer Carstvo Gospodnje jeste Carstvo opštih koristi.

388. U Nebu, kao i na Zemlji, postoji veliki broj Službi, jer postoje crkveni, građanski i domaći poslovi. Da ima crkvenih poslova, vidi se po onome što je izloženo o Bogoslužjenju (br. 221-227). Da ima građanskih po onome što je izneto o Upravi u Nebu (br. 213-220). Da ima domaćih, po onome što je izneseno o stanovima i kućama Anđela (br. 183-190), i o Brakovima u Nebu (br. 366-386). Otuda je jasno da unutar svakoga nebeskog Društva postoji veliki broj službi i zaposlenja.

389. U Nebu je sve ustanovljeno prema Božanskom Redu, koji Anđeli održavaju pomoću službi. Najmudriji upravljaju stvarima opšteg dobra ili opšte koristi, manje mudri bave se pojedinačnim dobrima i koristima, i tako dalje. Potčinjeni su jedni drugima baš kao što su to Koristi po Božanskom Redu. Svakoj Koristi pridodato je dostojanstvo koje odgovara dostojanstvu dotične službe, ali Anđeli ne traže to dostojanstvo za sebe nego ga pripisuju službi. Pošto je služba delotvorno dobro, a svako dobro dolazi od Gospoda, stoga Anđeo sve dostojanstvo daje Gospodu. Onaj ko prvo misli na svoje dostojanstvo, pa tek onda na opštu korist, taj ne može da vrši u Nebu nikakvu dužnost, jer taj - gledajući prvo sebe a tek onda opštu korist - okreće leđa Gospodu. Kada se kaže opšta korist, misli se na Gospoda. Jer, kao što je rečeno, ta korist je dobro, a dobro dolazi od Gospoda.

390. Iz ovoga se može zaključiti kakve su podređenosti u Nebu. Tamo, onoliko koliko neko voli, poštuje i proslavlja službu, toliko i voli, poštuje i proslavlja osobu kojoj je ta služba dodeljena. A jedna osoba je toliko voljena, poštovana i proslavljena koliko čast službe ne pridaje sebi nego Gospodu. Jer koliko je osoba mudra, toliko je njena služba dobra. Duhovna ljubav, poštovanje i počast nisu drugo do ljubav, poštovanje i počast službi u osobi. Počasti (koje se odaju osobi) dolaze od službe, a ne čast službe od osobe. Ovako ceni ljude onaj ko ih ceni prema duhovnoj istini, jer on vidi da su ljudi jednaki, bilo da su obučeni u veće ili manje dostojanstvo, ali da se razlika sastoji u mudrosti. A mudrost se sastoji u tome, da se voli služba radi dobrobiti sugrađana, Društva, Otadžbine i Crkve. U tome se sastoji i ljubav prema Gospodu, jer od Gospoda proizlazi svako dobro koje je ujedno služba (korist). U tome se sastoji i ljubav prema bližnjemu, jer bližnji - to je dobro koje treba voleti u sugrađanima, Društvu, Otadžbini i Crkvi, dobro koje na njihovu korist treba tvoriti.

391. Sva Društva u Nebu izdvojena su prema službama, zato što su izdvojena prema dobrima, kao što je rečeno (br. 41 i dalje). Dobra nisu dobra ako nisu delotvorna, odnosno dobra ljubavi prema bližnjemu koja su službe. Ima društava čija je služba briga o maloj deci; zatim Društava koja poučavaju i vaspitavaju dečake i devojčice, (a koja se sastoje od onih osoba) koje su za to stekle sposobnosti kroz svoje vaspitanje na svetu, pa su potom došle u Nebo; zatim (Društava) koja poučavaju dobre i proste Hrišćane vodeći ih tako prema Nebu; i onih koja poučavaju Neznabošce; i onih, koja štite Duhove novake (one tek stigle sa sveta), da ih ne uznemiravaju loši Duhovi; ima Anđela koji pomažu Duhovima koji su u nižoj zemlji (terra inferioris, vidi br. 513); ima ih i u Paklu gde paze da se (tamošnji stanovnici) uzajamno ne muče preko dozvoljene granice; ima (Anđela) koji pomažu one koji se tek bude

posle zemaljske smrti. Pored toga, Anđeli su pridruženi čoveku da bi ga štitili i odvrćali od rdavih osećanja i misli, te da ga nadahnjuju dobrim osećanjima, koliko god ovaj može da ih u slobodi primi, kroz koja (osećanja) Anđeli upravljaju delima ljudi, odstranjujući koliko je moguće rdave namere. U čoveku, Anđeli se nalaze u njegovim osećanjima, bliže ili dalje od njega prema tome da li je više ili manje u istini i u dobru. Ali u stvari, to su sve službe Gospodnje, koje On vrši preko Anđela, jer ih Anđeli ne vrše od sebe nego od Gospoda. Otuda dolazi da se pod Anđelima u Reči podrazumeva nešto pripadajuće Gospodu. Stoga su u Reči Anđeli i nazvani bogovima.⁷⁷

392. To su opšte službe Anđela, ali svaki ispunjava i svoje posebno zaduženje, jer je svaka opšta služba sastavljena od bezbroj drugih koje se nazivaju posredničkim, pomoćnim i podređenim, svaka sa svakom usklađena i jedna drugoj podređena prema Božanskom Redu te uzete zajedno, vrše i usavršuju zajedničku službu koja za opšte dobro.

393. Crkvene službe obavljaju oni koji su na svetu voleli Reč i u njoj tražili istine, ne radi počasti ili neke koristi, nego da bi ih primenjivali u život. Takvi su u svetlosti mudrosti, sve prema ljubavi i želji da budu korisni. Tu mudrost stiču u Nebu pomoću Reči, koja je tamo duhovna a ne kao na svetu prirodna (vidi br. 259). Oni obavljaju propovedničku službu i raspoređeni su prema mudrosti i razumu. U građanskim su službama oni koji su na svetu voleli Otadžbinu i opšte dobro više nego vlastito, te koji su postupali pravedno i ispravno iz ljubavi prema pravdi. Kolika im je bila ljubav prema pravdi i zakonima po kojima se i razvio njihov razum, toliko su sada sposobni da vrše službe u Nebu, saobrazno stepenu razumnosti i ljubavi prema opštem dobru. Nemoguće je nabrojati sve dužnosti službe i zanimanja u Nebu. Njihov broj na svetu je srazmerno manji. Svi Anđeli bez izuzetka vole svoje službe i poslove radi njih samih, a nikako radi sebe ili nekakve dobiti. Niko ne gaji ljubav prema sticanju životnih dobara, jer im je sve dato besplatno. Naime, stanuju, oblače se i hrane besplatno. Stoga je jasno da oni, koji su voleli sebe i svet više nego svoju službu, nemaju udela u Nebu. Naime, ljubav ide sa sveta zajedno sa čovekom, i ona se nikada ne može iskoreniti (vidi br. 363).

394. U Nebu svak ima službu prema Saobraznosti. Ali to nisu saobraznosti sa samim zanimanjem, već sa korisnošću toga zanimanja (vidi br. 112). Za svaku stvar postoji Saobraznost (vidi br. 106). Stoga je čovek u Nebu u onakvoj službi, kakav mu je bio život na svetu. Jer duhovno i prirodno čine jedno preko Saobraznosti, s tom razlikom što on sada stiče unutarnje zadovoljstvo, a to znači da je u stanju da primi nebesko blaženstvo.

O radosti i sreći nebeskoj

395. Danas se može naći samo mali broj ljudi koji znaju šta je to Nebo i u čemu se sastoji nebeska Radost. Oni koji su o tome samo razmišljali, došli su do tako grube i nejasne ideje, da se jedva i može reći da o tome nešto znaju. Ja to mogu pouzdano znati pošto samo imao prilike da vidim kakav pojam o Nebu i nebeskoj Radosti imaju Duhovi koji su tek stigli sa Zemlje. Jer kada su sami, oni misle isto kao što su mislili na svetu. Razlog da se ništa ne zna o Nebu i nebeskoj Radosti je u tome, što su svi koji su o tome mislili, sudili o toj radosti prema spoljašnjoj radosti prirodnog čoveka, ne znajući šta je to Unutarnji ili Duhovni čovek, niti u čemu bi se moglo sastojati njegovo zadovoljstvo i blaženstvo. Međutim, da su oni, koji su imali to unutarnje ili duhovno zadovoljstvo, čak i pokušali da im objasne šta je nebeska radost, ovi to ne bi razumeli, jer o njoj nemaju nikakvu predstavu ni opažanje. Na taj način, to bi bila jedna od onih stvari koje odbacuje prirodni čovek. S druge strane, svak zna da kada čovek ostavi svog spoljašnjeg ili prirodnog čoveka, on tada ulazi u unutarnjeg ili duhovnog čoveka. Stoga je on u stanju da pojmi da je nebeska radost unutarnja i duhovna, a ne spoljašnja i prirodna; i da je kao unutarnja i duhovna čistija i savršenija, te da deluje na čovekovo Unutarnje koje pripada njegovoj Duši ili Duhu. Već iz ovoga svako može zaključiti da je njegova radost upravo onakva kakva je bila radost njegovog Duha ranije, te da je zadovoljstvo tela, koje se naziva putenim zadovoljstvom, drugačije od nebeskog. A sve što prebiva u čovekovom Duhu onda kad on napušta telo, ostaje mu i posle smrti, pošto on tada živi kao Čovek-Duh.

396. Sva zadovoljstva ističu iz ljubavi, jer što čovek voli, to on oseća kao zadovoljstvo. Zadovoljstvo svakog čoveka ima samo taj izvor. Iz ovoga sledi da kakva je čovekova ljubav, takvo je i njegovo zadovoljstvo. Sva zadovoljstva tela ili puti ističu iz ljubavi prema sebi i ljubavi prema svetu, pa su ona stoga požude i njihova zadovoljenja. S druge strane, sva zadovoljstva Duše ili Duha ističu iz ljubavi prema Gospodu i ljubavi prema bližnjem, pa su ona stoga osećanja dobrog i istinitog i unutarnja zadovoljstva. Ove ljubavi sa njihovim zadovoljstvima ulivaju se iz Neba od Gospoda unutarnjim putem, a to je odozgo, delujući na unutarnje čovekove delove. Međutim, ona prethodna ljubav sa njenim zadovoljstvima uliva se iz tela i iz sveta spoljašnjim putem, a to znači odozdo, i deluje na čovekove spoljašnje delove. Na taj način, onoliko koliko neko prima i oseća dve nebeske ljubavi, toliko se njegovi unutarnji delovi, koji pripadaju Duhu ili Duši, otvaraju. S druge strane, koliko se dve svetske ljubavi primaju i osećaju, toliko čovekovi spoljašnji delovi, koji pripadaju telu i puti, gledaju sve dalje od Neba prema svetu, otvarajući se prema svetu. A isto onako kako se ljubavi ulivaju, tako se ulivaju i zadovoljstva, i to zadovoljstva Neba u unutarnjosti

⁷⁷ Pisac često iznosi tvrdnju da Gospod deluje preko za to izabranih Anđela, koji se eto nazivaju i bogovima. On i preuzima svu odgovornost za njihovo delo. Jedan vidoviti pisac kasnijeg vremena, Jelena Blavatska, u OTKRIVENJOJ IZIDI, tvrdi da je obaveštena da je Bog stvaranje sveta bio poverio nižim bićima; otuda se u Bibliji na početku knjige Stvaranja ili Postanja kaže BOGOVI (Elohim je plural). Neki misle da je to reminiscencija na paganstvo.

čovjekovu, a zadovoljstva sveta u spoljašnjost njegovu, pošto sva zadovoljstva, kao što je već rečeno, pripadaju ljubavi.

397. Nebo je tako ispunjeno prijatnostima, da i nije ništa drugo do blaženstvo i prijatnost; ono što čini Nebo, i uopšte i u pojedinostima, to je Božansko Dobro koje proističe iz Gospodnje Božanske Ljubavi, a Božanska Ljubav je težnja da se svi ljudi spasu i da budu srećni iz dubine i u punoći. Stoga je isto kaže li se Nebo ili nebeska Radost.

398. Uživanja u Nebu su i neizreciva i neizbrojna; ali onaj ko pozna samo uživanje tela ili puti, taj ne može ni da zna ni da poveruje da postoji ijedno od ovih neizbrojnih i uživanja jer njegovo Unutarnje, kao što je rečeno, he gleda prema Nebu nego prema svetu, a to znači unatrag. Naime, onaj ko je do kraja u uživanjima tela ili puti, ili što je isto, u ljubavi prema sebi i svetu, može da uživa samo u počastima, u doobicima, i u zadovoljstvima koje pružaju telo i čula, jer ova uživanja poništavaju i guše unutarnja zadovoljstva koja pripadaju Nebu u toj meti, da čovek više ne veruje da ona postoje. Stoga bi se takav čovek jako začudio kad bi mu se reklo da su ona druga (nebeska) uživanja data samo onda kada se odbace uživanja u počastima i u sticanju imovine, a još bi se više začudio kad bi mu se kazalo da su nebeska uživanja neizbrojna, i da su takva da se ne mogu uporediti s uživanjima tela i puti, koja su uglavnom uživanja u počastima i u sticanju imanjanja. Sve ovo pokazuje zašto se ne zna šta su to nebeska uživanja.

399. Da bismo potvrdili kolika su nebeska uživanja, navešćemo samo činjenicu da se uživanje svakog stanovnika Neba sastoji u tome, da svoja uživanja i blaženstva deli sa drugima; a pošto je takvo obeležje svih onih koji su u Nebu, jasno je da su zadovoljstva u Nebu neizmerna. Bilo je već rečeno (br. 268) da u Nebesima postoji saučestvovanje svih sa svakim i svakog sa svima. Ovo proizlazi iz dve osnovne ljubavi u Nebu, a to su, kao što je rečeno, ljubav prema Gospodu i ljubav prema bližnjem. U samoj prirodi ovih ljubavi je da se zadovoljstva dele sa drugima. Ljubav prema Gospodu je takva zato što je Gospodnja ljubav u tome da sve što ima deli sa svima, jer ona hoće sreću svih. Slična ljubav postoji u svima onima koji vole Njega, jer je Gospod u njima. Otuda dolazi uzajamno deljenje zadovoljstava kod Anđela. Takva je i priroda ljubavi prema bližnjem, kao što će biti rečeno uskoro. Iz ovoga se može ustanoviti da je u prirodi ovih ljubavi da se zadovoljstva dele sa drugima. Drugačije je sa ljubavima prema sebi i prema svetu. Ljubav prema sebi drugima otima i krade zadovoljstvo, i usmerava ga prema sebi, jer ona želi dobro samo sebi, dok ljubav prema svetu želi da prisvoji sve ono što pripada bližnjemu. Stoga su ove ljubavi takve, da one ruše zadovoljstva drugih; i kada postoji želja da se nešto podeli, to je opet radi sebe a ne radi drugih. Tako u odnosu na druge, u prirodi je ovih ljubavi da ne dele već da oduzimaju, osim kada zadovoljstva drugih imaju neke veze sa vlastitim zadovoljstvima. Bilo mi je dano da živim iskustvom vidim da su ljubavi prema sebi i prema svetu takve onda kada vladaju. Koliko god su se puta Duhovi približe nakon nebeskom Društvu, zadovoljstvo u tome Društvu opada prema tome koliko su se ovi Duhovi približili; a što je još zanimljivije, to je da rđavi Duhovi tada osećaju zadovoljstvo. Sve ovo pokazuje kakav je Duh takvoga čoveka dok je još u zemaljskom telu, da naime teži za uživanjima i dobrima drugih ljudi, a zadovoljan je samo onda kada u tome uspeva. Iz ovoga je jasno da ljubavi prema sebi i prema svetu razaraju nebeske radosti, i da su protivne nebeskim ljubavima, koje žele da sve podele.

400. Međutim, treba znati da zadovoljstva onih koji su u ljubavi prema sebi i prema svetu jesu zadovoljstva njihove požude, i da su kao takva suprotna nebeskom zadovoljstvu. Oni ulaze u ova zadovoljstva u onima kod kojih takva postoje. Drugačije je kada oni ne uspeju da ta zadovoljstva obuzmu. Tada nisu u stanju da se približe, jer onoliko koliko se približe, toliko osećaju strah i bol; s ovoga razloga oni se retko odlučuju da se približe nebeskim Društvima. Ovo mi beše dozvoljeno da iskustvom saznam više puta. Duhovi koji odlaze s ovog sveta najviše od svega žele da dođu u Nebo. Skoro svi žele da uđu u Nebo, pretpostavljajući da je za to dovoljno biti prihvaćen i primljen. I zbog toga što to žele, oni se dovode u blizinu nekih Društava u najnižem Nebu. Ali čim se ovi Duhovi koji su u ljubavi prema sebi i svetu približe prvom prilazu toga Neba, počinju da osećaju nemir i unutarnju muku tako da se osećaju kao u Paklu a ne kao u Nebu; i zbog toga glavački beže odatle, i ne ođmaraju se sve dok ne stignu u Paklove gde se nalaze njima slični. Isto tako, često se događalo da su takvi Duhovi želeli da probaju nebesku radost, i kako su čuli da je ona unutar Anđela, želeli su da je podele s Anđelima. To se i događalo; jer sve što neki Duh koji još nije ni u Nebu ni u Paklu želi, to mu se daje ako mu to koristi. Međutim, čim bi im ta radost bila data, osetili bi takvo mučenje, da nisu znali kako da se odbrane od bola. Bacali bi glave prema stopalima i opružali se po zemlji, i tu se savijali kao zmije, i to sve zbog unutarnjeg ropca. Takav bijaše ishod kad nebeska radost ulazase u one koji su uživali samo u ljubavi prema sebi i prema svetu. Razlog je u tome, što su ove radosti jedna drugoj oprečne, a kada oprečno deluje na oprečno, ishod je bol. Naime, pošto nebesko zadovoljstvo ulazi unutarnjim putem i uliva se u oprečno zadovoljstvo, unutarnje (biće) koje je u oprečnom zadovoljstvu savija se unatrag, dakle u suprotnom pravcu, iz čega proizlazi muka. One su suprotne zato što ljubav prema Gospodu i ljubav prema bližnjemu žele da sve svoje podele s ostalima, jer to je njihovo zadovoljstvo, dok ljubav prema sebi i ljubav prema svetu teže da otmu drugima ono što je njihovo, i da ga prisvoje; i u meri u kojoj to uspevaju, u toj meri osećaju uživanje. Iz ovoga se može razumeti otkuda dolazi to da su Pakao i Nebo tako odvojeni; jer svi oni koji su u Paklu, bili su za vreme zemaljskog života u uživanjima tela i puti koja potiču od ljubavi prema sebi i prema svetu; dok su oni koji su u Nebesima, na svetu uživali u zadovoljstvima koja pruža Duh i Duša, a koja zadovoljstva imaju izvor u ljubavi prema Gospodu i ljubavi prema bližnjemu. Pošto su ove ljubavi oprečne, to su Nebesa i Paklovi potpuno odvojeni, i to tako odvojeni da se Duh u Paklu ne usuđuje da pruži prst iz Pakla ili da malo podigne glavu, jer kad to uradi, istog časa oseti bol i muku. Ovo sam vrlo često video.

401. Čovek koji je u ljubavi prema sebi i prema svetu oseća, dok živi u telu, zadovoljstvo koje potiče od ovih ljubavi, isto kao što oseća i posebne slasti potičuće Od ovih ljubavi. S druge strane, čovek koji je u ljubavi prema Bogu i prema bližnjemu ne oseća, sve dok je u telu, nikakvo posebno zadovoljstvo od ovih ljubavi, odnosno od

dobrih osećanja koja iz njih potiču, ali zato oseća blaženstvo koje se izvana jedva opaža, zato što je sakriveno u njegovoj unutarnjosti i zastrto spoljašnjim stvarima koje pripadaju telu, kao što je u isto vreme i otupljeno svetskim brigama. Ali posle smrti ova se stanja potpuno menjaju. Uživanja koja dolaze od ljubavi prema sebi i prema svetu tada se pretvaraju u bol i strah, jer to je ono što se naziva paklenim ognjem, a s vremena na vreme i u odvratne i prljave stvari saobrazne nečistim uživanjima, u kojima, za divno čudo, zli duhovi tada nalaze svoje uživanje. Međutim, prigušeno zadovoljstvo i skoro neprimetno blaženstvo onih koji su u životu tela bili u ljubavi prema Bogu i ljubavi prema bližnjemu pretvara se u nebesko uživanje, i postaje na svaki način vidljivo i prisutno, jer se tada ono blaženstvo, koje ležalo skriveno i neopaženo u dubini bića, sada otkriva i postaje i čulima dostupno, jer je takvo bilo uživanje njihovoga Duha, a oni sada žive u Duhu.

402. U službama su sakupljena i prisutna sva nebeska zadovoljstva, jer su službe dobra ljubavi i milosrđa u kojima su Anđeli. Stoga svako ima onakva uživanja kakve su njegove službe, i u onakvom stepenu kakvo je njegovo osećanje prema tim službama. Da su sva nebeska uživanja u stvari uživanja u službama može se prikazati jednim upoređenjem sa telesnim čulima. Svako čulo ima svoje uživanje u skladu sa svojom službom; vidu, sluhu, njuhu, ukusu i dodiru, svakome od njih pripada posebno uživanje; vidu uživanje u lepoti i oblicima, sluhu u skladnostima, njuhu u mirisima, ukusu u začinima. Ove službe koje čula obavljaju poznate su onima koji ih proučavaju, a još potpunije onima koji znaju Saobraznosti. Pogled pruža takvo zadovoljstvo zato što služi razumu koji je unutarnji vid; sluh pruža takvo zadovoljstvo zato što koristi razumu i volji kroz pažnju; njuh pruža takvo zadovoljstvo zašto što koristi mozgu, kao i plućima; ukus daje uživanje zato što koristi stomaku, pa stoga i celom telu hraneći ga. Bračno uživanje, koje je čistiji i jači oblik uživanja u dodiru, nadilazi sva ostala, upravo zbog službe koju vrši, a to je produžavanje ljudskog roda, pa stoga i anđeoskog Neba. Ova uživanja su u ovim čulnim organima zbog uticaja Neba, gde svako uživanje pripada određenoj službi i slaže se s njom.

403. Bejaše Duhova koji su za života na svetu stekli uverenje, da se nebeska sreća sastoji u besposlenom životu u kome bi njih drugi služili; njima je rečeno da se sreća nikada ne sastoji u izbegavanju rada i u zadovoljstvu koje bi odatle proisteklo. To bi značilo da bi svak želeo tuđu sreću, a svoju drugima uskraćivao. To ne bi bio delatan život, nego dosada koja bi svakoga zamarala. Pored toga, beše im pokazano da su i sami od sebe mogli uvideti da bez delatnog ponašanja nema sreće u životu, te da odmaranje od delatnog života treba da služi samo tome, da bi se čovekova snaga obnovila, kako bi se ovaj krepkije vratio svojoj životnoj delatnosti. Tada im beše na mnogo primera pokazano da se anđeoski život sastoji u vršenju dela ljubavi i milosrđa, a to su službe u kojima, i u skladu sa kojima, Anđeli nalaze svoju sreću. Onima koji su i dalje verovali da se nebeska radost sastoji u besposličenu i udisanju nebeske radosti u besposlici, takvima beše dano da oseću kakav bi bio takav život, da bi se postideli i od same pomisli; i zaista se uveriše da bi takav život bio vrlo tužan, i da bi, sva radost nestavši za kratko vreme, tada počeli da od takvog života osećaju odvratnost.

404. Bilo je i Duhova koji su se smatrali bolje obaveštenim, i koji su govorili da su na svetu verovali da se nebeska radost sastoji u neprestanom hvaljenju i slavljenju Boga, i da bi to bio delatan život. Ovima je rečeno da hvaljenje i slavljenje Boga nije delatan život, i da Bogu ne trebaju pohvale i slava, nego da je Njegova volja da svi budu korisni, to jest da čine dobra dela koja nazivamo delima milosrđa (charitas). Međutim, oni nisu bili u stanju da dela milosrđa dovedu u bilo kakvu vezu s idejom nebeske radosti, nego samo s idejom služenja, iako su Anđeli svedočili da je ova radost potpuno slobodna, jer dolazi do unutarnjeg osećanja i prati je neizrecivo zadovoljstvo.

405. Skoro svi koji dolaze u drugi život misle da je Pakao isti za svakoga, a tako i Nebo; međutim, tamo ima bezbroj različitosti, tako da Pakao nikad nije isti za dve različite jedinice, pošto nikad dva čoveka, ili dva Duha, ili dva Anđela ne mogu da budu potpuno ista, čak ni u licu. Na samu moju pomisao da bi dvoje moglo da bude potpuno jednako, Anđeli izraziše negodovanje, govoreći da se svako jedinstvo sastoji od skladnog okupljanja mnogo pojedinosti, i da je jedinstvo upravo onakvo kakvo je i slaganje između tih pojedinosti; i da na taj način celo jedno Društvo u Nebu postaje jedinstveno, i da sva Društva u Nebu zajedno postaju jedinstvena, i da ovo sve dolazi od Gospoda Samoga kroz ljubav. Službe u Nebesima su isto tako raznolike, i nikada dve službe nisu potpuno iste; tako ni sreća jednog u Nebu nikada nije ista kao i sreća drugoga. Pored toga, zadovoljstva svake službe su bezbrojna, a ova bezbrojna zadovoljstva su različita, iako se slažu po nekom redu, kao što se slažu službe koje vrše organi u jednom telu, i kao službe koje vrše vlakna i krvni sudovi u jednom organu; sve se ove službe slažu gledajući svoje dobro u drugome, a tako i u celini. Iz ovog opšteg i pojedinačnog ugla, sve službe deluju kao jedna celina.

406. Ponekad s Duhovima koji su skoro došli sa sveta razgovarao o tome kakav je večni život, govoreći da je važno znati ko je Gospodar ovoga Carstva, i kakav je oblik njegove uprave. Isto kao što je za one koji uđu u neko kraljevstvo na svetu važno da znaju ko je i kakav njegov kralj, i kakva mu je uprava, kao i ostale pojedinosti u vezi s tim kraljevstvom, još je važnije da sve ovo znaju o kraljevstvu u kome treba da žive večno. Dakle, treba da znaju da je Gospod taj koji upravlja i Nebom i celim svemirom, jer onaj ko upravlja jednim, upravlja i drugim, tako da kraljevstvo u kome su sada pripada Gospodu; i da su zakoni Njegovoga kraljevstva večne istine, sve ustanovljene na zakonu da Gospoda treba da vole iznad svega, a blišnjega kao same sebe; pa i više nego same sebe, ako treba da postanu kao Anđeli. Kad bi ovo čuli, ostajahu bez odgovora, jer u to nisu verovali ni kad nešto slično slušahu za života svoga tela, čudeći se da takva ljubav može postojati u Nebu, i da bilo ko može blišnjega voleti više nego samoga sebe. Na to im bi rečeno da svako dobro bezmerno raste u drugom životu, i da, doduše, u telesnom životu ne mogu ići dalje od ljubavi prema bližnjem kao, prema samom sebi, ali da zato, odlaganjem tela koje im je smetalo na svetu, njihova ljubav postaje čistija, na kraju i anđeoska, kroz koju više vole blišnjega nego same sebe. Jer u Nebesima postoji samo radost u činjenju dobra drugome, a sebi samo ukoliko to u krajnjoj liniji opet služi bližnjemu. To je ono što se zove voleti blišnjega više nego samoga sebe. Rečeno im je i to, da je takva ljubav

moguća i na svetu, gde neki supružnici žrtvuju svoj život da bi odbranili drugog supružnika, i gde roditelji više vole svoju decu nego sebe, kad majka radije umire od gladi nego da trpi da joj je dete gladno; slična ljubav postoji i u iskrenom prijateljstvu, gde jedan prijatelj sebe izlaže opasnosti da bi pomogao drugome; pa čak i u prijateljstvu zasnovanom na časti, kada jedan prijatelj nudi drugome bolji deo nečega, iako možda tako ne oseća u srcu. Najzad, to je i u samoj prirodnoj ljubavi, koja čini da čovek oseća radost kada služi drugome, ne radi sebe već radi drugoga. Međutim, ništa od ovoga nisu mogli razumeti oni koji su sebe voleli više nego drugoga, i koji su u telesnom životu bili gramzivi na dobit; a najmanje od svih tvrđice.

407. Bejaše jedan koji je u telesnom životu imao vlast nad drugima, i koji je u drugom životu sačuvao želju da vlada. Njemu je rečeno da je sada u Drugome Carstvu, koje je večno, i da je njegova vlast na svetu prestala, te da se nalazi tamo gde se svak ceni prema tome koliko je dobar i koliko poznaje istinu, i prema tome koliko je uživao milost Gospodnju zbog svog života na svetu; da ovo važi i u nekom kraljevstvu na svetu, gde se umesto po dobru i istini ljudi cene prema bogatstvu i prema tome koliko uživaju milost kneza ili kralja. U ovome Carstvu bogatstvo je dobro i istina, a milost kneževa je milost kojom podaruje Gospod čoveka prema tome kakav je bio njegov život na svetu. Svaka želja da se vlada drugačije pravila bi od njega pobunjenika, pošto je on sada u Drugome Carstvu. Kad je ovo čuo, bio je postidjen.

408. Razgovarao sam i sa Duhovima koji su zamišljali da se nebeska radost sastoji u tome da čovek bude velik; no ovima je rečeno da je u Nebu najveći onaj koji je najmanji, jer se najmanjim zove onaj koji nema niti želi da ima vlast ili mudrost od sebe već samo od Gospoda, pošto onaj koji je na takav način najmanji, taj je najsrećniji; jer time ima od Gospoda svu moć i u mudrosti nadilazi ostale. Šta znači biti najveći ako ne najsrećniji? Jer ono što moćni traže kroz moć a bogati kroz bogatstvo, to je da budu srećniji od ostalih. Nadalje im je rečeno da se Nebo ne sastoji u tome da neko želi da bude najmanji kako bi postao najveći, jer to bi bilo isto kao kad bi čeznuo za tim da bude najveći; već u tome da od srca želi tuđe dobro više nego svoje, i da služi druge imajući za cilj njihovu sreću, bez ikakve želje za nagradom, dakle iz Ljubavi.

409. Međutim, ne može se opisati kakva je nebeska radost u svojoj suštini, jer je ona u najdubljoj unutarnjosti Anđela, a odatle u svakoj njihovoj misli i osećanju, i na kraju u svakoj njihovoj reči i delu. To je kao da se njihova unutarnjost potpuno otvorila i razdrešila da bi primala zadovoljstvo i blaženstvo, koje se širi do u poslednje vlakno, to jest kroz celo njihovo biće. Na taj način je njihovo opažanje i doživljavanje ove radosti tako veliko da se ne može opisati. Jer ono što počinje u najvećoj dubini uliva se u sve što potiče iz nje, šireći se neprestano sa sve većom snagom prema spoljašnjim delovima bića. Kada dobri Duhovi, koji još nisu u toj radosti, jer još nisu podignuti u Nebo, oseće sferu te radosti koja izbija iz sfere Ljubavi nekog Anđela, oni se ispune takvim zadovoljstvom, da tako reći padaju u neku prijatnu nesvest. Ovo se ponekad dešavalo onima koji su želeli da okuse nebesku radost.

410. Kad neki Duhovi zaželeše da upoznaju nebesku radost, beše im dozvoljeno da je oseće sve dotle dok su mogli da izdrže; pa ipak, to još nije bila nebeska radost; jedva da joj je bila i slična, što mi je bilo dozvoljeno da zapazim sudelovanjem u njoj; bejaše tako slaba da je bila skoro hladna; međutim, oni je nazivaju nebeskom u najvećem stepenu, jer je za njih to najdublja radost koju uopšte mogu osetiti. Iz ovoga se dalo ustanoviti da u Nebu ima ne samo više stupnjeva radosti, već da unutarnja radost jednog (stanovnika Neba) jedva doseže srednju ili spoljašnju radost drugoga; isto tako, da primi li ko svoju najdublju radost, taj je u svojoj nebeskoj radosti, i ne može podneti dublju, jer takva radost postaje za njega bolna.

411. Neki Duhovi, ali ne zli, pošto su utonuli u mirovanje slično snu, bili su podignuti u Nebo u pogledu unutarnjosti svoga uma; jer i pre nego što se unutarnji delovi u njima otvore, Duhovi mogu da se podignu u Nebo i da im se pokaže kakva je sreća onih koji tamo žive. Video sam ih u tome umirenom stanju koje je trajalo oko pola sata, a zatim ih videh kako se vraćaju u svoje spoljašnje stanje, kad uzmogoše da se sete šta su tamo videli. Govorahu da su bili među Anđelima u Nebu, i da su tamo videli začuđujuće stvari, koje su sve bile blistave kao da su od zlata, srebra, i dragog kamena, izvanrednih oblika i vrsta. Rekoše da Anđeli ne uživaju u spoljašnjosti tih stvari, nego u onome što predstavljaju, a to su Božanske Stvari, neizrecive, i beskrajno mudre, i da su te stvari njihova radost, uz mnoge druge koje ljudski jezik ne može opisati ni do u hiljaditi deo, i koje ne mogu na našu mesta u idejama u kojima ima bilo čega stvarnog.

412. Gotovo niko ko ulazi u drugi život ne zna šta su to nebesko blaženstvo i sreća, jer ljudi ne znaju šta je to unutarnja radost, o kojoj oni misle prema telesnom i svetskom uživanju i radosti. Posledica je to, da oni sve što ne poznaju drže za ništavno, dok su telesne i svetovne redosti u stvari ništavne u poređenju s nebeskim. I zato su dobri Duhovi, koji nisu znali šta je Nebeska Radost, bivali prenošeni u rajska boravišta, da bi je upoznali, u boravišta koja su nadilazila sve ono što se može zamisliti. Oni tada poveruju da su stigli u Nebeski Raj, ali im se kaže da to još nije prava nebeska radost. Zato im se daje da oseće unutarnja stanja radosti u svom najdubljem (biću). Zatim bivaju stavljeni u stanje Mira koji ulazi u njihovo Unutarnje. I tada tek priznaju da se nikakvom idejom to stanje ne može izraziti. Na kraju su bivali stavljeni u stanje Nevinosti sve dok je nisu unutarnje osetili. Na taj način im je bilo dano da upoznaju šta je to Duhovno i Nebesko Dobro.

413. Ali da bih i sam upoznao šta je Nebo i Nebeska Radost, od Gospoda mi bejaše dano da često i dugo opažam čari nebeskih radosti. Pošto imam to iskustvo, mogu reći da ih poznajem, ali ne mogu da ih opišem. Međutim, da bi se o tome stekao barem neki pojam, reći ću ovo: To je Osećanje bezbroj zadovoljstava i radosti, koje se pokazuju kao jedinstvo, ali u kojem jedinstvu, odnosno jedinstvenom Osećanju, ima bezbroj osećanja koja se sva opažaju, ali nejasno. Ipak, bilo mi je dano da osetim da one (radosti) sadrže bezbroj stvari vezanih redom koji se nikada ne bi mogao opisati. Te bezbrojne stvari, takve kakve su, proističu iz reda Neba. Sličan red postoji i u najmanjim delićima jednog od tih osećanja, koja se sva zajedno osećaju kao jedinstvo, a prema sposobnosti Podmeta. Drugim rečima, u

svakom običnom osećanju postoji bezbroj različitih oblika radosti, i sve je sređeno i sve živi i deluje dolazeći iz Unutarnjeg; jer Nebeska Radost proizlazi iz Unutarnjeg. Osećao sam kao da radost i milina polaze od srca da bi se sa najvećom ljupkošću raširili po najdubljim žilicama i vlaknima uz osećanje takvog dubokog zadovoljstva, da se čini da je svaka žilica sama radost i milina, a njihovi osećaji sama sreća. Telesna radost i naslada u poređenju s ovim radostima su kao gusta i pečkava magla prema čistom i blagom vazduhu. Vredno je dodati i ovo: kad god sam hteo da svoje zadovoljstvo prenesem na drugoga, umesto ovoga ulivalo se u toga drugoga drugo zadovoljstvo koje je bilo još unutarnje i punije od onog prvog. Ulivao sam ga koliko sam hteo, jer sam opazio da proizlazi od Gospoda.

414. U Nebu svi idu neprestano prema proleću života. Što više godina tamo žive, to je proleće prijatnije i srećnije. Ono večno raste uporedo sa Ljubavlju, milosrđem i verom. Osobe ženskoga pola koje su umrle stare i oronule, a koje su živele u veri Gospoda, u ljubavi prema bližnjemu i u sreći bračnog života, sve više i više ulaze u cvet mladosti, a lepotom nadilaze sve ono što se ikad videlo na zemlji. To dobrota i ljubav daju oblik, same se u njemu pokazujući kao u slici. One čine da radost i lepota blistaju u najsitnijim crtama lica, tako da postaju sami oblici ljubavi. Ko god ih je video, bio je zadivljen. Tu živu sliku Ljubavi stvara sama Ljubav, ona je na taj način i uzrok i učinak. Ceo Anđeo, a naročito njegovo lice, takođe je ta Ljubav, koja se vidi i oseća. Kad je posmatramo, ona prodire u najdublji život bića. Jednom rečju, stariti u Nebu, to je postajati mlad. Oni koji su živeli u Ljubavi prema Gospodu i bližnjima, postaju takvi oblici i takve lepote. Uz bezbrojne raznolikosti, Anđeli su takvi oblici, od kojih se sastoji Nebo.

O Ogromnosti Neba

415. Da je Gospodnje Nebo ogromno, može se zaključiti iz onoga što je rečeno i prikazano u prethodnim člancima, naročito iz toga da Nebo potiče od Ljudskog roda (vidi br. 311-317), i to ne samo od ljudi rođenih unutar Crkve, nego i onih koji su rođeni van Crkve (vidi br. 318-328). To znači da je ono sastavljeno od svih koji su živeli u dobru. Koliko mnogo ima ljudi na Zemlji, može zaključiti svaki onaj ko nešto zna o Deobama, Oblastima i Carstvima ove Zemlje. Ko računa, pronaći će da svakoga dana umire više hiljada ljudi, za godinu mirijada miliona, i tako od prvih vremena, otkada su protekle hiljade godina. Svi ti ljudi posle smrti stižu na drugi svet, koji se naziva Duhovnim Svetom. Koliko je njih postalo Anđelima, ne može se reći. Bilo mi je rečeno da je njih u drevna vremena bilo jako mnogo, jer su ljudi tada mislili više duhovno, te su zato bili u osećanju nebeskog. Tokom vremena, broj takvih je opao, jer je čovek postao čulniji i počeo da misli prirodnije, te je i njegovo osećanje postalo više zemaljsko. Po tome se vidi da Nebo, pošto potiče od Ljudskog roda, mora da bude ogromno.

416. Da je Gospodnje Nebo ogromno, vidi se i po tome, što Gospod svu decu koja su rođena van ili unutar Crkve, prisvaja, te tako postaju Anđeli. Da Gospod svako dete, ma gde da je rođeno i bez razlike da li od pobožnih ili bezbožnih roditelja, prima i podiže u Nebu, gde se ono uči Božanskom Redu, dobrima i istinama, te biva, srazmerno razumevanju i mudrosti, uvedeno u Nebo postajući Anđeo, vidi se iz br. 329-345. Koliko je Anđela u Nebu, može se zaključiti po deci koja su u njega ušla od postanka do današnjeg dana.

417. Koliko je ogromno Nebo, vidi se i po tome što su sve vidljive Planete, kao i bezbroj drugih u Svemiru, takođe nastanjene zemlje (tela), o kojima je bilo govora u posebnom delu, a iz koga ćemo navesti sledeća mesta: "Da ima više nebeskih tela (telluribus) i na njima ljudi, od kojih potiču Duhovi i Anđeli, to je dobro poznato u drugom životu. Jer tamo je dozvoljeno da se govori sa Duhovima s drugih nebeskih tela svakome onome ko to želi iz Ljubavi prema istini i koristi koju to donosi, da bi se uverio da postoji mnogo Svetova i da Ljudski rod ne živi samo na jednom nebeskom telu. O tome sam ponekad govorio sa Duhovima naše Zemlje. Zaista, čovek zdravoga razuma može da zna da ima više nebeskih tela (zemalja) i da su one nastanjene ljudima. Jer mase kao što su Planete, od kojih su neke veće od ove Zemlje, nisu nastanjene mase stvorene da bi obilazile oko Sunca i davale malo svetlosti jednoj jedinjoj Zemlji. Mora da je njihova svrha važnija. Onaj koji veruje, a svako treba da tako veruje, da je Božansko stvorilo Svemir samo radi Ljudskog roda i Neba, jer je Ljudski rod Rasadnik Neba, mora verovati da ima ljudi na svakoj Zemlji. Da Planete vidljive očima, jer su unutar našeg Sunčanog sistema, jesu Zemlje, lako je zaključiti po tome što su one materijalna tela jer odbijaju svetlost, a gledano kroz teleskop ne svetlucaju plamenom nego su prošarane tamnim mestima. Kao i naša Zemlja, i one se okreću oko Sunca i idu putem Zodijskih, čineći Godine i Godišnja doba: Proleće, Leto, Jesen i Zimu. Kao i naša Zemlja, i one se okreću oko svoje ose, čineći Dane i delove Dana: Jutro, Podne, Veče i Noć. Neke od njih imaju Mesece nazvane Satelitima, koji ih u određenom vremenu obilaze, kao Mesec našu Zemlju. Planeta Saturn, koja je jako udaljena od Sunca, ima jedan veliki Prsten koji toj zemlji daje puno svetlosti, iako odbijene. Ko bi, znajući sve ovo, a misleći razumno, rekao da na tim telima nema ničega?⁷⁸ Osim toga, rekao sam Duhovima da bi čovek morao da veruje da u Svemiru ima više nego jedna Zemlja već i iz činjenice što je zvezdano nebo ogromno i sadrži bezbroj zvezda, od kojih je svaka na svome mestu ili u svom svetu jedno Sunce, samo različite veličine. Ko god pažljivo razmisli, zaključice da je sva ta ogromnost samo sredstvo da se dođe do svrhe koja je Stvaranje, a to je Nebesko Carstvo u kome bi Božansko živelo u zajednici

⁷⁸ Danas postoje čvrsti dokazi da na ovim planetama nema živih bića, suprotno navodu pisca. Za ovakvo njegovo tvrđenje daju se razna objašnjenja: Viša bića, Anđeli, doveli su Pisca u stanja u kojima je mogao da opaža život na tim planetama ne neposredno, nego kroz dodir sa Duhovima onih koji su nekad na tim zemljama živeli. Anđeoski i duhovni jezik se ne može uvek jasno prevesti na prirodni jezik. Dalje, neki smatraju da imena kao "Saturn", "Venera" itd. označavaju vrste Duhova koji pripadaju raznim nebeskim Društvima, koja imaju taj kvalitet, saturnovski, venuski, merkurski itd.

s ljudima i Anđelima. Naime, vidljivi Svemir ili Nebeski svod osvetljen bezbrojnim zvezdama, koje su Sunca, samo je sredstvo da bi postojale Zemlje i na njima ljudi, iz kojih se stvara Nebesko Carstvo. Stoga razuman čovek ne može misliti da jedno takvo veliko Sredstvo za tako veliku Svrhu obuhvata samo Ljudski rod jedne jedine Zemlje. Šta bi to bilo za Božansko koje je beskrajno, i u upoređenju sa Kojim hiljade i mirijade Zemalja i njihovih stanovnika predstavlja samo jednu malenkost? Ima Duhova čija je jedina svrha sticanje znanja, jer jedino u njima uživaju. Stoga je tim Duhovima dozvoljeno da svuda idu, tako da prelaze iz ovog Sunčanog sistema u drugi, radi sakupljanja znanja. Oni su mi rekli da su Zemlje (nebeska tela) ne samo u našem Sunčanom sistemu, nego i van njega, u Nebeskom Svodu, nastanjene u ogromnom broju. To su Duhovi sa Planete Merkur. Ako se pretpostavi da u Svemiru ima jedan milion Zemalja, i na svakoj po 300 miliona ljudi, za 200 naraštaja u 6000 godina, pa se svakom čoveku ili Duhu da prostor od tri kubna aršina, ceo taj broj ljudi ili Duhova ne bi ispunio ni prostor ove zemlje, jedva prelazeći prostor jednog Satelita, prostor koji je u Svemiru jedva primetna sitnica, jer je Satelit jedva vidljiv golim okom. Dakle, šta je to za Tvorca Svemira, koji bi još uvek ostao Beskrajn i kad bi se ceo Svemir ispunio? Razgovarao sam o tome s Anđelima koji su mi rekli da i oni na sličan način misle o sićušnosti Ljudskog roda u odnosu na Beskrajnog Tvorca. Međutim, oni o tome misle ne prema prostorima, nego prema Stanjima. Po njima, Zemlje, ma kako se njihov broj umnožio, bile bi samo sitnica u odnosu na Gospoda.⁷⁹ O Zemljama u Svemiru, njihovim Stanovnicima, Duhovima i Anđelima, vidi pomenuto delo. Tamo su iznete stvari koje su mi otkrivene i pokazane, da bi se znalo da je Gospodnje Nebo ogromno, da celo potiče od Ljudskog roda, te da je naš Gospod svuda priznat za Boga Neba i Zemlje.

418. Pored toga, ogromnost Gospodnjeg Neba potvrđuje se i time što Nebo u svojoj celini odslikava jednog Čoveka, i da je saobrazno celini i pojedinim delovima tela kod čoveka, kao i da se ova saobraznost ne može nikad do kraja ispuniti, pošto saobraznost postoji ne samo sa svakim umom, organom i tkivom tela uopšte, nego tako isto i sa malim tkivima i malim organima koje ovi sadrže u svakoj najmanjoj sitnici, čak i sa svakim krvnim sudom i vlaknom; i ne samo sa njima, nego i sa organskim tvarcima koje iznutra primaju uticaj iz Neba, odakle dolaze čovekove delatnosti koje služe delovanju njegovog uma, jer sve što postoji unutra u čoveku ima svoj supstancijalni oblik a ono što ne postoji kao podmet supstancije, ništavno je. Postoji saobraznost svih ovih stvari sa Nebom, kao što se tvrdi u odeljku koji govori o saobraznosti svega što je u Nebu sa onim što je u čoveku (br. 87-102). Ova saobraznost ne može nikada biti potpuna, jer kako se god broj anđeoskih Društava koja odgovaraju jednom delu (čovekovog tela) povećava, tako i Nebo postaje sve savršenije. Naime, svaka savršenost se u Nebesima povećava sa povećanjem broja (nebeskih Društava ili Anđela). Razlog tome je što tamo svi imaju u vidu jednu svrhu, i složno je ostvaruju. Ta svrha jeste opšte dobro; a kad ono vlada, dobro svakog pojedinca potiče od njega, a iz dobra svakog pojedinca proističe dobro zajednice. Ovo je moguće stoga što Gospod okreće sve prema Sebi (vidi napred br. 123), i tako Čini da su oni jedno s Njim. Svako ko ima iole prosvetljen razum može jasno videti da jednodušnost i sloga, osobito kad su ovakvog porekla i kad se održavaju ovakvom spregom, sačinjavaju savršenost.

419. Beše mi dano da vidim obim nastanjenog i nenastanjenog Neba, pa videh da je nenastanjeno Nebo tako veliko, da ni cela večnost ne bi bila dovoljna da se ono ispuni, čak i da ima još mirijada Zemalja i na svakoj Zemlji onoliko ljudi koliko ih ima na našoj (vidi delo "O Zemljama u Svemiru", br. 168).

420. Ima ljudi koji misle da je Nebo malo, temeljeći svoje mišljenje na nekim doslovno shvaćenim mestima u Reči, kao na primer da se u Nebo primaju samo siromašni, ili samo izabrani, ili samo oni rođeni unutar Crkve, a nikako i oni rođeni izvan Crkve, ili samo oni za koje Gospod posreduje, ili da se Nebo zatvara kad se ispuni, i da je to vreme naznačeno unapred. Međutim, ti ljudi ne znaju da se Nebo nikad ne zatvara, da nema ni utvrđenog vremena ni određene veličine, da su pak Izabrani oni koji čine dobro iz poslušnosti prema istini, a Siromašni oni čije je znanje o dobru i istini siromašno, no žele da znaju više; za njih se još kaže da su gladni. Ti isti koji Nebo zamišljaju kao malo misle isto tako da je ono na jednome mestu na kome su svi sakupljeni, dok se u stvari ono sastoji od bezbroj Društava (vidi br. 41-50). Tako isto, oni smatraju da se Nebo udaljuje neposrednom Milošću svakoga onoga ko Ga prima; da primati Gospoda znači živeti prema Božanskom Redu, a to su zapovesti Ljubavi i vere; da se pod Milošću razume to što Gospod vodi čoveka uvek, od detinjstva pa do poslednjeg časa na svetu, a zatim kroz večnost. Neka im, dakle, bude znano da je svaki čovek rođen za Nebo, i da se u Nebo prima onaj ko primi Nebo na svetu, a ko ga ne primi, biva isključen iz Neba.

O Svetu Duhova i
o Stanju Čoveka nakon Smrti

Šta je Svet Duhova

421. Svet Duhova nije ni Nebo ni Pakao već srednje stanje između jednog i drugog. Naime, tamo čovek dolazi odmah nakon smrti da bi posle izvesnog vremena, a što zavisi od njegovog života na svetu, bio uzdignut u Nebo ili bačen u Pakao.

422. Svet Duhova je srednje mesto između Neba i Pakla, ono je takođe srednje stanje čoveka nakon smrti. Da je to

⁷⁹ Ovo je navod iz posebnog dela koje je Pisac objavio na latinskom 1757. i 1758: "De Telluribus in Mundo nostro Solari etc". Zanimljivo je pomenuti da je čitanje ovoga dela i sličnih odlomaka kod Svedenborga, nadahnulo ruskog pionira astronautike Ciolkovskog da počne sa pripremanjem za let u Svemir.

srednje mesto, bilo mi je jasno po tome što su Paklovi ispod, a Nebo iznad. A da je to srednje stanje, dokaz mi je bio to što čovek, dok je tamo, nije ni u Nebu, ni u Paklu. Stanje Neba kod čoveka je Spoj dobrog i istinitog u njemu. Kad se kod čoveka-duha dobro spoji sa istinitim, on dolazi u Nebo, zato što je taj Spoj, kao što je rečeno, Nebo u njemu. A kada je kod čoveka-duha zlo spojeno sa lažnim, on dolazi u Pakao, zato što je taj Spoj Pakao u njemu. To Spajanje (conjunctio) se odigrava u Svetu Duhova, zato što je čovek tada u srednjem stanju. Isto treba reći i o spajanju Razuma i Volje, odnosno Istinitog sa Dobrim.

423. Prvo treba nešto reći o Spajanju Razuma i Volje, ili što je isto, Istinitog sa Dobrim, jer se to Spajanje vrši u Svetu Duhova. Kod čoveka postoji Razum i Volja. Razum prima istine i oblikuje se prema njima. Volja prima dobra i oblikuje se po njima. Eto zašto čovek naziva istinom ono što razumom shvata i misli, a dobrim ono što voljom hoće i smeru. Čovek može, misleći Razumom, opaziti da je nešto dobro i istinito. Međutim, on to dobro i istinito ne misli Voljom, ukoliko ga ne želi i ne tvori. A kad ga hoće i Voljom ga tvori, onda je to istinito i to dobro ne samo u njegovom Razumu, već i u Volji, pošto Razum sam za sebe ili Volja sama za sebe ne čine čoveka, nego Razum i Volja spojeni. Zbog toga se čoveku pripaja samo ono što je i u jednom i u drugom. Ono što se nalazi samo u Razumu postoji, doduše, u čoveku, ali ne na stvaran način, nego samo kao stvar pamćenja, ili predmet znanja u pamćenju, o kome tek može misliti kada je u društvu s drugima, ali ne i sam sa sobom, o kome, naime, može misliti i rasuđivati, i u skladu s njim glumiti osećanja i pokrete.

424. Da čovek može misliti razumom, a da pri tome volja ne sudeluje, predviđeno je zato da bi se čovek mogao promeniti. Jer čovek se menja pomoću istina, pošto istine, kao što je rečeno, pripadaju razumu. Naime, što se tiče volje, čovek se rada u svakom zlu, pa zbog toga, sam po sebi, želi dobro samo sebi, a koji želi dobro samo sebi, taj se veseli zlu drugih, naročito ako to ima neke veze s njim. On želi da sva tuda dobra budu njegova, kako počasti, tako i bogatstva, pa što više uspeva, to je radosniji u sebi. Da bi takvo stanje volje moglo da se popravi i promeni, čoveku je dano da može razumeti istine i pomoću njih krotiti osećanja zla, koja izbijaju iz njegove volje. Otuda dolazi da čovek razumom može misliti istine i prema njima govoriti i raditi, ali ih ne može misliti i voljno sve dotle, dok ih ne želi i ne tvori sam od sebe. Tada sve ono što misli voljom, pripada njegovoj Ljubavi, pošto se u njemu tada Ljubav spaja s verom kao razum s voljom.⁸⁰

425. Dakle, koliko su istine razuma spojene s dobrima volje, te koliko ih čovek želi i tvori, toliko on ima Nebo u sebi, jer je Nebo, kao što je rečeno, spoj dobrog i istinitog. Naprotiv, koliko su obmane razuma spojene sa zlima volje, toliko čovek ima Pakao u sebi, jer Pakao se stvara spajanjem lažnog i zlog. Ali, onoliko koliko istine razuma nisu spojene s dobrima volje, toliko je čovek u srednjem stanju. Danas je skoro svaki čovek takav da nešto zna o istinama koje znanjem i razumom stiže, ali po njima retko živi potpuno, a češće malo ili nimalo, a ponekad postupa i protiv njih, sve zbog toga što ga zlo privlači i veruje u zabludu. Da bi takav čovek mogao da ide bilo u Nebo ili Pakao, on odmah nakon smrti dolazi u Svet Duhova gde se vrši spajanje dobrog i istinitog kod onih koji će biti bačeni u Pakao. Naime, nikome ni u Nebu ni u Paklu nije dozvoljeno da ima podeljen um, odnosno da razume na jedan, a hoće na drugi način, nego ono što hoće, to će i razumeti, a ono što je razumeo, to će i hteti. Eto zbog čega u Nebu onaj ko hoće dobro, taj razume istinu, a u Paklu onaj ko hoće zlo razume obmanu. Zbog toga, u Svetu Duhova se obmane odstranjuju od dobrih Duhova, a daju im se istine koje odgovaraju njihovom dobru, a istine se udaljavaju od zlih Duhova da bi dobili obmane koje odgovaraju njihovom zlu. To pokazuje šta je Svet Duhova.

426. U ovom Svetu ima veoma mnogo Duhova, zato što oni svi najpre u njega dolaze, gde ih ispituju i pripremaju. Nema određenog roka za tamošnji boravak. Neki tek što stignu, uzdignuti su u Nebo ili bačeni u Pakao. Neki ostaju po nekoliko sedmica. Neki više godina, ali najviše do trideset. Te su razlike zbog saobraznosti ili nesaobraznosti između čovekovog unutarnjeg i spoljašnjeg. Što se tiče načina na koji se tamo čovek vodi i priprema, o njemu će biti reči u onome što dolazi.

427. Čim posle smrti stignu u Svet Duhova, Gospod ih na neki način deli. Zli su povezani s Paklenim Društvima preko svoje vladajuće Ljubavi, a dobri s Nebeskim Društvom sa kojim su na svetu bili povezani preko ljubavi, milosrđa i vere. Međutim, iako odeljeni, ipak se prijatelji i poznanici sakupljaju i razgovaraju kad god zažele, naročito muževi i žene, braća i sestre. Video sam jednoga oca kako razgovara sa šest sinova koje je tamo prepoznao, kao i druge kako razgovaraju sa rođacima i prijateljima. Ali, pošto su na svetu bili duhovno različiti, kasnije su se razdvojili. Oni koji iz Sveta Duhova odlaze u Nebo ili Pakao, tamo se više ne vidaju i ne poznaju, osim ako imaju sličan duh, što dolazi od sličnosti Ljubavi. Razlog da se vidaju u Svetu Duhova, a ne u Nebu ili Paklu, jeste u tome, što su oni u Svetu Duhova dovedeni u stanje slično onome u kome su bili za života na Zemlji. Tokom vremena njihovo se stanje ustaljuje prema vladajućoj Ljubavi, i tada prepoznaju jedan drugoga samo prema sličnosti u toj Ljubavi, jer kako je rečeno u br. 41-50, sličnost povezuje, a različitost razdvaja.

428. Isto kao što je Svet Duhova srednje stanje između Neba i Pakla kod čoveka, tako je on i Srednje Mesto. Ispod su Paklovi, a iznad su Neba. Paklovi su zatvoreni, a ući se može samo kroz jame i rasekline, kao i široke otvore, koji su svi dobro čuvani, da niko bez dozvole ne bi izašao, a dozvola se daje kad je zaista potrebno, o čemu će biti govora u nastavku. Tako isto je i Nebo zatvoreno sa svih strana, tako da se Nebeskim Društvima može prići samo

⁸⁰ U psihološkom smislu, nemoguće je da čovek nešto misli a da volja u tome nema nikakvog udela. Treba, jasnoće radi, dodati da čovek ima prvo staru volju zaraženu naslednim zlom, i sve dok se ne preobrazi i duhom ponovo ne rodi, on u mislima može da bude ispravan, ali ne i u volji; jer ako o drugima misli moralno i etički ispravno, to je kod njega neiskreno, jer zbog volje koja je sebična i rđava on odbija da prizna da je bilo ko drugi osim njega dobar i ispravan. Isto tako treba razumeti izraze »misliti voljom ili prema volji«. Tu se misli na mišljenje u skladu s ispravnom voljom.

jednim uskim putem, koji se takođe čuva. To su ulazi i izlazi koji se u Reči zovu rajskim i paklenskim Vratima.⁸¹ 429. Svet Duhova izgleda kao neka Dolina između Planina i Stenja, tu i tamo uzdignuta ili ulegnuta. Vrata prema Nebu pokazuju se samo onima koji su pripremljeni za Nebo, ostali ih ne mogu naći. Iz Sveta Duhova se ide u nebeska Društva samo kroz jedan ulaz, iz kojega je jedan put koji se, dok se penje, deli u više drugih. A Vrata Pakla se pokazuju samo onima koji tamo moraju da uđu. Tada se otvaraju, pokazujući mračne Pećine koje kao da su pokrivene čađu, a koje strmo vode u ponor, gde opet ima više vrata. Iz tih Pećina izbijaju crne i smradne pare od kojih beže dobri Duhovi, jer su im odvratne, dok ih zli Duhovi, naprotiv, traže, jer im prijaju.⁸² Jer, koliko je neko na svetu voleo svoje zlo, toliko posle smrti voli kužne zadahe koji odgovaraju njegovom zlu.

U ovom pogledu zlo se može uporediti s pticama i životinjama lešinarima, kao što su vrane, vukovi i svinje koje, osećajući smrad, lete i jure prema lešinama i izmetu. Čuo sam jednom jednog Duha kako viče kao da ga iznutra neko para na samo jedan dašak koji ga je dodirnuo s Neba, a zatim ga videh mirnog i radosnog kada je do njega doprlo jedno isparenje iz Pakla.

430. Kod svakog čoveka postoje dvoje vrata, od kojih jedna gledaju prema Nebu a otvaraju se na dobra i istine. Vrata Pakla otvorena su kod onih koji su u zlu i laži, i oni primaju uticaj nebeske Svetlosti samo kroz pukotine. Zbog toga uticaja oni su u stanju da misle, rasuđuju i govore. A vrata neba su otvorena kod onih koji su u dobru i istini. Naime, postoje dva puta koja vode čovekovom svesnom umu: jedan viši ili unutarnji kojim ulaze dobro i istina od Gospoda, i drugi niži ili spoljašnji kojim odozdo ulaze zla i laži iz Pakla. U sredini je svesni um prema kome su ta dva puta usmerena. Onoliko koliko ulazi Svetlost Neba, toliko je čovek razuman. Sve što (Svetlost) manje ulazi, to je čovek manje razuman ma koliko sam sebi to izgledao. Ovo je rečeno da bi se znalo kakva je saobraznost čoveka s Nebom i Paklom. Čovekov svesni um, dok je u oblikovanju, odgovara Svetu Duhova. Ono što je iznad uma, to odgovara Nebu, a ono što je ispod, Paklu. Kod onih koji se pripremaju za Nebo, ono ispod razumskog je zatvoreno, dok je ono iznad razumskog otvoreno; obratno je kod onih koji se pripremaju za Pakao. Tako jedni mogu da gledaju samo ispod sebe, to jest prema Paklu, dok drugi samo iznad sebe, to jest prema Nebu. Gledati iznad sebe, to je gledati prema Gospodu, jer prema Njemu kao središtu gleda sve ono što je u Nebu. A gledati ispod sebe, to je okrenuti leđa Gospodu i gledati u suprotno središte prema kome gleda i teži sve što je u Paklu (vidi br. 123-124).

431. U ovome što prethodi, pod Duhovima se misli na one koji su u Svetu Duhova, a pod Anđelima na one koji su u Nebu.

Po svom Unutarnjem, svaki Čovek je Duh

432. Ko god pažljivo razmišlja, može uvideti da Telo ne misli, jer je tvarno, nego da misli Duša, jer je duhovna. Duša čovekova, o čijoj su besmrtnosti mnogi pisali, to je njegov Duh. Taj je Duh besmrtan u svemu što mu pripada. To je ono što u telu misli, jer je duhovno, a duhovno prima duhovno i živi duhovno, a to znači misli i hoće. Sav razumski život, koji se očituje kroz telo, pripada, dakle Duhu, a nikako Telu. Jer, kao što je rečeno, telo je tvarno, a tvarnost, koja je odlika tela, dodata je, odnosno pripojena, Duhu, kako bi ovaj mogao delovati i služiti u tvornom svetu, gde je sve tvarno i po sebi bez života. Pošto tvarno ne živi, nego samo duhovno, vidi se da sve što kod čoveka živi pripada njegovome Duhu, a da telo služi samo kao oruđe za živu pokretačku silu. Istina, kaže se da oruđe deluje, pokreće se, udara, ali verovati da to dolazi od njega samog, a ne od onoga ko se njime služi, čista je obmana.

433. Pošto sve što u telu živi, deluje i oseća, pripada jedino Duhu a ne i telu, iz toga sledi da je Duh u stvari sam čovek, odnosno da je čovek, posmatran u sebi, Duh. U čoveku nema ničega, od glave do tabana, što ne živi i ne oseća. Iz toga proizilazi da kada se telo odvoji od Duha, a to biva pri smrti, čovek ostaje čovek, te i dalje živi. U Nebu sam saznao da neki od onih koji umiru, dok leže na samrtnom odru a nisu još u drugom svetu, u svom hladnom telu još uvek misle, a ne znaju da više nisu živi, sem što ne mogu da mrdnu ni jednim delićem svoga tela. 434. Nemoguće je misliti i hteći ako nema jednog suštastvenog podmeta po kome i u kome leže misao i volja. Ono što je bez suštastvenog podmeta, nije ništa, a to se može videti i po tome što čovek ne može da vidi bez organa koji je podmet (nosilac) njegovog vida, niti može čuti bez organa koji je podmet njegovog sluha. Vid i sluh bez tih organa nisu ništa, to jest nisu mogući. Tako isto misao, koja je unutarnji vid, i pamćenje, koje je unutarnji sluh, mogu postojati samo kroz suštastva i po suštastvima, koje su organski oblici i koje su podmeti (nosioci) vida i sluha. Po ovome se vidi da i čovekov Duh ima oblik čoveka; da uživa sva čula kao što ih uživa i u telu; da sve što čovek ima u vezi sa životom čula, pripada ne njegovom telu, nego njegovom Duhu, odnosno organima njegovog Duha, do u najsitnije tančine. Zato Duhovi vide, čuju i osećaju kao i ljudi, samo što su tada, posle odvajanja od tela, u

⁸¹ Ne treba zaboraviti da ovde Pisac govori prema onome što se zaista vidi u Duhovnom Svetu kada se u njega uđe i kada se "ide" u Pakao ili Nebo. A to što se vidi, to je samo odgovarajuća slika stanja duhova, kao i slika (korespondencija) istina duhovnih. Tako, "uski put" se pominje u mitologiji (priča o Herkulu), nasuprot "širokom" putu koji vodi u propast. U Jevanđelju se pominju "uska vrata". Vidoviti su ljudi u drevna vremena možda i videli te paklene ulaze i izlaze. Homer i Vergilije ih pominju, a svima je poznato kako ih je potanko opisao Dante.

⁸² Ne treba misliti da se paklenska Vrata pokazuju na taj način što Čuvar Pakla one koji su za to spremni, vodi da im pokaže gde će jednog dana ući, da tamo sami odu kada za to osete želju. Pisac na mnogo mesta objašnjava te pojave govoreći da se sve te stvari same od sebe pokazuju onima koji su za njih spremni, i da tada to Duhovi sami od sebe, vodeni svojom željom i vladajućom Ljubavi, idu tamo, bez prinude i spontano.

Duhovnom, a ne u Prirodnom svetu. Da Duh, oseća tvar dok je u telu, to je stoga što mu je tvar bila pridodata. Ali on je i tada osećao duhovno, i to kroz misao i volju.

435. Sve ovo je rečeno da bi se razuman čovek uverio da je čovek u sebi Duh, a da telo, koje mu je pridodato radi uloge koju vrši u prirodnom i tvarnom svetu, nije čovek nego oruđe njegovog Duha. Pa ipak, ovo je potrebno potvrditi iskustvom, pošto oni, koji su se utvrdili u suprotnom mišljenju, ove istine dovode u sumnju, rasuđujući prema obmanama čula. Oni koji su se utvrdili u suprotnom mišljenju obično smatraju da i životinje podjednako žive i osećaju; da i one imaju jedno Duhovno slično čovekovom, mada to Duhovno umire s njihovim telom. Ali Duhovno životinja nije slično Duhovnom čoveka. Naime, čovek ima više nego životinje, a to je jedno Najunutarnije u koje se uliva Božansko, podižući ga k Sebi i vezujući ga za Sebe, a otuda dolazi da čovek, za razliku od životinja, može da misli na Boga i na Božansko Nebo i Crkvu, da u njima voli Boga i da se tako veže uz Boga. A ono što je vezano uz Božansko, to se ne može rasuti, dok se ono, što nije vezano uz Božansko, rasipa. Već je u br. 39 bilo reči o tome Najunutarnijem koji postoji kod čoveka za razliku od životinja. Ovde će ponovo biti izneto ono što je već rečeno, jer to treba dobro upamtiti da bi se razbile zablude velikog broja ljudi koji su, zbog manjkavosti u znanju i zatvorenog uma, nesposobni da u toj stvari razložno zaključuju. Evo tih reči: Dozvoljeno mi je da o Anđelima otkrijem tajnu koju do sada nije pojmiio um ijednoga čoveka, zato što nisu bili shvaćeni stupnjevi; naime, da svaki Anđeo, kao i svaki čovek, ima najunutarniji ili najviši stupanj, odnosno (da ima) izvesno Unutarnje ili Najviše, u koje Gospodnje Božansko najpre utiče, i prema kome to Unutarnje raspoređuje ostale unutarnje (stvari) koje slede prema stupnjevima reda u njima. To Najunutarnije ili Najviše može se nazvati ulazom Gospodnjim u Anđela ili čoveka, i samo Njegove stanište u njima. I upravo po tome Najunutarnijem ili Najvišem čovek jeste čovek, i po tome se razlikuje od životinja koje ga nemaju. Otuda dolazi da ga Gospod može, za razliku od životinja, uzdignuti k Sebi, to jest sve njegovo Unutarnje koje pripada njegovom umu i duši, tako da (čovek) može verovati u Njega, biti dirnut Ljubavlju prema Njemu, videti Ga, primiti um i mudrost, i govoriti razumno (ex ratione). Otuda dolazi i to da čovek živi večno. Pa ipak, ono što Gospod raspoređuje i što obezbeđuje u Unutarnjem, to ne može jasno opaziti nijedan Anđeo, jer je to iznad njegove misli i nadmaša njegovu mudrost.

436. Da je čovek po svom Unutarnjem Duh, bilo mi je dano da saznam velikim brojem iskustava koje kad bih sva izneo, ispunio bih, kako se to kaže, čitave knjižurine. Govorio sam s Duhovima kao Duh, kao čovek sa čovekom. Dok sam s njima razgovarao, znao sam samo da sam Duh, u ljudskom obliku kao i oni. Tako je izgledalo moje Unutarnje dok sam s njima razgovarao, a da se pri tome moje telo nije pokazivalo.⁸³

437. Da je čovek po svom Unutarnjem Duh, može se zaključiti i po tome, što on, kada se odvoji od tela, a to biva kad umre, i dalje živi kao do tada. Da bih se u to uverio, beše mi dano da govorim sa svima koje sam poznao u njihovom telesnom životu, s nekima satima, s nekima sedmicama i mesecima, a s nekima godinama, sve to da bih se uverio i da bih to svedočio.

438. Tome treba dodati da je Duh svakog čoveka, čak i dok živi u telu, u nekom Društvu s Duhovima, iako to ne zna, i to dobar čovek s Duhovima u nekom anđeoskom Društvu, a zao u paklenom Društvu, u koja Društva on dolazi odmah nakon smrti. To se često govori i pokazuje onima koji nakon smrti dođu među Duhove. U većini slučajeva čovek se ne pokazuje u tome Društvu sve dok živi na svetu, zato što tada još misli prirodno. Međutim, oni koji misle izdvajajući se iz tela, a tada su u duhu, pokazuju se ponekad u svom Društvu, i tada se jako razlikuju od tamošnjih Duhova: Hodaju zamišljeni, ćutljivi, ne gledajući druge kao da ih ne vide, a čim ih neki Duh oslovi, nestaju.

439. Da bi se bolje razumelo da je čovek po svom Unutarnjem Duh, izneću ono što iz iskustva znam o tome šta se dešava sa čovekom kada izađe iz tela i biva u Duhu prenesen na drugo mesto.

440. Što se tiče "izlaženja iz tela", evo šta se dešava: Čovek je doveden u izvesno stanje koje je sredina između sna i jave. A kada je u tome stanju, on misli da je budan; sva su mu čula budna, ne samo vid, nego i sluh, a što je čudno, dodir mu je savršeniji nego što je ranije bio. U takvom sam stanju video Duhove i Anđele kao žive (ad vivum). Čuo sam ih, i što je čudno, dodirivali su me, a da u tome nije bilo ničega telesnoga. Za to se stanje kaže "izaći ili biti izdvojen iz tela", a pri tome ne znati "da li u telu ili van tela".⁸⁴ Bio sam samo tri ili četiri puta stavljen u takvo stanje, samo da bih saznao kakvo je, te da bih znao da Duhovi i Anđeli imaju sva čula, te da ih čovek ima kada izađe iz tela.

441. Što se tiče onoga "biti u Duhu prenet na drugo mesto", beše mi živim iskustvom pokazano kako se to dešava, ali samo dva ili tri puta. Biće dovoljno da iznesem jedno takvo iskustvo: Hodajući ulicama jednoga grada, a zatim prelazeći preko polja, razgovarao sam s Anđelima i bejah sasvim kao budan, gledao sam kao inače i hodao ne gubeći put, a za sve to vreme održavah viđenje, gledajući drveće, reke, zamkove, kuće, ljude i drugo. I pošto sam tako hodao nekoliko sati, nadoh se u telesnom vidu i primetih da sam na nekom drugom mestu. Pošto se prvo začudih, opazih da sam to bio u onakvom stanju u kakvom su bili oni za koje se kaže da su bili u duhu odneseni na drugo mesto,⁸⁵ jer dok to stanje traje, čovek ne misli o putu, pa ma on bio dug i više milja, a ni o vremenu, ma ono bilo više sati ili dana i ne oseća nikakav zamor. Tada je čovek vođen putevima koje sam ne pozna, do određenog mesta, bez lutanja.

⁸³ Pa ipak, duhovi po nečemu znaju da razgovaraju sa duhom čoveka koji je još vezan za zemaljsko telo, što proizlazi iz kazivanja Autora. Odvajanje od fizičkog tela i boravak u duhovnom svetu nije bila samo privilegija Autora, već mnogih ljudi koji su za to izabrani radi nekoga zadatka.

⁸⁴ Ovo se odnosi na ono šta o takvom iskustvu kaže apostol Pavle.

⁸⁵ Čest slučaj kod Proroka.

442 Pa ipak, ova dva stanja, kada je čovek u svom Unutarnjem ili - što je isto - u svome Duhu, retka su. Bila su mi pokazana samo zato da bih znao kakva su, i jer su poznata Crkvi. Međutim, da razgovaram s Duhovima i da budem kao jedan od njih, to mi je dano čak i u potpuno budnom stanju, što traje već godinama.

443. Daje čovek po svome Unutarnjem Duh, može se potpunije potvrditi onim što je izneseno u br. 311-317, gde je pokazano da Nebo i Pakao potiču od Ljudskog roda.

444. Iskaz "Čovek je Duh po svom Unutarnjem" znači da je on Duh po onom što pripada njegovoj misli i volji, jer je to samo njegovo Unutarnje, koje čini da čovek jest čovek, i da je onakav kakvo je njegovo Unutarnje.

O vaskrsnuću /Ressuscitatio/ čovekovom posle smrti i o Ulasku u Večni život

445. Kada telo više ne može da u Prirodnom svetu obavlja uloge koje su saobrazne mislima i osećanjima dolazećim iz Duhovnog sveta, kaže se da čovek umire. A to se dešava onda kada prestanu disajni pokreti pluća i istiskujući pokreti srca. Međutim, čovek ne nestaje, već se samo odvaja od svog tela koje mu je služilo na svetu, jer sam čovek nastavlja da živi. Kaže se da sam čovek živi sam zato što je čovek čovek ne po telu nego po Duhu, jer je u čoveku Duh taj koji misli, a misao i osećanje čine čoveka. Po tome je jasno da čovek nakon smrti samo prelazi iz jednoga u drugi svet. Otuda u Reči Smrt u unutarnjem smislu znači vaskrsnuće i nastavljanje života.

446. Postoji unutarnje opštenje čovekovog Duha sa disanjem i sa kucanjem srca; misao Duha opšti s disanjem, a njegovo osećanje Ljubavi sa srcem. Zbog toga, kada ta dva pokreta prestanu, dolazi do razdvajanja. Ta dva kretanja, disanje pluća i kucanje srca, jesu veza sa čijim kidanjem Duh ostaje sam sa sobom, a telo lišeno života svog Duha hladi se i trune. Da postoji unutarnje opštenje čovekovog Duha s disanjem i sa srcem, to je stoga što od njega zavise svi životni pokreti, i to ne samo u celini, nego i u svakom delu.

447. Nakon odvajanja, čovekov Duh ostaje u telu još kratko vreme, ali samo dotle dok rad srca ne prestane sasvim, što zavisi od bolesti od koje čovek umire, jer taj pokret srca traje kod nekih duže, a kod nekih kraće. Čim taj pokret prestane, čovek vaskrsava, ali to je delo samoga Gospoda: Pod tim se razume povlačenje čovekovog Duha iz tela i njegovo uvođenje u Duhovni svet, što se naziva Vaskrsavanjem. Razlog da se Duh ne odvoji od tela dok taj pokret ne prestane u tome je što je Srce saobrazno osećanju Ljubavi koja je sam život čovekov, jer kroz Ljubav svaki čovek ima životnu toplinu. Stoga, dok ta veza traje, postoji i saobraznost, pa i život Duha u telu.

448. Kako se vrši Vaskrsavanje, ne samo da mi beše rečeno, nego mi je u živo bilo i pokazano. To je bilo izvedeno na meni samom, da bih o tome imao što potpunije saznanje.

449. Bejah doveden u stanje neosetljivosti telesnih čula, a to znači skoro u stanje samrtnika, dok mi je ceo unutarnji život, zajedno sa mišljenjem, ostao, kako bih opažao i pamtio ono što će se događati, a što se inače događa sa svima koji Vaskrsavaju iz mrtvih: Opazih da mi je disanje bilo skoro oduzeto, dok mi je unutarnje disanje, koje pripada Duhu, ostalo slabo i neosetno vezano za telo. Prvo opštenje s Nebeskim Carstvom beše mi dano kroz srčano bilo, zato što je to Carstvo saobrazno Srcu kod čoveka. Tada vidih Anđele toga Carstva, neke na udaljenosti, dok su dvojica sedela pored moje glave. Zatim mi bi oduzeto svako vlastito osećanje, iako sam i dalje mogao opažati i misliti. U tome sam stanju bio nekoliko sati. Neki Duhovi, koji su se našli oko mene, tada se povukoše, verujući da sam mrtav. Tada osetih neko mirišljivo isparenje, kao ono koje se oseća oko balsamovanog tela, jer u prisustvu Anđela nebeskih sve što ima veze sa lešinom oseća se kao mirišljavi dah. A kada Duhovi osete taj miris, ne mogu da se primaknu. Tako zli Duhovi bivaju oterani od čovekovog Duha pri njegovom uvođenju u večni život. Anđeli koji su sedeli do moje glave, ćutahu razmenjujući svoje misli sa mojima. Kada vide da su njihove misli primljene, Anđeli znaju da je čovekov Duh u stanju da se povuče iz tela. Saopštavanje misli u Nebu vrši se pogledom prema licu, pa tako učiniše i ova dvojica. Kako mi i opažanje i misao behu pošteđeni, ne bih li saznao i upamtio na koji se način ustaje iz mrtvih, prvo primetih da Anđeli ispituju kakva mi je misao, to jest mislim li kao što obično umirući misle, na večni život, te opazih kao da moj um drže u toj misli. Zatim mi bi rečeno da čovek, pošto izdahne, ostaje u svojoj poslednjoj misli sve dotle, dok se ne vrati mislima koje potiču od njegovog vladajućeg osećanja na svetu. Naročito mi je bilo dano da opazim i osetim nešto kao izvlačenje i istezanje moga Unutarnjeg koje pripada umu, to jest odvajanje Duha od tela, a i bi mi rečeno da to obavlja Gospod i da je to Vaskrsnuće.

450. Kada su nebeski Anđeli pored Vaskrslog, oni ga ne napuštaju, jer oni vole svakoga čoveka. Ali kada je duh takav da ne može ostati dugo u društvu nebeskih Anđela, onda on sam želi da se od njih odvoji. Tada dolaze Anđeli Duhovnog Carstva Gospodnjeg i oni su ti koji mu daju duhovni vid. Jer do tada nije video nego samo mislio. Pokazano mi je kako se to obavlja: Ti Anđeli kao da odvijaju mrežnjaču levog oka prema nosnoj pregradi, da bi otvorili oko i osposobili ga da vidi. Duh opaža kao da se to stvarno i radi, iako je to samo privid. Kada se (Duhu) učini da je mrežnjača odvijena, ukaže mu se nešto beličasto, mutno, kao kad čovek posle buđenja gleda kroz poluzatvorene očne kapke. Meni to beličasto mutno izgledaše boje Neba, ali mi kasnije bi rečeno da ono nije uvek

isto. Zatim se oseća kao da se nešto odmotava niz lice, posle čega se čovek uvodi u duhovnu misao. I to odmotavanje niz lice samo je privid, jer se na taj način prikazuje da Vaskrsli prilazi iz prirodne u duhovnu misao. Anđeli budno paze na to da Vaskrsli tada ima samo ideje koje dolaze od Ljubavi. Tada mu kažu da je Duh. Pošto su mu dali svetlost, Duhovni Anđeli mu čine sve usluge, koje ovaj želi u tome stanju, poučavajući ga u onome što se odnosi na drugi život, ali onako kako on to može razumeti. Ali ako je Vaskrsli takav, da te pouke ne želi, tada teži da se udalji od ovih Anđela. Ne napuštaju ga, dakle, oni, nego on njih ostavlja. Jer Anđeli vole svakoga čoveka. Njihova je najveća želja da čine usluge, da poučavaju i vode u Nebo. U tome je njihovo najveće zadovoljstvo. Kada se Duh odvoji od Anđela, primaju ga dobri Duhovi, i dok je u njihovom društvu, čine mu razne usluge. Ali ako je njihov život na svetu bio takav, da ne može izdržati život u društvu dobrih, on želi da se i od njih odvoji, i to sve tako ide dok se ne združi s onima koji potpuno odgovaraju njegovom životu na Zemlji, jer kod njih nalazi svoj život i - što iznenađuje - život sličan onome koji je imao na svetu.

451. Uvođenje čoveka u drugi život ne traje duže od nekoliko dana. A kako on ide iz jednog stanja u drugo sve dok ne stigne u Nebo ili Pakao, biće rečeno u nastavku. To mi bejaše dano da saznam velikim brojem iskustava.

452. Sa nekim Vaskrslima razgovarahu treći dan nakon njihove smrti, a tada je ono o čemu se govori u br. 449-450 bilo već obavljeno. Čak sam govorio i s trojicom koje poznavah na svetu, kojima saopštih da se upravo onoga časa priprema njihov pogreb. Na reč "pogreb" behu zaprepašćeni, govoreći za sebe da su živi, a da se u grob stavlja samo ono što im je služilo na svetu. Zatim se čuđahu što na svetu nisu verovali u život posle smrti, i što su u Crkvi skoro svi kao i oni. Kada takvi, koji nisu verovali u život duše posle smrti, primete da žive i dalje, strašno se zbune. A oni koji su se u tom uverenju bili učvrstili, udružuju se sa sebi sličnima, a ovi su odvojeni od onih koji verovahu. Najčešće se vezuju za neko pakleno Društvo jer takvi Duhovi su tako isto poricali Boga i prezirali istine Crkve. Jer koliko se neko utvrđuje protivu večnog života svoje duše, toliko se utvrđuje i protiv onoga što se odnosi na Nebo i Crkvu.⁸⁶

Čovek posle smrti ima savršen ljudski oblik

453. Da čovekov Duh ima ljudski oblik, odnosno da je Duh po obliku čovek, može se videti iz onoga što je izloženo u više članaka, naročito u onima gde je pokazano da svaki Anđeo ima savršen ljudski oblik (br. 73-77); da Anđeli potiču od Ljudskog roda, u br. 311-317; a da je čovek Duh po svom Unutarnjem, u br. 432-444. Ovo se jasno može shvatiti i po tome, što čovek jest čovek po svom Duhu, a ne po telu, i da mu je telesni oblik pridodat prema svom obliku. Naime, Duh deluje do u najmanje deliće tela u toj meri, da onaj deo na koji Duh ne deluje, taj ne živi. Da je tako, svako može da vidi po tome, što misao i volja stavljaju u delo sve delove tela, tako da u tome svi delovi saraduju, a ono što ne saraduje, biva odbačeno kao da nema života. Misao i volja pripadaju čovekovom Duhu, a ne telu. Da čovek ne može da vidi Duha u ljudskom obliku, niti pak Duha koji je izašao iz tela, to je stoga što je njegov organ vida oko, sve dok živi na svetu, tvaran, a ono što je stvarno vidi samo ono što je stvarno, a duhovno vidi duhovno. Stoga, kada je stvarno oko zastrto i odeljeno od duhovnoga, tada duhovno oko vidi Duhove u ljudskom obliku, i ne samo da vidi Duhove u Duhovnom svetu, nego čak vidi i Duhove ljudi dok su još u zemaljskom telu.⁸⁷

454. Da Duh ima ljudski oblik, to je zato što je čovek, kao Duh, stvoren po obliku Neba, jer sve što pripada Nebu i nebeskom raju sakupljeno je u obliku koji pripada čovekovom umu. Otuda on ima sposobnost da prima razum i mudrost. Kazati da neko ima sposobnost da prima razum i mudrost, ili kazati da prima Nebo, ista je stvar, kao što se može videti po onome što je izneseno o Svetlosti i Toplini Neba u br. 126-140; o obliku Neba u br. 200-212; o Mudrosti Anđela u br. 265-275; u člancima gde je rečeno da Nebo, u celini i u delovima, predstavlja čoveka (br. 59-77); te zato što Nebo i njegov oblik proizlaze iz Božanskog Ljudskog Gospodnjeg (br. 78-86).

455. Sve ovo što je rečeno, razuman čovek može shvatiti iz povezanosti uzroka i iz istina u njegovom redu. Međutim, čovek koji nije razuman, ne može to shvatiti, i to iz više razloga. Glavni je razlog taj, što je to protivno njegovoj volji i što se protivi obmanama od kojih je on sebi načinio istine. Onaj ko to iz takvih razloga neće da shvati, taj je svojoj razumskoj sposobnosti zatvorio put ka Nebu, no koji se uvek može otvoriti ako se protivljenje volje prekine (vidi br. 424). Da čovek može biti razuman i shvatiti istine, bilo mi je pokazano velikim brojem iskustava. Vrlo često sam viđao rđave Duhove, koji su na svetu postali nerazumni zbog poricanja Boga i istina Crkve, i još se utvrdili u tome, kako Božanskom snagom bivaju okrenuti prema onima koji su bili u Svetlosti istine. Tada su razumevali sve istine kao i Anđeli, priznajući ih kao takve. Ali čim bi ponovo pali u sebe, okrenuvši se ka Ljubavi svoje volje, nisu više ništa shvatali, govoreći obratno. Tako isto, slušao sam neke paklene Duhove kako govore da znaju i opažaju da je ono što rade zlo a ono što misle zabluda, ali da ne mogu odoleti zadovoljstvu svoje Ljubavi, što znači svojoj volji, koja njihove misli navodi da zlo vide kao dobro, a obmanu kao istinu. Po tome sam jasno video da oni, koji su u obmani koja dolazi od zla, mogu da razumeju i da budu razumni, ali da to neće. A neće

⁸⁶ Ovdje se pod "utvrđivanjem" u stvari misli na ono versko ili protivno veri ubeđenje koje dolazi samo kao potvrda rđavog života. Jer zao i pokvaren čovek ne može verovati u Nebo i večni život, jer bi to verovanje stajalo na putu njegovom zlom životu. Naime, misao i verovanje stoje u službi volje i života. Sve dok ima borbe među njima, ima i duhovne nade da će se taj čovek popraviti. Kada ta borba prestane, kaže se da je se čovek "utvrdio" u neverovanju. Dakle, neverovanje nije stvar uma, nego stvar volje i života. Ovo proizilazi iz svih učenja pišćevih.

⁸⁷ Prema nekim znacima, Duh iz Duhovnog sveta može da oceni koliko je dotični Duh blizu ili daleko od Neba.

zato što više vole zabludu nego istinu, jer se zabluda slaže sa zlom u kome su. Voleti i hteti je isto, jer čovek voli ono što hoće, a hoće ono što voli. Pošto su ljudi takvi da mogu razumeti samo ako hoće, dano mi je da potvrdim i razumskim obrazloženjima osnažim istine Crkve i Neba, kako bi zablude, koje su mnogima zatvorile razum, bile rasute, a vid im se makar i malo otvorio. Jer dopušteno je razlozima osnaživati duhovne istine svima onima koji su u istinama. Ko bi ikada mogao da razume Reč samo iz njenog doslovnog značenja, ako rasvetljenim umom ne bi u njoj video istine? Baš zato što se drugačije postupalo, iz te iste Reči izvlačili su ljudi tolika kriva verovanja.⁸⁸

456. Da je čovekov Duh posle odvajanja od tela još uvek čovek i ljudskog oblika, bilo mi je pokazano svakodnevnim iskustvom koje traje već godinama; jer sam ih video na hiljade, slušao ih, razgovarao s njima o tome da ljudi na svetu ne veruju da su oni (Duhovi) takvi, da Učeni smatraju prostima one koji veruju da su Duhovi ljudi. Duhovi se rastuživahu nad takvim neznanjem koje vlada na svetu, a naročito u Crkvi. Ali, govorili su, takvo verovanje potiče uglavnom od Učenih koji su, misleći o Duši čulno i telesno, došli do uverenja da je ona samo Misao koja je, posmatrana bez podmeta (subjekta) po kome bi postojala, samo lebdeći dah čistog etera, koji se nije mogao rasuti kad je telo umrlo. Međutim, kako Crkva, prema Reči, veruje u besmrtnost Duše, dopustili su da ona ima neku životnu sposobnost sličnu misli, ne priznajući joj da bi mogla imati čula kao čovek pre nego što se ponovo veže s telom. Na tome mišljenju se zasniva učenje o Vaskrsnuću, odnosno verovanje da će se to vezivanje odigrati u vreme Strašnog Suda. Stoga, kada neko o Duši misli po tom učenju, i pretpostavci, potpuno mu je nemoguće da shvati da je Duša Duh i da Duh ima ljudski oblik. Dodajte tome da danas malo ko zna šta je to duhovno, a još manje da duhovna bića, kao što su Duhovi i Anđeli, mogu imati ljudski oblik. Stoga se oni koji dolaze sa sveta jako čude kada vide da kao ljudi žive kao i ranije, da vide, čuju i govore, da osećaju dodir kao i ranije, da nema baš nikakve razlike (vidi br. 74). A kad prestanu da se sami sebi čude, tada se opet čude da Crkva ništa ne zna o tom stanju ljudi posle smrti, da ne zna ništa o Nebu i Paklu, te da svi koji dolaze na drugi svet i dalje žive kao ljudi. Na kraju, čude se da se ta istina, toliko bitna za veru Crkve, ne objavljuje čoveku u viđenjima. Na to im iz Neba bi odgovoreno da ništa od toga nije lakše, samo ako se sviđa Gospodu, ali da oni koji su se utvrdili u obmanama ne bi verovali, pa sve i da vide svojim očima; da je, osim toga, opasno neku istinu potvrđivati viđenjima onih koji su u obmanama, jer bi prvo poverovali a odmah zatim porekli i tako oskrnavili samu istinu; a oskrnaviti, to je prvo verovati pa zatim osporavati, a oni koji skrnave istine bacaju se u najdublji i najstrašniji Pakao.⁸⁹ To je ona opasnost na koju se misli u rečima Gospodnjim: "Zasljepio je oči njihove i okamenio srca njihova, da ne vide očima ni srcem razumiju, i ne obrate se da ih iscijelim" (Jovan 12. 40). A da oni koji su u obmanama ne bi ni na koji način verovali, na to se misli pod ovim rečima: "Reče mu Avram (bogatašu u Paklu): oni imaju Mojsija i proroke, neka njih slušaju. A on reče: Ne, oče Avrame! nego ako im dođe ko iz mrtvih, pokajaće se. A Avram reče mu: Ako ne slušaju Mojsija i proroka da ko i iz mrtvih ustane, neće vjerovati" (Luka 16. 29-31).

457. Kad čovek uđe u Svet Duhova, a što se događa malo nakon Vaskrsavanja, njegov Duh ima isto lice, i isti glas kao na svetu, a to zato što je tada on još uvek u stanju svog Spoljašnjeg, i što njegovo Unutarnje nije još otkriveno. Takvo je prvo stanje čovekovo posle smrti. Ono postaje slično njegovom vladajućem osećanju ili vladajućoj Ljubavi, u kojoj je bilo Unutarnje njegovog uma na svetu, jer se lice njegovog Duha mnogo razlikuje od njegovog telesnog lica. Telesno lice potiče od roditelja, dok duhovno potiče od njegovog osećanja, ono je zapravo slika toga osećanja. Duh uzima to lice kada se Spoljašnje ukloni, a otkrije Unutarnje. To je treće čovekovo stanje. Video sam neke ljude kad su tek bili stigli sa sveta i poznao ih po licu i glasu. Ali kasnije, kada dođoše preda me, nisam ih više prepoznavao. Oni koji su bili u lepim osećanjima, pokazivali su se lepim licima, a oni koji su bili u rđavim, s licem izobličeni. Jer čovekov Duh i nije drugo do njegovo osećanje, čiji je spoljašnji oblik njegovo lice. Da se lice menja u drugom životu, to je zato što nikom nije dozvoljeno da podražava tuđa osećanja, niti da uzme lice suprotno Ljubavi u kojoj je Svi, koliko god da ih je, dovode se u stanje da govore kao što misle i da licem i pokretima pokazuju svoju volju. Otuda dolazi da su lica Duhova oblici i slike njihovih osećanja. Tako, svi koji su se poznavali na svetu, prepoznaju se u Svetu Duhova, ali ne i u Nebu i Paklu, kaš što je rečeno u br. 427.

458. Kod licemera biće se menja nešto kasnije nego kod ostalih, jer su se vežbom utvrdili u navici da oponašaju dobra osećanja. Stoga dugo ostaju neizobličeni. Ali kako im to glumljeno polako otpada, a Unutarnje njihovog uma se podešava prema obliku njihovih osećanja, oni postaju mnogo izobličeni od ostalih. Licemeri su oni koji su govorili kao Anđeli, a u sebi priznavali samo Prirodu, poričući Božansko, kao i sve što pripada Nebu i Crkvi.

⁸⁸ Ovde Pisac ukratko izlaže svoj idejni program: Izneti i razumski objasniti istine vere koje su poznate Crkvi, ali koje su u izvesnim vremenima zapretene pod pepelom zabluda i namernih iskrivljavanja, zbog čega dolazi do zatvaranja puta u duhovnost. Program sasvim u duhu prosvetćenosti 18og veka, ali obogaćen jednom psihologijom i geografijom (da tako kažemo) duhovnih istina i pojava, da mu se u istoriji ne može naći ravna. Dalje, ne treba pogrešno razumeti pisca, misleći da on smatra da bez objave kakva je njegova nema ispravnog razumevanja Reči. On samo tvrdi da je razum svakome otvoren da shvati istine radi spasenja, no da je Reč kao odeven čovek, pa je u njoj ono što je za spasenje potrebno vidljivo kao lice i ruke, ostalo zastrto, da se zaštitilo od skrnavljenja.

⁸⁹ O skrnavljenju pisac govori opširnije u delu BRAČNA LJUBAV Ima sedam stepeni skrnavljenja, počev od olakog korišćenja izraza i reči iz Sv. Pisma, pa do pada u zlo posle života u dobru. Gospod sve čini da spreči skrnavljenja, uglavnom ne dozvoljavajući da čovek poveruje i popravi se ako to nije iz Ljubavi prema istini i dobru. Svaka dvoličnost u tom pogledu vodi skrnavljenju. Bolje je postupati rđavo ako je neko već zao, nego izvana postupati dobro radi nekog sebičnog cilja, a unutra biti zao; naravno, to je bolje za samog počinoca, a ne za onoga kome se zlo čini. Glavni razlog da skrnavljenjem čovek tako nisko pada jeste u tome, što se njime uništava mogućnost da se čovek popravi, jer se uništavaju svi ostaci dobra, kao i sami prijemnici za dobro i istinu.

459. Treba da se zna da je ljudski oblik posle smrti utoliko lepši, što je čovek dublje voleo Božanske Istine i živeo po njima, jer se Unutarnje otvara prema Ljubavi i životu. Što je osećanje dublje, to se više slaže s Nebom, a lice je sve lepše. Otuda dolazi da su najlepši Anđeli Unutarnjeg Neba, jer su oni oblici nebeske Ljubavi. A oni koji su voleli i živeli Božanske Istine više na spoljašnji način, ti su manje lepi, jer na njihovim licima sjaji samo Spoljašnje, a unutarnja nebeska Ljubav kroz njega ne može da sjaji, što znači da se oblik Neba ne može da pokaže dobro. Na njihovom licu se pokazuje nešto srazmerno tami, nešto još neoživljeno zračenjem unutarnjeg života. Jednom rečju, savršenost raste prema Unutarnjem, a smanjuje se prema Spoljašnjem; tako isto i lepota. Video sam anđeoska lica iz Trećeg Neba koja bejahu toliko lepa da nijedan slikar, uz svu svoju veštinu i sve boje, ne bi mogao prikazati ni hiljaditi deo svetlosti i života koji blista na licima tih Anđela. Međutim, slikar bi donekle mogao da oponaša lica Anđela iz Spoljašnjeg Neba.

460. Evo još jedne tajne koja do sada nije nikome bila poznata: Svako dobro i svaka istina koji proizlaze od Gospoda, imaju ljudski oblik, i to ne samo u celini, nego i u najmanjim delovima. Taj oblik utiče na svakoga ko prima dobro i istinu od Gospoda, tako da prema tom primanju svak u Nebu ima ljudski oblik. Stoga je Nebo slično sebi u celini i u delovima, a ljudski oblik je oblik celog Neba, oblik svakog Društva i svakog Anđela, kao što je bilo objašnjeno u četiri članka (br. 59-86), a čemu treba dodati da je to oblik svakog dela misli koja potiče iz nebeske Ljubavi anđeoske. Ovu tajnu čovek teško shvata, ali je Anđelima sasvim jasna, jer su oni u Svetlosti Neba.

Čovek posle smrti ima sva čula, sećanje, misli i osećanja kao Stoje imao na svetlu, ne ostavljajući ništa iza sebe osim zemaljskog tela

461. Da čovek, prelaskom iz Prirodnog u Duhovni svet, što biva kada umre, nosi sa sobom sve svoje osim zamaljskog tela, u to sam se uverio mnogobrojnim iskustvima. Naime, kada čovek nakon smrti uđe u Duhovni svet, on ima telo kao i na svetlu. Ne postoji nikakva razlika, niti je on oseća ili vidi. Međutim, njegovo telo je duhovno, dakle odvojeno i očišćeno od zemaljskog. Kada Duhovno gleda i dodiruje Duhovno, to je isto kao kad Prirodno gleda i dodiruje Prirodno. Zato Čovek, kada postane Duh, ne zna da je umro i veruje da je u istom telu, kao na svetlu. Čovek-Duh uživa sva spoljašnja i unutarnja čula koja je uživao i na svetlu: on vidi, čuje i govori kao i pre, ima osećaj ukusa i mirisa, oseća dodir kao i pre; ima sklonosti, želje i misli, razmišlja, uzbuđuje se, voli i hoće kao pre; onaj ko nalazi zadovoljstvo u učenju, on čita i piše kao ranije, jednom rečju kada čovek pređe iz jednoga u drugi život, to je kao da je prešao s jednog mesta na drugo. On nosi sa sobom sve što je u sebi posedovao kao čovek, tako da se može reći da nije ništa izgubio osim zemaljskog tela: On nosi sa sobom i svoje prirodno pamćenje, jer pamti šta je od detinjstva do poslednjeg časa na svetlu čuo, video, čitao, naučio i mislio. Pa ipak, prirodni predmeti njegovog sećanja, pošto ne mogu da se iznova stvore u Duhovnom svetlu, miruju kao kad čovek na njih ne misli. Ali i oni mogu da se iznova stvore kad se to sviđi Gospodu. O tome Sećanju posle smrti biće docnije govora. Čulni čovek ne može da veruje da je čovekovo stanje posle smrti takvo, pošto ga ne može razumeti. Naime, čulni čovek misli samo prirodno, čak i o duhovnim stvarima. Stoga on, za ono što ne oseća, to jest što ne vidi telesnim očima i ne opipa svojim rukama, kaže da ne postoji, kao što je rečeno o Tomi (kod Jovana 20, 25, 27, 29).

462 (a). Pa ipak, postoji velika razlika između čovekovog života u Duhovnom svetlu i njegovog života u Prirodnom svetlu, kako u pogledu spoljašnjih čula i njihove osetljivosti, tako i u pogledu unutarnjih čula i njihove osetljivosti.⁹⁰ Oni koji su u Nebu osećaju, odnosno vide i čuju, mnogo bolje, a misle razumnije nego što su to mogli dok su bili na svetlu, zato što oni vide prema Svetlosti Neba, koja u svemu nadilazi svetlost sveta (vidi br. 126). Oni Čuju kroz duhovnu atmosferu koja isto tako nadilazi zemaljsku (br. 235). Razlika u pogledu njihovih spoljašnjih čula je kao razlika između bistrine vedroga dana i tame olujnog oblaka, između podnevnog svetla i večernje senke. Naime, Svetlost Neba, pošto je ona Božansko Istinito, daje vidu Anđela sposobnost da opažaju i razaznaju najsitnije predmete. Njihov spoljašnji vid saobrazan je njihovom unutarnjem vidu ili razumu, jer kod Anđela jedan vid se uliva u drugi čineći s njim jedinstvo, i otuda mu tolika prodornost. Sluh je saobrazan njihovom opažanju koje pripada i razumu i volji. Stoga oni, po zvuku glasa i po rečima onoga ko govori, uočavaju najsitnije delove njegovog osećanja i njegove misli, po zvuku glasa ono što pripada osećanju, a po rečima ono što pripada misli (vidi br. 234-245). Međutim, ostala čula kod Anđela nisu tako izoštrjena kao vid i sluh, a to je stoga što vid i sluh služe njihovom razumu i mudrosti. Kada bi ostala čula bila isto tako razvijena i osetljiva, ona bi umanjivala svetlost i zadovoljstvo njihove mudrosti, noseći (u nju) čar telesnog zadovoljstva i žudnje, koji pomračuju i slabe um. To se na svetlu dešava ljudima koji su utoliko teži i tuplji u pogledu duhovnih istina što se više odaju uživanjima trpeze i telesnim zadovoljivostima dodira. Da su unutarnja čula Anđelâ, a to su čula koja pripadaju njihovom mišljenju i osećanju, mnogo savršenija nego što su bila na svetlu, može se videti iz izloženog u br. 265-275. Stanje čulâ kod stanovnikâ Pakla znatno se razlikuje od stanja tih istih čula na svetlu. Koliko god savršenost kod Anđelâ raste, toliko ona opada kod Duhova u Paklu. Ali o stanju ovih poslednjih raspravljaje se u nastavku.

⁹⁰ Pisac ovde govori o spoljašnjim i unutarnjim čulima u Duhovnom svetlu, jer se obično misli da u Duhovnom svetlu postoje samo unutarnja, odnosno duhovna čula. Međutim, ovde se radi o pomanjkanju izraza za nove pojmove: Duhovnim se svetom zove onaj koji dolazi posle odlaganja zemaljskog tela, a u njemu i te kako postoji i unutarnje koje se odnosi na istine i dobra, Ljubav i veru itd, i Spoljašnje koje opaža suštastvene oblike koji samo odslikavaju i predstavljaju unutarnje stvari, kao istine i dobra. Na drugim mestima Pisac to telo, u kome se živi posle smrti, naziva suštastvenim (supstancijalnim), za razliku od ovoga koje naziva tvarnim (materijalnim).

462 (b). Da čovek nosi sa sobom čitavo svoje pamćenje, dokazano mi je velikim brojem iskustava. Video sam i čuo o tome puno stvari vrednih da se iznesu, a od njih ću neke pomenuti: Bilo je Duhova koji su poricali gadosti i zločine počinjene na svetu. Međutim, da ih ne bi neko smatrao za nevine, sva njihova delâ behu otkrivena i nabrojana prema njihovom sećanju, redom od mladosti do smrti. Bile su to uglavnom preljube i razvrati. Beše i takvih koji su podlim lukavstvima varali i krali. Njihova lukavstva i krađe bile su nabrojene od čega je veći deo bio samo njima poznat. Na kraju priznaše, ali tek pošto obelodaniše sva njihova dela sa svim mislima, namerama, prijatnostima i strahovanjima koje su u tim časovima osećali. Nekima opet koji su primali poklone i od Pravde pravili trgovinu, ispitana su dela, sve po njihovom sećanju, kao i celo njihovo delovanje u toj službi, od prvog do poslednjeg časa: Pokazana je priroda i važnost na stotine takvih delâ, vreme kada su izvršena stanja njihovog uma, njihove namere, sve je bilo dovedeno u sećanje i bilo predstavljeno pred njihovim očima. A u nekim slučajevima, začudo, pročitane su i sveske - podsetnici u kojima su oni sami nekada beležili izvesne stvari u vezi sa svojim delima, i to stranica po stranica. I oni koji su zavodili devojke i silovali njihovu čednost, bili su pozvani na sličan sud. Svaka njihova radnja beše im izvučena iz sećanja i ispričana. Čak su se kao prisutna pokazivala i lica devojaka i žena, zatim mesta, razgovori, duševna stanja, sve to iznenadno kao kad pukne pogled pred očima: Ponekad su prikazivanja trajala i po nekoliko sati. Bilo ih je koji su klevetanje smatrali za nevažnu stvar. Čuo sam kako su ponavljali pogrde, sa istim izrazima, s naznakom oklevetanih osoba, kao i onih pred kojima su klevetali i ogovali. U isto vreme sve se to pokazivalo pogledu kao živo. Ništa nije vredelo iako su se na svetu trudili da svaku svoju klevetu prikriju. Bio je i jedan koji je na prevaran način jednog svog srodnika lišio nasledstva. I on je priznao i bio osuđen. Štaviše, preda mnom su čitana pisma i cedulje, koje su oni jedan drugome pisali; bilo je saopšteno da ne manjka ni jedna reč. Isti je nešto pre smrti bio otrovao svoga suseda. Taj zločin razotkriven je na ovaj način: Videlo se kako pored svojih stopala kopa jednu jamu, iz koje potom kao iz groba iskoči jedan čovek i povika: "Šta si mi uradio?". Tada se otkriše okolnosti zločina: Kako je trovač prijateljski s ovim razgovarao, kako mu je dao otrovanu čašu, šta je mislio ranije, i šta se potom dogodilo. Sve je bilo otkriveno, i on osuđen na Pakao. Ukratko, sva zla dela, zločini, krađe, lukavstva, prevare očigledno se pokazuju svakom zlom Duhu, i to sve iz njegovog sećanja, kako bi se uverio da je sve poznato. Drugo mu ne preostaje nego da prizna. Dok bi tako Anđeli ispitivali sećanje nekog Duha, čuo bih sve što je ovaj mislio tokom jednog meseca, dan po dan, bez ijedne greške. Upravo su to bile one misli koje je imao tih dana. Po ovim primerima može se videti da čovek sa sobom nosi celo svoje pamćenje, i da na svetu nema ničeg skrivenog što se neće pokazati posle smrti, i to u prisustvu svedoka, sve prema Gospodnjim rečima: "Jer ništa nije skriveno što se neće otkriti, ni tajno što se neće doznati. Jer što u mraku rekoste, čuće se na videlu; i što na uho šaptaste u klijetima, propovijedaće se na krovovima". (Luka 12, 2.3).

463. Kada su jednom na taj način čovekova dela otkrivena, onda Anđeli, kojima je to stavljeno u zadatak, počinju sa ispitivanjem lica, a zatim i celoga tela, počev od prstiju jedne i druge ruke. Pošto sam se čudio tome načinu ispitivanja, bio mi je objašnjen uzrok: Isto kao što je sve što pripada mišljenju i volji upisano u Mozak, jer su tamo Načela, tako je sve upisano i na telu, jer ono što pripada mišljenju i volji, širi se od načela po celom telu, završavajući tu kao u svom poslednjem. Otuda dolazi da sve što je upisano u Pamćenje, upisano je ne samo u Mozak, nego i u celoga čoveka, gde je smešteno redom po svim delovima tela. Po tome je očigledno da je čovek u celini onakav kakvi su mu volja i misao koja od te volje potiče, tako da je zao čovek svoje vlastito zlo, a dobar čovek svoje vlastito dobro.⁹¹ Po ovome se može videti šta se podrazumeva pod Knjigom života čovekovog, o kojoj se govori u Reči, to jest da su sva dela čovekova i sve njegove misli upisane u celoga čoveka, te da se pokazuju, kada se izvuku iz Pamćenja, kao da su čitana iz Knjige i naslikana, i to onda kada se duh posmatra u Svetlosti Neba.⁹² Ovim primerima u vezi sa Pamćenjem, koje ostaje čoveku posle smrti, dodaću još jednu činjenicu koja me je uverila da se i najsitnije stvari, kada jednom uđu u Pamćenje, nikada više iz njega ne brišu: Behu mi pokazane knjige pisane isto kao i knjige na svetu. Rečeno mi je da one potiču iz pamćenja onih koji su ih napisali, da ne nedostaje ni jedna reč od svih koje je taj čovek na svetu napisao u toj knjizi, da se tako iz pamćenja jednoga Duha mogu izvući sve pojedinosti, čak i one koje je on sam već zaboravio. Uzrok tome je sledeći: Čovek ima spoljašnje i unutarne pamćenje; spoljašnje pripada njegovom Prirodnom čoveku, a unutarne njegovom Duhovnom čoveku. Sve ono što je čovek mislio, hteo, radio, čak i ono što je video i čuo, sve je upisano u njegovo unutarne ili duhovno pamćenje. A to se ne briše nikada, jer je istovremeno upisano u Duh, i u udove tela, kao što je već rečeno. Tako se Duh oblikuje prema onome što je mislio i hteo. Znam da ovo tumačenje izgleda kao paradoks i da se u njega teško može verovati. Pa ipak je ono istinito. Neka, dakle, čovek ne misli da bilo šta od onoga što je mislio i radio tajno može ostati sakriveno posle smrti; nego neka veruje da se sve, kako u opštem, tako i u pojedinostima, otkriva kao na svetlu dana.

464. Iako prirodno ili spoljašnje Pamćenje ostaje čoveku posle smrti, ipak se čisto prirodne stvari ne proizvode

⁹¹ Ovo učenje nalazi svoga izraza i u izrekama filozofa, kao i u mudrosti običnog naroda. Čovek je ono što on sam od sebe napravi. "Svaki je čovek kovač svoje sudbine", narodna je izreka koja je našla svoj pandan u izreci Mudraca iz Efeza, Heraklita: "Čovekova sudbina, to je njegov karakter". Istina je da čovek svojim željama, mislima i postupcima izrađuje svoj karakter, koji je njegova istinska sudbina: Dobar čovek osećaće se uvek dobro jer zna da živi u skladu sa večnim zakonima. Zao čovek će se uvek osećati loše jer živi u neskladu sa večnim zakonima i taj nesklad oseća kao nezadovoljstvo, mržnju, strah. Drevna hinduska mudrost u učenju o Karmi (Delu) tvrdi isto: Čovek postaje ono što radi svojom voljom i mislima. On sebe gradi, i mora da ulazi u one živote koji odgovaraju njegovom karakteru.

⁹² Knjiga života sa sedam pečata predmet je "Otkrovenja Jovanovog".

iznova u drugom životu, nego se proizvode duhovne, koje su kao saobraznosti bile pripojene prirodnim. Međutim, kada se te duhovne stvari pokazu pogledu, one imaju oblik sasvim sličan onome koji su imale u Prirodnom svetu. Naime, sve stvari koje se pokazuju u Nebu, pokazuju se na isti način kao i na Zemlji, iako njihova suština nije prirodna nego duhovna, kao što je objašnjeno u Članku o Predstavama i Pojavnostima u Nebu (br. 170-176). Ali spoljašnje ili prirodno Pamćenje, u onome što je vezano za tvar, vreme i prostor, ne služi Duhu u istu svrhu u koju mu je služilo na svetu. Dok je mislio prema spoljašnjem čulnom, a ne u isto vreme i prema unutarnjem ili razumskom čulnom, on je tada mislio prirodno a ne duhovno. Međutim, u Duhovnom svetu Duh misli duhovno a ne prirodno. Misлити duhovno, to je misлити umno ili razumski. Odatle proizlazi da se spoljašnje ili prirodno pamćenje, u pogledu onoga što je u njemu tvarno, tada odmara, a do izražaja dolazi samo ono koje je čovek crpeo iz stvari. Da se spoljašnje pamćenje, u onome što je u njemu tvarno, tada odmara, to je zato što te stvari ne mogu da se iznova stvore, jer Duhovi i Anđeli govore prema osećanjima i mislima svoga uma. Stvari koje se s njima ne slažu, ne mogu se prestvoriti, kao što je rečeno u Člancima o govoru Anđela i njihovom govoru s ljudima (br. 234-257). U drugom svetu, čovek je onoliko razuman koliko je to bio postao na svetu pomoću Nauka i Jezika, ali ne samo stoga što je u njih bio upućen. Razgovarao sam s više njih koje su na svetu smatrale za vrlo učene, jer su poznavali stare jezike kao hebrejski, grčki i latinski, ali koji nisu negovali svoj razum pomoću onoga što je napisano tim jezicima. Neki od njih izgledali su neuki kao i oni koji nisu znali te jezike, a neki su izgledali glupi. Ti su, naime, bili ostali oholi, verujući da su mudriji od ostalih. Razgovarao sam i s nekim duhovima, koji su na svetu verovali da čovek postaje sve razumniji ukoliko više bogati svoje pamćenje. Na taj način oni su govorili; prema sećanju, a to znači prema drugima a ne prema sebi, pri tome nimalo ne usavršavajući svoj razum kroz stvari iz svoga pamćenja. Neki od njih bili su glupi, a neki kao bezumnici, i nisu bili u stanju da razumeju nijednu istinu, prihvatajući svaku zabludu koju bi samozvani učenjaci izvikivali za istinu. Takvi ne vide da li je nešto istinito ili nije, niti o tome sude dok nekoga slušaju. Tako isto razgovarao s nekim Duhovima koji su na svetu mnogo pisali o različitim naučnim stvarima i stekli veliki glas kao znanstvenici. Neki od njih imali su sposobnost da rasuđuju o istinama, ispitujući da li je ovo ili ono istinito ili nije. Neki su shvatali istine samo kada su bili okrenuti prema onima koji su bili u svetlosti istine. Ali, kako nisu želeli da ih shvate, porekli bi ih čim bi se vratili u svoje zablude i po njima mislili. Neki opet nisu pokazivali više znanja nego što ga pokazuje običan nepismen čovek. Eto kako su oni na različite načine negovali svoj razum pomoću nauka. Ali oni koji su se protivili istinama Crkve, utvrđujući se u svojim zabludama pomoću nauke, ti nisu uopšte negovali svoj razum nego samo svoje mudrovanje za koje se na svetu veruje da je umnost. Na svetu se ta sposobnost brka sa pravom umnošću. A ta sposobnost nije ništa drugo do sposobnost da se potvrđuje sve ono što se nekome sviđa, pa se tako, prema stečenim i varljivim načelima, vidi obmana a ne istina. Takve ljude niko ne može naterati da priznaju istine, jer se kroz obmane ne mogu sagledati istine, dok se kroz istine mogu uočiti obmane. Čovekov razum je kao bašta, cvetnjak ili preorana zemlja. Ta zemlja, to je Pamćenje. Istine i znanja su semenje, a Svetlost i Toplina Neba izazivaju rast. I kao što bez njih ništa ne klija, tako se isto bez Svetlosti i Neba, koja je Božansko Istinito, i Topline Neba, koja je Božanska Ljubav, ne razvija razum. Samo od njih potiče umnost. Anđeli se najviše žale na to, da najveći broj Učenih sve pripisuje Prirodi, oni time zatvaraju unutarnje delove svoga uma u toj meri, da nijednu istinu ne mogu videti u svetlosti same istine, koja je Svetlost Neba. Takvi su u drugom životu lišeni svoje sposobnosti mudrovanja kako ne bi širili zablude među dobre i proste Duhove i tako ih zavodili. Oni se šalju na pusta mesta.

465. Jedan duh bejaše ljut što se više ne seća mnogih stvari koje su mu bile poznate u telesnom životu, žaleći gubitak jednog za njega velikog zadovoljstva. Ali mu bi rečeno da baš ništa nije izgubio, da i sada zna sve ono što je ranije znao. Međutim, u svetu u kojem je, nije mu dopušteno da to izvlači iz svoga pamćenja; da je dovoljno to, što sada može bolje i savršenije misлити i govoriti a da pri tom ne utapa, kao ranije, svoj razum u guste tvarne i telesne tmine, koje ne služe ničemu u Carstvu u koje je stigao; da sada poseduje sve što mu može služiti za večni život, i da jedino tako, nikako drugačije, može doći do blaženstva i sreće. Treba dodati da je to znak velikog neznanja - verovati da u tome Carstvu, zbog odstranjivanja i utišavanja tvarnih čestica u Pamćenju, iščezava razum. Naprotiv, što se više odvrća od čulnih stvari Spoljašnjeg čoveka, to se Um više uzdiže prema duhovnim i nebeskim stvarima.

466. Kakva su ta dva Pamćenja (spoljašnje i unutarnje), ponekad se u drugom svetu predočava vidu u oblicima koji se samo tamo mogu videti. Tamo se pokazuju mnoge stvari koje u čoveku uzimaju pojmovni oblik. Spoljašnje Pamćenje pokazuje se kao nešto čvornovato, dok se unutarnje pokazuje kao moždinasta tvarna, slična onoj u čovekovom mozgu. Po tome se vidi kakva su ta Pamćenja. Kod onih koji su na svetu razvijali samo Pamćenje, zapostavljajući svoj Razum, ta čvornovata masa izgleda tvrda i kao iznutra protkana žilama. Kod onih koji su svoje Pamćenje ispunili obmanama, ona izgleda dlakava i nakostrešena, zbog gomile nesređenih stvari u sebi. Kod onih koji su negovali Pamćenje radi samoljublja i Ljubavi prema svetu, ona izgleda lepljiva i okoštala. Kod onih koji su hteli da prodru u Božanske Tajne naučnim, a naročito filozofskim istraživanjima, verujući samo u ono u šta se pomoću njih uvere, Pamćenje izgleda mračno i kao da upija svetlosne zrake pretvarajući ih u tminu. Kod onih koji su bili varalice i licemeri, ona izgleda tvrda i okoštala kao da je od abonosa, odbijajući sve svetlosne zrake. Naprotiv, kod onih koji su bili u dobru Ljubavi i istinama vere, nema te čvornovosti, jer unutarnje Pamćenje propušta svetlosne zrake u spoljašnje Pamćenje i to u ideje u kojima se ti zraci završavaju kao u svojoj osnovi ili kao u svom plodnom tlu, gde nalaze odlične prijemnike. Naime, spoljašnje Pamćenje je poslednje u Redu (ultimo, ordini), u kojem se završavaju i prijatno odmaraju sve duhovne i nebeske stvari, ako u njemu ima dobara i istina.

467. Oni ljudi koji na svetu vole Gospoda i bližnjega, imaju Anđeoski razum i mudrost, skrivene u najdubljim oblastima njihovog unutarnjeg Pamćenja, i to razum i mudrost koji se ne pokazuju sve dok oni ne odbace sve telesno. A tada, kada se prirodno Pamćenje uspa, razum i mudrost, skriveni u unutarnjem Pamćenju, bude se i

postupno postaju samo anđeosko pamćenje.

468. U nekoliko reči biće objašnjeno kako se razumska sposobnost može negovati: Istinska razumska sposobnost sastoji se iz istinâ a ne zabluda; ono što se sastoji iz zabluda nije razumsko. Postoje tri vrste istina: građanske (civilne), moralne i duhovne; Građanske Istine se odnose na Pravdu i Upravu u kraljevstvima (državama, p. p.), uopšte uzev na Pravedno i Pravično (ad Justum et Aequum); Moralne Istine odnose se na život svakoga čoveka i njegove odnose sa društvom i prijateljima, u opštem slučaju na Iskrene i Ispravne, a u posebnom na Vrline svih vrstâ; Duhovne Istine se odnose na Nebo i Crkvu, uopšte uzev na dobro Ljubavi i istinito vere. Postoje kod čoveka tri stepena života (vidi br. 267): Razumska sposobnost u prvom stepenu otvara se pomoću Građanskih istina, u drugom stepenu pomoću Moralnih Istina, a u trećem pomoću Duhovnih Istina. Međutim, treba da se zna da se ta sposobnost ne otvara niti oblikuje pomoću istina ako ih čovek samo pozna, nego samo ako po njima i živi. A živeti prema istinama znači voleti ih duhovnim osećanjem. A voleti duhovnim osećanjem, to je voleti Pravdu i Pravičnost radi same Pravde i Pravičnosti, Iskrenost i Ispravnost radi same Iskrenosti i Ispravnosti, Dobro i Istinu radi Dobra i Istine. A živeti po istinama i voleti ih telesnim osećanjem, to je voleti ih radi sebe, svog ugleda, svojih počasti i dobitaka. Stoga, što čovek više voli istine nego samoga sebe, pri čemu mu istine služe kao svom Gospodaru. A kada su istine svedene na to da se iz njih vuku koristi, one ne ulaze u čoveka i ne otvaraju nijedan stepen života, čak ni prvi, nego samo ostaju u njegovom Pamćenju, kao nešto naučeno u tvornom obliku, tu se vezujući za samoljublje, koje je telesna Ljubav. Po ovome što prethodi, može se videti kako čovek postaje razuman, to jest kako postaje razuman u trećem stepenu pomoću duhovne Ljubavi prema dobru i istinu Neba i Crkve, u drugom stepenu pomoću Ljubavi prema Iskrenom i Ispravnom, a u prvom pomoću Ljubavi prema Pravednom i Pravičnom. Ove dve poslednje Ljubavi postaju duhovne pomoću duhovne Ljubavi prema dobru i istini, jer se ta Ljubav uliva u njih, i vezuje se s njima, dajući im svoje vlastito obeležje.

469. Duhovi i Anđeli imaju Pamćenje baš kao i ljudi. Naime, sve što čuju, vide, misle, žele i rade, sve ostaje u njima, tako da se njihov Razum neprestano usavršava, dakle u večnost. Otuda dolazi da se Duhovi i Anđeli usavršavaju u razumnosti i mudrosti kroz upoznavanje istina i dobara, isto kao i ljudi. Da i Duhovi i Anđeli imaju Pamćenje, dano mi je bilo da saznam i iskustvom; Video sam, naime, kako se iz njihovog Pamćenja izvlači, u prisustvu drugih Duhova, sve ono što su mislili i radili, bilo javno ili tajno. Video sam i one koji su, živeći u njenoj istini iz čistog dobra, prožetog znanjima, pa time i razumnošću, bili potom uzdignuti u Nebo. Ali treba znati da su takvi bili prožeti znanjima i razumnošću u onom stepenu, u kome su na svetu voleli istinu i dobro, ali ne i iznad toga. Naime, svaki Duh i svaki Anđeo sačuva u istoj vrsti i u istoj jačini osećanje koje je imao na svetu, a to se osećanje zatim upotpunjavanjem usavršava kroz večnost. Jer svaka stvar se može razvijati u beskraj, stalno se bogateći, uveravajući se i umnožavajući. Nema kraja ni za jednu dobru stvar, jer ona potiče od Beskonačnog. Da se Duhovi i Anđeli neprestano usavršavaju u razumnosti i mudrosti kroz upoznavanje istinitog i dobrog, vidi se iz članka gde je bilo reči o mudrosti Anđela (br. 265-275); o Neznabošcima i ljudima izvan Crkve u Nebu (br. 318-328); o Deci u Nebu (br. 329-345); ali (usavršavaju se) samo do onoga koliko su na svetu voleli dobro i istinu (br. 349).

Čovek je posle smrti onakav kakav je bio na svetu

470. Svakom je Hrišćaninu poznato iz Reči da život čoveka ostaje posle smrti isti, jer je tamo (u Reči) na više mesta rečeno da će čoveku biti suđeno i da će biti nagrađen po delima. Svako ko misli iz dobra i istine, mora uvideti da onaj ko živi dobro ide u Nebo, a onaj koji živi rđavo, u Pakao. Nasuprot ovome, zao čovek neće da veruje da će njegovo stanje posle smrti biti u skladu s njegovim životom na svetu, nego misli, osobito kad je bolestan, da se Nebo svakome daje iz čistog Milosrđa ma kako da je čovek živeo, i da se daje po veri, koju (takav zao čovek) odvajava od života.

471. Da će čovek biti suđen i nagrađen po delima, čita se u Reči na više mesta, od kojih ću ovde navesti samo dva: "Jer će doći sin čovječij u slavi Oca svojega s Anđelima svojijem, i tada će se vratiti svakome po djelima njegovijem" (Mat. 16. 27); - "Blago mrtvima koji umiru u Gospodu otsad. Da, govori Duh, da počinu od trudova svojijeh; jer djela njihova idu za njima" (Otkr. 14. 13); - "I daću vam svakome po djelima vašima" (Otkr. 2. 23); - "I vidjeh mrtvace male i velike gdje stoje pred Bogom, i knjige se otvoriše; i druga se knjiga otvori, koja je knjiga života; i sud primiše mrtvaci, kao što je napisano u knjigama, po djelima svojim. I more dade svoje mrtvace, i smrt i pakao dadoše svoje mrtvace; i sud primiše po djelima svojim" (Otkr. 20. 12, 13). - "I evo ću doći skoro, i plata moja sa mnom, da dam svakome po djelima njegovijem" (Otkr. 22. 12). - "Svaki dakle koji sluša ove moje riječi i izvršuje ih, kazaću da je kao mudar čovjek koji sazida kuću svoju na kamenu; a svaki koji sluša ove moje riječi a ne izvršuje ih, on će biti kao čovjek lud koji sazida kuću svoju na pijesku" (Mat. 7. 24, 26). - "Neće svaki koji mi govori: Gospode, Gospode! ući u carstvo nebesko; no koji čini po volji oca mojega koji je na nebesima. Mnogi će reći meni u onaj dan: Gospode! Gospode! nijesmo li u ime tvoje prorokovali, i tvojijem imenom đavole izgonili, i tvojijem imenom čudesa tvorili? I tada ću im ja kazati: "nikad vas nijesam znao; idite od mene koji činite bezakonje"" (Mat. 7. 21, 22, 23). - "Tada ćete stati govoriti: mi jedosmo pred tobom i pismo, i po ulicama našijem učio si. A on će reći: kažem vam, ne poznajem vas otkuda ste; otstupite od mene svi koji nepravdu činite" (Luka 13. 26, 27). - "Tada ću im platiti po djelima njihovijem i po onom što su činili rukama svojim" (Jerem. 25. 14). "Jer su oči tvoje otvorene na sve putove Ljudske da daš svakome prema putovima njegovijem i prema plodu djela njegovijeh" (Jerem. 32. 19). - "Pohodiću ga za putove njegove i platiću mu za djela njegova" (Osija 4. 9). - "Prema

putovima našim i po djelima našim" (Zah. 1. 6). - Kada predskazuje Strašni Sud, Gospod pominje samo dela, i kaže da će u večni život ući oni koji su činili dobra dela, a u prokletstvo oni koji su činili zla dela (Mat. 34. 32-46), kao i na još mnogo mesta gde je reč o spasenju i osudi čoveka. Očigledno je da su dela spoljašnji život čoveka u kome se izražava kakvoća njegovog unutarnjeg života.

472. Ali pod delima se ne misli samo na dela onakva kakva su u njihovom spoljašnjem obliku, nego prvenstveno na onakva kakva su u svom unutarnjem obliku. Naime, svak zna da delo proizlazi iz čovekove volje i mišljenja, jer bi inače to bio pokret sličan onome koji čine automati i strojevi. Stoga je delo, posmatrano samo po sebi, samo učinak koji svoju dušu vuče iz života volje i mišljenja, i to u toj meri, da je delo u stvari volja i misao u učinku, odnosno volja i misao u spoljašnjem obliku. Odatle sledi: Kakvi su volja i misao koji proizvode to delo, takvo je i delo. Ako su volja i misao dobri, i dela su dobra. Ako su volja i misao rđavi, i delo je rđavo, iako u spoljašnjem obliku ta dva dela izgledaju slična. Hiljade ljudi može postupiti jednako, odnosno učiniti slično delo, tako da se izvana ne može naći skoro nikakva razlika. Pa ipak, posmatrana pojedinačno, ona su različita, jer proizlaze iz različitih volja. Uzmimo kao primer iskreno i pravično postupanje prema bližnjemu. Jedan može da bude iskren i pravičan prema bližnjemu sa ciljem da pokaže da je iskren i pravičan; drugi, radi sveta i dobitka; treći, radi nagrade i zasluge; četvrti, zbog prijateljstva; peti, iz bojazni od zakona, gubitka dobrog glasa i službe; šesti, da bi nekoga privukao na svoju stranu iako je ona rđava; sedmi, da bi obmanuo; i tako svaki sa drugačijim porivom. Iako, dakle, ljudska dela izgledaju dobra, jer je dobro kad čovek postupa časno i pravično, ipak su ona rđava, pošto nisu učinjena iz ljubavi prema časti i pravdi nego iz ljubavi prema sebi i svetu, a u tom slučaju i čast i pravičnost služe kao što sluge služe kod Gospodara, koji ih otpušta kad mu više nisu korisne. Oni koji postupaju iz ljubavi prema časnom i pravičnom, i oni deluju časno i pravično prema bližnjemu na način koji po spoljašnjem obliku izgleda isti kao i postupanje onih prethodnih. Neki od ovih postupaju tako iz poslušnosti, odnosno prema istini vere, jer je tako naredeno u Reči; drugi, prema dobru vere ili po savesti, jer im to njihova religija propisuje; treći, iz ljubavi prema bližnjemu, jer treba se brinuti za dobro bližnjega; četvrti, iz ljubavi prema Gospodu, jer treba činiti dobro radi dobra, koje oni vole zato što dolazi od Gospoda, jer ono sadrži Njegovo Božansko, jer je dobro u svojoj suštini Božanskog obeležja. Dela svih ovih su iznutra dobra jer, kao što je rečeno, ona su u potpunosti onakva kakvi su volja i misao iz kojih su proistekli, a bez kojih ne bi postojala dela nego samo mrtvi pokreti. Po ovome se može videti šta se u Reči razume pod delima.

473. Pošto dela potiču od volje i misli, to ona isto tako potiču i iz ljubavi i vere, te su onakva kakve su i ljubav i vera. Jer čovekova ljubav i njegova volja, ista su stvar, a takođe i čovekova vera i njegova misao. Naime, čovek hoće ono što voli, i misli ono što veruje, pa stoga to hoće i to radi koliko god može. Svak može da zna da su ljubav i vera u volji i misli čovekovo, a ne van nje, jer volja je ta koja gori ljubavlju, a misao obasjava verom. Stoga su osvetljeni samo oni, koji misle mudro i po toj svetlosti razmišljaju o istinama i hoće te istine, ili, što je isto, veruju u istine i vole ih.

474. Ali treba da se zna da volja čini čoveka, misao samo ukoliko proizlazi iz volje, a dela samo ako proizlaze iz njih obe; ili, što je isto, da ljubav čini čoveka, vera samo ukoliko proističe iz ljubavi, a dela samo ako proizlaze iz obe. Odatle sledi, da je volja ili ljubav sam čovek, jer ono što proizlazi pripada onome iz čega proizlazi. A proizlaziti, to je proizvoditi i predstavljati nešto u podobnom obliku, kako bi se to opazilo i pojavilo. Po ovome se može videti šta je vera ako je odvojena od ljubavi, to jest da ona uopšte nije vera, nego samo jedno znanje koje u sebi nema nikakvog duhovnog života. Isto tako se može videti šta je to delo bez ljubavi, naime da to nije živo nego mrtvo delo, kojemu ljubav prema zlu i vera u obmanu daju privid života. Taj privid života zove se duhovna smrt.

475. Osim toga, treba znati da je ceo čovek u delima, a da volja i njena misao, odnosno ljubav i njena vera, nisu potpuno pre nego uđu u dela, koja su čovekovo spoljašnje. Jer ona su ono poslednje u čemu se završavaju volja i misao, bez kojih su one kao nezavršene stvari, stvari koje još ne postoje i koje još nisu u čoveku. Misliti i hteti a ne delovati kad je to moguće, to je kao zapaljen predmet koji se gasi, jer je zatvoren u posudu, ili kao seme koje, bačeno u pesak, ne raste nego gine sa celom klicom. S druge strane, misliti i hteti a potom i delovati, to je zapaljen predmet koji na sve strane širi toplinu i svetlost, i kao seme koje se, bačeno u plodnu zemlju, razvija da bi postalo stablo ili cvet. Svak zna da hteti a ne delovati kad se to može, nije hteti; i da voleti a ne činiti dobro kad se to može, nije voleti. To je samo misliti da se hoće i da se voli, to je dakle samo jedna odvojena misao koja se rasipa i nestaje. Ljubav i volja sazstavaju samu dušu dela, čije su telo časni i pravični postupci čovekovi. Čovekovo duhovno telo, odnosno telo čovekovog duha, upravo odatle potiče, naime ono se oblikuje pomoću onoga što čovek radi u skladu sa svojom ljubavi i voljom (vidi br. 463). Ukratko, sve čovekovo se nalazi u njegovim delima.

476. Iz ovoga što prethodi može se videti šta se podrazumeva pod životom koji ostaje kod čoveka posle smrti, to jest da su to njegova ljubav i vera, i to ne samo u mogućnosti, nego i u zbilji, a to znači u delima, jer ona sadrže u sebi sve što pripada ljubavi i veri čovekovo.

477. Ono što ostaje čoveku posle smrti, to je njegova vladajuća ljubav (amor regnans), koja se nikada više u večnosti ne menja. Kod čoveka ima više ljubavi, ali se one sve nadovezuju na vladajuću ljubav i čine sa njim jedinstvo. Sve stvari u volji, koje se slažu s vladajućom ljubavi, nazvane su ljubavima jer ih čovek voli. Ali ih ima unutarnjih i spoljašnjih; ima ih koje su neposredno vezane s vladajućom ljubavi, a i onih koje su sa njom vezane samo posredno; ima ih koje su joj bliže i koje su joj udaljenije. No sve su one na razne načine u službi glavne ili vladajuće ljubavi. Uzete zajedno, sačinjavaju jednu vrstu carstva, jer su na takav način raspoređene u čoveku, iako on o tome u potpunosti ne zna ništa. Samo po nešto od toga mu se pokazuje u drugom životu, jer prema njihovom rasporedu prostiru se čovekova osećanja i misli nebeska Društva, ako se ta ljubav sastoji od ljubavi prema Nebu, a u paklena društva ako se ta ljubav sastoji od ljubavi prema Paklu. Da se svaka misao i svako osećanje Duhova i

Anđela rasprostire u Društva, vidi se u članku o Mudrosti Anđela i o Obliku Neba po kojem se vrše udruživanja i opštenja.

478. Ovo što je do sada rečeno deluje samo na misao razumnog čoveka. Ali, da bi se to bolje predočilo čulnom opažanju, dodacu iskustva kroz koja će ove iste stvari biti oslikane i potvrđene: Prvo, čovek je posle smrti svoja ljubav ili volja. Drugo, čovek večno ostaje onakav, kakav je u pogledu svoje volje ili svoje vladajuće ljubavi. Treće - Čovek, čija je Ljubav nebeska i duhovna, dolazi u nebo, a čija je telesna i svetska, ide u Pakao. Četvrto - Čovekova vera ne ostaje ako ne proističe iz nebeske Ljubavi. Peto - zbiljska ljubav, to jest čovekov život, opstaje u čoveku.

479. Čovek je posle smrti svoja vlastita ljubav ili volja. Ovo mi je bilo dokazano velikim brojem iskustava. Celo je Nebo izdelfeno u Društva prema razlikama u dobru ljubavi, a svaki Duh koji je podignut u Nebo i koji postaje Anđeo, nošen je prema Društvu u kome je njegova vladajuća ljubav. Kada tamo dođe, kao da je u rođenoj kući. Anđeo to opaža pa se pridružuje onima koji su mu slični. Ako ponekad i napusti to (Društvo), primećuje u sebi neki otpor, a to je želja da se vrati svojim, odnosno svojoj vladajućoj ljubavi. Tako se u Nebu obrazuju Društva. Tako je isto i u Paklu, gde se okupljaju prema Ljubavima koje su suprotne nebeskoj ljubavi. Da se Nebo sastoji od Društava koja se razlikuju po ljubavima, vidi se iz br. 41-50 i br. 200-212. Da je čovek posle smrti svoja vlastita ljubav, to ishodi iz toga što je tada iz njega odstranjeno i kao odnešeno sve što se ne slaže sa njegovom vladajućom ljubavi: Tako se on uvodi u svoju ljubav. Tako isto je i sa zlim čovekom, s tom razlikom što se ovome oduzimaju istine, dok su se onome oduzimala zla, tako da svak postaje svoja vlastita ljubav. To se dešava onda kada čoveka dovedu u treće stanje, o čemu će se još govoriti. Kada je to završeno, on neprestano okreće lice prema Svojoj ljubavi, imajući je stalno pred očima ma na koju se stranu okrenuo (vidi br. 123, 124). Ostajući uvek vezani za svoju vladajuću ljubav, Duhovi mogu da se kreću gde god im se sviđi, i svesni su toga. I pored toga, neki misle da bi se mogli odupreti svojoj vladajućoj ljubavi, i mnogi su pokušavali da urade nešto što se protivi toj ljubavi, ali uzalud. Njihova ljubav je kao veza ili konopac kojim su kao opleteni, da tako kažem. Vukući ih za taj konopac, moze ih se svuda vući, i oni ga se ne mogu nikada osloboditi. Ista je stvar na svetu s ljudima koje vodi njihova ljubav, pomoću koje drugi mogu da ih vode. To je naročito izraženo onda kada postanu Duhovi, jer tada nije dozvoljeno skrivati svoju pravu ljubav, glumeći neku drugu. Da je čovekov Duh njegova vladajuća ljubav, pokazuje i svako opštenje u drugom životu. Koliko jedan Duh svojim rečima i pokretima pogoduje ljubavi nekog drugog Duha, toliko ovaj ima otvoreno, veselo i živo lice. Naprotiv, kad jedan govori nešto što se protivi ljubavi drugog prisutnog, lice ovoga počinje da se menja, tamni i iščezava, da na kraju on sam nestane kao da ga tu nema. To me je često čudilo, jer tako nešto ne može postojati na svetu. Međutim, bilo mi je rečeno da se to upravo dešava sa čovekovim duhom na Zemlji. Naime, kada jedan čovek oseća odvratnost prema nekom drugom, njegov Duh se udaljava od prisustva odvratne osobe. Da je čovekov Duh njegova vlastita ljubav, video sam i po tome, što Duh shvata i usvaja sve što prija njegovoj ljubavi, a odbacuje i udaljava od sebe sve što joj ne odgovara. Ljubav je, dakle, kao neko sunderasto i porozno drvo koje upija samo onaj sok u zemlji koji je potreban njegovom rastu; ili kao životinje svih vrsta, koje poznaju svoju hranu, i lakomo traže ono što odgovara njihovoj prirodi, a odvrćaju se od svega što im ne odgovara. Tako, svaka se ljubav hrani onim što joj prija: zla ljubav obmanama, a dobra ljubav istinama. Ponekad mi beše dano da gledam kako neki dobri a jednostavni Duhovi žele da pouče neke zle Duhove o istini i o dobru, ali bi ovi uvek bežali daleko, pa kad bi došli k svojim, naslađivali bi se zabludama koje odgovaraju njihovoj ljubavi. Zatim mi beše dano da vidim kako dobri Duhovi razgovaraju o istinama. Dok su svi dobri prisutni željno upijali svaku reč, dotle su se rđavi ponašali kao da ništa ne čuju. U Svetu Duhova pokazuju se putevi, jedni koji vode u Nebo, drugi u Pakao, svaki put prema nekom Društvu. Dobri Duhovi idu samo onim putevima koji vode u Nebo i prema Društvu koje je u dobru njihove ljubavi, a ne vide puteve koji vode u drugim smerovima. Zli Duhovi, naprotiv, idu samo putevima koji vode u Pakao ka onom Društvu, koje je u zlu njihove ljubavi. Ostale puteve oni ne vide. A ako ih i vide, neće njima da idu. Takvi putevi u Duhovnom svetu jesu stvarne pojavnosti (apparentiae reales), koje odgovaraju istinama ili obmanama. Ova iskustva potvrđuju ono što je na osnovu razuma ranije bilo rečeno, a to je da je svaki čovek posle smrti svoja vlastita ljubav i svoja volja. Kaže se vlastita volja, zato što sama volja nekog čoveka jeste njegova ljubav.

480. Čovek ostaje večno onakav, kakav je u pogledu svoje volje ili svoje vladajuće ljubavi. I ovo mi je potvrđeno velikim brojem iskustava. Beše mi dano da govorim s nekim Duhovima koji su živeli pre dve hiljade godina, a čiji je život poznat jer je opisan u povesnim knjigama. Ti su Duhovi bili još uvek slični sebi samima, i bili su sasvim onakvi kakvi su i opisani, slični u pogledu ljubavi koja je upravljala njihovim životom. Bilo ih je i poznatih iz povesti koja kaže da su živeli pre sedamnaest stoleća, pa onih od pre četiri veka, i od pre tri, i tako dalje, s kojima mi beše dano da govorim, pa videh da u njima još uvek vlada ono isto osećanje, bez ikakve razlike, osim razlike u zadovoljstvima njihove ljubavi, koja su se bila pretvorila u saobrazna duhovna zadovoljstva. Anđeli mi rekoše da se ničija vladajuća ljubav ne menja u večnosti, zato što je svak svoja vlastita ljubav. Promeniti tu ljubav u Duhu, to bi bilo oduzeti mu ili ugasiti život. Saznao sam i uzrok: Posle smrti čovek se više ne može preobraziti poučavanjem, zato što tada poslednja ravan, koja se sastoji od prirodnih znanja i osećanja, miruje i ne može se otvoriti jer nije duhovna (vidi br. 464), i zato što Unutarnje uma ili Duha počiva na toj ravni kao što kuća počiva na temelju. Zbog toga čovek ostaje u večnosti onakav kakva mu je na svetu bila ljubav. Anđeli se jako čude da čovek ne zna da je svak onakav kakva mu je vladajuća ljubav, te da mnogi veruju da se čovek spasava neposrednim Milosrdem i samom verom, ma kakav da mu je život bio; da ne znaju da je Božansko Milosrđe posredno, da se ono sastoji u tome, da Gospod vodi čoveka, kako na svetu, tako i u večnosti, i da Gospod vodi one koji ne žive u zlu; na kraju, da ljudi ne znaju da je vera osećanje istine, koje proizlazi iz nebeske ljubavi Gospodnje.

481. Čovek, čija je ljubav nebeska i duhovna, dolazi u Nebo, a čija je telesna i svetska bez nebeske i duhovne, ide u

Pakao. To sam mogao da zaključim po svima onima koji su bili uzdignuti u Nebo ili bačeni u Pakao. Život onih uzdignutih u Nebo proisticao je iz nebeske ili duhovne Ljubavi, a život onih bačenih u Pakao dolazio je od telesne i svetske ljubavi. Nebeska ljubav, to je voleti ono što je dobro, iskreno i pravedno radi njih samih, i postupati u skladu s njima. Oni koji tako rade, kroz to imaju život dobra, iskrenosti i pravednosti, a to je nebeski život. Oni koji vole te tri stvari radi njih samih, i koji ih uvode u svoj život, oni vole Gospoda iznad svega, zato što one proističu iz Njega. Oni vole i bližnjega, zato što su one bližnji koga treba voleti. Naprotiv, ako se dobro, iskreno i pravedno voli samo radi sebe, to je telesna ljubav, jer se iz nje izvlače ugled, počasti i dobici. Takvi u dobru, iskrenosti i pravednosti ne gledaju Gospoda i bližnjega, nego sebe i svet. Takvi osećaju zadovoljstvo u varanju. Naime, kada je prevara pokretač dobrog, iskrenog i pravednog postupanja, onda je to zlo, neiskrenost i nepravednost, koje se tada vole. A pošto ljubavi određuju život, stoga se ljudi, čim stignu u Svet Duhova, ispituju kakvi su, da bi se povezali s onima koji su u sličnoj ljubavi. Oni koji su u nekoj nebeskoj ljubavi, povezuju se s onima u Nebu, a oni koji su u nekoj paklenoj ljubavi, s onima u Paklu. A kada prođu prvo i drugo stanje, oni se odvajaju, tako da se više i ne vide i ne poznaju. Naime, svak postaje svoja ljubav, ne samo u pogledu svog Unutarnjeg koje pripada njegovom umu, nego i u pogledu Spoljašnjeg - lica, tela i govora, jer svak postaje slika svoje ljubavi, čak i u Spoljašnjem. Oni koji su u telesnim ljubavima, izgledaju tromi, tamni, crni i izobličeni. A oni koji su u nebeskim ljubavima, izgledaju živahni, svetli, beli i lepi. Osim toga, oni se potpuno razlikuju po ćudi i mislima. Oni koji su u nebeskim ljubavima, razumni su i mudri, a oni koji su u telesnim, glupi su i skoro bezumni. Ponekad je dozvoljeno da se ispituje Unutarnje i spoljašnje misli i osećanja onih koji su u nekoj nebeskoj ljubavi. Njihovo Unutarnje izgleda kao svetlost, kod nekih i kao plamena svetlost, dok im Spoljašnje ima boje nebeske duge. Ali Unutarnje onih koji su u telesnoj Ljubavi izgleda kao nešto crno, jer je zatvoreno, kod nekih kao crnpurasta vatra, a to su oni koji su u sebi negovali zlobne obmane. Njihovo Spoljašnje izgleda čađavo i neprijatno za vid. (Unutarnje i Spoljašnje uma i Duha pokazuju se pogledu u Duhovnom svetu kad god to Gospod hoće). Oni koji su u telesnoj Ljubavi, ništa ne vide u Svetlosti Neba, ona je za njih tama, dok im svetlost Pakla, koja je kao svetlost užarenog ugljevlja, izgleda kao jasna svetlost. U Svetlosti Neba njihov unutarnji vid se uvija u tminu u toj meri, da postaju kao bezumni, pa zato od nje beže, skrivajući se u pećine i jame čija dubina odgovara njihovim obmanama i zlima. Naprotiv, oni koji su u nebeskoj ljubavi, sve vide jasnije i lepše, sa sve više razuma i mudrosti, što se više njihovo Unutarnje uspinje u Svetlosti Neba. Oni koji su u telesnoj ljubavi, ne mogu živeti u toplini Neba jer je to nebeska ljubav, nego žive u toplini Pakla, a to je ljubav prema zlostavljanju onih koji im ne povlađuju. Otuda su mržnje, preziranja, neprijateljstva i osvete jedina zadovoljstva te ljubavi. Kada su u tim zadovoljstvima, tada su u svome životu. Oni ne znaju šta je to činiti dobro radi samog dobra. Oni, naime, čine dobro samo s nekim zlim ciljem. Oni koji su u telesnoj ljubavi, ne mogu ni disati u Nebu. Kad se jedan takav Duh i dovede tamo, on je kao u ropcu. Naprotiv, oni koji su u nebeskoj Ljubavi, sve slobodnije dišu i punije žive, što su dublje u Nebu. Po svemu ovome što je rečeno, može se videti da su nebeska i duhovna ljubav u stvari Nebo u čoveku, jer je tu ljubav upisano sve što pripada Nebu, i da su telesna i svetska ljubav Pakao u čoveku. Po tome je jasno da čovek, čija je ljubav nebeska i duhovna, dolazi u Nebo, a onaj, čija je ljubav telesna i svetska bez nebeske i duhovne, ide u Pakao.

482. Čovekova vera ne ostaje ako ne proističe iz nebeske ljubavi. To mi je pokazano tolikim brojem iskustava, da bih ispunio čitave tomove kada bih ih sve naveo. Mogu posvedočiti da kod onih koji su u telesnoj i svetskoj ljubavi bez nebeske i duhovne ne postoji nikakva vera, te da postoji samo izvesno znanje ili uverenje da je neka stvar istinita, zato što ta stvar služi njihovoj ljubavi. Dosta njih koji su zamišljali da imaju veru bilo je odvedeno k onima koji su je stvarno imali, i tada su kroz opštenje uvideli da nemaju baš nikakve vere. Zatim su priznali da vera nije u tome da se samo veruje u istinu i u Reč, nego da se sastoji u nebeskoj ljubavi prema istini, u htenju i primenivanju te istine zbog unutarnjeg osećanja. Beše mi pokazano da njihovog uverenje, koje su oni nazivali verom, liči na zimsku svetlost koja nemajući u sebi toplinu, čini da na zemlji sve zamre, stegnuto mrazom i pokriveno snagom. A čim Svetlost Neba samo dodirne to uverenje, ono se ne samo gasi, nego postaje kao gusta magla kroz koju se ništa ne vidi. Istovremeno se i njihovo Unutarnje ispunjava mrakom u toj meri, da više ništa ne shvataju, te na kraju, u skladu s obmanama, postaju bezumni. Stoga se tim duhovima oduzimaju sve istine koje su znali iz Reči i iz učenja Crkve, da bi se ispunili obmana koje se slažu sa zlom njihovog života; jer svi su kao utopljeni u svoju ljubav, a tada odbacuju sve istine, jer su one u suprotnosti s lažima koje izvire iz njihovog zla, odbacuju ih jer ih mrze i jer su im odvratne. Iz svih iskustava koje imam o Nebu i Paklu, mogu posvedočiti da su svi oni, koji su propovedali sâmu veru a vodili zao život, u Paklu, u koji sam ih video kako se bacaju na hiljade. O tome će biti reči u posebnom delu o Poslednjem Sudu i srušenom Vavilonu.⁹³

483. Zbiljska ljubav, to jest čovekov život, opstaje u čoveku. Ovo rezultira kao zaključak iz onoga što je izneto prema iskustvu, kao i iz onoga rečenog o čovekovim delima. Zbiljska ljubav jeste delo.

484. Treba znati da sva dela pripadaju moralnom i građanskom životu, te da se stoga odnose na iskreno i ispravno, i na pravedno i pravično. Iskreno i ispravno pripadaju moralnom životu, a pravedno i pravično građanskom. Međutim Ljubav, iz koje ta tela potiču, ili je nebeska ili paklenska. Dela moralnog i građanskog života su nebeska ako su učinjena iz nebeske ljubavi, jer ono što je učinjeno iz nebeske ljubavi, učinjeno je po Gospodu, a sve što je učinjeno po Gospodu, to je dobro. Međutim, dela moralnog i građanskog života su paklenska ako su učinjena iz paklenske ljubavi, jer stvari učinjene iz te ljubavi, koja je ljubav prema sebi i prema svetu, učinjena su po samom čoveku, a sve

⁹³ U učenju Pisca, značajno mesto je dato osporavanju učenja da "samo vera" spašava. To je učenje jedno uprošćeno i manjkavo tumačenje Poslanica sv. Pavla. Po izrazu "sola fide" (samo verom), sledbenici tog učenja nazivaju se "solofideisti"

ono što Je učinjeno po samom čoveku, to je zlo. Jer čovek, sam po sebi, to je njegovo Vlastito (proprium), odnosno samo zlo.

Zadovoljstva života u svakom čoveku menjaju se
posle smrti u saobrazno zadovoljstvo

485. U prethodnom Članku bilo je pokazano da vladajuće osećanje ili vladajuća Ljubav svakome ostaju za uvek. Sada treba pokazati da se zadovoljstva te Ljubavi ili toga Osećanja pretvaraju u saobrazne stvari. Pod pretvaranjem u saobrazne stvari razume se pretvaranje prirodnih zadovoljstava u odgovarajuća duhovna. Da se ona menjaju u duhovna zadovoljstva, može se zaključiti iz toga što čovek, pošto ostavi zemaljsko telo, dolazi u Duhovni svet, gde dobija duhovno telo. Da Anđeli imaju savršen Ljudski oblik nakon smrti, a tako isto i Ljudi, te da su njihova tela tada duhovna, vidi se iz br. 73-77 i br. 453-460; o saobraznostima duhovnih i prirodnih stvari vidi br. 87-115.

486. Sva čovekova zadovoljstva dolaze od njegove vladajuće Ljubavi, jer čovek oseća zadovoljstvo samo u onome što voli, a to znači pre svega u onome što najviše voli. Bilo da se kaže vladajuća Ljubav ili ono što se najviše voli, isto je. Zadovoljstva su različita. Ima ih koliko i vladajućih Ljubavi, a to znači koliko i ljudi, Duhova i Anđela, jer dve vladajuće ljubavi nisu nikada potpuno iste. Otuda dolazi da lice jednog nije nikada potpuno isto kao lice drugoga, jer je lice slika Duha, a u Duhovnom svetu to je slika vladajuće Ljubavi. Isto tako, pojedinačna zadovoljstva u jednoj te istoj osobi nikada nisu istovetna: kako ona koja se smenjuju jedna za drugim, tako i ona koja se osećaju istovremeno. Pa ipak, sva ta pojedinačna zadovoljstva u jednoj te istoj osobi odnose se na jednu jedinu Ljubav, a to je vladajuća Ljubav, jer ona sačinjava tu Ljubav, praveći s njom jedinstvo. Tako je i u opštem: Sve vladajuće ljubavi se odnose na jednu sveopštu vladajuću Ljubav, u Nebu na Ljubav prema Gospodu, a u Paklu na Ljubav prema samom sebi.

487. Koja su i kakva duhovna zadovoljstva u koja se pretvaraju prirodna zadovoljstva posle smrti, to se može saznati iz nauke o Saobraznostima, jer ona uči da nema ničeg prirodnog čemu ne bi bilo saobrazno nešto duhovno. Onaj ko ovlada tom naukom, može da zna svoje stanje posle smrti ako poznaje svoju Ljubav, odnosno ako zna kojoj grupi Ljubavi pripada, da li onaj prema Gospodu ili onaj prema sebi, kao što je već rečeno. Onima koji su u Ljubavi prema sebi nije moguće da upoznaju svoju vladajuću Ljubav, jer oni vole ono što je njihovo, nazivajući dobrima svoja zla, a istinama one obmane koje pogoduju njihovim zlima i pomoću kojih ih učvršćuju. Ali njima bi drugi, koji su mudri, mogli to da kažu, samo ako ovi na to pristaju, pošto mudri vide ono u čemu su oni drugi slepi. Ali to se nikada ne dešava onima koji su toliko sobom zaneti, da odbacuju s prezirom svaku pouku mudrih. Naprotiv, oni koji su u nebeskoj Ljubavi, ti primaju pouku i pomoću istina vide svoja zla u kojima su rođeni, jer istine razotkrivaju zla. Naime, svako može - pomoću istinâ koje dolaze od dobra - da vidi zlo i prevare zla, ali niko ne može pomoću zla da vidi dobro i istinu. To je zato što su prevare zla tmine i njima su saobrazne. Zbog toga su oni, koji su u tim obmanama, kao slepci koji ne vide osvetljene predmete, bežeći od njih kao sovuljage, dok su istine potičuće od dobra Svetlost i njoj su saobrazne (vidi br. 126-134). Zbog toga oni koji su u istinama potičućim od dobra, vide i imaju otvorene oči, razlikujući Svetlost od senke. To mi je bilo potvrđeno iskustvom. Anđeli vide i opažaju obmane i zla koja ponekad u njima izbijaju, a vide i zla i zablude u Duhovima koji su povezani s Paklom. A ovi Duhovi ne mogu da vide ni svoja zla i zablude. Oni ne razumeju šta je nebeska Ljubav i njeno dobro, šta je savest, ni šta iskreno i pravedno, osim ako se to ne radi radi sebe, niti znaju šta to znači da nekoga Gospod vodi. Oni kažu da to ne postoji, i da je sasvim ništavno. Ove su pojedinosti date, da bi se čovek sam ispitivao i po svojim zadovoljstvima upoznao svoju Ljubav, te da bi, ukoliko pozna nauku o Saobraznostima znao svoje stanje posle smrti.

488. Nauka o Saobraznostima može da pokaže kako se životna zadovoljstva posle smrti pretvaraju u saobrazna zadovoljstva. Međutim kako ta nauka nije još obelodanjena, osvrćući se na ovaj predmet iznoseći nekoliko iskustava. Svi oni koji su u zlima i koji su se utvrdili u obmanama protivu Crkve odbacujući Reč, beže od Svetlosti Neba i bacaju se u mračne pećine i jame u stenju, gde se sakrivaju. To je stoga što su voleli laži a mrzeli istine. Naime, pećine, jame u stenju i mrak saobrazni su lažima, dok je Svetlost saobrazna Istinama. Tu su zadovoljni, a ne podnose otvorena polja. Tako se ponašaju i oni koji su varali i koji su postavljali zamke. I oni su u pećinama gde se ulazi u mračne prostore u kojima se jedva vidi. Tamo, po uglovima, tiho govore jedan drugome na uvo. U to se pretvara zadovoljstvo njihove Ljubavi. Oni pak koji su izučavali nauke samo sa ciljem da važe za učene, ne negujući svoj razum, i koji su uživali u taštoj oholosti zbog svoga pamćenja, oni vole peskovita mesta pretpostavljajući ih plodnim poljima i vrtovima, zato što peskovita mesta odgovaraju takvom izučavanju. Oni koji su poznavali učenja svoje i drugih Crkava, a nisu ih primenjivali u svoj život, biraju stenovita mesta, gde žive među gomilama kamenja. Beže od zelenih polja, jer su im odvratna. Oni koji su sve pripisivali prirodi i svojoj vlastitoj pameti, a koji su se raznim majstorijama penjali do počasti i stekli bogatstva, oni se u drugom životu odaju magijskim veština, a koje su zloupotrebe Božanskog reda, a u čemu oni nalaze najveće zadovoljstvo svoga života. Oni koji su se služili Božanskim istinama u svojim ljubavima i zbog toga ih krivotvorili, takvi vole mesta gde ima mokraće, jer je ova saobrazna zadovoljstvima takve Ljubavi. Prljave tvrdice žive u podrumima i vole svinjski izmet i smrdljiva isparenja, kao ona što potiču od loše probave. Oni koji su svoj život proveli u nasladama i mekuštvu, odajući se Oblapornosti i nalazeći u tome najveće zadovoljstvo, oni u drugom životu vole izmete i nužnike, koji su za njih miline, jer takve su naslade duhovni izmet. Oni beže od čistih mesta, jer u njima ne nalaze ništa prijatno. Oni koji su nalazili zadovoljstvo u preljubama, oni žive na mestima bluda, gde je sve prljavo i gnusno. Oni vole takva mesta, a beže od časnih kuća. Čim se približe takvim kućama, padaju kap iznemogli. Za njih ne postoji ništa prijatnije nego da

rasturaju brakove. Oni koji su žudeli za osvetom, pa stekli zversku i svirepu prirodu, vole trulež. Oni i žive u paklovima takve prirode. I tako dalje.

489. S druge strane, životna zadovoljstva onih koji su na svetu živeli u nebeskoj Ljubavi, pretvaraju se u nebeska zadovoljstva pod uticajem Sunca i Svetlosti u Nebu, pokazujući u svojim sadržajima Božanske stvari. Predmeti koji se tako pokazuju, deluju na Anđele, i to na njihovo Unutarnje koje pripada njihovom umu, i na njihovo Spoljašnje koje pripada njihovom telu. Upravo stoga šta Božanska Svetlost, koja je Božansko Istinito, utiče na njihove umove koji su se bili otvorili pomoću nebeske ljubavi, u njihovom Spoljašnjem se pokazuju predmeti saobrazni zadovoljstvima njihove ljubavi. Da predmeti koji se pokazuju pogledu u Nebu odgovaraju Unutarnjem Anđela, odnosno onome što pripada njihovoj veri i ljubavi, a zatim razumu i mudrosti, to je pokazano u članku u kojem je reč o Predstavama i Pojavnostima u Nebu (br. 170-176), kao i u članku o Mudrosti Anđelâ. (br. 265-275). Pošto sam već počeo da radi potvrđivanja tih stvari iznosim iskustva, a da bih osvetlio ono što je rečeno o uzrocima tih pojava, sada ću izneti nekoliko primera nebeskih zadovoljstava u koja se pretvaraju prirodna zadovoljstva onih, koji su na svetu živeli u nebeskoj ljubavi. Oni koji su voleli Božanske Istine i Reč unutarnjim osećanjem, a to znači radi njih samih, u drugom životu žive u Svetlosti na uzdignutim mestima, koja izgledaju kao planine, gde su neprekidno u Svetlosti Neba. Oni ne znaju šta su to tmine kao što je noć na svetu, i žive u toplini proleća. Njihovom pogledu se pokazuju žitna polja i loza. U njihovim kućama sve blista kao da je od dragog kamenja. Kada gledaju kroz prozore, kao da gledaju kroz čist kristal. To su zadovoljstva u kojima uživa njihov pogled, dok su sama zadovoljstva unutarnja, u saobraznosti s nebeskim Božanskim, jer Istine iz Reči, koje su oni voleli, saobrazne su Žitorodnim poljima, Vinovoj lozi, Dragom kamenju, Prozorima i Kristalima. Oni koji su odmah u život uvodili učenja koja Crkva izvodi iz Reči, oni su u Unutarnjem Nebu, gde su više od ostalih u zadovoljstvu i mudrosti. Oni u svim predmetima vide Božanske stvari. Tačnije, oni vide predmete, ali saobrazne Božansko stvari odmah utiču u njihove umove, ispunjavajući ih blaženstvom koje deluje na sva njihova osećanja. Zato se njima čini da im sve pred očima živi, igra se i smeje. O tome vidi u br. 270. Što se tiče onih koji su volele nauke i pomoću njih negovali svoj Razum, stičući i umnost i priznajući Božansko, kod njih se uživanje u naukama i umno zadovoljstvo menjaju na drugom svetu u duhovno zadovoljstvo koje se odnosi na poznavanje dobrog i istinitog. Oni žive u vrtovima pokrivenim cvećem i zelenilom, okruženi redovima drveća s porticima i prošarani šetalištima. Drveće i cveće se menjaju svakoga dana. Gledajući sve to, oni u svojim umovima osećaju priyatnosti, koje su zbog svoje raznovrsnosti za njih uvek nove. A pošto su ti predmeti saobraznosti božanskih stvari i pošto Anđeli znaju nauku o Saobraznostima, to oni stalno stiču nova znanja kojima se njihovo Duhovno i Razumsko usavršava. To su njihova zadovoljstva, jer Vrtovi, Drveće, i zelena i cvetna Polja saobrazni su naukama, znanjima i umu. Oni koji su sve pripisivali Božanskom i smatrali prirodu mrtvom, služeći se samo duhovnim stvarima i utvrđujući se u njima, ti su u nebeskoj Svetlosti koja sve predmete oko njih čini providnim i punim svetlosnih preliva, što oni istoga časa opažaju. Kroz to oni osećaju unutarnja zadovoljstva. Predmeti koji se pokazuju u njihovim kućama kao da su od dijamanta koji se prelivaju u svim bojama. Rečeno mi je da su zidovi njihovih kuća kao od kristala, dakle prozirni, i da se na tim zidovima pojavljuju kao talasasti oblici koji predstavljaju nebeske stvari, i to uvek drugačije. A to je zato što je providnost saobrazna razumu koji Gospod prosvetljuje kada se senke vere i ljubavi prema prirodnim stvarima odstrane. O takvim predmetima, kao i o bezbroj drugih, govorili su oni, koji su bili u Nebu, da su, naime, videli što oko nikad nije videlo i da su čuli što uho nikad nije čulo.⁹⁴ Oni koji nisu postupali podmuklo, već su želeli da se znaju sve njihove misli, koliko to građanski život dopušta, zato što su mislili samo iskreno i ispravno prema Božanskom, njihova lica u Nebu blistaju Svetlošću, kroz koju se pokazuju sva njihova osećanja i misli. U pogledu govora i pokreta, oni su slike svojih osećanja. Oni su više voljeni od ostalih. Kada govore, njihova lica kao da malo tamne, ali čim prestanu, sve što su izgovorili, na njima se pokazuje pogledu. Svi predmeti oko njih, zato što su saobrazni njihovom Unutarnjem, izgledaju tako, da ostali Duhovi jasno opažaju šta ti predmeti predstavljaju i znače. Duhovi, čije je na svetu zadovoljstvo bila podmuklost, beže daleko od njih i, dok se tako udaljavaju, izgledaju kao zmijske plaze. Oni koji su preljubu smatrali za gnusobu, i koji su živeli u čednoj bračnoj ljubavi, više su od ostalih u obliku i redu Neba, a to znači u svoj lepoti i neprekidno u cvetu mladosti. Zadovoljstva njihove ljubavi su neizreciva, i večno rastu, jer u tu ljubav uliva se sve zadovoljstvo i cela radost Neba, pošto ona dolazi od spona Gospoda s Nebom i Crkvom, od spona dobrog i istinitog, koja spona sačinjava Nebo u celini i svakog Anđela pojedinačno (vidi br. 366-386). Njihova spoljašnja zadovoljstva su takva, da se ne mogu opisati ljudskim rečima, jer za to nije dovoljno sve ono što je rečeno o saobraznostima zadovoljstava kod onih koji su u Nebeskoj Ljubavi.

490. Iz onoga što prethodi može se uvideti da se sva zadovoljstva menjaju posle smrti u saobrazna zadovoljstva, dok sama ljubav uvek ostaje ista, bilo da se radi o bračnoj ljubavi, o ljubavi prema pravednom i iskrenom, dobrom i istinitom, o ljubavi prema naukama i znanjima, umu i mudrosti, dakle o bilo kojoj ljubavi. Ono što iz njih ističe, kao potoci iz svojih izvora, to su zadovoljstva, ali podignuta na viši stepen, pošto prelaze iz Prirodnog u Duhovno.

O prvom stanju čovekovom posle smrti

⁹⁴ (Iz Dnevnika koji je Pisac vodio oko 15 godina o svemu što je video u Duhovnom svetu, jasno je da je postupno ulazio sve dublje, odnosno sve više u Duhovni svet. Prvih godina, a to je vreme kada je pisano i ovo delo, on još uvek nije bio pušten u Viša Neba. U Dnevniku se vidi da je tek posle pet ili šest godina od kada mu se otvorio unutarnji vid, ugledao Sunce u Duhovnom Carstvu).

491. Postoje tri stanja kroz koja čovek prolazi posle smrti pre nego što dode u Nebo ili Pakao. Prvo stanje se odnosi na njegovo Spoljašnje. Drugo se odnosi na njegovo Unutarnje, a treće na njegovo Vlastito (proprium). Ta stanja čovek prolazi u Svetu Duhova. Međutim, neki (ljudi) ne prolaze kroz ova stanja nego odmah posle smrti bivaju "podignuti" u Nebo ili "bačeni" u Pakao. Oni koji su odmah podignuti u Nebo, to su oni koji su bili ponovno rođeni, a to znači, već na svetu pripremljeni za Nebo. One koji su tako bili iznova rođeni i pripremljeni, da im je ostalo samo još da odbace prirodne nečisti s telom, Anđeli odmah nose u Nebo. Neke sam video kako ih tako podižu jedan sat posle smrti. S druge strane oni, koji su iznutra bili zli a izvana izgledali dobri, i čija je zloba bila puna lopovluka i koji su se služili dobrim delima da bi uspešnije varali, oni se odmah bacaju u Pakao. Video sam takve kako ih odmah nakon smrti bacaju u Pakao; jednoga, koji se isticao podlošću, s glavom na dole a nogama na gore; i druge (kako ih bacaju) na druge načine. Ima i takvih koji se odmah nakon smrti bacaju u pećine i tako odvajaju od ostalih u Svetu Duhova, odakle se izvode i opet tamo vraćaju s vremena na vreme. To su oni koji su pod izgledom dobrohotnosti činili zlo bližnjemu. Ali i jednih i drugih je malo u odnosu na broj onih koji se zadržavaju u Svetu Duhova, gde se prema Božanskom redu pripremaju bilo za Nebo ili za Pakao.

492. Što se tiče prvog stanja koje se odnosi na njegovo Spoljašnje, čovek u njega ulazi odmah nakon smrti. Svaki čovek ima kao Duh jedno Spoljašnje i jedno Unutarnje. Pomoću Spoljašnjeg svoga Duha čovek prilagođava svoje telo svetu, naročito licem, govorom i pokretima, preko kojih stupa u odnose sa svetom. A Unutrašnje njegovog Duha pripada njegovoj vlastitoj volji i misli, koje se retko pokazuju na licu, u govoru i u pokretima, jer se čovek navikava od detinjstva da pokazuje prijateljstvo, dobrohotnost i iskrenost, a da sakriva misli svoje vlastite volje. To je razlog što on obično vodi moralan i pristojan život u Spoljašnjem, bez obzira kakav je u Unutarnjem. Zbog te navike čovek teško upoznaje svoje Unutarnje, na koje skoro i ne obraća pažnju.

493. Prvo čovekovo stanje posle smrti slično je njegovom stanju na svetu, jer je on opet u Spoljašnjem. Lice, govor i priroda su mu isti, a tako isto i njegov moralni i građanski život. Otuda dolazi da bi on lako poverovao da je još na svetu kad ne bi obraćao pažnju na predmete na koje nailazi i na ono što mu govore Anđeli kad oživi, a to je da je on sada Duh (br. 450). Tako se jedan život nastavlja u drugi, a smrt je samo prelaz.

494. Pošto je čovekov Duh takav kad izađe iz zemaljskog života, njega lako prepoznaju prijatelji i poznanici, jer Duhovi ga ne opažaju samo po licu i govoru, nego i po sferi života. U drugom životu, kad neko na nekoga misli, on u svojoj misli izaziva njegov lik i još dosta toga u vezi s životom te osobe. I kada to učini, onaj drugi je tu već prisutan kao da je privučen i pozvan. A to je stoga tako, što se tamo misli saopštavaju, a prostori nisu kao u prirodnom svetu (vidi br. 191-199). Otuda dolazi da svakog, čim uđe u drugi život, prepoznaje neki prijatelj, srodnik ili običan poznanik, da ovi razgovaraju s njim i da se druže u skladu s prijateljstvima sklopljenim još na svetu. Više puta videh kako se vesele što ponovo vide svoje prijatelje, a ovi opet što je njihov prijatelj sa Zemlje došao k njima. Obično se supruzi nalaze i čestitaju jedan drugome. Čak i ostaju jedno vreme zajedno, zavisno od zadovoljstva koje im je donosio zajednički život na svetu. Ali ako nisu bili sjedinjeni pravom bračnom ljubavlju, ljubavlju koja je veza umova prema nebeskoj ljubavi, oni se ubrzo odvajaju. Međutim, ako su njihovi umovi bili u suprotnosti, odnosno ako su jedno drugom iznutra bili odvrtni, oni pokazuju otvoreno neprijateljstvo, pa se ponekad i tuku. Pa ipak, oni ostaju zajedno dok ne uđu u drugo stanje, o čemu će biti govora u sledećem članku.

495. Zato što im se život ne razlikuje od života na svetu, te zato što u svom sadašnjem stanju znaju samo ono što su naučili iz doslovnog značenja Reči i iz propovedi, a pošto se prestanu čuditi da imaju telo i čula kao i na svetu, Duhovi novaci imaju želju da saznaju kakvo je Nebo i kakav Pakao, i gde se zapravo nalaze. Njihovi prijatelji ih poučavaju o večnom životu, vode ih na razna mesta i u razna Društva, neke u gradove a neke u vrtove, najčešće tamo gde je lepo, jer to prija njihovom Spoljašnjem. Ponekad se stavljaju u one misli u kojima su bili u zemaljskom životu u pogledu svoje duše nakon smrti i u pogledu Neba i Pakla, i to sve dotle dok se ne počnu ljutiti što te stvari nisu znali, i što ih ni Crkva ne zna. Skoro svi žele da znaju da li će doći u Nebo. Većina veruje da hoće, jer su vodili moralan i pristojan život, ne misleći pri tom da i zli i dobri vode u Spoljašnjem sličan život, da posećuju hramove, slušaju propovedi i mole se, ne znajući da spoljašnji postupci i spoljašnji činovi bogoslužjenja ne znače ništa, nego da sve čini Unutarnje od koga proističe Spoljašnje. Među hiljadama jedva ih ima nekoliko koji znaju šta je to Unutarnje, i da baš u tome Unutarnjem živi u čoveku Nebo i Crkva. Još manje znaju da su spoljašnji postupci onakvi kakva je namera i misao, i da su u namerama i mislima ljubav i vera, po kojima ostalo postoji. I pored pouka koje primaju, oni još uvek ne shvataju šta to zapravo čine volja i misao. Po njima, jedino govor i delo znače nešto. Takva je većina onih koji danas dolaze iz Hrišćanskog Sveta u drugi život.

496. I pored toga, dobri Duhovi pažljivo ispituju one koji dolaze, i to na razne načine, zato što i zli u prvom stanju govore istine i čine dobro kao i dobri. Kao što je rečeno, oni su izvana živeli moralno, jer su bili potčinjeni upravama i zakonima i jer su pomoću toga moralnog života dolazili do počasti i imanja. Ali zli se Duhovi prvo po tome razlikuju od dobrih, pošto obraćaju veliku pažnju na sve što čuju o Unutarnjem, to jest o istinama i dobrima Crkve i Neba. Oni, istina, slušaju, ali bez pažnje i radosti. Tako isto se poznaju i po tome, što se često okreću prema određenim stranama i što, kad su sami, idu putevima koji tamo vode, a o stranama vidi br. 141. Po tome se pozna koja ih ljubav vodi.

497. Svi Duhovi koji dolaze sa sveta povezani su s nekim Društvom u Nebu ili u Paklu, ali samo preko svog Unutarnjeg. A to Unutarnje se ne pokazuje sve dok je Duh u Spoljašnjem, jer Spoljašnje pokriva Unutarnje, naročito kod onih koji su u sebi zli. Međutim, kada uđu u drugo stanje, to se (Unutarnje) jasno pokazuje, jer je tada njihovo Unutarnje otkriveno, a Spoljašnje uspavano.

498. Ovo prvo stanje kod nekih traje nekoliko dana, kod drugih nekoliko meseci, a za neke traje i po godinu, retko duže. Te su razlike u vezi sa slaganjem ili neslaganjem Unutarnjeg i Spoljašnjeg. Naime, kod Svakoga Unutarnje i

Spoljašnje moraju sačinjavati jedinstvo i saobražavati se. U Duhovnome svetu nikome nije dozvoljeno da misli i hoće na jedan način, a govori i postupa na drugi. Svak mora da bude verna slika svoga osećanja ili svoje ljubavi, a to znači da Spoljašnje mora biti kao i Unutarnje. Stoga se kod Duha prvo otkriva i sređuje Spoljašnje, koje zatim služi kao saobrazna ravan Unutarnjem.

O Drugom Čovekovom stanju posle Smrti

499. Drugo čovekovo stanje posle smrti naziva se Stanje Unutarnjeg, zato što se čovek tada uvodi u Unutarnje, koje pripada njegovom Umu, odnosno njegovoj Volji i Misli, i zato što je Spoljašnje, u kome je bio u prvom Stanju, sada uspavano. Svako ko obrati pažnju na čovekov život, na njegove reči i dela, primetiće da čovek postoji i kao Spoljašnje i kao Unutarnje, to jest kako spoljašnje, tako i unutarnje misli i osećanja. Sve ovo može da se pozna i po sledećem: Čovek misli o drugima prema onome što je o njima čuo, ili što je sam od njih čuo, a ne prema svojoj misli, te postupa s njima uljudno, iako su oni možda rđavi. Da je tako, vidi se po podmuklicama i laskavcima, koji govore i rade drugačije nego što misle i osećaju; po licemerima koji govore o Bogu, Nebu, o spasenju duše, o istinama Crkve, koristima Otadžbine, o Bližnjem, sve kao po veri i Ljubavi, dok u srcu misle drugo a vole sebe samo. Po tome se može videti da postoje dve Misli, jedna spoljašnja a druga unutarnja, da čovek govori prema spoljašnjoj misli, dok u sebi drugačije misli i oseća da su te dve misli odvojene, jer čovek dobro pazi da mu unutarnja misao ne utiče u spoljašnju i da se na neki način ne pokaže. Čovek je od postanja (ex Creatione) tako sazdan, da unutarnja misao sačinjava jedinstvo sa spoljašnjom samo kroz saobraznosti, a tako i jeste kod onih koji su u dobrom, jer misle samo dobro i govore samo dobro. Međutim, kod onih koji su u zlom, unutarnja misao se ne slaže sa spoljašnjom, jer ovi misle zlo a govore dobro. Kod ovih poslednjih Red je izvrnut, jer je dobro spolja a zlo iznutra. Iz toga ishodi da zlo vlada nad dobrom, držeći ga u pokornosti kao roba, da bi mu poslužilo kao sredstvo da dode do ciljeva svoje ljubavi, a takav cilj je kao i njihova ljubav. Očigledno je da ovakvo dobro nije dobro, jer je iznutra zaraženo zlom, ma kako da ono izgleda u očima onih koji ne vide njihovo unutarnje. Drugačije je sa onima koji su u dobrom. Kod njih Red nije izvrnut, pa dobro utiče iz unutarnje misli u spoljašnju, to jest u govor i u dela: Za takav Red čovek je stvoren. Na taj je način njegovo Unutarnje u Nebu i u Svetlosti Neba, i kako je ta Svetlost Božansko Istinito Gospodnje, a to znači Gospod u Nebu (br. 126-140), to Gospod vodi takve ljude. Ove pojedinosti su date da bi se znalo da čovek ima i unutarnju i spoljašnju misao, i da se one razlikuju. Kada se kaže misao, tu se podrazumeva i volja, jer misao proističe iz volje. Naime, niko ne može da misli bez volje. Iz ovoga se može videti šta je to kod čoveka Stanje Spoljašnjeg i Stanje Unutarnjeg, odnosno stanje Spoljašnjeg i stanje Unutarnjeg.

500. Kada se kaže Volja i Misao, pod Voljom se razume i Osećanje i Ljubav, zatim svako zadovoljstvo i naslada koji pripadaju osećanju i ljubavi, jer se zadovoljstva i naslade odnose prema volji kao prema svome podmetu (subjektu). Ono što čovek hoće, to voli i oseća kao prijatno i mило. Pod Mišlju se razume takođe i sve ono čime čovek potvrđuje svoje osećanje ili svoju ljubav, jer misao i nije drugo nego oblik volje, odnosno očitovanje čovekove volje. Taj se oblik određuje raznim razumskim raščlanjivanjima koja vode poreklo iz Duhovnog sveta, a koja su svojstvena čovekovom Duhu.

501. Treba znati da je čovek u potpunosti onakav kakav je u svom Unutarnjem, a nikako onakav kakav je u Spoljašnjem, odvojeno od Unutarnjeg. To dolazi otuda što Unutarnje pripada njegovome Duhu, jer telo živi od života Duha. Stoga, kakav je čovek iznutra, takav ostaje u večnosti. Njegovo se Spoljašnje, zato što pripada telu, odvaja nakon smrti, a ono što je od Spoljašnjeg priraslo uz Duh, to se uspavljuje i služi samo kao ravan Unutarnjem, kao što je objašnjeno kada je bilo reči o Pamćenju koje ostaje nakon smrti. Po ovome se vidi šta čoveku zaista pripada a šta ne. Sve ono što zavisi od spoljašnje misli po kojoj govore, i što zavisi od spoljašnje volje po kojoj postupaju, sve to ne pripada rđavim ljudima, jer njima pripada samo njihova unutarnja misao i unutarnja volja.⁹⁵

502 Dakle, kada se završi prvo stanje, a to je stanje Spoljašnjeg i o njemu je bilo govora u prethodnom članku, čovek Duh se stavlja u stanje svog Unutarnjeg, odnosno u ono stanje unutarnje volje i misli u kome je bio na svetu kada je slobodno mislio. U to stanje dolazi ne znajući o tome ništa, kao kad na svetu čovek svoju misao pomeri s površine pa je usmeri prema Unutarnjem. Tako, kada je čovek u tome stanju, onda je u svome pravom životu, jer misliti slobodno prema svom vlastitom osećanju, to je sam čovekov život, to je sam čovek.

503. U tom stanju Duh misli u skladu sa samom voljom, a to znači prema samom svom osećanju ili samoj svojoj ljubavi, pa tada misao čini jedno s voljom u toj meri, da je ta misao više volja nego misao. Skoro isto se dešava i s njegovim govorom, s tom razlikom, što on ipak oseća malu bojazan da potpuno razgoliti misli svoje volje, jer se ta bojazan uvrežila u toku društvenog života na svetu, tako da je postala deo njegove volje.

504. Svi ljudi, ma kakvi bili, dovode se u to stanje posle smrti, jer je to pravo stanje njihovoga Duha. Prethodno je stanje onakvo kakav je čovekov Duh bio u društvenim odnosima, a to nije njegovo stvarno stanje. Da to stanje Spoljašnjeg, u koje čovek dolazi odmah nakon smrti, nije njegovo pravo stanje, može se videti na razne načine. Duhovima je svojstveno da misle i govore u skladu sa svojim osećanjem, jer govor proističe iz osećanja, kao što je dokazano i prikazano u članku o govoru Anđela (br. 234-245). Tako je čovek mislio i na svetu kada je bio sam sa sobom, jer tada nije mislio prema svom telesnom govoru, nego čistim posmatranjem, a tada je bio u stanju da u jednom trenutku vidi više nego što bi mogao izgovoriti u pola sata. Da to spoljašnje stanje nije pravo stanje

⁹⁵ Ne pripada im u drugom stanju posle smrti i kasnije, jer se uspavljuje, dok slučaj nije takav kod dobrih, kod kojih postoji slaganje između Unutarnjeg i Spoljašnjeg još dok su na svetu, jer njima to Spoljašnje ostaje.

čovjekovog Duha, vidi se i po tome što on, kad je na svetu u društvu, govori prema zakonima moralnog i građanskog života, a tada unutarnja misao upravlja spoljašnjom, kao kad bi jedan čovek vodio drugoga, kako spoljašnja misao ne bi prešla granice pristojnosti i časnosti. To je očigledno i po tome, što čovek, kada misli sam u sebi, misli o tome kako treba da govori i da se vlada da bi stekao prijateljstvo, naklonost i zaštitu, postupajući pri tome onako kako ne bi postupao kad bi to stajalo samo do njegove volje. Po ovome se vidi da je unutarnje stanje, u koje se Duh dovodi, njegovo pravo stanje u kome je on bio na svetu.

505. Kada Duh dođe u stanje svog Unutarnjeg, onda jasno pokazuje kakav je zapravo bio na svetu. Onaj ko je na svetu u sebi bio dobar, on se vlada razumno i mudro, čak i mudrije nego na svetu, jer je oslobođen zemaljske veze i zemaljskih stvari, koje su mu smetale kao neka tama i oblak. Naprotiv, onaj ko je na svetu bio rđav, on postupa glupo i ludo, još luđe nego na svetu, jer ga više ništa ne obuzdava. Naime, dok je bio na svetu, pokazivao se u svom Spoljašnjem pametan, na taj način oponašajući razumnog čoveka. Ali kada mu se oduzme to Spoljašnje, njegovo ludilo se razotkriva. Zao čovek, koji se izvana pokazuje kao dobar, može se uporediti sa vazom koja je izvana blistava i čista i zatvorena poklopcem, ali u kojoj je sakriveno smeće svake vrste. Na to se odnose reči Gospodnje: "Vi ste kao okrečeni grobovi, koji se spolja vide lijepi a unutra su puni kostiju mrtvačkih i svake nečistote" (Mat. 23. 27).

506. Svima onima koji su na svetu živeli u dobru i postupali po savesti, a to su oni koji su priznavali Božansko i voleli Božanske Istine, a naročito oni koji su ih primenjivali u život, svima njima se čini, kada se dovedu u svoje unutarnje stanje, kao da izlaze iz dubokoga sna, kao oni koji prelaze iz senke na svetlost. Oni tada misle prema Svetlosti Neba, a to znači po unutarnjoj mudrosti. Nebo utiče u njihove misli i osećanja stvarajući blaženstvo i unutarnje zadovoljstvo, o kojem ranije nisu ništa znali. Sada imaju opštenje s Anđelima Neba, a pri tome priznaju i obožavaju Gospoda samim svojim životom, jer sada kada su u svom unutarnjem stanju, sada su tek u svom stvarnom životu, kao što je rečeno u br. 505. Oni Ga priznaju i obožavaju u punoj slobodi, jer sloboda pripada unutarnjem osećanju. Oni se povlače iz spoljašnje svetlosti i ulaze u unutarnju, od koje se sastoji istinsko bogoslužje. Takvo je stanje onih koji su vodili Hrišćanski život prema zapovestima Reči. A potpuno je obratno stanje onih, koji su na svetu živeli u zlu i bez savesti, jer su zbog toga poricali Božansko, jer oni koji žive u zlu u sebi poriču Božansko, iako uobražavaju da Ga priznaju. Priznavati Božansko a živeti zlo, to se jedno drugom protivi: Kada takvi u drugom životu dodu u stanje svog Unutarnjeg, kada govore i kada se kreću, izgledaju kao da su poludeli. Zbog svojih zlih požuda, vrše zlodela, preziru sve oko sebe, ismevaju i psuju, mrze i svete se; nameštaju podvale, poneki s takvom podmuklošću i zlobom, da je teško poverovati da tako nešto može postojati u čoveku. Naime, oni su sada u slobodnom stanju da rade i misle po svojoj volji, jer su odvojeni od Spoljašnjeg, koje ih je na svetu zadržavalo i obuzdavalo. Jednom rečju, lišeni su razumnosti, jer njihov razum na svetu nije bio u Unutarnjem nego u Spoljašnjem. Uprkos svemu, njima se čini da su tada pametniji od ostalih. Zbog toga se za vreme trajanja drugog stanja ponekad stavljaju u stanje svog Spoljašnjeg, za kratko vreme, pa se tako sećaju šta su sve radili dok su bili u stanju Unutarnjeg. Neki tada, pokošeni stidom, priznaju da su postupali kao bezumnici; a neki ne osećaju sramotu; neki se opet ljute što im nije dopušteno da neprekidno budu u stanju svoga Spoljašnjeg. Takvima je bilo rečeno i pokazano kakvi bi bili kada bi stalno bili u tome stanju, da bi, naime, potajno radili zlo, a pod izgledom dobra, iskrenosti i pravednosti, da bi zavodili proste srcem i verom, a sebe do kraja upropastili, jer bi na kraju njihovo Spoljašnje planulo istim požarom kojim i njihovo Unutarnje, što bi uništilo njihov život.

507. U drugom stanju, Duhovi izgledaju sasvim onakvi kakvi su bili na svetu: Sve ono što su radili i govorili tajno, postaje sada javno, i - jer ih spoljašnje više ne zadržava - oni otvoreno govore slično i nastoje da rade iste stvari, bez bojazni da će izgubiti ugled, kao što to biva na svetu; čak su i stavljeni u više svojih zlih stanja, kako bi Anđeli i dobri Duhovi mogli da ih bolje upoznaju. Tako se otkriva sve skriveno i tajno, prema Gospodnjim rečima: "Jer ništa nije skriveno što se neće otkriti, ni tajno što se neće doznati. Jer što u mraku rekoste, čuće se na vidjelu; i što na uho šaptaste u klijetima, propovijedaće se na krovovima" (Luka 12. 2, 3); i na drugome mestu: "A ja vam kažem da će za svaku praznu riječ koju reknu Ljudi dati odgovor na dan suda". (Mateja 12. 36).

508. Nije moguće u malo reči opisati kakvi su zli (Duhovi) u tome stanju, jer svaki luduje prema svojim požudama, a one su raznovrsne. Zato ću navesti samo neke po kojima se može suditi i o ostalima. Oni koji su voleli sebe iznad svega, koji su u službama i dužnostima gledali samo na vlastite počasti, koji u poslu nisu uživali radi samog posla, nego radi svoga ugleda kako bi ih ostali više cenili, da bi uživali u slavi svojih počasti, oni su tada gluplji od ostalih. Jer onoliko koliko neko više voli sebe, toliko je udaljeniji od Neba; a koliko je od Neba, toliko je daleko i od mudrosti. Oni koji su samoljubivi a ujedno i podmukli, koji su se uspele do počasti raznim majstorijama, oni se udružuju s najrdavijim Duhovima, i odaju se magijskim veštinama koje su zloupotreba Božanskoga reda, time dosađuju i čine zlo onima koji ih ne cene. Oni postavljaju zamke, izazivaju mržnje, gore osvetom, imaju neodoljivu želju da zlostavljaju one koji im se ne pokoravaju. Svim tim strastima oni se odaju dok im je gomila zlih naklonjena, a na kraju smišljaju kako da se popnu u Nebo da bi tamo sve srušili, ili kako bi tamo postigli da ih poštuju kao bogove: dotle ide njihovo ludilo. Oni koji su takvi a koji dolaze iz Papinske religije, oni su bezumniji od ostalih, jer zamišljaju da su Nebo i Pakao pod njihovom vlašću, i da mogu opraštati grehe; svojataju Božanska svojstva i uzimaju Hristovo ime; njihovo ubeđenje da su u pravu takvo je, da gde god dodu smućuju Duhove i unose tmine, što ide do izazivanja bola. I oni su u prvom i drugom stanju isti kao na Zemlji, samo što su u drugom lišeni razuma. O njihovom ludilu, kao i o njihovoj sudbini posle drugog stanja, biće posebno govora u delu Strašni Sud i Srušeni Vavilon. Oni koji su postanak pripisivali prirodi, te stoga u srcu poricali Božansko i sve ono što se odnosi na Crkvu i Nebo, oni se udružuju sa sebi sličnima i nazivaju Bogom bilo kojeg između sebe, koji ih nadmašuje u zlobi. Čak mu i iskazuju Božanske počasti. Video sam jedan skup kako obožava jednoga vrača, i kako raspravlja o Prirodi i ponaša

se suludo, kao da su zveri u ljudskom obliku. Neki od njih su na svetu bili dostojanstvenici, a neki poznati kao učeni i pametni ljudi. Drugi opet pokazuju druge vrste ludila. Iz ovo malo navedenog može se zaključiti kakvi su oni čije je Unutarnje uma bilo zatvoreno, a to je slučaj svih koji nisu priznavali nikakav uticaj Neba priznavanjem Božanskog i životom po veri. Na taj način, svaki čovek može prosuditi kakav bi bio kad bi mu bilo dozvoljeno da živi bez straha od zakona i od gubitka života, bez svih spoljašnjih veza, kao što je strah da će izgubiti ugled, čast, koristi i naslade koje od toga dolaze. Međutim, Gospod stalno stišava njihovo ludilo kako ne bi prešlo svoju svrhu, jer svaki od tih Duhova na neki način je koristan: Po njima dobri Duhovi vide šta je zlo i kakav je čovek ako ga ne vodi Gospod; druga korist je u tome, što se njima pridružuju drugi zli Duhovi i tako odvajaju od dobrih; a zatim i da se ovima istine i dobra, koji su se pokazivali samo u Spoljašnjem, sada oduzimaju te se oni uvode u zla i zablude svoga života i tako pripremaju za Pakao, jer niko ne dolazi u Pakao dok prethodno ne uđe u svoje zlo i zabludu koja proističe iz toga zla, pošto nikome nije dozvoljeno da ima podeljen um, to jest da misli i govori na jedan, a hoće na drugi način. Svaki zao (Duh) tamo mora da govori obmane koje potiču od njegovog zla, dakle od njegove vlastite ljubavi, kao i od uživanja i požude te ljubavi, kao kada je na svetu sam u sebi mislio, a to znači kada je mislio prema svom unutarnjem osećanju. Razlog je u tome, što volja jeste sam čovek, a misao je to samo utoliko ukoliko dolazi od volje. Dakle, volja je sama priroda ili sama osobenost čovekova. Zbog toga, biti stavljen u svoju volju, to znači biti stavljen u svoju prirodu ili u svoju osobenost, i u svoj život, jer čovek svojim životom stvara svoju prirodu. Posle smrti čovek ostaje onakav kakva mu je priroda koju je stekao za života na svetu, priroda koja kod zlih ne može da se popravi i promeni pomoću mišljenja i uma.

509. Kako zli Duhovi u ovom drugom stanju čine zla svake vrste, to često bivaju strogo kažnjeni. Ima više vrsta kazni u Svetu Duhova. Pri tome se ne gleda ko je ko, može da bude i kralj i sluga. Naime, svako nosi svoju kaznu sa sobom kao nešto svoje, jer su zlo i kazna povezani. Onaj ko je u zlu, odmah je i u kazni toga zla. Međutim, niko tu nije kažnjen za zla koja je počinio na svetu, nego za ono što sada čini u drugom životu, jer svak posle smrti dolazi u svoj život, a to znači u ista zla. Čovek je onakav kakav je bio u životu svoga tela (br. 470-474). Razlog za kažnjavanje je u tome, što je strah od kazne jedino sredstvo da se ukrote svačija zla. Opominjanje i poučavanje ne deluje na njih, a tako ni strah od zakona ili od gubljenja ugleda, jer Duh tada postupa prema svojoj prirodi koja se samo kaznama može potiskivati i savijati. Naprotiv, dobri Duhovi se nikada na kažnjavaju, mada su možda i počinili neko zlo pa svetu, zato što se njihovo zlo ne vraća. Bilo mi je dano da shvatim da su njihova zla druge vrste, jer nisu hotimice i iz zla srca postupali protivu istine, nego zbog onoga što su nasledili od roditelja. To ih je vuklo kao slepa želja, kada su bili u svom Spoljašnjem, odvojeni od Unutarnjeg.

510. Svak dospeva u Društvo u kome je svojim Duhom bio dok je boravio na svetu. Naime, svaki je čovek svojim Duhom povezan s nekim nebeskim ili paklenskim Društvom. Da svak posle smrti dolazi u svoje Društvo, vidi se iz br. 438. U njega se Duh uvodi postupno. Kad je zao Duh u svome Unutarnjem, on se postupno okreće prema svome Društvu, dok se konačno ne okrene pravo prema njemu. Tada je završeno drugo stanje i Duh odlazi u Pakao. To odlazanje se pokazuje pogledu kao kada čovek pada izokrenut, glavom na dole a nogama na gore. On tako izgleda stoga što je on u izvrnutom redu, jer je voleo Pakleno, a odbacivao Nebesko. Neki zli Duhovi, dok su još u tom drugom stanju ponekad ulaze i izlaze iz Pakla, ali tada ne izgledaju izokrenuti, nego tek onda kada se pustošenje (ispražnjavanje) kod njih potpuno završi (o pustošenju vidi br. 513 i 551). Dok su još u stanju svoga Spoljašnjega, pokazuje im se Društvo u kome su bili Duhom dok su živeli na svetu, kako bi znali da su još tada bili u Paklu, iako nisu bili u stanju sličnom onom u kome su žitelji Pakla, već u onom koje je slično stanju žitelja Sveta Duhova. U nastavku će biti reči o stanju onih koji su u Paklu.

511. Odvajanje zlih Duhova od dobrih vrši se u drugom stanju, jer u prvom su još zajedno, pošto je Duh, sve dok je u Spoljašnjem, onakav kakav je bio na svetu, dakle zli sa dobrima i dobri sa zlima. Drugačije je kada je doveden u svoje Unutarnje i prepušten svojoj prirodi ili svojoj volji. Odvajanje zlih od dobrih vrši se na razne načine. Najčešće prenošenjem Duhova prema onim Društvima s kojima su jedno u prvom stanju kroz misli i osećanja, i koje su uspeli da uvere da nisu zli. Prenose se najčešće na jedan široki prostor gde se pokazuju dobrim Duhovima kako bi ih ovi sami ocenili. Međutim, kada ih dobri ugledaju, oni se okreću od njih, dok se u isto vreme zli okreću prema onoj strani na kojoj se nalazi njihovo pakleno Društvo u koje treba da uđu. Ovde neću govoriti o drugim načinima odvajanja, kojih ima mnogo.

O Trećem stanju čovekovom posle smrti, to jest o stanju poučavanja onih koji dolaze u Nebo

512. Treće stanje čovekovo posle smrti jeste stanje poučavanja. Međutim, to je samo za one koji odlaze u Nebo i postaju Anđeli, a ne i za one koji odlaze u Pakao. Pošto ovi ne mogu biti poučeni, njihovo drugo stanje je ujedno i treće, pa završava time, što se oni potpuno okreću svojoj ljubavi, dakle prema onom paklenom Društvu koje je u sličnoj ljubavi. Kada je to gotovo, onda oni i hoće i misle u skladu s tom ljubavi. Pošto je ta ljubav paklena, oni hoće samo zlo i misle samo zablude. To su za njih uživanja, jer su to uživanja njihove ljubavi. Stoga oni odbacuju svako dobro i svaku istinu, koje su ranije prisvajali kao sredstvo u službi svoje ljubavi. Naprotiv, dobri se vode iz drugog u treće stanje, a u njemu se poučavanjem pripremaju. Za Nebo se može pripremati samo upoznavanjem dobrog i istinitog, odnosno poučavanjem. Niko ne može znati, ako u tome nije poučen, šta su duhovno dobro i istinito, niti šta su zlo i obmana, suprotni onim pravim. Na svetu se može znati šta su moralna i građanska dobra, kao i ono što se naziva pravednim i iskrenim, zato što postoje građanski zakoni koji uče šta je pravedno. Postoje društveni odnosi

kroz koje čovek uči da živi po moralnim zakonima, koji se svi odnose na iskreno i pravedno. Međutim, poučavanje o duhovnom dobru i istini ne dolazi od sveta, nego od Neba. Doduše, čovek može da ih upozna kroz Reč i učenje Crkve, ali da bi to uticalo na njegov život, treba da svojim Unutarnjim bude u Nebu. Čovek je u Nebu onda kada priznaje Božansko, a ujedno vodi pravedan i iskren život, zato što Reč tako zapoveda. Na taj način on živi pravedno i iskreno radi Božanskog, a ne radi sebe i sveta. Niko ne može postupati tako ako prethodno ne zna da postoji Bog, Nebo i Pakao, život posle smrti, da treba voleti Boga iznad svega, a bližnjega kao samoga sebe, verovati u ono što je u Reči, zato što je Reč Božanska. Bez poznavanja i prihvatanja tih istina čovek ne može da misli duhovno, a bez razmišljanja o tim istinama, ne može ih ni hteti, jer ono što ne zna, to ne može ni misliti, a ono što ne misli, to ne može ni hteti. Kada čovek hoće ove istine, tada Nebo, to jest Gospod kroz Nebo, utiče u volju, kroz ovu u misao, a kroz jedno i drugo u život, pošto ceo život otuda dolazi. Dakle, upoznavanje duhovnog dobra i istine čoveku dolazi od Neba a ne od sveta; i niko ne može biti primljen u Nebo bez toga poučavanja.⁹⁶ Koliko Gospod utiče u čovekov život, toliko On i poučava čoveka, jer toliko mu On zagreva volju ljubavi i poznavanje istine, obasjavajući njegovu misao. Dakle, što više Gospod utiče, to je više čovekovo Unutarnje otvoreno i to se više u njega Nebo usaduje, odnosno koliko Božansko i nebesko utiču u ono što je iskreno i pravedno u moralnom i građanskom životu čovekovom, toliko oni postaju duhovni, pošto tada čovek postupa po Božanskom i radi Božansko. Naime, iskreni i pravedni postupci, koji pripadaju moralnom i građanskom životu a koje čovek čini sa tog izvora, to su suštinski učinci duhovnog života. Učinak sve izlučuje iz svoga delatnog uzroka /ex sua causa efficientis/, jer kakav je uzrok, takav je i učinak.

513. Poučavanje vrše Anđeli iz raznih Društava, osobito oni sa severne i južne Strane, jer su ta Anđeoska Društva u razumevanju i mudrosti kroz poznavanje dobrog i istinitog. Mesta gde se obavlja poučavanje su prema severu. Ona su različita i na razne načine raspoređena prema vrstama nebeskih dobara, kako bi svi primili pouke, svaki prema svojoj osobenosti i sposobnosti primanja. Ta se mesta šire na sve strane na veliku daljinu. Dobre Duhove, koje treba poučiti pošto završe svoje drugo stanje u Svetu Duhova, Gospod prenosi na to mesto, ali ne sve: jer ni koji su primili pouku i koje je Gospod primio u Nebo još dok su bili na svetu, oni se podižu u Nebo jednim drugima putem: neki odmah nakon smrti, a neki posle kraćeg boravka s dobrim Duhovima, kako bi se odstranili grublji sastojci misli i osećanja, koje su bili nakupili kroz počasti i bogatstva na svetu. Oni se tako čiste. Neki prethodno podnose opustošenje (ispražnjenje, lat. vastatio), što se vrši na mestima ispod tabana, na mestima koja se zovu Niža Zemlja (Terra inferioris), gde se neki jako muče. To su oni koji su se utvrdili u zabludama. Naime, utvrđene zablude se čvrsto drže, i dok se one ne raspadnu, istine se ne mogu ni videti ni primiti. O pustošenju i načinu na koji se ono vrši, govori se u NEBESKIM TAJNAMA.⁹⁷

514. Svi koji su na mestima poučavanja, stanuju odvojeno. Svi oni su povezani, svaki kroz svoje Unutarnje, s nebeskim Društvima u koja treba da uđu. Zato su mesta poučavanja raspoređena po nebeskom obliku a u skladu s položajem odgovarajućih Društava u Nebu (vidi br. 200-212). Zbog toga, kada se ta mesta posmatraju s Neba, izgledaju kao jedno Nebo u manjem obliku: Ona se pružaju dužinom s Istoka na Zapad, a širinom s Juga na Sever, ali širina izgleda manja nego dužina. Evo kakav je njihov opšti raspored: Napred su oni koji su umrli kao deca i porasli u Nebu do prve mladosti. Pošto detinjstvo provedu pored svojih vaspitačica, Gospod ih tamo prenosi. Posle su mesta gde se poučavaju oni koji su umrli kao odrasli a koji su na svetu bili u osećanju za istinito kroz dobar život. Posle njih su oni koji su bili privrženi Muhamedanskoj Religiji, a koji su na svetu vodili moralan život, priznajući jedno Božansko Biće a Gospoda kao Proroka. Kada se povuku od Muhameda, jer im ovaj ni u čemu ne može pomoći, približavaju se Gospodu, obožavaju Ga i priznaju za svoje Božanstvo: tada i njih poučavaju u Hrišćanskoj Religiji. Posle ovih, više prema Severu, nalaze se mesta za poučavanje raznih Neznabožaca koji su na svetu vodili dobar život saobrazno svojim religijama, koji su kroz njega stekli jednu vrstu savesti, činili ono što je pravedno i ispravno, ne radi državnih zakona nego radi svoje religije, za koju su verovali da je treba sveto slušati i nikada povrediti svojim delima. Ovi se kroz poučavanje lako dovode do toga da priznaju Gospoda, jer u svome srcu nose verovanje da je Bog ne nevidljiv, nego vidljiv u Ljudskom obličju. Tih ima više od ostalih. Najbolji među njima su oni iz Afrike.

515. Ne primaju svi pouku na isti način i od istih Anđela: One koji su u Nebu od detinjstva, njih poučavaju Anđeli Unutarnjih Nebesa, jer nisu ispunjeni pogrešnim religijskim načelima i jer nisu ukaljali svoj duhovni život počastima i bogatstvom na svetu. One koji su umrli kao odrasli, njih poučavaju Anđeli Spoljašnjeg Neba, jer im se ovi lakše prilagođavaju nego Anđeli Unutarnjih Nebesa, koji su u unutrašnjoj mudrosti, a koju ovi još ne mogu da prime. Muhamedance poučavaju Anđeli koji su pripadali istoj Religiji a koji su se obratili u Hrišćansku Religiju. Tako je i sa Neznabošcima, i njih poučavaju njihovi Anđeli.

516. Pouke se daju prema Učenju koje je izlučeno iz Reči, a ne po Reči bez Učenja.⁹⁸ Hrišćani primaju pouku iz

⁹⁶ Ovu tvrdnju, naime, da se pouka radi ulaska u Nebo može primiti samo od Neba, ne treba razumeti u smislu da je čovek može primiti tek kada posle smrti dode u Duhovni svet. Potrebno je da njegovo Unutarnje bude u Nebu a to je moguće i na Zemlji pa da se pouka iz Reči, kao i učenje Crkve, prime kao duhovna pouka o Nebu. To je implicite i rečeno na ovome mestu.

⁹⁷ Pod pustošenjem ili ispražnjenjem misli se na bolno i mučno odstranjivanje iz spoljašnjeg bića onih elemenata koji se ne slažu s unutarnjim: oni koji su u srcu bili dobri, a imali nakaradna ubedenja o veri, treba da ih izgube.

⁹⁸ Učenje izvedeno iz Reči je u suštini određeno shvatanje i tumačenje Reči radi njene primene u životu. Stoga, kakav je čovek, takvo je i njegovo razumevanje Reči, odnosno njegovog Učenja. Čovek koji voli da se sveti naći će

nebeskog Nauka koji se potpuno slaže sa unutarnjim smislom Reči. Ostali, kao Muhamedanci i mnogobošci, primaju pouku odgovarajuću njihovom razumevanju, koje se razlikuje od nebeskog Nauka samo po tome što se oni upućuju u duhovni život kroz pouku o moralnom životu usklađenog sa dobrim stranama njihove religije, po kojoj su živeli na svetu.

517. Poučavanje u Nebesima razlikuje se od poučavanja na Zemlji u tome što se znanja ne ulivaju u pamćenje nego u život; to je zato što pamćenje Duhova pripada njihovom životu, jer oni primaju i upijaju sve što je u skladu i s njihovim životom, a ne primaju, i još manje upijaju, ono što nije u tom skladu. Naime, Duhovi su osećanja, pa prema tome imaju ljudski oblik koji odgovara tim osećanjima. Pošto su takvi, oni se stalno nadahnjuju osećanjem za istinu koja se može primeniti u životu; jer Gospod se brine za to, da svaki voli one službe koje odgovaraju njegovoj sposobnosti; a tu ljubav pojačava nada da će postati Anđeli. I pošto se sve službe Neba nadovezuju prema opštoj službi, a to znači prema Gospodnjem Carstvu, i pošto se sve posebne i pojedinačne službe procenjuju prema tome koliko se odnose na taj opšti zadatak, to su sve ove posebne i pojedinačne službe dobre i nebeske; stoga je osećanje za istinu kod svakoga tako spojeno s osećanjem prema službi, da ova dva osećanja deluju kao jedno; kroz to je istina tako Usađena u službu, da su istine koje oni uče istine te službe.⁹⁹ Na ovaj način se anđeoski Duhovi poučavaju i pripremaju za Nebo. Osećanje za istinu koja služi nekoj službi usađuje se na razne načine od kojih je veći deo nepoznat na svetu; uglavnom pomoću predstava službi kojih u Duhovnom svetu ima na hiljade, a praćene su doživljavanjem uživanja i prijatnosti koje prožimaju Duh od unutarnjih delova njegovog uma pa do spoljašnjih delova njegovog tela, tako utičući na celinu. Posledica toga je to, da Duh postaje svoja vlastita služba.¹⁰⁰ Dakle, kad on dođe u Društvo, u koje se uvodi poučavanjem, on je u svome životu, pošto vrši svoju službu.

518. Bilo je nekih Duhova koji su sebe ubedili, dok su o tome razmišljali na svetu, da će u Nebo stići i tamo biti primljeni pre ostalih, zbog svoje učenosti i velikog poznavanja Reči i crkvenih učenja, verujući da su stoga mudri, i da su oni ti o kojima prorok Danilo kaže da blistaju kao svetlost nebeska i kao zvezde (Danilo 12. 3). Međutim, bili su ispitani ne bi li se videlo da li njihove misli leže u pamćenju ili u životu. Oni koji su imali istinsko osećanje za istinu, to jest koji u svojim službama nisu imali za cilj svoje telo ili svet, a to znači koji su voleli duhovne službe, ti su posle određenog poučavanja bili primljeni u Nebo; i tada im je bilo dano da saznaju šta sija u Nebu, naime da je to Božanska Istina (koja je Svetlost Neba) na delu (in usu), ravan koja prima zrake te Svetlosti i pretvara ih u raznovrsne divote. A oni kod kojih su znanja bila samo u pamćenju, i koji su iz toga stekli sposobnost da mudruju o istinama i da dokazuju ono što su prethodno prihvatili kao načela, smatrajući ih za istine pošto su ih (mudrovanjem) potvrdili iako su to bile obmane, ovi nisu bili u nebeskoj Svetlosti, ali verovahu da su učeniji od ostalih, jer tako veruju oni koji se uzohole zbog svoje umnosti. Da bi se ovi oslobodili svoje obmanjive vere, behu podignuti do u Prvo ili Spoljašnje Nebo, ne bi li bili uvedeni u neko anđeosko Društvo. Međutim, na samom ulazu, njihov se pogled zamračivaše zbog Svetlosti koja je dolazila iz Neba, dok im se razum mutio sve dok ne zadahtaše kao da će umreti; a kad osetiše toplinu Neba, koja je nebeska ljubav, ophrva ih mučenje iznutra. Stoga bejahu bačeni dole, posle čega im bi rečeno da znanja ne čine Anđela, nego da ga čini život u skladu sa znanjima, jer su znanja sama za sebe izvan Neba, dok je život stečen pomoću saznanja unutar Neba.

519. Kad se Duhovi kroz poučavanje pripreme za Nebo na mestima koja su prethodno opisana, a što traje kratko vreme, zbog toga što su oni u duhovnim idejama koje lako obuhvataju pojedinosti, oni tada bivaju obučeni u anđeosku odeću, koja je blistavo bela i kao da je satkana od tananog lana; i tada se dovode na put koji navise vodi prema Nebu, gde se predaju Anđelima čuvarima, da bi ih zatim prihvatili Anđeli i uveli u Društva i u sva blaženstva koja su tamo. Posle ovoga, Gospod svakoga uvodi u njegovo Društvo, što se izvodi na više načina, ponekad po krivudavim stazama. Putevi po kojima se oni vode nisu poznati Anđelima. Njih poznaje samo Gospod. Kada dođu u svoje pravo Društvo, tada se njihovi unutarnji delovi (interiora) otvaraju; i pošto se njihova unutarnjost slaže s unutarnjošću Anđela u tome Društvu, oni bivaju prepoznati i primljeni s radošću.

520. Ovome ću dodati još nešto što se odnosi na puteve koji sa ovih mesta vode u Nebo. Postoji osam puteva, po dva sa svakog mesta za poučavanje, jedan koji se penje prema istoku, i drugi koji se penje prema zapadu. Oni koji dolaze u Nebesko Carstvo Gospodnje uvode se istočnim putem, dok se oni koji dolaze u Duhovno Carstvo uvode zapadnim putem. Četiri puta koji vode u Nebesko Carstvo Gospodnje pokazuju se kao ukrašeni maslinovim stablima, kao i raznim voćkama; dok oni koji vode u Gospodnje Duhovno Carstvo, izgledaju ukrašeni vinovom lozom i lovorom. Ovo je zbog saobraznosti, jer vinova toza i lovorika odgovaraju osećanju (ljubavi) prema istini i

mesta u Starom Zavetu gde se govori o načelu "Oko za oko, zub za zub" itd. Razumevanje Reči daju uglavnom Crkve koje se bave tumačenjem Reči radi spasenja duša svojih sledbenika. Treba razlikovati spoljašnje učenje, a to je ono verovanje koje se javno ispoveda, od unutarnjeg, a to je lično uverenje ili verovanje. Ova dva verovanja se često ne slažu.

⁹⁹ Svaki stanovnik neba obavlja neku službu, odnosno izvršava neki zadatak koji doprinosi ostvarivanju i održavanju Božijeg carstva; ono što ti Anđeli uče, to su istine i duhovni zakoni koji im služe da uspešnije obavljaju svoje službe. Jednom rečju, oni uče samo ono što ima neku svrhu u njihovom životu. Nije potrebno reći da oni uče ono što se odnosi na duhovni život, i da tome znanju nema kraja.

¹⁰⁰ Često se čovek na ovome svetu toliko poistoveti sa svojim poslanstvom ili službom, da samoga sebe vidi a tako ga i drugi vide samo kao vršioca tog poslanstva ili službe. Pošto se ovde radi o službama koje sve zajedno ostvaruju Božije Carstvo, to ovde ne može biti govora o nečemu bolesnom ili preteranom. Često se, naime, u Trećem Zavetu govori o tome da se svaka služba deli na bezbroj nižih službi koje zajedno čine jednu, te da kod Anđela postoji bezbroj osećanja i misli koji učestvuju u obavljanju tih službi.

njenim službama, dok masline i voćke odgovaraju osećanju (ljubavi) prema dobru i njegovim službama.

Niko ne dolazi u Nebo neposrednom Milošću

521. Oni koji nisu poučeni o Nebu i o putu koji vodi u Nebo, niti o životu Neba u čoveku, oni pretpostavljaju da se u Nebo prima iz čiste milosti, koja se podaruje onima koji su u veri, i za koje Gospod posreduje; tako da je tu reč o primanju iz puke naklonosti; stoga, i da svaki čovek bez razlike može biti spasen ako se to Gospodu sviđa, a neki čak veruju da i oni u Paklu mogu biti spaseni na taj način. No ovi ništa ne znaju o čoveku, naime da je on onakav kakav je njegov život, a da je njegov život onakav kakva je njegova ljubav, kako u pogledu volje i razuma, tako i što se tiče Spoljašnjeg koje pripada telu; da je njegovo telo samo spoljašnji oblik kroz koji se pokazuje njegovo Unutarnje; stoga da je ceo čovek njegova vlastita ljubav (vidi br. 453-460). Sve dok čovek ovo ne zna, može se navesti na verovanje da je spasenje stvar Božanske dobre volje, koja se naziva milosrđem i milošću.

522. Ali prvo ćemo kazati šta je to Božanska milost. Božanska milost je čista milost prema celom ljudskom rodu, da bi se spasio; ona nikad ne prestaje ni prema kojem čoveku, niti se bilo kome uskraćuje; tako da je spasen svak ko može da bude spasen. Međutim, čovek može biti spasen samo Božanskim sredstvima, koja sredstva je Gospod otkrio u Reči; Božanska sredstva su nazvana Božanske istine, koje poučavaju kako čovek mora da živi da bi bio spasen. Gospod vodi čoveka pomoću tih istina u Nebo, i preko njih On usađuje u čoveka život Neba. Ovo Gospod radi sa svima. No nebeski život ne može da se usadi ni u koga ako se čovek ne uzdržava od zla, jer zlo je prepreka. Dakle, onoliko koliko se neko uzdržava od zla, toliko ga Gospod iz čiste milosti vodi Svojim Božanskim sredstvima, i to od detinjstva pa do kraja njegovog života na Zemlji, a posle u večnosti. To je ono što treba razumeti pod Božanskom milošću. Odatle je jasno da je Gospodnja milost čista milost, ali da ona nije neposredna, to jest da ona ne deluje po nekoj proizvoljnoj volji, bez obzira na to kako čovek živi.

523. Gospod nikad ne radi ništa protivu reda, jer On Sam je Red. Božanska Istina koja je od Gospoda sačinjava red; a Božanske istine su zakoni reda. Gospod vodi čoveka upravo po ovima zakonima. Zbog toga, bilo bi protiv Božanskog reda da se čovek spase po čistoj i neposrednoj milosti. Božanski red je Nebo u čoveku. Čovek je izokrenuo ovo u sebi živeći životom koji se protivi zakonima reda, koji su Božanske istine. Gospod ponovo uvodi čoveka u ovaj red iz čiste milosti a pomoću zakona reda; i koliko se vrati u taj red, toliko prima u sebe Nebo; a onaj ko u sebe primi Nebo, taj i dolazi u Nebo. Ovo nam pomaže da shvatimo da Gospodnja Božanska milost jeste čista milost, a ne neposredna milost.

524. Kad bi neposredna milost bila moguća, svi bi bili spaseni, čak i oni u Paklu; u stvari, ne bi ni bilo Pakla, jer Gospod je sama Milost, sama Ljubav, i samo Dobro. Dakle, ne bi se slagalo s Njegovim Božanskim ako bismo rekli da On svakoga može spasiti neposredno, ali da ne spasava. Poznato je iz Reči da Gospod želi da se svi spasu, i da niko ne propadne.

525. Većina onih koji dolaze u drugi život iz Hrišćanskog sveta nose sa sobom verovanje da mogu biti spaseni neposrednom milošću, jer mole za tu milost; međutim, obično se ustanovi da veruju da je za nju dovoljno biti primljen, i da svi koji su tamo pušteni žive u nebeskoj radosti. Oni uopšte ne znaju šta je to Nebo i šta nebeska radost. Stoga im je rečeno da Gospod nikome ne brani Nebo, i da mogu biti primljeni da u njemu ostanu, ako žele. Oni koji su to želeli, behu primljeni; ali čim stigoše do prvog praga, uhvati ih mučnina od suvoće nebeske topline, koja je ljubav u kojoj su Anđeli, kao i od udara nebeske Svetlosti, koja je Božanska Istina, tako da umesto nebeske radosti osetiše paklenske muke, te se tako zbunjeni sami bacahu nadole, glavački. Tako živim iskustvom behu poučeni da je nemoguće bilo kome dati Nebo neposrednom milošću.

526. Ponekad o ovome razgovarah s Anđelima, govoreći im kako većina onih koji žive u zlu, kada s drugima razgovaraju o Nebu i o večnom životu, zamišljaju da je za ulazak u Nebo dovoljno biti primljen iz čiste milosti. Ovo naročito veruju oni koji smatraju da se čovek spasava samo kroz veru. Jer ovakvi, polazeći od načela svoje religije, ne cene život i dela ljubavi koja ga saznavaju, pa tako ni sve ono pomoću čega Gospod usađuje Nebo u čoveka i čini da on može primiti nebesku radost; i pošto tako odbacuju svako stvarno posredovanje, oni tvrde - što je posledica načela od koga polaze - da čovek dolazi u Nebo po čistoj milosti, na koju se, veruju, Bog Otac pokrenuo posredovanjem Sina. Na ovo Anđeli odgovaraju da znaju da takvo mišljenje nužno sledi iz pretpostavke da se čovek spasava samo verom, i kako je takvo mišljenje glava svemu ostalom, pa pošto se u njega, budući lažno, nikakva svetlost ne uliva iz Neba, to je ono izvor neznanja koje danas preovlađuje u Crkvi u svemu što se odnosi na Gospoda, Nebo, život posle smrti, nebesku radost, na suštinu ljubavi i milosrđa, i uopšte na sve što se odnosi na dobro i njegovog povezivanje s istinom, odnosno na ono što je čovekov život, odakle je i šta je, dok u stvari život nikome ne dolazi iz njegovog mišljenja, već iz volje i dela koja iz nje potiču; da život ima veze s mišljenjem samo zato što mišljenje proističe iz volje; i da život ne dolazi od vere, osim utoliko koliko vera proističe iz ljubavi. Anđeli se žaloste što malo ko zna da vera ne može postojati ni u kome, pošto vera odvojena od svoga izvora, a to je ljubav, nije ništa drugo do znanje, a kod nekih je samo jedna vrsta ubeđenja koja samo nalikuje veri (vidi br. 482). Ovakvo ubeđenje nije u životu čovekovom nego je van njega, pošto je odeljeno od čoveka kad se ne slaže s njegovom ljubavlju. Nadalje anđeli kazivahu da oni koji usvajaju ovakvo načelo u vezi s bitnim sredstvom spasenja, odista moraju verovati u neposrednu milost, dok bi u stvari mogli da po zdravom razumu uvide i po iskustvu da odvojena vera ne sačinjava život čovekov, pošto su i oni koji vode zao život u stanju da misle i da imaju ista ubeđenja kao i ostali; i da od ovoga dolazi verovanje da i zli kao i dobri mogu da se spasu, pod uslovom da u samrtnom času s pouzdanjem misle o Posredovanju. Anđeli izjavljivahu da nikad nisu videli da je neko ko je živeo zlim životom bio

primljen u Nebo po neposrednoj milosti, ma koliko da je pouzdanja ili poverenja (a ovo se uglavnom razume pod verom) izražavao svojim govorom na svetu. Uпитani da li su Avram, Isak, Jakov, David, i apostoli bili primljeni u Nebo po neposrednoj milosti, Anđeli odgovarahu da nijedan od njih nije na taj način bio primljen, nego svaki prema svome životu na svetu; da znaju gde su ovi, i da nisu više cenjeni od ostalih. Kazivahu da se ovi ljudi s poštovanjem pominju u Reči zato što se tu misli na Gospoda u unutarnjem smislu, jer se pod Avramom, Isakom i Jakovom misli na Gospoda u vezi s Božanskim Carstvom; a pod Apostolima na Gospoda u vezi s Božanskim Istinama; tako da kada čovek čita Reč, Anđeli ne misle na ove ljude, jer njihova imena ne ulaze u Nebo; umesto toga oni misle na Gospoda, kao što je rečeno; stoga, u Reči koja je u Nebu (vidi br. 259) ta imena se ne pominju, jer je ta Reč unutarnji smisao Reči koja postoji na svetu.

527. Ja mogu da posvedočim iz velikog broja iskustava da nebeski život nije moguće usaditi u one ljude koji su na svetu živeli životom suprotnim životu Neba. Naime, bilo je takvih koji su verovali da će spremno primiti Božanske istine posle smrti, kad ih čuju od Anđela, i da će tada poverovati, te da će tada promeniti život, i biti primljeni u Nebo. I ovo je pokušano sa mnogima, naravno samo sa onima koji su u to verovali, te je bilo dozvoljeno da oni sami nauče da je pokajanje posle smrti nemoguće. Dogodilo se to, da su neki od njih razumevali istine i da su izgledali kao da su ih primili; ali čim bi se vratili životu svoje ljubavi, oni bi odbacili ove istine, i čak govorili protivu njih. Ostali nisu hteli ni da ih slušaju, nego su ih istoga časa odbacivali. Neki su želeli da se iz njih ukloni onaj život koji su stekli na svetu i da se umesto njega usadi anđeoski život. I ovo je bilo dozvoljeno, da se pokuša. Međutim, čim se iz njih uklanjao život njihove ljubavi, ispružali su se kao mrtvi, izgubivši svu snagu. Ovakvim pokušajima jednostavni dobri Duhovi poučavani su da se ničiji život ne može izmeniti posle smrti; i da se ni na koji način jedan zao život ne može promeniti u dobar, jer je svaki Duh od glave do pete onakav kakva je njegova ljubav, odnosno kakav je njegov život; i da bi promeniti njegov život u nešto suprotno značilo uništiti ga potpuno. Anđeli izjavljuju da bi bilo lakše pretvoriti sovu u golubicu, ili čuka u rajsku pticu negoli pretvoriti jednog paklenog Duha u anđeoskog. Da je čovek posle smrti onakav kakav je bio njegov život na svetu, može se videti u posebnom odeljku (br. 470-484). Iz svega ovoga lako je utvrditi da se niko ne može primiti u Nebo neposrednom milošću.

Nije tako teško voditi život koji vodi u Nebo,
kao što se veruje

528. Neki veruju da je teško voditi život koji vodi u Nebo, naime duhovni život, jer su čuli da se čovek mora odreći sveta, odbaciti želje tela, i da mora živeti duhovno; oni ovo shvataju tako, da misle da se moraju osloboditi svetskih stvari koje se uglavnom sastoje od bogatstva i počasti; da neprestano moraju pobožno misliti o Bogu, spasenju i večnom životu; i da moraju provoditi život u čitanju Reči i drugih pobožnih knjiga i, naravno, u molitvama. Oni misle da ovo znači odricanje od sveta, i život u Duhu a ne u telu. Da stvari stoje sasvim drugačije, beše mi dano da saznam iskustvom, a i kroz razgovore s Anđelima. Video sam da oni koji se na ovaj način odriču sveta i na ovaj način žive u Duhu, ne mogu da u svoj život prime nebesku radost, jer je njihov život tužan, a svako posle smrti produžava onaj život koji je imao na svetu. Naprotiv, da bi primio nebeski život, čovek treba da živi u svetu i mora da radi i da ima dužnosti, da bi kroz moralni i građanski život primio duhovni. Duhovni život se ne može primiti ni na koji drugi način, niti se Duh pripremiti za Nebo; jer živeti unutarnjim životom, a ne u isto vreme i spoljašnjim, to je kao kad bi neko stanovao u kući koja nema temelja, i koja postupno tone te puca i raspada se.

529. Ako razumskim sredstvima ispitamo čovekov život, naći ćemo da je on trostruk, da je duhovan, moralan i građanski, pri čemu su ova tri života takva da se lako mogu razlikovati. Jer ima ljudi koji žive građanskim životom, ali ne i moralnim i duhovnim; tako isto, ima ljudi koji žive moralnim, ali ne i duhovnim životom; i na kraju, ima ih koji žive i građanskim i moralnim i duhovnim životom u isto vreme. Ovi žive nebeskim životom. Iz ovoga treba zaključiti da duhovni život nije odvojen od prirodnog, odnosno od života u svetu, nego da je povezan s njim kao što je duša povezana s telom; a kad bi bili odvojeni, to bi bilo kao kuća koja nema temelja. Jer moralni i građanski život su u stvari duhovni život na delu, pošto želja da se čini dobro pripada duhovnom životu, dok samo činjenje dobra pripada moralnom i građanskom životu; a ako su ove dve stvari odvojene, tada se duhovni život sastoji samo u mišljenju i govoru, dok se volja, ostavljena bez potpore, povlači; a volja je srž čovekove duhovnosti.

530. Da nije tako teško voditi život Neba, može se videti i iz sledećeg. Svak može da živi građanskim i moralnim životom; jer svak je uveden u taj život od detinjstva, i o njemu uči živeći u svetu. Pored toga, svak - bilo da je dobar ili loš - živi tako; jer ko ne želi da ga ljudi smatraju poštenim i pravednim? Skoro svak postupa izvama pošteno i pravedno. Duhovni čovek treba da živi tako, s tom razlikom što on veruje u Božansko - i postupa časno i pravedno, ne samo zato što je to građanski i moralno ispravno, nego i zato što se to slaže s Božanskim zakonima. Pošto duhovni čovek, u svemu što radi, misli o Božanskim stvarima, on je povezan s Anđelima u Nebu; i što duže tako živi, to je dublje s njima vezan; a kroz to se otvara njegov unutarnji čovek, koji je u stvari njegov duhovni čovek. Kada čovek dođe u ovo stanje, tada ga prihvata i vodi Gospod, iako sam čovek nije ovoga svestan; tada, sve što čovek radi časno i pošteno, on to radi iz same časti i poštenja, pri čemu je njegova pobuda duhovna; naime, kad čovek u nečemu ima duhovnu pobudu, to znači da on postupa po samom poštenju i časti, odnosno iz srca. Izvana, njegova pravednost i njegova časnost izgledaju isto onako kao i časnost i pravednost prirodnog čoveka, ili čak čoveka koji je paklenski; međutim, po unutarnjem obliku, oni su različiti. Jer rdavi ljudi postupaju pravedno i časno samo radi sebe i radi sveta; stoga, kad se ne bi bojali zakona i kazni, ili gubitka ugleda, časti, dobitka ili života, oni bi u svakom pogledu postupali neiskreno i nečasno, pošto se oni ne plaše ni Boga ni Božanskog zakona, a to znači

da njih ne obuzdava nikakva unutarnja spona; stoga, oni su u stanju da iskoriste svaku priliku da prevare, opljačkaju i otmu, i to sa uživanjem. Da su oni iznutra takvi, može se videti po onima u drugom životu, gde se svakome oduzima njegovo Spoljašnje, a otvara Unutarnje u kome živi u večnosti (vidi br. 499-511). Kao takav, on postupa bez spoljašnjih prepreka, koje su - kao što je maločas rečeno - strah od zakona, gubitak ugleda, časti i zarade, pa i života; takvi Duhovi postupaju bezumno, i smeju se na čast i pravednost. S druge strane, oni koji su postupali časno i pravedno iz obzira prema Božanskim zakonima, kada im se ukloni njihovo Spoljašnje i kada ostanu samo sa svojim Unutarnjim, postupaju mudro, jer su povezani s Anđelima Neba, preko kojih primaju mudrost. Iz ovoga se može ustanoviti da kada je unutarnji čovek, a to znači njegova volja i razum, povezan s Božanskim, tada građanski i moralni život duhovnog čoveka može da bude isti onakav kakav je građanski i moralni život prirodnog čoveka (vidi br. 358-360).

531. Štaviše, zakoni duhovnog života, zakoni građanskog života, kao i zakoni moralnog života postavljeni su u Deset Zapovesti Božijih; u prve tri zapovesti - zakoni duhovnog života, u sledeće četiri - zakoni građanskog života, a u poslednje tri - zakoni moralnog života. U spoljašnjem obliku, čovek koji je samo prirodan živi prema istim zapovestima kao i duhovni čovek, jer on se na isti način moli Bogu, ide u Crkvu, sluša besede, vlada se pobožno, ne ubija, ne čini preljubu, ne krade, ne svedoči lažno, ne vara i ne otima imanje nikome. Ali on sve ovo radi radi sebe i sveta, i radi ugleda; međutim, u unutarnjem obliku ovakav čovek je upravo suprotan onome kakav izgleda u spoljašnjem, pošto u srcu osporava Boga; kad se moli, on je licemer, a kad je sam sa svojim mislima, on se ruga svetim stvarima Crkve, verujući da su one dobre samo kao uzde za prostu gomilu. Stoga je on potpuno odvojen od Neba, i pošto nije duhovan čovek, on nije ni moralan ni građanski čovek. Jer, iako se uzdržava od ubijanja, on mrzi svakoga ko mu se protivi, i zbog te mržnje on gori osvetom, te bi ubijao kad ne bi bilo građanskih zakona i spoljašnjih zapreka koje mu ulivaju strah; i pošto želi da to radi, on neprestano vrši ubistva. Iako ne vrši preljubu, on ipak - zato što veruje da je ona nešto što ne bi trebalo zabranjivati - neprestano čini preljubu, i stvarno on je čini kad god može i kad god mu se ukaže prilika. Iako ne krade, on ipak priželjkuje dobra drugih ljudi i smatra prevare i podvale kao nešto oprostivo, te u nameri neprestano krade. Isto je i sa zapovešću koja se odnosi na moralni život, koja zabranjuje krivo svedočenje i žudnju za tuđim dobrima. Ovakav je svaki čovek koji osporava Božansko, i koji nema savest zasnovanu na religiji. Da je takav, jasno je po onima koji su sličnoga obeležja u sledećem životu, kada spoljašnje prepreke otpadaju i kada čovek ostaje samo sa svojim Unutarnjim. Pošto su tada odvojeni od Neba, oni tada deluju u jedinstvu s Paklom, pa su stoga i u društvu onih koji su u Paklu. Nije tako sa onima koji su u srcu priznavali Božansko, i koji su u svim postupcima u svom životu poštovali Božanske zakone, i koji su živeli sasvim u skladu kako s prve tri zapovesti, tako i sa ostalima. Kada se ovakvima Spoljašnje ukloni i kada ostanu samo sa svojim Unutarnjim, oni su mudriji nego što su bili na svetu. Kada uđu u to unutarnje stanje, to je kao da su došli iz tame na svetlost, iz neznanja u mudrost, i iz tužnog u srećni život, jer su u Božanskom, a to znači u Nebu. Ovo je sve rečeno da bi se znalo kakav je jedan a kakav drugi čovek, iako su oba živeli istim spoljašnjim životom.

532. Svak zna da se misli kreću u skladu s namerama, to jest u onom pravcu u kome idu i namere čovekove; jer misli su čovekov unutarnji pogled, i slične su spoljašnjem vidu u tome, što se pogled okreće na onu stranu na koju čovek želi i namerava da se okrene, pa se tamo okreće i na toj strani i ostaje. Stoga, ako se unutarnji pogled okreće prema svetu i tamo počiva, misli postaju svetske; ako se okreću ka sebi i samoljublju, one postaju telesne; a ako se okreću prema Nebu, one postaju nebeske. To znači, ako se okreću prema Nebu, one se uzdižu; a ako se okreću prema sebi, one se spuštaju iz Neba i tonu u ono što je telesno; a ako se okrenu ka svetu, i tada se spuštaju s Neba da bi se rasule po predmetima koji stoje pred očima. Čovekova ljubav određuje njegovu nameru kao i pogled unutarnjeg čoveka, odnosno misao koja se kreće prema svom cilju; tako, ljubav prema sebi prikliva ga za sebe i sebične ciljeve, a ljubav za nebeske stvari vezuje ga za nebeske ciljeve. To znači da kada je poznata ljubav, može se znati i unutarnje stanje Duha; Unutarnje onoga čoveka koji voli Nebo podiže se prema Nebu i tamo se otvara; dok se Unutarnje onoga koji voli svet ili koji voli sebe zatvara prema gore a otvara prema spolja. Iz ovoga treba zaključiti da kada su više oblasti uma zatvorene prema gore, čovek nije više u stanju da vidi ono što pripada Nebu i Crkvi, jer je to za njega u gustoj tmuni; a ono što je u gustoj tmuni, to čovek ili poriče ili ne razume. Eto zašto oni koji vole sebe i svet iznad svega, u srcu poriču božanske istine; pa i ako po sećanju o tome i nešto kažu, oni to ne shvataju. Štaviše, oni gledaju na Božanske istine isto onako kao što gledaju na svetske i telesne stvari. I pošto su takvi, oni su u stanju da uprave svoj um samo ka onim stvarima koje ulaze kroz telesna čula, i samo u njima nalaze uživanje. Među ovim stvarima ima i takvih koje su prljave, bludne, svetogrдне i zločinačke; i ove stvari ne mogu se odstraniti, jer u umove ovakvih ljudi ne može da prodre uticaj iz Neba, pošto su njihovi umovi - kao što je rečeno - zatvoreni nagore. Čovekova namera, koja određuje njegov unutarnji pogled ili misao, jeste njegova volja; jer on o čovek hoće, to on i namerava, a što namerava, o tome i misli. Dakle, ako su njegove namere upravljene ka Nebu, i njegove su misli upravljene ka Nebu; i iz Neba on posmatra svetske stvari ispod kao što neko gleda na dole sa kućnoga krova; tako čovek čiji su unutarnji delovi uma otvoreni može da u sebi vidi ono što je zlo i što je obmana, jer su ove stvari ispod duhovnog uma. S druge strane, čovek kod koga Unutarnje nije otvoreno, ne može videti zlo i obmanu u sebi, jer on nije iznad njih nego u njima. Iz ovoga se može zaključiti odakle čoveku mudrost a odakle bezumlje, kao i to šta će čovek biti posle smrti, kada je ostavljen da hoće i da misli, kao i da postupa i govori, u skladu sa svojim Unutarnjim. Ovo je sve rečeno da bi se znalo kakav je čovek iznutra, ma koliko spolja ličio na druge.

533. Da nije tako teško, kao što se veruje, voditi život Neba, sada je jasno iz toga, što je čoveku nužno da za nedopušteno smatra sve ono za šta zna da je nečasno i nepošteno, a privlači ga, zato što je protivno Božanskim odredbama. Ako se čovek navikne da ovako misli, on se postupno vezuje za Nebo; a što se više vezuje za Nebo, to se otvaraju sve više oblasti njegovoga uma; a što se ove više otvaraju, to on lakše uočava šta je nepošteno i nečasno,

i lakše shvata da se ova zla mogu rasterati, jer se ni jedno zlo ne može oterati dok se ne uoči. U ovo stanje čovek može ući zbog toga što je slobodan, jer nije li svak u stanju da ovako slobodno misli? A kada čovek samo počne, tada Gospod u njemu vrši dobra dela, i čini da on vidi da je zlo, a zatim da prestane da voli zlo, te da se na kraju potpuno odbije od zla. To je ono na šta se misli u rečima Gospodnjim: "Jer je jaram moj blag, i breme je moje lako" (Mat. 11.30). Međutim, treba da se zna da je sve teže ovako misliti i ovako se zlu odupirati što duže čovek od svoje volje čini zlo, jer se on tako navikava na zlo pa ga više i ne primećuje, da bi ga na kraju i zavoleo. A zatim, zbog toga što voli to zlo i uživa u njemu, on za njega nalazi opravdanje, i potvrđuje ga svim vrstama obmana, te na kraju izjavljuje da je ono dozvoljeno i dobro. To je ono što se dešava onima koji se u mladosti odaju zlom životu bez granica, i koji u isto vreme srcem odbace Božanske stvari.

534. Jednom mi behu predočeni putevi koji vode u Nebo i oni koji vode u Pakao. To je bio prostrani put koji se pružao prema severu ili na levo, i mnogi su Duhovi njime išli; a iz daljine se video jedan vrlo široki kamen, tamo gde se završavao prostrani put. Od toga kamena računava se dva puta, jedan vodeći na levo, a drugi suprotno, na desno. Put koji je vodio na levo bio je uzak ili sužen, prostirući se od zapada ka jugu, i na taj način prema nebeskoj Svetlosti; put koji je išao na desno bio je širok i prostran, vodeći strmo nadole prema Paklu. Svi kao da su išli istim putem sve dok ne stignu do širokoga kamena na mestu gde se sastaju dva puta. Kada su stizali do te tačke, razdvajahu se; dobri (Duhovi) okretahu se na levo, ulazeći na suženi put koji je vodio u Nebo; dok su zli, ne videći kamen tamo gde se put računao, padali preko njega i pozleđivali se; a kad bi ustali, trčali su širokim putem koji je vodio prema Paklu. Kasnije mi bi objašnjeno šta sve ovo znači: naime, da onaj prvi put koji je bio širok i kojim su i dobri i rđavi išli zajedno i razgovarali kao prijatelji jer nije bilo vidljive razlike među njima, predstavljao je one koji su u spoljašnjosti podjednako poštenu i pravedni, i među kojima naizgled nema razlike. Kamen kod kojega se sučeljavahu dva puta, odnosno na uglu preko kojega su rđavi padali i od kojega su trčali putem koji vodi u Pakao, predstavljao je Božansku Istinu, koju odbacuju oni koji gledaju prema Paklu; a u najvišem smislu, ovim kamenom beše predstavljeno Gospodnje Božansko Ljudsko (Bogočoveštvo). A oni koji su priznavali u isto vreme i Božansku Istinu i Božansko Gospodnje, vode se u Nebo. Iz svega ovoga ponovo je jasno da u spoljašnjosti zli vode isti život kao i dobri, odnosno istim putem spremno idu i jedni i drugi; a da ipak samo oni koji u srcu priznaju Božansko, a osobito oni koji u Crkvi priznaju Božansko Gospodnje, dolaze u Nebo; a ostali idu u Pakao. Čovekove misli koje proističu iz njegove namere ili volje predstavljaju se u drugom životu kao putevi; i ti putevi su predstavljeni u potpunom skladu s mislima koje potiču iz namere; i štaviše, svak hoda u skladu s mislima koje potiču iz namere. Iz ovoga razloga narav Duhova i njihove misli poznaju se po njihovim putevima. Iz ovoga je jasno na šta se misli u rečima Gospodnjim: "Uđite na uska vrata; jer su široka vrata i širok put što vode u propast, i mnogo ih ima koji njim idu; kao što su uska vrata i tijesan put što vode u život, i malo ih je onih koji ga nalaze" (Mat. 7. 13, 14). Put koji vodi u život je uzak ne zato što je težak nego zato što ga malo njih nalaze, kao što se ovde kaže. Kamenom koji se nalazi na uglu gde se široki i zajednički put završava, i od koga se računaju dva puta, jedan prema Nebu, drugi prema Paklu, oslikano je ono što se razume pod rečima Gospodnjim: "Šta znači dakle ono u pismu: Kamen koji odbaciše zidari onaj i posta glava od ugla? Svaki koji padne na taj kamen, razbije se" (Luka 20. 17, 18). "Kamen" označava Božansku Istinu, a "stena Izrailjeva" Gospoda u odnosu na Njegovo Božansko Ljudsko; "zidari" one koji pripadaju Crkvi; "glava od ugla" je na mestu gde se sastaju dva puta; "pasti" i "razbiti se" označava propast.

535. Bilo mi je dozvoljeno da u drugom životu razgovaram s nekima koji su se bili povukli od svetskih poslova kako bi živeli pobožno i sveto, kao i s nekima koji su sebe mučili na razne načine, verujući da se na taj način odriču sveta i savlađuju pohotu tela. Međutim, pošto je većina ovih vodila tužan život, povukavši se iz života delatnog milosrđa, koji se život može voditi samo u svetu, oni ne mogu da izdrže društvo Anđela, jer je život Anđela život radosti koji proizlazi iz stanja blaženosti i sastoji se u vršenju dobrih delâ, koja se zovu dela milosrđa. Osim toga, oni koji su proveli život u povlačenju od svetskih poslova plamte idejom vlastite zasluge, i neprestano žele Nebo na taj račun, misleći o nebeskoj radosti kao o nagradi, ne znajući šta je to u stvari nebeska radost. Kad se takvi prime u Društvo Anđela i u njihovu radost, koja odbacuje zaslugu i sastoji se u delotvornom radu i korisnim službama, kao i u blaženstvu koje potiče iz dobrih dela koja su izvršena, oni su zapanjeni kao neko ko ugleda nešto sasvim strano svome verovanju; i pošto ne mogu da prime tu radost, oni odlaze i udružuju se s Duhovima svoga kova koji su na svetu živeli sličnim životom. Međutim, oni koji su u spoljašnjosti vodili svet život, neprestano posećujući crkve, molili se i pri tom mučili svoje duše, a u isto vreme mislili da će zbog toga biti više poštovani i nagrađeni, te da će posle smrti postati sveci - ovakvi u drugom životu nisu u Nebu jer su sve radili radi samih sebe. A pošto su uprljali Božanske istine samoljubljem u koje su tonuli, neki od njih su toliko bezumni da sebe drže za bogove; zbog toga su oni u Paklu među sebi sličnima. A Paklu su lukavi i podmukli, te se u Paklu nalaze među podmuklima. Ovi su svojim lukavštinama i podmuklostima uspevali da se spolja ponašaju tako sveto da su umeli da uvere proste u svoju Božansku svetost. Ovakvog su obeležja mnogi sveci Rimske Katoličke Crkve. Beše mi dozvoljeno da razgovaram s nekima od njih, i tada je njihov život bio jasno opisan, onakav kakav je bio na svetu i posle. Ovo je sve rečeno stoga, da bi se znalo da život koji vodi u Nebo nije život povlačenja od sveta, nego život u svetu; i da život pobožnosti, odvojen od života delotvorne ljubavi (charitas), a taj život je moguć samo u svetu, ne vodi u Nebo; dok život delotvorne ljubavi vodi u Nebo; i da se život delotvorne ljubavi sastoji u tome da čovek postupa časno i pravedno u svakoj službi, u svakom poslu, i u svakom radu, rukovođen unutarnjim, to jest nebeskim pobudama; a ove pobude se sastoje u tome da čovek postupa časno i pošteno, jer je takvo postupanje u skladu s Božanskim zakonima. Ovakav život nije težak; dok je život pobožnosti, odvojen od života delotvorne ljubavi, težak; a onoliko koliko se veruje da ovakav život vodi u Nebo, toliko on odvaja od Neba.

PAKAO

Gospod vlada Paklovima

536. Ranije, kad je bilo reči o Nebu, bilo je pokazano da Bog Neba jeste Gospod (naročito u br. 26), tako da je cela uprava u Nebesima uprava Gospodnja. A pošto je odnos Neba prema Paklu i Pakla prema Nebu odnos dve suprotnosti koje uzajamno deluju oprečno jedna na drugu, i pošto iz delovanja (akcije) i protivdelovanja (reakcije) svakoga od njih proizlazi ravnoteža, kroz koju sve traje, nužno je da radi održanja ravnoteže Onaj koji vlada jednim vlada i drugim; jer kad isti Gospod ne bi zaustavljao pobune iz Pakla i obuzdavao njihovu bezumnost, ravnoteža bi nestala, a sa njom sve.

537. Ovde će prvo biti reči o toj ravnoteži. Poznato je da kada dve stvari deluju jedna protivu druge, i kada jedna protivdeluje i pruža otpor isto onoliko koliko druga deluje i prinudava, ni jedna neće imati snagu, jer je snaga podjednaka na obe strane, pa se obe slobodno mogu pokretati trećom. Jer kada, kao ishod podjednagog protivljenja, ni jedna strana nema snage, tada treća sila sve pokreće, i to čini lako, kao da nema nikakvog opiranja. Takva je ravnoteža između Neba i Pakla. Međutim, to nije ravnoteža kao kada se bore dva borca podjednake snage; već je to duhovna ravnoteža, a to znači ravnoteža obmane protiv istine i zla protiv dobra. Iz Pakla neprestano izbija obmana potičuća od zla, a iz Neba istina potičuća od dobra. Duhovna ravnoteža omogućava da čovek može slobodno da misli, jer što god čovek misli i hoće, odnosi se ili na zlo i obmanu koja iz njega potiče, ili na dobro i istinu koja iz njega potiče. Dakle, kad je čovek u toj ravnoteži, on je slobodan da ili prihvati i primi zlo i obmanu iz Pakla, ili da prihvati i primi dobro i njegovu istinu iz Neba. To što je čovek u ravnoteži jeste posledica toga što Gospod vlada i Nebom i Paklom. Međutim, u posebnom odeljku biće govora o tome zašto je čovek u ovakvoj ravnoteži, i zašto se dozvoljava da može biti u zlu i u obmani, te se dobro i istina moraju usađivati Božanskom snagom.

538. Često mi beše dano da osetim sferu obmane koja potiče od zla a koja izbija iz Pakla. Bila je kao neprestani napor da se razori sve što je dobro i istinito, zajedno s ljutinom i nekom vrstom besa što se u tome ne uspeva; a posebno sam osetio napor da se uništi i razori Gospodnje Božansko, a to zbog toga što je svako dobro i svaka istina od Njega. Iz Neba sam osećao sferu istine koja potiče od dobra, koja kao da je umanjivala bes i napor koji se podizao iz Pakla. Iz ovoga je proizlazila ravnoteža. Osećao sam da ova sfera proizlazi od Samog Gospoda, iako je izgledalo da dolazi od Anđela u Nebu. Dolazila je od Samoga Gospoda a ne od Anđela, jer svaki Anđeo u Nebu priznaje da nikakvo dobro i istina ne potiču od njega nego samo od Gospoda.

539. Sva moć u Duhovnom svetu pripada istini od dobra, dok obmana od zla nema nikakve moći. Sva moć pripada istini od dobra zato što je Samo Božansko u Nebu Božansko Dobro i Božanska Istina, a sva moć pripada Božanskom. Obmana od zla nema nikakvu moć zato što sve pripada istini od dobra, a u obmani od zla nema istine od dobra. Stoga je sva moć u Nebu, dok u Paklu nema moći; jer svak je u Nebu u istinama od dobra, a svak u Paklu u obmanama od zla. Jer niko nije pušten u Nebo osim ako je u istinama od dobra, niti je iko bačen u Pakao osim ako je u obmanama od zla. (Da je ovako, može se videti u odeljcima koji govore o prvom, drugom i trećem stanju čoveka posle smrti, br. 491-520; a da sva moć pripada istini od dobra može se videti u odeljku o moći Anđela Neba, br. 228-233).

540. Takva je, dakle, ravnoteža između Neba i Pakla. Svi oni koji su u Svetu Duhova u sličnoj su ravnoteži, jer je Svet Duhova sredina puta između Neba i Pakla. Stoga su i svi ljudi na svetu u sličnoj ravnoteži, jer Gospod vlada ljudima na svetu pomoću Duhova u Svetu Duhova, kao što će biti pokazano u pogodnom odeljku. Takva ravnoteža ne bi bila moguća kad Gospod ne bi vladao i Nebom i Paklom i dovodio u red obe strane. Inače, obmane od zla bi prevagnule, i naškodile bi prostim dobrim (Duhovima) koji su u Spoljašnjem Nebu, jer se na njih može lakše uticati nego na Anđele Neba; a kroz to bi nestala ravnoteža, i zajedno s njom čovekova sloboda.

541. Pakao se, kao i Nebo, deli na Društva, i to na onoliko Društava koliko ih ima u Nebu; jer svako Društvo u Nebu ima svoje suprotstavljeno Društvo u Paklu, i to sve radi ravnoteže. Društva u Paklu dele se u skladu sa zlima i obmanama koje od njih proističu, zato što se Društva u Nebu dele prema dobrima i istinama koji iz njih proističu. Da za svako dobro ima oprečno zlo, i za svaku istinu oprečna obmana, to se može videti po tome što ništa ne može postojati bez odnosa sa oprečnim, i što se kakvoća jedne stvari može znati prema kakvoći oprečne; odatle dolazi da se stvari mogu opažati i čulima doživljavati. Zbog toga se Gospod uvek stara da svako Društvo Neba ima svoje oprečno (Društvo) u Paklu, i da se tako održi ravnoteža između ovo dvoje.

542. Pošto se Pakao deli na onoliko Društava koliko ih ima u Nebu, to ima onoliko Paklova koliko ima i Nebesa; jer svako Društvo u Nebu je Nebo u manjem obliku (vidi napred, br. 51-58), pa je i svako Društvo u Paklu Pakao u manjem obliku. Kako u celini ima tri Neba, tako ima i tri Pakla, najniži koji je oprečan Najunutarnijem ili Trećem Nebu, srednji koji je oprečan Srednjem ili Drugom Nebu, i najviši koji je oprečan Spoljašnjem ili Prvom Nebu.

543. Ukratko će biti rečeno kako Gospod vlada Paklovima. Uopšte uzev, Paklovima se vlada pomoću uticaja koji dolazi iz Neba od Božanskog Dobra i Božanske Istine; kroz njega se nadzire opšti napor koji izbija iz Paklova; isto tako i pomoću posebnog uticaja koji potiče iz svakoga Neba i svakoga Društva u Nebu. Nad Paklovima se posebno vlada pomoću Anđela, kojima je dano da imaju uvid u Paklove i da tamo nadziru bezumlja i nered; a ponekad im se

šalju Anđeli koji umeravaju ova bezumlja i nereda svojim prisustvom. Međutim, može se reći da se nad Paklovima vlada strahom. Nad nekima se vlada strahom usađenim na svetu, koji se još uvek održava u njima; ali kako ovaj strah nije dovoljan, i kako on postupno nestaje, nad njima se vlada strahom od kazni, zbog čega se oni uzdržavaju da ne čine zlo. Kazne su u Paklu raznolike, lakše ili strože, u skladu sa zloma. Uglavnom, oni koji su više zli, a to su oni koji se ističu lukavošću i podvalama, i u stanju su da ostale drže u pokornosti i potčinjenosti pomoću kazni i straha, tima se daje da vladaju; ali ovi upravljači se ne usuđuju da pređu određene im granice. Treba da se zna da je jedino sredstvo da se obuzda nasilje i bes onih u Paklovima strah od kazne. Nema drugog načina.

544. Do sada se na svetu verovalo da postoji jedan Đavo, koji predsedava nad Paklovima; da je on bio stvoren kao Anđeo Svetlosti, ali da je zbog pobune bačen dole, u Pakao, sa svojom vojskom. Ovo verovanje ima prevagu zato što se Đavo i Satana, a tako isto i Lucifer, pominju u Reči, i što su ljudi Reč na tim mestima razumeli doslovno. Međutim, pod "Đavolom" i "Satanom" misli se na Pakao, i to pod "Đavolom" na Pakao iza, gde žive najgori koji se zovu Zlim Genijima; a pod "Satanom" na Pakao koji je napred, gde žive oni koji su manje rdavi i koji se zovu Zlim Duhovima; pod "Luciferom" se misli na one koji pripadaju Vavelu, ili Vavilonu, čija moć doseže do u Nebo. Da ne postoji jedan Đavo kome su svi ostali potčinjeni, jasno je iz toga što kako oni u Paklovima, tako i oni u Nebesima, potiču od ljudskoga roda (vidi br. 311-317); i što se oni koji su tamo stigli od početka stvaranja pa do danas broje na desetine desetina hiljada, i svaki od njih je Đavo čija je priroda onakva kakvo je bilo njegovo protivljenje Božanskom dok je živio na svetu (vidi br. 311, 312).

Gospod nikoga ne baca u Pakao
nego to čini sam Duh

545. Kod mnogih je prevladalo mišljenje da Bog okreće svoje lice od čoveka, odbacuje ga, i da ga tera u Pakao, te da je na njega ljut zbog njegovog zla; kod nekih ovo mišljenje ide dalje, da Bog kažnjava čoveka i da mu čini zlo. Ovo mišljenje oni potvrđuju onim što nalaze u doslovnom smislu Reči, gde stoji nešto slično, ne znajući za duhovni smisao Reči koji je drugačiji, i koji objašnjava doslovni smisao; da naime pravi nauk Crkve, koji dolazi iz unutaršnjeg smisla, uči drugačije, da naime Bog nikada ne odvraća Svoje lice od čoveka, i da ga nikada ne odbacuje, da On nikoga ne baca u Pakao i da se ne ljuti ni na koga. Svak čiji je um prosvetljen opaža kad čita Reč da je ovo istinito, pošto mu ovo opažanje dolazi od same Reči, jer Bog je Sâmo Dobro, Sâma Ljubav, i Sâma Milost; tako isto svaki čovek opaža da Sâmo Dobro ne može nikome činiti zlo, i da Sâma Ljubav i Sâma Milost ne mogu nikoga odbaciti, jer je ovo suprotno samoj suštini milosti i ljubavi, prema tome suprotno Sâmom Božanskom. Dakle, oni koji misle iz prosvetljenog razuma, kad čitaju Reč, jasno opažaju, da se Bog nikada ne odvraća od čoveka; i pošto se nikada ne odvraća, On postupa s njim po Dobroti, Ljubavi i milosti, a to znači da mu hoće dobro, da ga voli, i da je milostiv prema njemu. A iz ovoga oni vide da doslovni smisao Reči, u kome se ovo kaže, skriva u sebi duhovni smisao, i da se ovi izrazi, koji se koriste kao doslovni smisao da bi se Reč prilagodila čovekovom shvatanju i njegovom prvom i početnom pojmu, moraju objasniti u skladu s duhovnim smislom.¹⁰¹

546. Oni koji su prosvetljeni dalje vide da su dobro i zlo dve oprečnosti, da su oprečni kao Nebo i Pakao, i da je sve dobro od Neba, a sve zlo od Pakla; i da pošto Božansko Gospodnje sačinjava Nebo (br. 7-12), od Gospoda samo dobro utiče u čoveka, a od Pakla samo zlo; tako Gospod neprekidno odvlači čoveka od zla i vodi ga ka dobru, dok Pakao neprekidno čoveka usmerava ka zlu. Kada čovek ne bi bio između ove dve oprečnosti, ne bi mogao imati misao ili volju, još manje slobodu ili neki izbor. Jer sve ovo čovek ima kroz ravnotežu između dobra i zla; stoga, kad bi se Gospod okrenuo od čoveka, i kad bi čovek ostao sam, on ne bi više bio čovek. Iz ovoga je jasno da Gospod utiče u čoveka samo dobrim, kako u dobrog, tako i u zlog čoveka; ali s tom razlikom što Gospod neprekidno odvlači rdavoga od zla, a dobrog neprestano vodi k dobru. Ova razlika leži u samome čoveku, jer je on prijemnik.

547. Iz ovoga se može utvrditi da čovek čini zlo od Pakla, i da čini dobro od Gospoda. Međutim, zato što veruje da što god radi radi od sebe, on prijanja uz zlo kao uz nešto svoje. Na taj način čovek je uzrok svoga zla, nikako Gospod. Zlo u čoveku je Pakao u njemu, jer isto je kad se kaže zlo ili kad se kaže Pakao. I pošto je čovek uzročnik svoga zla, to njega u Pakao vodi njegovo vlastito zlo, a nikako Gospod. Jer Gospod je ne samo daleko od toga da vodi čoveka u Pakao, nego je On taj koji čoveka oslobađa od Pakla, a On to čini onoliko koliko čovek sam ne želi i ne voli da bude u svome zlu. Ono što čovek hoće i voli, to isto on hoće i voli i posle smrti (br. 470-484). Onaj ko hoće i voli zlo na svetu, hoće i voli isto to zlo u drugom životu, s tom razlikom što više ne dozvoljava da bude odvrtačan od toga zla. Tako se čovek koji je u zlu vezuje za Pakao, i svojim Duhom je tamo stvarno, a posle smrti ništa toliko ne želi koliko da bude sa onima koji su zli kao on. Stoga, čovek sam sebe baca u Pakao posle smrti, a ne Gospod.

548. Biće rečeno i kako se ovo odigrava. Kada čovek uđe u drugi život, njega prvo primaju Anđeli, koji mu pomažu, i koji s njim razgovaraju o Gospodu, o Nebu, i o anđeoskom životu, poučavajući ga u isto vreme o istinama i o dobrima. Međutim, ako je čovek, sada Duh, znao o ovim stvarima na svetu pa ih u srcu odricao i prezirao, on posle nekoliko razgovora s Anđelima želi i traži da se udalji od ovih Anđela. Anđeli ga ostavljaju čim ovo primete. Tada,

¹⁰¹ Treba primetiti da se na mnogo mesta u Starom a naročito u Novom Zavetu, izričito i u pričama govori da je Bog Sama Ljubav i Milost, dobri Pastir, dobri Otac, itd; isto tako treba primetiti da svaki čovek, bilo sâm od sebe, bilo čitajući Reč Božiju, stvara svoju ideju o Bogu prema stanju svoga života, kao što i svoje ideje o svemu stvara prema tome ko je i kakav je. Osvetoljubiv čovek će lako u Bogu videti osvetnika, a milostiv čovek Milostivog Boga, itd.

posle nekoliko razgovora s ostalima, on se na kraju udružuje s onima koji su u zlu koje je slično njegovom (vidi napred br. 445-452). Kad se ovo dogodi, on odvrća svoje lice od Gospoda i okreće ga prema Paklu s kojim je bio povezan dok je živio na svetu, u kojem Paklu žive oni koji vole slično zlo. Iz ovoga je jasno da Gospod privlači k Sebi svakoga Duha preko Anđela i pomoću uticaja iz Neba; ali Duhovi koji su u zlu opiru se, i tako reći otkidaju se od Gospoda privučeni svojim zlom, to jest Paklom, kao nekim konopcem. Prema tome, pošto njih vuče njihovo zlo i ljubav prema tome zlu koju ljubav oni slede, to treba ustanoviti da se oni sami slobodno bacaju u Pakao. Ljudi na svetu, zbog već stečene ideje o Paklu, ne mogu da veruju da je ovo istina. A u stvari, onima koji nisu u Paklu, njima izgleda da se sve ovako odigrava, dok onima koji se sami bacaju u Pakao to izgleda drugačije, jer oni ulaze u Pakao svojevolejno. Oni koji ulaze u Pakao zbog svoje goruće ljubavi prema zlu, ti izgledaju kao da se bacaju u Pakao glavačke, glavom nadole a nogama nagore. Upravo zbog ovog izgleda ima se utisak da njih baca u Pakao Božanska sila. (Ali o ovome više u br. 574). Iz ovoga je sada jasno da Gospod ne baca nikoga u Pakao, nego da to čini sam Duh, kako dok živi na svetu, tako i posle smrti, kada dođe među Duhove.

549. Zbog toga što je Njegova suština Božansko Dobro, Ljubav i Milost, Gospod ne deluje na svakoga na isti način, jer tome stoje na putu zla i obmane, koje ne samo da slabe Njegov Božanski uticaj, nego ga i odbijaju. Zla i obmane koje iz tih zala proističu liče na crne oblake koji se postavljaju između Sunca i čovekovog oka, te oduzimaju sunčanu svetlost i mir koji ona donosi, iako napor da se razagnaju ti oblaci neprestano traje, jer taj napor deluje iza njih, uspevajući da i pored prepreka prodre do čovekovog oka zaobilaznim putevima. Tako je i u Duhovnom svetu. Tamo je Sunce Gospod i Božanska Ljubav (br. 116-140); Svetlost je tamo Božanska Istina (br. 126-140); crni oblaci su obmane od zala; oko je razum. Onoliko koliko je neko u tome svetu u obmanama od zla, toliko je okružen takvim oblakom, koji je crn i gust već prema stepenu njegovog zla. Iz ovoga se može videti da je Gospod neprekidno prisutan u svakome, ali da je priman različito.

550. Zli Duhovi bivaju strogo kažnjavani u Svetu Duhova, kako bi se kaznama zaplašili da ne čine zlo. I ovo izgleda kao da dolazi od Gospoda. Pa ipak, ništa od te kazne ne dolazi od Gospoda, nego od samoga zla. Jer zlo je spojeno sa svojom kaznom tako, da se ne mogu razdvojiti. Jer paklenska četa ništa više ne voli i ne želi nego da čini zlo, a naročito da kažnjava i muči; i oni muče i kažnjavaju svakoga ko nema Gospodnju zaštitu. Kada se, prema tome, zlo čini od zloga srca, jer se tada gubi zaštita Gospodnja, paklenski Duhovi se bacaju na takvoga Duha koji čini zlo, i kažnjavaju ga. Ovo se može delimično oslikati zlima i kaznama na svetu, gde je ovo dvoje povezano. Jer zakoni na svetu određuju kaznu za svako zlo; stoga, onaj ko se baca u zlo, taj se baca i u kaznu za to zlo. Jedina razlika je u tome što se na svetu zlo može sakriti; ali u drugom životu ne može da se sakrije. Iz ovoga se može utvrditi da Gospod nikome ne nanosi zlo; i da je tako i na svetu, gde kralj, sudija ili zakon nisu uzroci kazne kojom je kažnjen krivac, jer oni nisu uzrok zla u onome ko počinio zlo.¹⁰²

Svi koji su u Paklu, jesu u zlima i obmanama koje iz njih proističu, a koja zla i obmane potiču od ljubavi prema sebi i prema svetu

551. Svi u Paklovima su u zlima i njihovim obmanama, i nema nijednog koji je istodobno u zlima i u istinama. U većem broju slučajeva, zli ljudi na svetu donekle poznaju duhovne istine, koje su istine Crkve, pošto su o njima poučavani u detinjstvu, a kasnije kroz besede i kroz čitanje Reči; a posle su i govorili o njima. Neki od njih su čak i druge ljude naveli na verovanje da su iz srca Hrišćani, zato što oni znaju kako da pritvorno govore o ovim istinama, i kako da postupaju časno, kao da to rade iz vere u duhovne istine. Ali oni kod kojih je unutaranja misao bila neprijateljski okrenuta protivu ovih istina, i koji su se uzdržavali da ne čine zlo, koje se inače slagalo sa njihovom unutarnjom mišlju, samo iz straha od zakona, ili iz straha da ne izgube ugled, počasti i zarade, ti su i dalje zli u srcu, i u Duhu nisu u istinama, već su u istinama samo svojim telom. Stoga, kada im se Spoljašnje oduzme u drugom životu i kada se njihovo Unutaranje, koje je njihov Duh, otkrije, oni su sasvim u zlima i obmanama, a nimalo u istinama i dobrima; jasno je da kod njih dobra i istine postoje samo u njihovom sećanju kao nešto što se zna, i da oni te stvari iznose u razgovoru, praveći se da su dobri iz duhovne ljubavi ili vere. Kada se ovi stave u svoje Unutaranje i tako u svoja zla, tada oni više nisu u stanju da govore istinu, nego samo obmanu, jer govore pod uticajem zala; jer tada je nemoguće istine govoriti iz zala, pošto je tada Duh ništa drugo do svoje vlastito zlo, a iz toga zla proizlazi samo obmana. Svaki zao duh je sveden na to stanje pre no što se baci u Pakao (vidi br. 499-512). To se zove biti ispražnjen (opustošen) u pogledu istina i dobara. Ispražnjavanje (vastatio) je prosto rečeno biti stavljen u svoje Unutaranje, to jest u ono što je Vlastito određenog Duha, ili u sami Duh (o ovome vidi napred br. 425).

¹⁰² Ljudi ili zli Duhovi koji iz srca čine zlo, a to znači čija je volja zla i koji vole samo sebe i tvorna i čulna uživanja, ti ljudi NE PRIMAJU Božiju ljubav. Oni je odbijaju, a Bog ne može da bude u njima kad se oni ispunjavaju onim što je suprotno Božijoj ljubavi koja je Sâm Bog. Kaže se da gube zaštitu, a to u stvari znači da u njih ulazi samo zlo i obmana, i da ona privlači ostale zle Duhove slične prirode. Dobro i ljubav nisu nešto odvojeno od Boga, oni su suština Njegova, i onaj ko ne prima dobro, a to je onaj koji iz srca čini zlo, taj ne prima Boga, i nema zaštite protivu zlih Duhova jer je jedina zaštita PRISUSTVO I PRIMANJE BOGA. Čovek ili Duh koji prima Božansko dobro (a to je nekoristoljubivo i slobodno dobro, a ne ono iz računa), taj ne može da primi i zlo, jer je on tako reći već ispunjen dobrom. Dobro i zlo su oprečnosti. Međutim, i oni koji čine zlo u Duhovnom svetu imaju zaštitu utoliko što se zlim Duhovima ne dozvoljava da kažnjavaju i muče preko određenih granica, već onoliko koliko je potrebno da se počinitelj zaplaši i odvrti od vršenja zlih dela.

552. Kada čovek posle smrti postane ovakav, on nije više čovek. Duh, kao što je bio u prvom stanju (o kojem vidi br. 491-498), već je zaista Duh; jer tada je zaista Duh koji ima lice i telo saobrazne njegovoj duši (animus), a to znači da ima spoljašnji oblik koji je slika i prilika njegovog Unutarnjeg. Duh postaje ovakav tek kada prođe kroz prvo i drugo stanje o kome je ranije bilo reči; stoga, čim se izloži pogledu, njegova se narav zna, ne samo po njegovom licu, nego i po telu, a još više po govoru i pokretima; i pošto je on tada u sebi, on može da bude samo sa sebi sličnima. Jer u Duhovnom svetu postoji potpuno saopštavanje osećanja i misli koje potiču od tih osećanja, pa je Duh ka onima koji su kao on nošen sam od sebe, jer to čine njegova osećanja i uživanje koje ide sa njima. U stvari, on se okreće u tom pravcu; jer samo tako on udiše i izdiše svoj vlastiti život slobodno, što nije slučaj kad se okrene u drugom pravcu. Treba znati da se ovo saopštavanje osećanja i misli u Duhovnom svetu vrši u skladu sa okretanjem lica, i da svaki (Duh) ima pred svojim licem one koji su u sličnoj ljubavi, i to bilo kako da se okreće njegovo telo (vidi napred br. 123, 143, 144, 151). Iz ovoga se može ustanoviti da su stanovnici Paklova svi u zlima i obmanama koje potiču od tih zala; kao i to da se oni sami okreću prema svojim ljubavima.

553. Svi Duhovi u Paklovima, kada se gledaju u Svetlosti Neba, imaju izgled koji odgovara njihovom zlu; jer svaki od njih je slika svoga zla, zato što kod svakoga od njih Unutarnje i Spoljašnje deluju kao jedno, pri čemu je Unutarnje potpuno vidljivo u Spoljašnjem, to jest na licu, u telu, u govoru i u pokretima; tako se narav Duhova može upoznati već na prvi pogled. Uopšteno govoreći, zli Duhovi su oblici prezira prema drugima i pretnji protivu onih koji ih ne cene; oni su i oblici mržnje raznih vrsta, kao i raznih vrsta osveta. Nasilništvo i okrutnost njihovog Unutarnjeg pokazuje se u ovim oblicima. Međutim, kada ih drugi hvale, uzdižu i obožavaju, oni mogu da gospodare svojim licima koja tada izražavaju zadovoljstvo. Nemoguće je u malo reči opisati kako izgledaju svi ovi oblici, jer nikada dva oblika nisu potpuno jednaka, iako postoji opšta sličnost među onima koji su u istome zlu, a to znači u istom paklenom Društvu, od kojega kao od zajedničke osnove pojedinačna lica povlače izvesnu sličnost. Zajedničko među njima je to da su odvratna, beživotna kao lešine, kod jednih su lica crna, kod drugih vatrena kao da su baklje, kod nekih bubuljičava, kod nekih opet kao izrovana boginjama i čirevima; mnogi izgledaju kao da nemaju lice, a umesto lica imaju nešto dlakavo ili koščato; a kod nekih se vide samo zubi; tela su im pak čudovišna; njihov govor je kao govor ljutitog čoveka, ili punog mržnje, ili osvetoljubivosti; jer svaki govori iz svoje obmane, dok mu način govora dolazi od njegovog zla. Jednom rečju, svi su oni slika svoga Pakla. Nije mi bilo dozvoljeno da vidim kakav je opšti oblik samog Pakla; međutim, rečeno mi je da isto kao što je celo Nebo slično jednom čoveku (br. 59-67), tako i sav Pakao nalikuje jednom Đavolu (vidi br. 544). Ali sam često video oblike pojedinih Paklova ili paklenih Društava; jer na njihovim ulazima, koji se zovu Kapije Pakla, obično se pojavljuje jedno čudovište koje u opštim crtama ima oblik onih koji su u tome Paklu. Uzdržaću se od opisivanja divljih strasti onih koji tamo žive. Ali treba da se zna da se one predstavljene u isto vreme na užasne i odvratne načine. Isto tako treba da se zna da pakleni Duhovi ovako izgledaju samo viđeni u Svetlosti Neba, dok međusobno izgledaju kao ljudi.¹⁰³ Naime, Gospodnja milost čini da se oni između sebe ne vide onako odvratnima kao što se vide kada ih gledaju Anđeli. Ali ovaj izgled je varljiv, jer čim samo jedan tračak Svetlosti iz Neba dopre do njih, njihov ljudski oblik menja se u čudovišne oblike, koji odgovaraju njihovoj prirodi (kao što je ranije opisano). Jer u Svetlosti Neba sve se pokazuje onakvim kakvim je u sebi. S ovoga razloga oni beže od nebeske Svetlosti i bacaju se u svoju svetlost, koja je kao svetlost upaljenog ugljena, a u nekim slučajevima kao gorući sumpor; ali i ova svetlost se pretvara u gusti mrak čim imalo Svetlosti iz Neba dopre do nje. Zbog ovoga se kaže da su Paklovi u gustoj tmimi i u tmimi; i zbog toga "gusta tmina" i "tmina" označavaju obmane koje potiču od zala, onakvih kakva su ta zla u Paklu.

554. Posmatrajući ove čudovišne oblike Duhova u Paklovima (koji, kao što je već rečeno, jesu oblici prezira prema drugima i pretnji protivu onih koji im ne odaju počasti i koji ih ne poštuju, kao i oblici mržnje i osvete protivu onih koji im ne čine usluge), postalo je očito da oni, govoreći uopšteno, jesu oblici ljubavi prema sebi i ljubavi prema svetu; i da pojedina zla, čiji su oblici ovi zli Duhovi, potiču od ove dve ljubavi. Štaviše, iz Neba mi beše rečeno da ove dve ljubavi, naime ljubav prema sebi i ljubav prema svetu, vladaju u Paklovima i sačinjavaju Paklove; isto onako kao što ljubav prema Gospodu i ljubav prema bližnjemu vladaju u Nebesima i sačinjavaju Nebesa; isto tako da su dve ljubavi u Paklu potpuno suprotne dvema ljubavima u Nebu.

555. U početku sam se čudio kako ljubav prema sebi i ljubav prema svetu mogu biti toliko đavolske, i kako oni koji su u tim ljubavima mogu izgledati takva čudovišta; jer na svetu se malo razmišlja o ljubavi prema sebi, nego se razmišlja o onom nadmenom stanju uma koje se zove ponositost, koje se stanje naziva ljubavlju prema sebi jer je toliko upadljivo. Štaviše, ljubav prema sebi - kada se ne pokazuje kao ponos - smatra se za vatru života koja nagoni čoveka da teži za položajima i da bude koristan, te se veruje da bi čovekov Duh otupeo kad ne bi nalazio čast i slavu u onome što radi na svetu. Takvi kažu: "Ko je ikada napravio nešto vredno pomena, nešto korisno, ili neki naročiti podvig osim da bi bio hvaljen i slavjen, ili nagrađen i zapamćen? Zar to može biti iz bilo kojeg izvora osim iz plamena ljubavi prema slavi, počastima, pa prema tome radi sebe?" S ovoga razloga, na svetu se ne zna šta je ta

¹⁰³ Čitalac se pita kako se ovi pakleni Duhovi mogu naći u Svetlosti Neba, jer je to nemoguće pošto pakleni Duhovi beže od te Svetlosti. Odgovor je u tome da oni retko kada dođu u nebesku Svetlost jer oni sami to ne žele, uglavnom poučeni iskustvom. Međutim, često se Anđelima daje dozvola da uđu u Pakao da bi tamo smirivali okrutnost i bune. Isto se tako daje prilika dobrim Duhovima iz Sveta Duhova da obidu neki Pakao uz pratnju Anđela. Ponekad se i ljudima na Zemlji, u snu ili na javi, pokaže deo nekoga Pakla, kada to Gospod dozvoli. Prema tome, kad se kaže da oni izgledaju kao čudovišta u Svetlosti Neba, to uglavnom znači da oni tako izgledaju kada ih vide oni koji su drugačiji, to jest dobri Duhovi ili Anđeli, jer oni sve vide u Svetlosti Neba, pošto je njihov um i njihov razum spoljašnji oblik Svetlosti Neba koja je Božanska istina i Božanska Mudrost.

ljubav, da je ona, naime, ljubav koja vlada u Paklovima, i da ona čini Pakao u čoveku. Pošto je tako, prvo ću opisati ljubav prema sebi, da bih zatim pokazao da sva zla i obmane izvire iz te ljubavi.

556. Ljubav prema sebi, to je želiti dobro samo sebi, a drugima samo radi sebe; isto tako želiti dobro Crkvi otadžbini ili ljudskom društvu, ali samo radi sebe. Ona se sastoji i u tome da se ovima čini dobro, ali jedino radi svoga ugleda, počasti i slave; pa osim ako ove stvari ne vide u uslugama koje čini drugima, taj čovek kaže u svome srcu: "Šta se to mene tiče? Zašto ja treba da ovo radim? Šta ja imam od toga? I stoga tada ništa i ne uradi. Očito je, dakle, da onaj ko voli samo sebe, ne voli Crkvu, ni svoju zemlju, ni društvo, niti same usluge koje vrši, nego samo sebe. On uživa samo u ljubavi prema sebi; a pošto je uživanje koje potiče od neke ljubavi to što sačinjava čovekov život, to je njegov život sebičan život (vita sui), sebičan pak život jeste život čovekovog Vlastitog, koje je pak, viđeno u sebi, samo zlo. Onaj ko voli sebe, voli i one koji mu pripadaju, a osobito decu, unučad, i uopšte sve one koji njega vole, njih on i zove svojim. Voleti njih jeste voleti sebe, jer ih on gleda kao da su u njemu, i sebe u njima. Među onima koje on zove svojim jesu i oni koji ga hvale, časte, i koji mu se dodvoravaju.

557. Kakva je ljubav prema sebi može se videti kad se ona upoređi s nebeskom ljubavlju. Nebeska ljubav je u tome da se vole usluge radi samih usluga, ili dobra radi samih dobara, koja čovek čini Crkvi, otadžbini, ljudskom društvu i sugrađanima; jer ovo znači voleti Boga i voleti bližnjega, jer su sve usluge i sva dobra od Boga, i jesu bližnji koga treba voleti. Onaj ko ih voli radi sebe, voli ih kao sluge, jer mu one služe; prema tome, volja čoveka koji je u ljubavi prema sebi u tome je da on želi da Crkva, domovina, ljudsko društvo i sugrađani služe njega a ne on njih, jer on sebe stavlja iznad njih, a njih ispred sebe. Stoga, onoliko koliko je neko u ljubavi prema sebi, toliko je odvojen od Neba, jer se odvajava od nebeske ljubavi.

558.a) Štaviše, onoliko koliko je neko u nebeskoj ljubavi koja se sastoji u tome da se vole usluge i dobra i da čovek uživa u svom srcu kada ih čini radi Crkve, domovine, ljudskog društva i sugrađana, toliko ga vodi Gospod, jer to je ona ljubav u kojoj je Gospod, i koja je od Njega. A onoliko koliko je neko u ljubavi prema sebi, a to znači koliko vrši usluge radi sebe, toliko je vođen samim sobom, a koliko čovek vodi sam sebe, toliko ga ne vodi Gospod. Iz ovoga sledi da onoliko koliko neko voli sebe, toliko se udaljava od Božanskog, pa tako i od Neba. Biti vođen od sebe znači biti vođen svojim Vlastitim (proprium homini); a čovekovo Vlastito je samo zlo; jer čovekovo nasledno zlo je u tome, više voleti sebe nego Boga, a svet više nego Nebo. Kad god čovek gleda sebe u dobru koje čini, on se stavlja u svoje Vlastito, to jest u svoje nasledno zlo; jer on tada gleda od dobara ka sebi i od sebe ka dobrima, pa stoga on u dobru utiskuje svoju sliku, a ne sliku Božanskog. Da je ovako, bilo mi je iskustvom pokazano više puta. Ima zlih Duhova koji borave u predelima između severa i zapada, ispod Neba, koji su vešti u tome da uvode dobronamerne Duhove u njihovo Vlastito i tako u zla raznih vrsta. Ovo postižu na taj način što ove Duhove navode da misle o sebi, bilo da ih otvoreno hvale i odaju im počasti, bilo da tajno skreću njihova osećanja prema njima samima; i koliko u ovome uspevaju, toliko okreću lica ovih dobronamernih Duhova od Neba, u isto vreme pomračujući njihov razum i izazivajući zla iz njihovog Vlastitog.

558. Da je ljubav prema sebi suprotna ljubavi prema bližnjemu može se videti po poreklu i suštini njihovoj. Ljubav prema bližnjemu kod onoga ko voli sebe počinje u samom tom čoveku, jer on tvrdi da je svak samome sebi bliži; ona se prostire od njega kao središta prema svima onima koji s njim čine jedinstvo, da bi opadala sa stepenom opadanja njegove povezanosti s njima. Takav čovek ne smatra vrednim pažnje one ljude koji su van ovoga kruga; a one koji se protive njegovim zlima i zlima onih koje on voli, te on smatra neprijateljima, bez obzira kakva je njihova priroda, bez obzira koliko su mudri, ispravni, čestiti ili pravedni. S druge strane, imamo duhovnu ljubav koja počinje u Gospodu, da bi se širila od Njega kao središta prema onima koji su s Njim povezani ljubavlju i verom. Tako je jasno da je ljubav prema bližnjemu koja počinje u čoveku suprotna ljubavi prema bližnjemu koja počinje u Gospodu; prva potiče od zla jer potiče od čovekovog Vlastitog, dok druga potiče od dobra pošto potiče od Gospoda koji je Samo Dobro. Isto tako, jasno je da je ljubav prema bližnjemu, koja potiče od čoveka i njegovog Vlastitog, telesna, dok je ljubav prema bližnjemu, koja potiče od Gospoda, nebeska. Jednom rečju, kod čoveka koji je u ljubavi prema sebi, ta ljubav sačinjava glavu, dok nebeska ljubav sačinjava noge. On gazi po toj ljubavi ako mu ona na služi. Ovo je uzrok što izgleda kao da se oni koji idu u Pakao bacaju glavom nadole, a s nogama prema Nebu (vidi br. 548).

559. Dalje, ljubav prema sebi je takva da bi ona kad bi se brane uklonile, a to su strah od zakona i kazni, kao i strah da se ne izgube ugled, čast, zarada, posao i život, srljala sve dalje i dalje, tako da bi na kraju išla za tim da ovlada celom zemaljskom kuglom, kao i celim Nebom, pa i Samim Bogom, ne znajući za bilo kakve granice. Ova sklonost tinja u svakome ko je u ljubavi prema sebi, iako se ona ne pokazu pred svetom, jer na nju deluju pomenuta ograničenja. Da je ovako, svak može da vidi po moćnicima i kraljevima za koje ne važe ovakva ograničenja, pa jure napred da bi osvojili oblasti i kraljevstva, težeći za moći i slavom bez granica. To je još jasnije iz primera Vavilona današnjeg, koji je protegnuo svoje gospodstvo do u Nebo, i preneo na sebe Božansku moć Gospodnju, i neprekidno žudi za još većom moći. Da su ovakvi ljudi, kada stignu u drugi život, izravno protivni Božanskom i Nebu, i da su na strani Pakla, može se videti iz malog dela.

O strašnom sudu i rušenju Vavilona

560. Predstavite sebi društvo takvih osoba koje su sve u ljubavi prema sebi i koje vole druge ljude samo ako se ovi s njima potpuno slažu, videćete da je njihova ljubav upravo kao uzajamna ljubav lopova, koji jedan drugoga grle i zovu prijateljem sve dok rade zajedno; a kada prestanu da rade zajedno i kada više jedan drugome nisu potrebni,

počinju da se bune jedan protivu drugoga i da se međusobno ubijaju. Kada se ispita Unutarnje njihovoga Duha, vidi se da su puni gorke mržnje jedan prema drugom, i da u srcu ismevaju pravdu i poštenje, kao i Samoga Boga, kojega odbacuju kao nešto nevredno pažnje. Ovo se još jasnije može potvrditi ako se posmatraju Društva ovakvih u Paklovima, o čemu će biti još govora.

561. Unutarnje misli i osećanja onih koji sebe vole iznad svega okrenute su prema njima samima i prema svetu, i na taj način na suprotnu stranu od Gospoda i od Neba. Posledica toga je to, da su oni obuzeti zlima svih vrsta, i da Božansko ne može da utiče u njih; jer ako i utiče, ono kao da tone u sebične misli, i biva uprljano, i takođe izmešano sa zlima koja pripadaju Vlastitom čovekovom. Eto zbog čega ovakvi u drugom životu gledaju na suprotnu stranu od Gospoda a prema gustim tminama koje su tamo umesto sunca sveta i koje su izravno protivne Suncu u Nebu koje je Gospod (vidi napred br. 123). "Guste tmine" označavaju zlo, a "sunce sveta" ljubav prema sebi.

562. Uopšte uzev, zla onih koji su u ljubavi prema sebi jesu preziranje drugih, zavist, neprijateljstvo prema onima koji se s njima ne slažu, mržnje raznih vrsta, osveta, lukavstvo, prevara, nemilosrdnost i okrutnost; a što se tiče vere, to je ne samo prezir prema Bogu i Božijim stvarima koje su istine i dobra Crkve, nego i bes protivu njih. Kad čovek postane Duh, ovo se neprijateljstvo okreće u mržnju; i tada ne samo da ne može da sluša o ovim istinama i dobrima, nego i plamti mržnjom protivu svih koji priznaju Boga i mole mu se. Razgovarao sam s jednim Duhom, koji je na svetu bio na vlasti, a voleo sebe više nego ostali; kad je ovaj samo čuo da neko pominje Boga, a naročito kad ga je čuo kako pominje Gospoda, toliko se uzбудio mržnjom koja je dolazila od besa, da je prosto kipteo od želje da ga vidi mrtvog; a kada se uzde njegove ljubavi opustiše, zažele da postane sam Đavo, kako bi mogao neprekidno nasrtati na Nebo. Ovo isto žele mnogi pripadnici Papske religije, kada u drugom životu primete da Gospod ima svu moć, a oni nikakvu.

563. Pokazali su mi se neki Duhovi u zapadnim oblastima prema jugu, govoreći da su na svetu zauzimali visoke položaje, te da zaslužuju više poštovanja i vlast nad ostalima. Anđeli ispitaše njihovu unutarnju narav i otkriše da ovi u svojim službama nisu gledali na opštu korist nego na sebe same, tako da su sebe stavljali iznad tih službi. Ali pošto su toliko želeli da budu postavljeni na mesta odakle bi upravljali nad ostalima, bi im dozvoljeno da se priključe onima koji se savetovahu o stvarima od velikog značaja; i tada postade jasno da nisu mogli posvetiti ni jednu misao predmetu o kome se raspravljalo, ni da shvate o čemu je reč, niti su mogli da govore o smislu te stvari, nego su bili u stanju da govore samo u vezi sa sobom, pokazujući želju za delanjem na osnovu svoje povlašćenosti. Stoga bejahu uklonjeni sa te dužnosti i ostavljeni da nađu neki posao na drugome mestu. Tako su išli dalje po zapadnim predelima, gde su ponegde bili primljeni, ali im je svuda bilo rečeno da oni misle samo o sebi, a o poslu samo ukoliko to ima veze s njima, te da su zbog toga glupi i da su kao čulni i telesni Duhovi. Zbog ovoga, gde god bi došli, bili bi oterani. Kratko vreme posle toga, viđeni su kako kao siromasi prose milostinju. Tako je bilo jasno da oni koji su u ljubavi prema sebi govore samo iz pamćenja a ne iz razumske svetlosti, bez obzira kako da na svetu izgledaju mudri kada govore iz vatre te ljubavi. Zbog toga, kad im u drugom životu više nije dopušteno da iznose ono što im je u prirodnom pamćenju, oni su glupli od ostalih, a glupli su i stoga što su odvojeni od Božanskog.

564. Postoje dve vrste vladanja, jedno iz ljubavi prema bližnjem, a drugo iz ljubavi prema sebi. U svojoj suštini, one su suprotne. Onaj ko vlada iz ljubavi prema bližnjemu, taj hoće dobro svima, i najviše voli službe, što znači služiti i biti koristan drugima; a to je hteti dobro drugima i biti koristan Crkvi, ili otadžbini, ili društvu, ili sugrađanima. To je ono što on voli i u čemu nalazi uživanje. Pored toga, kada se uspe na viši položaj, on se raduje zbog toga što će tada moći da bude korisniji i da čini usluge više vrste. Takvo je vladanje u Nebesima. Međutim, onaj ko vlada iz ljubavi prema sebi, taj ne želi nikome dobro osim samome sebi; ako i čini usluge, on to čini radi slave i hvale, što mu je jedini cilj; kada i služi drugima, njegov je krajnji cilj da bude služen, čašćen, i da i dalje vlada; on teži za položajima ne zato da bi bio koristan svojoj zemlji i Crkvi, nego zato da bi u slavi i počastima bio iznad ostalih i da bi kroz njih uživao u svom srcu. Štaviše, ova ljubav za vladanjem nastavlja se u svakome i posle smrti. Tako oni koji su vladali iz ljubavi prema bližnjemu dobijaju vlast u Nebesima; jedino što tamo ne vladaju oni, nego vladaju službe koje oni vole; a kada službe vladaju, tada i Gospod vlada. Međutim, oni koji su vladali iz ljubavi prema sebi dok su bili na svetu, oni posle toga života, to jest u Paklu, žive kao bedni robovi. Video sam mnoge koji su na svetu bili vrlo moćni, no koji su vladali iz ljubavi prema sebi, kako borave na mestima gde se odlaže izmet.

565. Što se tiče ljubavi prema svetu: ta ljubav je suprotna nebeskoj u manjem stepenu negoli ljubav prema sebi, jer su zla koja su u njoj skrivena manja. Voleti svet znači želeći prigrabiti, bilo kojim sredstvima, bogatstva drugih, takođe voleti bogatstvo, i dozvoliti da ono privuče čoveka i odvoji ga od duhovne ljubavi, koja je ljubav prema bližnjem, pa prema tome od Neba i od Božanskog. Međutim, ova ljubav je mnogostruka. Postoji ljubav ka bogatstvu koja ima za cilj postizanje počasti, kada su one jedina svrha. Postoji i ljubav ka počastima i položajima koja ima za cilj sticanje bogatstva. Postoji ljubav prema bogatstvu radi različitih koristi koje pružaju zadovoljstvo na svetu. Postoji ljubav prema bogatstvu radi samoga bogatstva, a to je ljubav tvrđice; i tako dalje. Svrha radi koje se teži bogatstvu naziva se njenom službom; pa prema tome svrha ili služba daju ljubavi njenu kakvoću; jer ljubav je onakva kakva je njena svrha, dok joj sve ostalo služi samo kao sredstvo.

Šta je Pakleni Oganj i šta Škrgut Zuba

566. Malo ko na svetu zna šta je večni oganj i šta škrgut zuba koji se pominju u Reči u vezi s Paklom, zato što se o tome misli na tvaran način a ne na duhovan, kao što treba da se misli o svemu u Reči. Tako jedni misle da se tu radi o tvornoj vatri, drugi da je reč o patnjama uopšte, neki opet da je to griznja savesti, a neki da je to rečeno ne bi li se

zadao strah rđavima. Međutim, onaj ko je upoznat s duhovnim značenjem Reči znaće šta to znači, i neće misliti da je tu reč o stvarnom škrgutu zuba ili o nekakvom užasu koji se oseća kada se on čuje. Jer svaki izraz u Reči sadrži duhovno značenje, pošto je Reč u sebi duhovna; a ono što je duhovno, može se izložiti samo pomoću onoga što je prirodno, jer čovek u Prirodnom svetu misli iz Prirodnog sveta. Stoga će biti rečeno šta se misli pod večnim ognjem i pod škrgutom zuba u koje Duhovi ljudi ulaze posle smrti, odnosno koje njihovi Duhovi, tada u Duhovnom svetu, moraju da trpe.

567. Postoje dva izvora topline, jedan je Sunce Neba koje je Gospod, a drugi je sunce na svetu. Toplina koja je od Sunca Neba, to jest od Gospoda, jeste duhovna toplina; u suštini, ona je ljubav (vidi napred, br. 126-140); a toplina koja je od sunca na svetu jeste prirodna toplina, i u suštini nije ljubav već samo služi kao prijemnik duhovne topline. Da je ljubav u suštini toplina, može se utvrditi po tome što se i um i telo njome zagrevaju, u skladu s njenim stepenom i kakvoćom, a ovo čovek oseća i zimi i leti. Zagrevanje krvi dolazi sa istog izvora. Da prirodna toplina koja dolazi od sunca na svetu služi duhovnoj toplini kao prijemnik, jasno je po toplini tela koja se javlja kao posledica topline duha (animus), i koja je neka vrsta zamene za tu toplinu u telu. Ovo se naročito vidi po uspaljivanju životinja u proleće i u leto, kada se obnavljaju njihove ljubavi. Ne čini to prirodna toplina, ali ona priprema njihova tela da prime toplinu koja se uliva iz Duhovnog sveta; jer Duhovni svet se uliva u Prirodni svet kao uzrok u posledicu. Onaj ko veruje da prirodna toplina uzrokuje ove ljubavi, taj se vrlo vara, jer postoji uticaj iz Duhovnog sveta u Prirodni, a ne iz Prirodnog u Duhovni; a pošto sva ljubav pripada samom životu, to je ona duhovna. Dalje, onaj ko veruje da bilo šta nastaje u Prirodnom svetu bez uticaja iz Duhovnog sveta, taj se vara, jer sve što je prirodno postaje i traje samo od onoga što je duhovno. Štaviše, stvorenja u biljnom carstvu oplođavaju se zbog uticaja iz Duhovnog sveta. Prirodna toplina u proleće i u leto samo priprema semenje u njegovom prirodnom obliku, šireći ga i otvarajući kako bi moglo da primi uticaj iz Duhovnog sveta koji deluje kao uzrok. Ovo je izneseno kako bi se znalo da postoje dve vrste topline, duhovna i prirodna; i da je duhovna toplina od sunca na svetu, i da uticaj i sledejuće sadejstvo proizvode učinke koji se vide pred očima na svetu.

568. Duhovna toplina u čoveku jeste toplina njegovog života, jer, kao što je rečeno, ona je u suštini ljubav. Pod "ognjem" se u Reči misli na tu toplinu, na ljubav ka Gospodu i ljubav prema bližnjemu misli se pod izrazom "nebeski oganj", da bi se izrazom "pakleni oganj" označavala ljubav prema sebi i prema svetu.

569. Pakleni oganj ili (paklena) ljubav potiču iz istog izvora kao i nebeski oganj i (nebeska) ljubav, to jest od Sunca Neba ili od Gospoda; ali ta ljubav postaje paklenska zbog onih koji je primaju. Jer svaki uticaj iz Duhovnog sveta trpi promene u skladu s oblicima primanja, isto kao što biva s toplinom i svetlošću na svetu. Toplina sunca uliva se u trave i u cveće i tako stvara rastinje, izvlačeći blage i slatke mirise; ali ista ta toplina uliva se i u izmet i trulež, izazivajući tako truljenje, izvlačeći odvratani smrad. Na sličan način ista svetlost istoga sunca stvara negde lepe i prijatne boje, a na drugome mestu nelepe i neprijatne boje. Isto važi i za Svetlost i Sunce Neba, koji su Ljubav. Kada toplina, odnosno ljubav, iz Sunca Neba utiču u dobra, što znači u dobre ljude, Duhove i Anđele, one čine da se ta dobra umnožavaju; ali u rđavima one izazivaju suprotno dejstvo, jer njihova zla ili guše ili izokreću tu Ljubav. Na sličan se način Svetlost Neba uliva u istine dobra, dajući tako razum i mudrost; ali kad se uliva u obmane zla, pretvara se u bezumlje i uobrazilju raznih vrstâ. Tako je u svakom slučaju ishod onakav kakvo je primanje.

570. Kao što je pakleni oganj ljubav prema sebi i prema svetu, takva je i svaka požuda ove ljubavi, pošto je požuda ova ljubav u trajanju, jer ono što čovek voli, on za tim neprekidno žudi. Pakleni oganj je i uživanje, jer ono što čovek voli i za čim žudi, to on oseća kada ga stekne kao nešto očaravajuće. Uživanje čovekovog srca je upravo sa toga izvora. Paklena vatra je, dakle, požuda i uživanje koji za svoj izvor imaju ove dve ljubavi. Zla koja se izlivaju iz ovih ljubavi jesu preziranje drugih ljudi, neprijateljstvo prema onima koji im ne služe, zavist, mržnja i osveta, a iz ovih nasilništvo i okrutnost; a što se tiče Božanskog, to su picanje i sledejući prezir, ismevanje i odricanje bilo kakve vrednosti onim stvarima koje pripadaju Crkvi; posle smrti, kada čovek postane Duh, ova zla se pretvaraju u bes i mržnju protivu svetih stvari (vidi br. 562). I pošto ova zla neprekidno odišu razaranjem i mržnjom prema onima koje oni smatraju neprijateljima, i protivu kojih plamte željom za ubijanjem i osvetom, to je uživanje njihovog života u tome da žele da razore i ubiju, a ukoliko to ne mogu, onda žele da napakoste, da povrede i da postupaju okrutno. Takvo je značenje ognja u Reči, gde se radi o zlu i o Paklovima, pa ću ovde kao potvrdu navesti neka mesta:

"... Jer su svikoliki licemjери i zlikovci i svaka usta govore nevaljalstvo... Jer će se razgorjeti bezbožnost kao oganj, koji sažeže čakalj i trnje, pa upali gustu šumu, te otide u dim visoko.... I narod će biti hrana ognju, niko neće požaliti brata svojega" (Isaija 9. 17-19).

"I učiniću čudesa na nebu i na zemlji, krv i oganj i pušenje dima. Sunce će se pretvoriti u tamu..." (Joilo 2. 30, 31).

"...i prah njezin u sumpor, i zemlja će njihova postati smola razgorjela. Neće se gasiti ni noću ni danju, dovijeka će se dizati dim njezin..." (Isaija 34. 9, 10).

"Jer, gle, ide dan, koji gori kao peć, i svi će ponositi i svi koji rade bezbožno biti strnjika, i upaliće ih dan koji ide..." (Malahija 4. 1).

"...Pade, pade Vavilon veliki, i posta stan đavolima ... I vikahu, videvši dim gorenja njezina... I dim njezin izlažaše va vijek vijeka" (Otkr. 18. 2, 18; 19. 3).

"I otvori studenac bezdana, i izide dim iz studenca kao dim velike peći, i pocrnje sunce i nebo od dima studenčeva" (Otkr. 9. 2). "...i iz usta njihovijeh izlažaše oganj i dim i sumpor; i od ova tri zla pogibe trećina ljudi, od ognja i od dima i od sumpora što izlažaše iz usta njihovijeh" (Otkr. 9. 17, 18).

"...ko se god pokloni zvijeri... i on će piti od vina gnjeva Božijega, koje je nepomiješano utočeno u čašu gnjeva njegovga, i biće mučen ognjem i sumporom..." (Otkr. 14. 9, 10).

“I četvrti anđeo izli čašu svoju na sunce i dano mu bi da žeže ljude ognjem. I opališe se ljudi od velike vrućine...” (Otkr. 16. 8, 9). “...živi biše bačeni oboje u jezero ognjeno, koje gori sumporom” (Otkr. 19. 20; 20. 14, 15; 21. 8). “... svako dakle drvo koje ne rađa dobra roda, siječe se i u oganj baca” (Mat. 3. 10; Luka 3. 9).

Tako isto kod Mat. 13. 41. 42, 50; 25. 41.; 18. 8, 9; Luka 16. 24. Na ovim i na mnogim drugim mestima “oganj” znači požudu koja pripada ljubavi prema sebi i ljubavi prema svetlu, dok “dim” označava obmanu koja potiče od zla. 571. Baš zato je požuda za zlom, potičuća od ljubavi prema sebi i prema svetlu, označena “paklenim ognjem”, i zato što ovakva požuda vlada u svima koji su u Paklovima (kao što je ranije pokazano), javlja se izgled ognja sa dimom kada se otvore Paklovi, kao što se vidi kod požara, gusta vatra iz Paklova u kojima vlada ljubav prema sebi.

Međutim, kada su Paklovi zatvoreni, ovaj oganj se ne vidi, nego se umesto njega vidi nešto mračno kao zgusnuti dim; pa ipak, vatra i dalje besni ispod, što se može osetiti po vrelini koja odozdo izbija, koja je kao vrelinu na zgarištu posle požara, a ponegde je kao vrelinu usijane peći, ponegde opet kao vrelinu vrućega kupatila. Kada ova vrelinu deluje na čoveka, ona izaziva u njemu požude, a kod rdavih ljudi mržnju i osvetu, dok kod bolesnih izaziva bezumlje. Oni koji su u gore pomenutim ljubavima, nose u sebi ovakvu vatru ili vrelinu pošto su u pogledu Duha povezani sa ovima paklovima, čak i dok žive u telu. Ali treba znati da oni koji borave u Paklovima nisu u ognju; oganj je samo privid. Oni koji su tamo, ne osećaju vatru, nego osećaju toplinu kao što se ona oseća na svetlu. Ovaj privid vatre dolazi od saobraznosti, jer ljubav je saobrazna vatri, a sve stvari koje se vide u Duhovnom svetlu vide se u skladu sa saobraznostima.

572. Treba pomenuti da se ovaj pakleni oganj ili vrelinu promeće u jaku hladnoću kada do njega dopre toplina Neba; i tada oni koji su u njemu drhte kao da ih je uhvatila groznica, a iznutra osećaju strah; a sve ovo zbog toga što su oni suprotni Božanskom; a toplina Neba (koja je Božanska ljubav) prigušuje vrelinu Pakla (koja je ljubav sebi), a sa njom i vatru njihovog života; ovo je uzrok ovakve hladnoće, kao i drhtanja i straha. Ovo je praćeno gustom tminom, telesnom požudom i slepilom. Međutim, to se dešava samo onda kada se njihovi ishodi na drugi način ne mogu suzbiti.

573. Pošto paklena vatra označava svaku požudu za zlom koja izvire iz ljubavi prema sebi, to ova vatra označava i muke koje postoje u Paklovima. Jer požuda ove ljubavi je u tome da se žudi za povređivanjem onih koji takvog Duha ne poštuju i ne obožavaju; i onoliko koliko njihova ljutina, kao i mržnja i želja za osvetom rastu, toliko raste i njihova želja da jedan na drugom iskale svoj bes. Kada je ovakva požuda delatna u svakom članu jednoga Društva gde nema spoljašnjih uzda kao što su strah od zakona, strah od gubitka ugleda, časti, dobitka i života, svak gonjen svojim zlom nasrće na svakoga; i kad nadvlada, tada podjarmiljuje ostale svojoj vlasti, a u isto vreme se s uživanjem obara na one koji odbijaju da se potčine. Ovo uživanje je duboko povezano s uživanjem u vršenju vlasti da ona postoje u jednakoj meri, jer uživanje da se nanose povrede sadržano je u svakom neprijateljstvu, zavisti, mržnji i osveti, koji su - kao što je rečeno - zla te ljubavi. Svi Paklovi su ovakva Društva, pa stoga tamo svak u svom srcu mrzi svakoga, i iz te mržnje postupa okrutno koliko god mu to uspeva. Ove okrutnosti, kao i mučenja koja iz njih proizlaze, takođe se označavaju paklenim ognjem, jer su to posledice požuda.

574. Već je bilo pokazano da se zli Duh baca u pakao od svoje volje (br. 548). Sada će ukratko biti rečeno kako do toga dolazi s obzirom na to da u Paklovima vladaju takve muke. Iz svakoga Pakla izbija sfera požuda onih koji su u njemu. Kad god neko ko je u sličnoj požudi oseti ovu sferu, ona deluje na njegovu srce i on oseća uživanje, jer požuda i uživanje čine jedinstvo, jer prijatno je sve ono za čim se žudi. Zbog ovoga se Duh okreće prema Paklu, i iz uživanja svoga srca ide tamo, pošto još ne zna da su tamo takve muke, iako žudi za tim čak i kada to zna. Jer niko se u Duhovnom svetlu ne može odupreti svojoj požudi, jer njegova požuda pripada njegovom životu, a ljubav volji, dok njegova volja pripada njegovoj prirodi, a svak postupa po svojoj prirodi. Kada, dakle, Duh od svoje volje i iz svoje slobode teži ka Paklu i kada u njega uđe, njega u početku primaju kao prijatelja, pa on stoga i misli da je došao među prijatelje. Ali ovo traje samo nekoliko časova. U međuvremenu, ispituju ga u pogledu njegove lukavosti i sposobnosti; a kad ovo završe, oni počinju da ga napadaju, i to na razne načine, sa sve većom strogošću i žestinom. Na ovaj način se taj Duh uvodi sve dublje u Pakao; a što je Pakao unutarjniji i dublji, to su Duhovi zlobniji. Posle ovih napada, počinju s njim da postupaju okrutno kažnjavajući, i to tako sve dok nije doveden u ropski položaj. Međutim, tamo stalno izbijaju pobune, jer svak želi da bude najveći, i plamti mržnjom protiv ostalih; i stoga se javljaju novi ustanci, tako da se jedan prizor menja drugim, pri čemu oni koji su ranije bili robovi pomažu nekom novom Đavolu da podjarmi ostale; i tada se na razne načine ponovo muče oni koji odbijaju da se pokore i da primaju naređenja; i tako neprestano. Ovakva mučenja su paklene muke, i zovu se pakleni oganj.

575. Škrgut zuba je, međutim, neprestano sporenje i sukobljavanje obmana, pri čemu su oni koji su u obmanama izloženi preziranju, ismevanju, izrugivanju, huljenju; ova se zla razbuktavaju u raspre raznih vrsta, pošto se svaki bori za svoju obmanu koju zove istinom. Ove rasprave i borbe čuju se van Paklova kao škrgut zuba; a one se opažaju kao škrgut zuba i onda kada istine Neba dopru do njih kao uticaj. U ovim Paklovima se nalaze svi oni koji priznaju Prirodu a poriču Božansko. U dubinama ovih Paklova nalaze se oni koji su ova poricanja potvrdili (svojim životom). Zato što ovakvi nisu u stanju da primaju Svetlost iz Neba, i zato što zbog toga nisu u stanju da vide bilo šta u sebi, oni su većim delom telesnočulni Duhovi, koji ne veruju ni u šta što ne vide svojim očima i što ne dodirnu svojim rukama. Stoga su za njih istinite sve obmane čula; i oni se oko njih raspravljaju. To je razlog da se njihove svađe čuju kao škrgut zuba; jer u Duhovnom svetlu obmane se čuju kao struganje, a zubi su saobrazni spoljašnjim stvarima u Prirodi i u čoveku, koje su telesnočulne stvari. (Da u Paklu postoji škrgut zuba, može se videti kod Mateja, 8.12; 13.42,50; 22.13; 24.51; 25.30; Luka 13.28.)

Zloba i škodljive veštine paklenih Duhova

576. U čemu su Duhovi iznad ljudi, može da vidi i shvati svako ko dublje misli i ko išta zna o delovanju svoga uma; jer u svom umu on može da razmotri, izvede i donese više zaključaka u jednom trenutku nego što može izraziti rečima ili napisati za pola sata. Odatle se može videti nadmoć čoveka kad je u svom Duhu, to jest kada postane Duh. Jer Duh je taj koji misli, dok mu telo služi za to da kroz njega izrazi svoje misli, govorom ili pisanjem. Zbog ovoga je čovek, kada posle smrti postane Anđeo, u neizrecivo većoj razumnosti i mudrosti nego kada je živio na svetu; jer dok je živio na svetu, njegov je Duh bio vezan za telo, i bio u Prirodnom svetu; stoga se ono što je mislio ulivalo u prirodne ideje koje su srazmerno opšte, grube i nejasne, i ne mogu da prime bezbrojne stvari sadržane u duhovnoj misli, i koje duhovnu misao uvijaju u tamu koja izvire iz brige za svetske stvari. Drugačije je kada se Duh oslobodi tela i dođe u duhovno stanje, što se dešava kada pređe iz Prirodnog u Duhovni svet kojemu pripada. Iz ovoga što je do sada rečeno jasno je da je njegovo stanje u pogledu misli i osećanja tada neizmerno savršenije nego što je ranije bilo. Zbog ovoga su misli anđeoske neopisive i neizrecive, to jest ne mogu da uđu u čovekove prirodne misli; pa ipak, svaki Anđeo bio je rođen kao čovek, i živio je kao čovek i tada sam sebi nije izgledao mudrijim od bilo kog drugog čoveka.

577. U istom stepenu u kome Anđeli imaju mudrost i razum, pakleni Duhovi imaju zlobu i podmuklost; jer slučaj je isti, pošto je čovek - kad se oslobodi svoga tela - u svom dobru ili u svom zlu, i to ako je anđeoski Duh, u svom dobru, a ako je pakleni, onda u svom zlu. Svaki Duh je svoje vlastito dobro ili svoje vlastito zlo jer je on svoja vlastita ljubav, kao što je često do sada bilo rečeno i pokazano. Dakle, kao što anđeoski Duh misli, hoće, govori i deluje iz svoga dobra, tako pakleni Duh iz svoga zla; a misliti, hteti, govoriti i postupati iz samog zla, to je misliti, hteti, govoriti i postupati iz svega onoga što je sadržano u zlu. Dok je čovek živio u telu, bilo je drugačije. Tada je zlo čovekovo bilo vezano zakonom, nadom za zaradom, čašću, ugledom, odnosno strahom da sve ovo ne izgubi; i stoga zlo njegovog Duha nije moglo da izbije i da se pokaže kakvo je. Pored toga, zlo čovekovog Duha tada leži uvijeno i kao velom prekriveno spoljašnjom čašću, ispravnošću i pravednošću, kao i osećanjem za istinu i dobro, koje (osećanje) ovakav čovek pokazuje i krivotvori radi sveta; i pod ovim prividima zlo je ležalo tako sakriveno i zamračeno, da ni on sam nije znao da njegov Duh sadrži toliko zlobe i pokvarenosti, odnosno da je u sebi takav Đavo kakav postaje posle smrti, kada njegov Duh uđe u sebe i u svoju pravu prirodu. tada se pokaže takva zloba da to prevazilazi sve u šta čovek može poverovati. Tada hiljade zla izbija iz toga zla, među kojima ih ima takvih da se ne mogu opisati rečima nijednog jezika. Bilo mi je dano da svojim iskustvom upoznam ta zla, jer mi je bilo dano od Gospoda da svojim Duhom budem u Duhovnom svetu, a u isto vreme telom u Prirodnom. Mogu da posvedočim da je njihova zloba tako velika, da bih jedva mogao opisati njen hiljaditi deo; i da je tako velika, da kad Gospod ne bi štitio čoveka, čovek se nikada ne bi sačuvao od Pakla; jer kod svakoga čoveka ima Duhova iz Pakla, kao i Anđela iz Neba (vidi br. 292, 293); a Gospod ne može zaštititi čoveka osim kad čovek priznaje Božansko i kad živi životom vere i ljubavi; jer se inače čovek okreće od Gospoda, a okreće se prema paklenim Duhovima, pa se tako njegov Duh napaja zlobom kakva je njihova. Uprkos tome, Gospod stalno odvaja čoveka od zala uz koja on prijanja i koja tako reći privlači k sebi povezujući se s paklenim Duhovima. Ako se ovo i ne postiže unutarnjim sponama savesti, koju ne može da primi zato što poriče Božansko, ipak je zadržavan spoljašnjim sponama, koje su - kao što je bilo rečeno - strah od zakona i kazne, i strah da ne izgubi dobitak, čast i ugled. Zaista, ovakav se čovek može odvratiti od zla pomoću onoga što je njegovo uživanje, naime ulivanjem straha da će izgubiti to uživanje; ali na ovaj način on ne može da se uvede u duhovna dobra. Jer ukoliko bi se i pokušalo s njegovim uvođenjem u njih, on bi tada glumio i pravio se da je upravo na taj način dobar, pošten i pravedan, kako bi nekoga time uverio i obmanuo. Ova lukavost samo se pridodaje zlu njegovog Duha i tako ga oblikuje da mu daje svoju prirodu.

578. Najgori su od svih oni koji su bili u zlima iz ljubavi prema sebi, a koji su u isto vreme unutra, u sebi, postupali prevarno; jer varanje prodire dublje u misli i namere i zagađuje ih, pa tako uništava ceo čovekov duhovni život.¹⁰⁴ Većina ovih je u Paklovima iza leđa, i nazivaju se Geniji; i tamo uživaju da se prave nevidljivi, i da lete oko drugih kao prikaze, tajno u njih ulivajući zlo, koje šire naokolo kao otrov gujin. Ovi se strašnije muče od ostalih. A oni koji nisu prevarni, i koji nisu bili ispunjeni ovakvom zlobom, a ipak su u zlima iz svoje ljubavi prema sebi, ti su u Paklovima takođe iza, ali ne tako duboko. S druge strane, oni koji su bili u zlima iz ljubavi prema svetu, nalaze se u Paklovima napred, i nazivaju se Duhovi. Ovi Duhovi nisu takvi oblici zla, to jest mržnje i osvetoljubivosti, kao što su to oni koji su u zlima iz ljubavi prema sebi; stoga nisu tako zlobni i podmukli; zbog toga su njihovi Paklovi blaži. 579. Beše mi dano da iskustveno upoznam vrstu zlobe koju poseduju oni koji se zovu Geniji. Geniji ne deluju i ne ulivaju se u misli nego u osećanja. Oni primećuju i nanjuše osećanje kao što psi nanjuše divljač u šumi. Kod koga opaze dobra osećanja, odmah ih okreću u rdava, vodeći ih i potčinjavajući na zadivljujuće načine, služeći se onim u čemu taj uživa; i to tako tajno i tako vešto da ovaj o tome ništa ne zna, jer oni najviše paze na to da ne uđu u misli, jer bi tako mogli biti otkriveni. Ovima je sedište kod čoveka ispod zadnjeg dela glave. Na svetu, oni su bili ti koji, prikrivajući se, zarobljavaju duše, vodeći ih i ubeđujući pomoću uživanja njihovih ljubavi ili požuda. Međutim, Gospod drži ove Genije na odstojanju od svakoga čoveka za kojega postoji nada da će se popraviti; jer oni su u stanju ne samo da unište savest, nego i da uskomešaju u čoveku nasledno zlo koje inače leži sakriveno. Stoga, kako ljudi ne bi zapadali u ova zla, ovi su Paklovi staranjem Gospodnjim potpuno zatvoreni; a kada neki čovek, koji je ovakav genije, stigne u drugi život, on se odmah baca u njihov Pakao. Kada se prevara i pokvarenost ovih Genija jasno uoči, oni se pokazuju kao guje (zmije).

580. Kakvu zlobu poseduju pakleni Duhovi može se videti po njihovim veštinama, koje su tako brojne da bih mogao

¹⁰⁴ Ovde se misli na licemerstvo, a to je prikrivanje zlog srca i zlih dela pomoću pobožnog lica i pobožnih reči.

da ispišem knjige samo nabrajajući ih i opisujući. Ove veštine su nepoznate na svetu. Jedna vrsta odnosi se na zloupotrebu saobraznosti; druga na zloupotrebu spoljašnjih stvari Božanskog reda; treća na opštenje i uticaj u misli i osećanja, na taj način što se ova osećanja i misli mogu upoznati, da bi se na njih uticalo preko drugih Duhova; četvrta na delovanje kroz uobraženja; peta na izlaženje van sebe i na to što se taj Duh može pokazati i tamo gde mu nije telo; šesta na pretvaranje, ubeđivanje i laži. Duh zlog čoveka ulazi u sve ove veštine sam od sebe čim se oslobodi svoga tela, jer je to svojstveno njegovoj prirodi. Ovim veštinama oni muče jedan drugoga u Paklovima. Ali pošto su ove veštine, osim onih koje se izvode pretvaranjem, ubeđivanjem i lažima, nepoznate na svetu, neću ih opisivati podrobno, kako zbog toga što su neshvatljive, tako i zato što su odveć odvratne za kazivanje.

581. Gospod dopušta muke u Paklovima zato što se zla na drugi način ne mogu obuzdati i pokoriti. Jedino se strahom od kazne mogu obuzdati i pokoriti pakleni Duhovi. Nema drugog načina. Jer bez straha od kazne i mučenja, zli bi od svoga besa sve uništili, i sve bi se rasपालo u komade, kao kraljevstvo na svetu u kome nema zakona i kazne.

Izgled, položaj i broj Paklova

582. U Duhovnom svetu, ili u svetu gde su Duhovi i Anđeli, pojavljuju se predmeti slični onima koji postoje u Prirodnom svetu, ili u svetu gde su ljudi. Naime, što se tiče spoljašnjeg izgleda, nema razlike. U tome svetu pojavljuju se ravnice i planine, brda i stene, i doline među njima; tako isto i vode, i mnoge druge stvari koje se vide i na Zemlji. Ali su sve ove stvari duhovnog porekla, pa se stoga pojavljuju pred očima Duhova i Anđela, a ne pred očima ljudi, jer su ljudi u Prirodnom svetu. Duhovna bića vide stvari koje su duhovnog porekla, a prirodna bića vide stvari koje su prirodnog porekla. Stoga, čovek svojim očima ne može videti predmete koji su u Duhovnom svetu, osim kada mu je dozvoljeno da bude u Duhu, ili posle smrti, kada postaje Duh. S druge strane, Anđeo i Duh nisu u stanju da vide bilo šta u Prirodnom svetu, osim ako su kod čoveka kome je dozvoljeno da sa njima govori. Jer ljudske oči su prilagođene za primanje svetlosti Prirodnog sveta, a oči Anđela i Duhova za primanje Svetlosti Duhovnog sveta: iako ijedni i drugi po izgledu imaju slične oči. Da je Duhovni svet ovakav, to ne može da shvati prirodni čovek, a još manje čulni čovek, koji veruje samo u ono što vidi telesnim očima i dodirne rukama, i koji prema tome prima samo pogledom i rukama. On misli iz ovih stvari, pa je njegova misao tvarna a ne duhovna. Pošto postoji takva sličnost između Duhovnog i Prirodnog sveta, čovek posle smrti skoro da ne može poverovati da nije na svetu u kojem je bio rođen, a s koga je otišao. S ovoga razloga oni smrt nazivaju prelazom iz jednoga u drugi sličan svet. (Da su dva sveta tako slična, može se videti napred, gde je bilo reči o predstavama i pojavnostima, br. 170-176.)

583. Neba su u višim delovima Duhovnog sveta. Svet Duhova u nižim, dok su paklovi ispod. Duhovi ne mogu da vide Nebesa u Svetu Duhova osim kada im je unutarnji vid otvoren; iako se ona ponekad vide kao magle ili kao svetli oblaci. Ovo je zbog toga što se Anđeli nalaze u unutarnjem stanju u pogledu razuma i mudrosti; i s ovog razloga oni su iznad vida onih koji su u Svetu Duhova. Međutim, Duhovi se međusobno vide kada su u dolinama i ravnicama; ali kada se tamo razdvoje, a to se dešava onda kada se uvedu u svoje unutarnje biće, tada rdavi Duhovi više ne vide dobre; a dobri i dalje mogu videti rdave. Pa ipak, dobri Duhovi se okreću od rdavih; i kada se okrenu, tada postaju nevidljivi. Ali Paklovi se ne pokazuju jer su zatvoreni. Samo se vide ulazi u Pakao, i to kada se otvore da bi primili slične Duhove. Svi ulazi u Pakao nalaze se u Svetu Duhova, a nijedan u Nebu.

584. Paklovi su svuda, ispod planina, brda, stena, ispod ravnica i dolina. Otvori ili vrata Paklova su ispod planina, brda i stena, a izgledaju kao jame i pukotine u stenama, neki široki a neki uski, a mnogi izrovani. Kad se u njih zagleda, izgledaju mračni i tamni; ali pakleni Duhovi koji su tamo imaju svetlost poput one koju zrači užareno ugljevlje. Njihove oči su prilagođene primanju takve svetlosti, i to stoga što su, živeći na svetu, bili u gustom mraku u pogledu Božanskih istina, jer su ih poricali, a bili su u nekoj vrsti svetlosti u pogledu obmana jer su ih potvrđivali. Zbog toga se tako oblikovao njihov vid. S istoga razloga njima je Svetlost Neba mrak, pa stoga kada izađu iz svojih jazbina, oni ne vide ništa. Iz svega ovoga vidi se da čovek ulazi u Svetlost Neba onoliko koliko priznaje Božansko, te u sebi izgradi stvari koje pripadaju Nebu i Crkvi; i da ulazi u gusti mrak Pakla onoliko koliko poriče Božansko, i izgrađuje u sebi stvari koje su suprotne onome što pripada Nebu i Crkvi.

585. Otvori ili vrata za Paklove koji se nalaze ispod ravnica i dolina imaju razne izgleda. Neki su slični onima koji su ispod planina, brda i stena; neki nalikuju jazbinama i pećinama, neki raseklinama, a neki vodenim vrtlozima; neki barama, a neki ustajalim vodama. Svi su pokriveni, a otvaraju se samo kada se zli Duhovi iz Sveta Duhova bacaju u njih; a kada se otvaraju, iz njih izbija nešto kao oganj i dim, i to onakvi kakvi se vide na zgarištima gde su izgorele zgrade, ili se vide plamenovi bez dima, ili nešto kao gar, poput one što izlazi iz dimnjaka, ili kao magla i gust oblak. Međutim, pakleni Duhovi niti vide, niti osećaju ove stvari, jer kad su u njima, oni su u svojoj atmosferi, pa tako i u slasti svoga života; a sve ovo s razloga što su one saobrazne zlima i obmanama u kojima su, naime oganj je saobrazan mržnji i osveti, dim i gar obmanama, plamen zlima iz ljubavi prema sebi, a magla i gusti oblak obmanama iz te ljubavi.

586. Isto tako, beše mi dozvoljeno da pogledam u Paklove i da vidim šta je u njima; jer kad se to svidi Gospodu, pogled Duha ili Anđela može da odozgo proдре do najvećih dubina dole i da ispita njihovu osobenost, uprkos tome što su Paklovi pokriveni. Na taj sam način i ja dobio dozvolu da u njih pogledam. Neki Paklovi izgledaju kao pećine i prolazi u stenama koji se unutra i nadole šire u bezdan, bilo kružno ili okomito. Neki Paklovi izgledaju kao jazbine i skrovišta divljih životinja u šumama; neki kao prazne pećine, špilje i prolazi koji se vide u rudnicima, s tunelima koji se pružaju nadole. Većina Paklova je trostruka, gornji izgleda u gustoj tmuni jer u njemu borave oni koji su u

obmanama zla; dok se niži vide kao ognjeni, jer u njima borave oni koji su u samim zlima, pošto je gusta tmina saobrazna obmanama zla, a oganj samim zlima. Jer oni koji su u sebi postupali iz zla, nalaze se u dubljim Paklovima, a oni koji su spolja postupali iz zla, to jest iz obmana zla, nalaze se u manje dubokim Paklovima. Neki Paklovi izgledaju kao ruševine kuća i gradova posle velikih požara, u kojima obitavaju pakleni Duhovi skrivajući se. U blažim Paklovima vide se grube kolibe, ponekad sastavljene u oblik grada sa sokacima i ulicama, a unutar kuća su pakleni Duhovi zauzeti neprekidnim svađama, neprijateljstvima, borbama i okrutnostima; kada su na ulicama i u gradu, tada se dešavaju krađe i pljačke. U nekim Paklovima su samo javne kuće odvratnog izgleda i ispunjene svakom vrstom prljavštine i izmeta. Dalje, ima mračnih šuma, po kojima pakleni Duhovi tumaraju kao divlje zveri i gde isto tako ima podzemnih tunela u koje beže progonjeni. Ima i pustinja, gde je sve golo i peskovito, i gde ponegde ima izbrazdanih stena u kojima su pećine, a negde i kolibe. Na ovakva pusta mesta izbacuju se iz Paklova oni koji su naročito strogo kažnjeni, osobito oni koji su na svetu bili podmukliji od ostalih i koji su pravili spletke i prevare. Ovakav život je njihova krajnja sudbina.

587. Što se tiče položaja Paklova u pojedinostima, to ponekad nije poznato ni Anđelima Neba; poznato je samo Gospodu. Ali njihov položaj uopšte poznaje se po stranama na kojima su. Jer Paklovi, isto kao i Nebesa, razlikuju se prema stranama; a u Duhovnom svetu strane se određuju prema ljubavima; jer u Nebu sve strane počinju od Gospoda kao Sunca. Koji je Istok; a pošto su Paklovi suprotni Nebesima, njihove strane počinju od suprotnog kraja, to jest od zapada. (O ovome vidi odeljak o četiri strane u Nebu, br. 141-153.) Eto zbog čega su Paklovi na zapadnoj strani najgori, i zašto su sve užasniji što su udaljeniji od istoka, tako postajući stupnjevito sve gori. U zapadnim Paklovima su oni koji su na svetu bili u ljubavi prema sebi, i koji su zbog toga prezirali druge gajeći neprijateljstvo prema onima koji im nisu povlašćivali, mrzeći i sveteći se onima koji im nisu iskazivali poštovanje i divljenje. U najudaljenijim Paklovima na toj strani su oni koji su pripadali takozvanoj Katoličkoj veroispovedi, koji su želeli da im se ljudi mole kao bogovima, i koji su zbog toga goreli mržnjom i željom za osvetom protivu onih koji nisu priznavali njihovu vlast nad Dušama i nad Nebom. Njihovo najveće uživanje je u okrutnostima. Oni imaju istu prirodu koju su imali i na svetu, jer i dalje mrze i žele da se svete svima koji im se protive. Samo što se u drugom životu njihovo uživanje okreće protivu njih samih; jer u njihovim Paklovima, gde svak besni protivu svakoga, svaki želi da bude poštovan kao Božanstvo. Ovakvih je puna zapadna strana. (O ovome će biti više govora u Strašnom sudu i rušenju Vavilona.) Pa ipak, niko ne zna kako su sređeni Paklovi na zapadnoj strani, osim da su najstrašniji oni Paklovi prema severnoj strani; manje su strašni što se više ide prema jugu, kao i prema istoku. Prema istoku su staništa onih koji su oholi i koji nisu verovali u Božansko, ali koji nisu gajili u sebi takvu mržnju i želju za osvetom, ili takvu podmuklost kao oni koji se nalaze na većim dubinama na zapadnoj strani. Na istočnoj strani za sada nema Paklova, pošto su premešteni napred na zapadnu stranu. Na severnim i južnim stranama ima mnogo Paklova; u njima su oni koji su na svetu bili u ljubavi prema svetu, i u raznim zlima koja iz njega potiču, kao što su neprijateljstvo, krađa, pljačka, lukavost, tvrdičluk i nemilosrđe. Najgori Paklovi ove vrste su na severnoj strani, blaži su na južnoj. Oni su strašniji što su bliži zapadnoj strani i što su dalje od južne, a manje su strašni prema istočnoj i prema južnoj strani. Iza Paklova na zapadnoj strani su mračne šume, po kojima lutaju zli Duhovi kao divlje zveri; a tako je i iza Paklova na severnoj strani. Ali iza Paklova na južnoj strani su pustinje, koje su ranije opisane. Ovoliko o rasporedu Paklova.

588. Što se tiče broja Paklova, njih ima koliko i anđeoskih Društava u Nebesima, jer za svako nebesko Društvo ima po jedno odgovarajuće društvo u Paklu kao njegova suprotnost. Da su nebeska Društva bezbrojna, i da se razlikuju po dobrima ljubavi, milosrđu i veri, može se videti u odeljku koji govori o Društvima u Nebu (br. 41-50), kao i u odeljku o ogromnosti Neba (br. 415-420). Slično je, dakle, i sa paklenim Društvima, koja se razlikuju po zlima koja su suprotnosti onim dobrima (u Nebu). Svako zlo, kao i svako dobro, ima bezbroj vrsta. Oni koji imaju prostu ideju o svakom zlu kao što su prezir, neprijateljstvo, mržnja, osveta, podvala i ostala zla, ne mogu da to shvate. Ali neka znaju da svako ovo zlo sadrži toliko mnogo vrsnih razlika, a zatim svaka od ovih opet toliko različitih vrsta, da čitava jedna knjiga ne bi bila dovoljna da ih sva navedem. Paklovi su tako razgovetno raspoređeni s obzirom na razlike među zlima, da ništa ne bi moglo biti savršenije i razgovetnije uređeno. Otuda se može ustanoviti da su Paklovi bezbrojni, bliži ili dalji jedni od drugih u skladu s različitim zlima i s obzirom na njihove vrste, posebnosti i pojedinosti. Postoje i Paklovi ispod Paklova. Jedni opšte s drugima preko prelaza, a više preko isparenja, a ovo sve u skladu s privlačnostima među ovom ili onom vrstom zla u njima. Koliko je velik broj Paklova, mogao sam da shvatim po tome što ima Paklova ispod svake planine, brega, stene, kao i ispod svake ravnice i doline, i da se prostiru u dužinu, širinu i dubinu. Jednom rečju, celo Nebo i čitav Svet Duhova kao da je prokopan ispod, i tamo su Paklovi. Ovoliko o broju Paklova.

Ravnoteža između Neba i Pakla

589. Da bi bilo šta nastalo, mora postojati ravnoteža svih stvari. Bez ravnoteže nema delovanja i protivdelovanja; jer ravnoteža je između dve sile, pri čemu jedna deluje a druga se opire, a stanje mira proističe iz podjednagog delovanja i protivdelovanja, i zove se ravnoteža. U Prirodi postoji ravnoteža u svim stvarima i u svakoj stvari. Isto tako postoji čak i u atmosferama, gde se niži slojevi odupiru i protivdeluju onoliko koliko viši slojevi deluju i vrše pritisak na dole. Zatim, u Prirodnom svetu postoji ravnoteža između toplog i hladnog, između svetlosti i senke, te između suše i vlage, pri čemu su blagi uslovi učinak ravnoteže. U prirodi takođe postoji ravnoteža u sva njena tri carstva, mineralnom, biljnom, i životinjskom; jer bez ravnoteže u njima ništa ne može da nastane i da traje. Svuda

postoji neko delovanje na jednoj strani a protivdelovanje na drugoj. Svako postojanje ili svaki učinak proizvedeni su u ravnoteži, i to kroz delovanje jedne sile dok druga trpi delovanje, ili kad jedna sila delujući utiče, a druga se skladno potčinjava i prima. U Prirodnom svetu se ono što deluje i što protivdeluje zove silom, kao i naporom; a sama ravnoteža se naziva slobodom. Na taj način i duhovna ravnoteža ili sloboda nastaje i traje, pri čemu dobro deluje s jedne, a zlo protivdeluje s druge strane; kod dobrih, dobro deluje a zlo se protivi, dok kod zlih zlo deluje a dobro se protivi. Duhovna sloboda je između dobra i zla, jer ceo čovekov život se odnosi na dobro i na zlo, pri čemu je volja samo prijemnik. Tako isto postoji ravnoteža između istine i obmane, ali ona zavisi od ravnoteže između dobra i zla. Ravnoteža između istine i obmane je kao ravnoteža između svetlosti i senke, s tim što svetlost i senka deluju na članove biljnog carstva samo onoliko koliko je u njima toplo i hladno. Samo svetlost i senka nemaju učinka, već samo kada toplina deluje kroz njih, a to se može potvrditi činjenicom da su svetlost i senka isti i zimi i u proleće. Ovo upoređivanje istine i obmane sa svetlošću i senkom dolazi od Saobraznosti, jer je istina saobrazna svetlosti, obmana senki, a toplina dobru ljubavi; u stvari, istina je duhovna Svetlost, obmana je duhovna senka, a dobro ljubavi je duhovna toplina (vidi odeljak gde se govori o svetlosti i toplini u Nebu, br. 126-140).

590. Nebo i Pakao su neprekidno u ravnoteži. Iz Pakla stalno izbija i podiže se napor da se pričini zlo, a iz Neba izbija i spušta se napor da se čini dobro. Svet Duhova je u ovoj ravnoteži; a taj Svet je između Neba i Pakla (vidi napred br. 421-431). Svet Duhova je u ovoj ravnoteži jer svaki čovek posle smrti ulazi u Svet Duhova, i tamo se drži u stanju koje je slično njegovom stanju na svetu, a to ne bi bilo moguće kada ne bi bilo ravnoteže; jer na ovaj način može se ispitati svačija osobenost, jer su tamo ostavljeni da budu u istoj slobodi u kojoj su bili na svetu. Duhovna ravnoteža je sloboda u čoveku i u Duhu (kao što je pokazano u br. 589). Šta je sloboda i kakva je kod svakog pojedinca, to Anđeli mogu poznati po osećanjima i mislima saopštenim odatle; i to je vidljivo očima anđeoskih Duhova prema putevima po kojima idu Duhovi. Oni koji su dobri Duhovi, oni putuju putevima koji idu prema Nebu, dok zli Duhovi idu putevima koji vode ka Paklu. Putevi se stvarno pojavljuju u tome Svetu; i to je razlog da se putevima u Reči označavaju istine koje vode u dobro, a u obrnutom smislu obmane koje vode u zlo; iz istog razloga ići, hodati i putovati u Reči označava napredovanje života. Bilo mi je dozvoljeno da vidim takve puteve, i da vidim kako Duhovi njima idu slobodno, u skladu sa svojim osećanjima i mislima.

591. Zlo neprestano izbija i podiže se iz Pakla, a dobro neprestano izbija i silazi iz Neba, jer je svak okružen jednom duhovnom sferom; i ta sfera se širi i rasprostire iz života osećanja i misli. I pošto ovakva sfera izbija iz svakog pojedinca, to ona izbija i iz svakog nebeskog Društva i iz svakog paklenog Društva, prema tome i iz svih njih zajedno, odnosno iz čitavog Neba i iz čitavog Pakla. Dobro ističe iz Neba jer su svi tamo u dobru; a zlo ističe iz Pakla jer su tamo svi u zlu. Dobro koje dolazi iz Neba jeste u celosti od Gospoda; jer su Anđeli u Nebu odvojeni od svog Vlastitoga (Proprium) i drže se stalno u Gospodnjem Vlastitomu, koje je Dobro Samo. A Duhovi u Paklu su svi u svom Vlastitomu, a Vlastito je samo zlo; i zbog toga što je samo zlo, ono je Pakao. Iz ovoga se može utvrditi da ravnoteža u kojoj se drže Anđeli u Nebu i Duhovi u Paklovima nije ista kao ona ravnoteža u kojoj su Duhovi u Svetu Duhova. Ravnoteža Anđela u Nebesima postoji prema stepenu u kome su oni želeli da budu u dobru, odnosno u onom stepenu dobra u kome su živeli na svetu, a to znači u onom stepenu u kome im je zlo bilo odvratno. A ravnoteža Duhova u Paklovima postoji u stepenu u kome su oni želeli da budu u zlu, odnosno u onom stepenu zla u kome su živeli na svetu, a to znači u stepenu u kome su se protivili dobru.

592. Kad Gospod ne bi vladao i nad Nebesima i nad Paklovima, ne bi bilo ravnoteže; a kad ne bi bilo ravnoteže, ne bi bilo ni Neba ni Pakla; jer sve stvari u svemiru, kako u Prirodnom, tako i u Duhovnom svetu, održavaju se kroz ravnotežu. Svaki razuman čovek može osetiti da je ovo istinito. Kad bi jedna strana prevagnula, zar ne bi sve nestalo? Tako bi bilo u Duhovnom svetu kad dobro ne bi protivdelovalo na zlo, neprestano zadržavajući njegovo podizanje; i kad Sâmo Božansko ne bi ovo činilo, i Nebo i Pakao bi nestali, a s njima i ceo ljudski rod. Rečeno je "kad Sâmo Božansko ne bi ovo činilo", zato što je Vlastito i Anđela i Duha i čoveka samo zlo (vidi br. 591); stoga, ni Anđeli ni Duhovi nisu u stanju da i najmanje pruže otpor zlima koja neprestano kuljaju iz Paklova, jer oni zbog svog Vlastitoga neprestano teže prema Paklu. Iz ovih razmatranja je jasno da kad Sâmo Gospod ne bi vladao nad Nebesima i Paklovima, niko ne bi mogao da se spasi. Pored toga, svi Paklovi deluju kao jedan; jer su zla povezana u Paklovima kao što su dobra povezana u Nebesima; a jedino je Božansko, koje izbija samo od Gospoda, u stanju da se odupre Paklovima koji su neizbrojni, a deluju zajedno protivu Neba i svih onih koji su u Nebu.

593. Ravnoteža između Neba i Paklova smanjuje se ili povećava u skladu s brojem onih koji ulaze u Nebo i onih koji ulaze u Pakao; a broj ovih se penje na hiljade svakoga dana. Samo Gospod, nijedan Anđeo, može ovo znati i opažati, upravljati i izjednačavati s tačnošću; jer Božansko koje izbija iz Gospoda je sveprisutno, i vidi da li se nešto koleba, dok Anđeo vidi samo ono što je u njegovoj blizini, i u sebi ne primećuje ni ono što se dešava u njegovom vlastitom Društvu.

594. Kako su sve stvari u Nebesima i u Paklovima podešene tako da su svaki pojedinac i svi zajedno u njihovoj ravnoteži, može se donekle utvrditi iz onoga što je rečeno i pokazano napred u vezi s Nebesima i Paklovima, naime, da su sva Društva Neba sređena prema dobrima i njihovim vrstama i podvrstama, a sva Društva u Paklu prema njihovim zlima, te njihovim vrstama i podvrstama; i da ispod svakoga Društva Neba postoji saobrazno Društvo Pakla kao protivnost, te ravnoteža upravo dolazi od ove saobrazne protivnosti; i zbog ovoga se Gospod neprekidno stara da nijedno pakleno Društvo ne odnese prevagu, a čim počne da biva jače, ono se suzbija na razne načine, da bi se ponovo vratilo na pravu meru ravnoteže. Ovi su načini brojni, a samo će neki biti pomenuti. Ponekad je to jače Gospodnje prisustvo; ponekad bliže opštenje među Društvima i njihovo povezivanje; ponekad se višak paklenih Duhova baca u pustinje; ponekad je to prenošenje nekih Duhova iz jednog u drugi Pakao; ponekad je to dovođenje u red onih koji su u Paklovima, što se postiže na razne načine; ponekad se neki Paklovi pokrивaju debljim i gušćim

pokrivačima, ili spuštanjem tih Paklova u veću dubinu; i tako dalje; a uz to, ono što se radi sa Nebesima iznad, takođe služi istoj svrsi. Ovo je sve rečeno kako bi se shvatilo da se Gospod Sam stara da se održi ravnoteža između dobra i zla, to jest između Neba i Pakla; jer na ovakvoj ravnoteži počiva sigurnost svih u Nebesima i svih na Zemljama.

595. Treba da se zna da Paklovi neprekidno nasrću na Nebo i da se trude da ga razore, a da Gospod neprekidno štiti Nebesa odvajajući one koji su tamo od zala koja potiču od njihovog Vlastitog i održavajući ih u dobru koje je od Njega. Često mi je bilo dano da osetim sferu koja izbija iz Paklova, koja je sfera sva jedan napor da se uništi Gospodnje Božansko, to jest Nebo. Ponekad sam opazio izlive iz nekih Paklova, i svi su bili napor da se razara. Ali s druge strane, Nebesa nikada ne napadaju Paklove, jer je Božanska sfera, koja izbija iz Gospoda, neprestani napor da se svi spasu; i pošto se oni koji su u Paklovima ne mogu spasiti (jer su svi u Paklovima neprijateljski nastrojeni prema Gospodnjem Božanskom), to se čini toliko da se koliko je moguće besovi u Paklu smiruju i okrutnosti smanjuju kako bi se spečilo da se uzajamno ne muče okrutnošću preko mere. I ovo se postiže na bezbroj načina delovanjem Božanske moći.

596. Nebesa se dele na dva Carstva, naime Nebesko i duhovno Carstvo (o kojima vidi br. 2038). Slično se i Paklovi dele na dva Carstva, jedno koje je suprotno Nebeskom, a drugo koje je suprotno Duhovnom Carstvu. Ono koje je suprotno Nebeskom smešteno je na zapadnoj strani, a oni koji u njemu borave zovu se Geniji; a ono koje je suprotno Duhovnom na severnoj je i južnoj strani, a oni koji u njima obitavaju zovu se Duhovi. Svi koji su u Nebeskom Carstvu, jesu u ljubavi prema Gospodu, a oni koji su u Paklovima suprotnim tome Carstvu, u ljubavi su prema sebi; s druge strane, svi koji su u Duhovnom Carstvu u ljubavi su prema bližnjem, a oni koji su u Paklovima suprotnim tome Carstvu u ljubavi su prema svetlu. Očigledno, dakle, ljubav prema Gospodu i ljubav prema sebi jesu suprotnosti; tako su i ljubav prema bližnjem i ljubav prema svetlu suprotnosti. Gospod neprekidno vodi brigu da izlivi iz onih Paklova koji su suprotni Gospodnjem Nebeskom Carstvu ne utiču na Duhovno Carstvo; jer kad bi do ovoga došlo, Duhovno bi Carstvo nestalo (za razlog vidi br. 578, 579). Ovo su dve opšte ravnoteže koje Gospod neprekidno održava.

Kroz ravnotežu između Neba i Pakla
čovjek je u slobodi

597. Ravnoteža između Neba i Pakla je ovde opisana, i pri tome je pokazano da je to ravnoteža između dobra i zla, dobra u Nebu i zla u Paklu, tako da je to duhovna ravnoteža, koja je u suštini sloboda. Duhovna ravnoteža u svojoj suštini je sloboda jer je to ravnoteža između dobra i zla, između istine i obmane, a ove su stvari) duhovne. Dakle, sposobnost da se hoće dobro ili zlo, i da se misli istina ili obmana, to jest da se bira jedno od ovo dvoje, jeste sloboda o kojoj je reč ovde. Ovu slobodu Gospod daje svakome čoveku, i ona se nikada ne uskraćuje; u stvari, zbog svog porekla, ona nije čovekova nego Gospodnja, jer je ona od Gospoda. Pa ipak, ona je čoveku dana zajedno sa životom kao da je njegova; a dana je kako bi se čovek popravio i spasio; jer bez slobode nema popravka ni spasenja. Uz malo pronicljivosti svak može videti da se čovekova sloboda sastoji u tome da on može misliti ispravno ili neispravno, časno ili nečasno, pravedno ili nepravedno; odnosno da može ne govoriti i ne postupati krivo, nečasno i nepravedno zbog duhovnih, moralnih i građanskih zakona kojima se njegovo Spoljašnje drži pod nadzorom. Iz ovoga je jasno da je čovekov Duh u stvari u slobodi, jer on misli i hoće, a da njegovo Spoljašnje nije (u slobodi) osim kada deluje saglasno s gore pomenutim zakonima.

598. Čovek ne može da se popravi osim ako je slobodan, i to s razloga što je rođen za zla svih vrsta, a ova se moraju odstraniti kako bi se čovek spasio; a ona se ne mogu ukloniti osim ako ih čovek vidi u sebi i prizna ih, i tada ih više ne želi, da bi mu na kraju bila odvratna. Tada se ona po prvi put odstranjuju. Do ovoga ne može doći osim kad je čovek i u dobru i u zlu, pošto on samo iz dobra može videti zlo, dok iz zla ne može videti dobro. U detinjstvu čovek, čitajući Reč i slušajući besede, uči o duhovnim dobrima o kojima može da misli; ta ista dobra, koja se zovu i moralnim i građanskim, on uči kroz svoj život u svetlu. Ovo je prvi razlog da čovek mora biti slobodan. Drugi je razlog u tome što čovek ne usvaja ništa što ne uradi iz osećanja koje pripada njegovoj ljubavi. Ako nešto i dospe u njegovu svest, to ne ide dublje od njegove misli, a u volju ne može prodreti, a ono što uđe u čovekovu volju, to ne može postati njegovo, jer misao dolazi od pamćenja, dok volja dolazi od onoga što pripada samom životu. Ništa nije slobodno osim ako je od volje, ili što je isto, od osećanja koje je iz ljubavi, jer što god čovek voli, on to čini slobodno; stoga, čovekova sloboda i osećanje, koji potiču iz ljubavi ili volje, čine jedinstvo. I zbog ovoga čovek je slobodan, kako bi na njega uticali istina i dobro i kako bi ih on zavoleo, te da bi tako postali kao njegova svojina. Jednom rečju, sve ono što ne ulazi u čovekovu slobodu, to se ne zadržava, jer ne pripada njegovoj ljubavi ili volji, a ono što ne postane deo čovekove ljubavi ili volje, to ne pripada njegovom Duhu; jer samo biće čovekovog Duha jeste ljubav ili volja. Kaže se Ljubav ili volja, zato što čovek hoće ono što voli. Eto zašto se čovek može popraviti samo ako je u slobodi. No više o čovekovoj slobodi može se videti u NEBESKIM TAJNAMA.

599. Da bi čovek mogao biti u slobodi, to jest ne bi li se popravio, on je u pogledu svoga Duha povezan i sa Nebom i sa Paklom. Jer kod svakoga čoveka su Duhovi iz Pakla i Anđeli iz Neba. Upravo preko Duhova iz Pakla čovek je u svom vlastitom zlu, dok je preko Anđela iz Neba u dobru od Gospoda; na taj način je u duhovnoj ravnoteži, to jest u slobodi. Da su Anđeli iz Neba i Duhovi iz Pakla pridruženi svakom čoveku, može se videti u odeljku o povezanosti Neba sa Ljudskim rodnom (br. 291-302).

600. Treba znati da čovek nije povezan s Nebom i Paklom neposredno, nego preko Duhova koji su u Svetu Duhova.

Ovi Duhovi, od kojih ni jedan nije iz samog Pakla ili Neba, jesu kod čoveka. Preko rdavih Duhova iz Sveta Duhova čovek je povezan s Paklom, a preko dobrih Duhova iz tog Sveta on je povezan s Nebom. Zbog ovoga je Svet Duhova srednje stanje između Neba i Pakla, pa se nalazi u ravnoteži. (Da je Svet Duhova u sredini između Neba i Pakla, može se videti u odeljku o Svetu Duhova, br. 421-431; a da tamo vlada ravnoteža između Neba i Pakla, može se videti u prethodnom odeljku, br. 589-596.) Iz ovoga se vidi šta je izvor čovekove slobode.

601. Još će nešto biti rečeno o Duhovima koji su pridruženi čoveku. Jedno celo Društvo može opštiti s drugim Društvom, ili sa strancem bilo odakle da je, preko jednoga Duha kojeg šalje to Društvo; ovakav Duh se naziva podmetom (subjektom) mnogih. Isto važi i za čovekovu povezanost s Društvima u Nebu, i s Društvima u Paklu, preko Duhova iz Sveta Duhova, koji su mu pridruženi.

602. Konačno, nešto treba kazati i o čovekovom urođenom ubeđenju da će živeti posle smrti, onom koje dolazi od uticaja Neba u čoveka. Bilo je nekoliko prostih, običnih ljudi koji su na svetu živeli u dobru vere, a koji su bili vraćeni u stanje u kome su bili dok su živeli na svetu, što može da se učini sa svakim kada to Gospod dozvoli. I tada se pokazalo kakvo su mišljenje imali o stanju čoveka posle smrti. Rekoše da su ih neke obrazovane osobe na svetu pitale šta misle o svojim Dušama posle života na Zemlji; i da su oni odgovorili da ne znaju šta je to Duša. Tada su bili upitani šta misle o tome šta će s njima biti posle smrti; i da su odgovorili da veruju da će živeti kao Duhovi; zatim su bili upitani za mišljenje o tome šta je to Duh; a oni da su odgovorili da je to čovek. Tada su ih pitali kako to znaju; i da su oni odgovorili da to znaju jer je to tako. Te obrazovane osobe su bile iznenađene da prosti ljudi imaju takvu veru, koju oni sami nemaju. Iz ovoga je jasno da svaki čovek koji je povezan s Nebom ima urođeno uverenje o svom životu posle smrti. Ovo uverenje potiče od uticaja Neba, odnosno kroz Nebo od Gospoda preko Duhova u Svetu Duhova koji su pridruženi čoveku. To (uverenje) ostaje u onima koji svoju slobodu mišljenja nisu ugušili usvajanjem i potvrđivanjem raznih dokaza koji se odnose na ljudsku Dušu, za koju se drži ili da je čista misao ili životno počelo koje ima sedište negde u telu; međutim, Duša nije ništa drugo nego život čovekov, dok je Duh sam čovek; a zemaljsko telo koje ovaj nosi samo je posrednik preko kojega Duh, koji je sam čovek, deluje uspešno u Prirodnom svetu.

603. Sve što je u ovome delu rečeno o Nebu, Svetu Duhova, i o Paklu, izgledaće nejasno onima koji ne uživaju u saznavanju duhovnih istina, ali će biti jasno svima koji u tome uživaju, a osobito onima koji imaju istinsko osećanje za istinu radi same istine, to jest onima koji vole istinu zato što je istina. Jer ono što čovek voli, to sa Svetlošću ulazi u čovekov um i misao, osobito kad neko voli istinu, jer svaka istina je u Svetlosti.

Emanuel Svedenborg
(Emmanuel Swedenborg)

Emanuel Svedenborg rođen je 29. januara 1688. u Štokholmu, Švedska. Otac, Džesper Svedberg (Jesper Svedberg), luteranski sveštenik i profesor teologije, nakon dobijanja plemićke titule od Švedske kraljice Eleonore Ulrike 1719. godine, po tadašnjim običajima je svim članovima porodice, osim njega, promenio prezime u Svedenborg. Oba prezimena u svom korenu sadrže "Sveden", što predstavlja stari lokalni naziv za imanje Dalekarlia, koje se nalazilo u oblasti bogatoj rudama. U prevodu naziv označava kočevinu usred šume nastalu paljenjem.

Diplomiravši filozofiju na univerzitetu u Upsali, gradu u kome je živeo, 1709. godine, mladi Emanuel Svedenborg putuje u Englesku gde je studirao fiziku i astronomiju. Fasciniran prirodnim naukama do prvog povratka u Švedsku, 1715. godine Emanuel posećuje još Holandiju, Francusku i Nemačku, gde izučava matematiku, hemiju i mineralogiju. Izuzetno egzaktnog duha i uma, upoznaje vodeće naučnike toga doba interesujući se naročito za dostignuća mehanike.

U svojim ranim naučnim radovima izložio je novi metod konstruisanja dokova; prvi daje ideju, čak i skice i probne modele podmornice, i sugestije tehničkih rešenja za avion; iznalazi novi metod merenja odstojanja Zemlje i Meseca; piše o temama kao što su vazdušne pumpe, izdvajanje soli, o vađenju i topljenju rude, kontrolisanju tokova, o proračunima u navigaciji...

U zemljama koje je posetio izučava graverski, tesarski, vodoinstalaterski i knjigovezački zanat. Takođe se upoznaje sa metodom brušenja optičkog stakla.

Vratio se u Švedsku 1715. godine i osnovao prvi naučni časopis u svojoj zemlji. Uskoro piše prvu algebru na Švedskom jeziku.

Kralj Švedske, Karlo XII, psotavio ga je za asistenta, a kasnije i profesora Rudarskog Kraljevskog Univerziteta gde ostaje narednih 30 godina. Ulaže veliki napor kako bi razvio rudarskometalnu industriju u Švedskoj.

Postaje vojni inženjer na dvoru Karla XII, i toj činjenici mogu da zahvale uspesi u ratu sa Rusijom. Svedenborg je izmislio spravu za prevoženje brodova po suvom. Bojni brodovi su bili transportovani na daljinu i preko 30 kilometara.

Do novog odlaska u London, 1721. godine, objavio je još nekoliko radova iz fizike, hemije i filozofije. Našao je vremena da objavi i zbirku poema na latinskom jeziku.

Narednih deset godina gotovo da nije ništa objavio, ali se potpuno posvećuje nauci i novim zanatima. Postao je slovoslagač i graditelj muzičkih instrumenata.

1734. objavljuje u Lajpcigu "Radovi iz filozofije i menaralogije" (Opera philosopsica et mineralia) u kojima induktivno daje argumente teorije i metodike moderne nauke. U tom obimnom trotomnom delu između ostalog iznosi ideje savremenog koncepta strukture atoma i mikročestica.

1734. godine Svedenborg se vraća kući da bi već 1735. ponovo krenuo na put, ovaj put u Francusku, Italiju i Holandiju. U Amsterdamu 1740. godine objavljuje knjigu "Ekonomija životinjskog carstva" (Oeconomia Regni Animalis). Novembra iste godine se vraća u Štokholm gde počinje sa izučavanjem anatomije, fiziologije i psihologije, sa posebnom pažnjom na proučavanju mozga i krvi. Verovao je poput Dekarta, da se ljudska duša nalazi u mozgu.

Do 1744. godine, do prvog mističnog religioznog iskustva, objavio je skoro trideset knjiga iz nauke, filozofije i poezije. U jednom periodu svog života bavio se ekonomijom i politikom, bio je senator i član švedskog Doma Lordova.

U poslednjoj trećini života, narednih 28 godina, okreće se potpuno pitanjima religije i duha. Postaje mistik u najboljem smislu te reči objavljujući još tridesetak knjiga iz te oblasti. Knjiga "Nebo i pakao" po svom sadržaju i tematici je jedna od najreprezentativnijih i najobuhvatnijih dela. Od 1747. do 1763 godine vodio je "Mistični dnevnik" (Diarium spirituale) koji je u pet tomova objavljen posle njegove smrti.

Nije se ženio. Umro je u Londonu 29. marta 1772. godine. Godine 1908, po molbi švedske vlade, posmrtni ostaci su mu prebačeni u katedralu u Upsali.

SADRŽAJ

Horhe Luis Borhes: Emanuel Svedenborg
Predgovor (1)

NEBO

Gospod je Bog Neba (2-6) 25
Božansko Gospodnje čini Nebo (7-12)
Božansko Gospodnje u Nebu je ljubav
prema Njemu i Milosrđe prema bližnjem (13-19)
Nebo je podeljeno na dva carstva (20-28)
Postoje tri Neba (29-40)
Nebo se sastoji od neizbrojnih Društava (41-50)
Svako Društvo je Nebo u manjem
obliku, a svaki Anđeo Nebo
u najmanjem obliku (51-58)
Nebo u celini predstavlja
jednog Čoveka (59-67)
Svako Društvo na Nebu predstavlja
jednog čoveka (68-72)
Anđeo ima savršen ljudski oblik (73-77)
To što Nebo celinom i delovima
predstavlja Čoveka potiče od
Gospodnjeg Božanskog Ljudskog (78-86)
Postoji saobraznost svih nebeskih
stavki sa svim što pripada Čoveku (87-102)
Postoji Saobraznost Neba sa svim
što je na Zemlji (103-115)
Sunce u Nebu (116-125)
Svetlost i Toplina u Nebu (126-140)
Četiri Nebeske Strane (141-153)
O Promenama Stanja Anđela u Nebu (154-161)
Vreme u Nebu (162-169)
Predstave i pojave u Nebu (170-176)
Odeća Anđela koji izgledaju odeveni (177-182)
Obitavališta i stanovi Anđela (183-190)
O Prostoru u Nebu (191-199)
Oblik Neba određuje udruživanje
i opštenje u njemu (200-212)
O Nebeskim Upravama (213-220)
O Bogoslužjenju u Nebu (221-227)
O moći nebeskih Anđela (228-233)

Govor Anđela (234-245)
O Govoru Anđela sa Čovekom (246-257)
O pismu u Nebu (258-264)
O mudrosti Anđela u Nebu (265-275)
O stanju Nevinosti Anđela u Nebu (276-283)
O Stanju Mira u Nebu (284-290)
O Vezi Neba s ljudskim Rodom (291-302)
O Vezi Neba sa Čovekom preko Reči (303-310)
Nebo i Pakao potiču od ljudskog Roda (311-317)
O Neznabošcima ili narodima
van Crkve u Nebu (318-328)
O Deci u Nebu (329-345)
O Mudrima i Prostima u Nebu (346-356)
O Bogatima i Siromašnima u Nebu (357-365)
O Brakovima u Nebu (366-386)
O Zaposlenjima Anđela u Nebu (387-394)
O radosti i sreći nebeskoj (395-414)
O Ogromnosti Neba (415-420)

O Svetu Duhova i o Stanju Čoveka nakon Smrti
Šta je svet Duhova (421-431)
Po svom Unutarnjem, svaki Čovek je Duh (432-444)
O vaskrsnuću čovekovom posle smrti
i o Ulasku u Večni život (445-452)
Čovek posle smrti ima
savršen ljudski oblik (453-460)
Čovek posle smrti ima sva čula, sećanje, misli i
osećanja kao što je imao na svetu, ne ostavljajući
ništa iza sebe osim zemaljskog tela (461-469)
Čovek je posle smrti onakav
kakav je bio na svetu (470-484)
Zadovoljstva života u svakom čoveku
menjaju se posle smrti u saobrazno
zadovoljstvo (485-490)
O prvom stanju čovekovom posle smrti (491-498)
O Drugom stanju Čovekovom posle smrti (499-511)
O Trećem stanju čovekovom posle
smrti, to jest o stanju poučavanja onih
koji dolaze u Nebo (512-520)
Niko ne dolazi u Nebo
neposrednom Milošću (521-527)
Nije tako teško voditi život koji vodi
u Nebo, kao što se veruje (528-535)

PAKAO

Gospod vlada Paklovima (536-544)
Gospod nikoga ne baca u Pakao
nego to čini sam Duh (545-550)
Svi koji su u Paklu, jesu u zlama i
obmanama koje iz njih proističu,
a koja zla i obmane potiču od ljubavi
prema sebi i prema svetu (551-565)
O strašnom sudu i rušenju Vavilona (560-565)
Šta je Pakleni Oganj i šta Škrgut Zuba (566-575)
Zloba i škodljive veštine paklenih Duhova (576-581)
Izgled, položaj i broj Paklova (582-588)
Ravnateža između Neba i Pakla (589-596)
Kroz ravnatežu između Neba i Pakla
čovek je u slobodi (597-603)

This Free Swedenborg eBook...

**NEBO
sa svojim divotama
I PAKAO
prema onome
što sam video i čuo**

... is for use by anyone, anywhere, at no cost, and with no restrictions.
You may copy it, give it away or re-use it through the courtesy of
The Lord's New Church Which Is Nova Hierosolyma.

Other Free Swedenborg eBooks

Available at

www.TheLordsNewChurch.com

Please pass this eBook along to someone else.
